



HARIDUS- JA NOORTEAMET

Lõimiv koostöö koolis ja lasteaias

Artiklite kogumik

Tallinn 2021

Kogumiku koostaja: **Inge Raudsepp**

Autorid: **Irene Artma, Diana Astok, Viktoria Belitšev, Katre Jürgenson, Tatjana Kodas, Silva Kolk, Kaie Kubri, Elve Kukkk, Maria Kurisoo, Kristi Laanemäe, Jaana Leemet, Ketter Leemet, Tiia Leppik, Pille Liblik, Indrek Lillemägi, Nataliya Lobosok, Kristi Mumm, Kristina Mägi, Luule Niinesalu, Anu Parts, Marja Popov, Natalia Presnetsova, Brita Pärtel, Margit Randmaa, Anu Sarap, Valentina Tubin, Anu Vau, Elina Veering, Kai Võlli**

Konsultandid: **Imbi Henno, Pille Liblik, Heli Mäesepp, Tiina Pau, Einar Värä**

Sisutoimetajad: **Juta Jaani, Kai Võlli**

Keeletoimetaja: **Ene Sepp**

Tehniline toimetaja: **Hele Liiv-Tellmann**

Sisukord

SAATESÕNA	6
SEOSTE MÄRKAMISEST JA LOOMISEST SIDUSAMA MAAILMAVAATE KUJUNEMISENI	12
I OSA ENESEKINDLUS KUJUNEBA KASVAMISVÄEST JA USALDUSEST	15
LÕIMING KUI KOOSTÖÖKOOGEMUS: LÕIMINGU KAVANDAMINE, LÕIMINGU RAKENDAMINE	16
Kuidas me lõimingust lähtudes iga päev töötame?	16
Lõimingu kavandamine	17
Digivahendite kasutamine tegevustes	18
Lõimingu rakendamine	19
Koostöö lastevanematega	22
Kokkuvõtteks	24
TULEVIKUOSKUSTE KUJUNEMISE TOETAMINE LASTEAIAS	26
Koostöö võimalused ja tähtsus	27
Projektõpe meie lasteaias	28
Projektõppe dokumenteerimine	28
Seesawi haridusrakenduse võimalused	29
Näiteid, kuidas toetame laste tulevikuoskuste kujunemist	30
Kokkuvõtte	35
ÕPPIMINE ALGAB ÜHISOSA LEIDMISEST NÄITEID ÕPETAJA IGAPÄEVATÖÖST	36
Õppijakeskne vaade – õppimise kolm faasi	36
Õpetamise põhimõtted, millest lähtun iga õpilase puhul	38
Tunnivälised tegevused	39
II OSA JOHANNES KÄISI JÄLGEDES	40
JOHANNES KÄISI PEDAGOOGILISTE PÕHIMÕTETE RAKENDAMISVÕIMALUSI NÜÜDISAEGSES ÕPPES	41
Riiklik õppekava ja Johannes Käisi pedagoogiline pärand	41
Õpetaja ülesanne	42
Võtmeisik koolis on õpetaja	42
Kooli keskkond toetab mitmekesist õppimist ja lõimingut	42
Õpilane saab erinevaid kogemusi	43
Õpikäsitus	44
Õppeviisid	44
Hindamine ja tagasiside	45
ÜLDÕPETUS LOOB ÕPPIMISE RÕÕMU. KUIDAS ME SEDA TEEME?	48
Sissejuhatus	48
Planeerimine ja koostöö	48
Õppe kavandamise võimalus ühele klassile	49
Üldõpetuse vihik	51
Üldõpetuse tugi kaugõppel. Iseseisva töö oskus	52
Liider minus endas	52
Näited nädalakavast, õpilaste töödest ja planeerimisest	52
ÜLDÕPETUSEGA LÄBI KOLME AASTAKÜMNE JA KOLME KOOLI. ELU MUUTEV KOHTUMINE JOHANNES KÄISI ÜLDÕPETUSE PÕHIMÕTETEGA	58
Uus õppeviis 90. aastail Tartu Karlova gümnaasiumis	59
Uus kool – uued ülesanded. Sajandivahetus Audentese erakoolis	60
Muutunud maailm ja üldõpetuse rakendamine TERAS	61
Töö planeerimisest	61
ÜKS ÕPETAMISE LUGU	63
Meie õpetamise lugu algas 1987. aastal Oru põhikoolis	63
Pikk tund	63
Töö jätkus Kiili gümnaasiumis	66
Väike kool vs. suur kool	70

III OSA LÕIMINGU ALUSED ERAKOOLI ÕPPEKAVAS JA IGAPÄEVATÖÖS 71

LÕIMINGU KAUDU GEENIUSI AVASTAMAS	72
Algab päev.....	72
Kes oli Luce? Miks Johannes Käis?	73
Milline on Luce kooli nägu?	73
Õpetaja lõimingu keskmes.....	74
Kuidas lõiming toimib?.....	75
Kas on lõimingut takistavaid tegureid?	76
Lõpeb nädal.....	76
EMILI PROJEKTÕPPEST JA LÕIMINGUST EHK IGIKESTEV PÜÜE IDEALIDE POOLE	77
Mida me teeme ehk sissejuhatus	77
Miks sellised valikud?.....	77
Meie eripära.....	78
Lõpetuseks	82
KOGUPÄEVAKOOL ÕPIB LOOVALT LÕIMIDES	84
Anna aega atra seada ehk kogupäevakool I kooliastmes.....	84
Üksi hea süüa, kahekesi hea magada, hulgakesi hea tööd teha ehk õpetajate koostöö.....	86
Hea töö tarvitab head aega ehk klassipõhine õpetus	87
Oma kodu kullakene, oma maja marjakene ehk füüsiline keskkond	87
Loovus loob silla.....	89

IV OSA UUSI METOODIKATUULI..... 92

ÜLDÕPETUSLIK TÖÖVIIS ALGKLASSIDES.....	93
Õppija profiil	93
Aineteülene kooli õppekava	93
Uurimuslik õpe	94
Hindamine.....	95
Kokkuvõttev hindamine	96
Peamised tähelepanekud.....	97
LÕIMINGU VÕLU JA VALU	98
Protsess ja ettevalmistus	98
Miks lõiming ei toiminud?.....	98
Mida muutisime ja kuidas nüüd tegutseme?.....	98
Õpilaste kaasamine lõimingusse	100
Kokkuvõte	101
LÕIMING TASAKAALUS JA TERVIKLIKU ISIKUSE ARENDAMISEL	102
Sissejuhatus	102
Õppest Loova tuleviku koolis	103
Lõimingu viisid Loova tuleviku koolis.....	104
Lõimitud õppe planeerimine.....	106
Lõimitud õppe korraldamine	108
Õppekorraldus	109
Õpitulemuste hindamine lõimitud õppes	109
Kokkuvõte	110
TERVIKLIK HARIDUS GUNTER PAULI LUGUDE JÄRGI ÕPPIMISE KAUDU EHK TERVIKLIKU ÕPPE PROGRAMM „SEIKLUS“	111
Miks inspireerisid mind Gunter Pauli lood?	111
Millised need lood on? Kus saab neid lugusid kasutada ja kuidas?	111
Kuidas rakendada lugude järgi õppimist tavakoolis?	113
Millest esimesed eesti keeles ilmunud lood täpsemalt jutustavad?	115
Tagasiside õpetajatelt ja õpilastelt lugude järgi õppimise kohta	116

V OSA SISU, KEEL JA ÕPIOSKUSED KUI LOOMULIK LÕIMUMINE..... 117

ÕPIOSKUSTE JA KEELE LÕIMING KOLMANDA KOOLIASTME AINETUNNIS	118
Põhiseisukohad	118
Eellugu.....	118

Õpetaja toetuspunktid	119
Keel kui kihiline kook	119
Teaduskeele osatähtsus suureneb kõigis ainevaldkondades.....	119
Õppimisel on olulised seosed	121
Mõtlemine kui infoga töötamiseks vajalik oskus	122
Õpetajate koostöö annab lisakiirenduse	123
Kuhu välja jõuame ehk aine + keel + mõtlemine	123
Rollidega õppimine	124
LÕIMITUD ÕPPE LÕPMATU KURV	125
Kiviõli I keskkooli sihiseade	125
Lõimingu vallas tehtust	125
Lõimitud aine- ja keeleõpe (LAK-õpe)	127
Kokkuvõtteks.....	128
ÕPETAJATE KOOSTÖÖ TEEMAÕPPE RAKENDAMISEL	129
Ainetevahelise lõimingu rakendamiseks valitud tuumained ja temaatika	129
Teemaõppe planeerimine ning meeskonnatöö ja juhi roll ainetevahelise lõimingu kavandamisel	131
Õpetajate koolitamine ning parimate praktikasuundade jagamine	132
Klassiväline tegevus teemaõppe toetamiseks	134
Tallinna Pae gümnaasiumi õpilaste ja lapsevanemate arvamus ning tagasiside teemaõppe kohta	135
ÕPETAJATE KOOSTÖÖKOGEMUS LÕIMINGU RAKENDAMISEL	137
INNUSTAV LÕIMIMISE MISTRIMAAILM	142
Lõimimiskoosolek, lõimitud tegevuskava ja lõimimistabel	142
Projektinädalad kui kõikehõlmav lõiming	143
ERINEVAD KEELEKÜMBLUSLOOD	147
Kahesuunaline keelekümblus ja lõiming	148
AUTORITEST	152

Lõimimise-sõnaga tuli 2002. aastal sõnavõistlusele Ain Kaalep ('tervikusse sulandamine, tervikuga kohandamine'). Riikliku õppekava sätteis on see sõnana omaks võetud alles 2010. aastal. Nähtus ise on Eesti kooliõppes siiski enam kui saja-aastase ajalooga, koduses kasvatuses ajast aega tuntud. Sisude seostamine, samade käsitlusviiside kasutamine, õppeainete-ülene õpe – vähemal või suuremal määral oleme sellega kokku puutunud kõik. Mida nooremate lastega on tegemist, seda loomulikum see on.

Lõiming ei jää lasteaia ning I kooliastme piiridesse. II ja III kooliastmes ning gümnaasiumis muutub selle ulatus ja korraldamisega seotud problemaatika. Muutub ju ka õpetajate hulk, kes ühe õppijate rühmaga samal õppeaastal kokku puutub. Sestap kahaneb II kooliastmest alates lõimunud õppe haare ja maht. Teadmised-oskused on ainespetsiifilisemad ning eeldavad süvenenumat käsitlust, ainete sidumise absolutiseerimine viiks teemade pealiskaudsemale käsitlusele. Teiste õpet suunavate õpetajate tööga, sh teemade ja meetodiliste valikutega, ei olda piisavalt kursis. Kokkulepeteni jõudmiseks tuleb leida enam aega koostööks ja panustada sellesse.

Koostöövajadus ei kao ka siis, kui koolis on koostatud lõimitud ainekava. Lõiming kui koostööine looming sünnib siin ja praegu, seda ei saa lõpuni ette valmis teha, jättes sealjuures arvestamata õpilaste panust. Nii muutub lõiming kui õppeviis järjest rohkem õppekorralduse küsimuseks. See on ka põhjus, miks kogumikus on keskendutud õpetajate koostööle, koostööle vanemate ja lastega ning paljudele teistele õppekorralduse teemadele. Kogemusi on jaganud koolid ja lasteaiad, munitsipaal- ja erakoolid. Nii ühed kui ka teised on järginud riiklikku õppekava, aga erakoolid on oma näo kujundamisel ehk kaugemale läinud.

Kodumaa tundmine, kodulugu, keskustus, üldõpetus, teemaõpetus, ainete integratsioon, lõiming – see on valik Eesti kooliloos leiduvatest nimetustest nähtuse kohta, milleni jõudmise teid on selles kogumikus kirjeldatud. Lõiminguootus ei ole Eesti omapära, nagu võime tõdeda, lugedes 2010. aastal ilmunud Tartu ülikooli väljaannet „Lõiming: lõimingu võimalusi põhikooli õppekavas“. Palju sarnast nii ajalises kui ka sisulises kujunemises leiame Soome kooliloost: üldõpetus, terviklikustamine, nähtusepõhine õpe (*kokonaisopetus, eheyttäminen, ilmiöpohjainen oppiminen*), varasemast vastastikviited Johannes Käisile ja Aukusti Salole.¹

1990. aastad tõid sarnaselt 1920. aastatega Eesti õpetajateni waldorfpedagoogika, Freinet' pedagoogika, programmi „Hea algus“ ... Ahmiti Soome ja teiste maade suundumusi, pilku aitasid avardada väliseestlased. Oma osa lasteaedade ja koolide teekonna mitmenäolisuse ergutamisel on 1990–2000. aastal ilmunud väljaandel [Kooliuuenduslane](#) (34 numbrit)². Oma näo tähtsustades prooviti erinevaid vaateid oma tegevusse sulatada, toeks omanäolise kooli liikumine, Harjumaa hariduse arengukeskus jm.

Käisi juurde viisid koolitused ja Ferdinand Eiseni koostatud [valik üldõpetuse artiklitest](#). Tagaplaanile jäi ja on jäänud Mihkel Kampmaa keskustuse tutvustus mitmetes artiklites, koolitustel ja didaktikaraamatus. Teema tõi ta nähtavale juba aastal 1910 kõiki õppeaineid enda ümber koondavat kodumaatundmist kui õppeainet ja õppeprintsipi esitledes. Muu hulgas on Kampmaa rõhutanud kodumaatundmise „karakterit ja meelsust“ kujundavat poolt – kasvatust³.

¹ Üldõpetuslik tööviis jõudis eelmise sajandi esimesel veerandil Soome Eesti kaudu ja selle arengusse ei tekkinud katket nagu meil. Käisi „Isetegevus ja individuaalne tööviis“ ilmus A. Huuskoneni tõlkes soome keeles pealkirja all „Uuden koulun työtapoja“. Ajalehe Helsingin Sanomat 1937. aasta 1. detsembri numbris on kirjutatud: „On ju üldiselt teada, et nn. töökooli meetod on tulnud meile Eestist.“

² Johannes Käisi Selts käis selle väljaandega Käisi jälgedes: aastatel 1933–1940 ilmus Käisi toimetamisel bülletään Kooliuuenduslane (61 numbrit), mille põhiteemad olid üldõpetuse ja individuaalse tööviisi juurutamine algkoolides.

³ Ajalehes „Postimees“ ilmunud käsitlus (1910) on saanud pikema arenduse raamatus „Didaktika põhijooni“ (1932).

Selles kogumikus ei ole esindatud kõik Eestis levinud lõimimislahendused. Waldorfpedagoogikat aitavad huvilistele lähemale tuua Eesti vabade waldorfkoolide ja -lasteaedade ühenduse [koduleht](#), nende [õppekava](#) ning [käsiraamat lapsevanematele](#) (2011). Terviklikkus on Gaia-hariduse põhijooni. Selle vaatega õppeasutusi on Eesti vähe, küll on kättesaadav [Gaia hariduse käsiraamat](#) (2020).

Selle sajandi 20. aastate lõiminguootustega seostub [MATIK](#). Üleriigilise ettevõtmisena on lõimingulised näiteks õpioskuste võistlus 6. klasside viieliikmelistele võistkondadele ning 2020/2021. õppeaastal inglise keele ja ajaloo võistlus „KeeleAeg“ ja riigikaitseline HAKK. Küllap on selliseid ettevõtmisi veel nii piirkondlikul kui ka üleriigilisel tasandil.

Lõimingu nn pehme variant toob sama nähtuse esile eri õppeainetes, kus kinnistatakse teemakohast sõnavara, aga tervikliku kujutluse loomises toetatakse lapsi vähe. Nn süvavariant, ehe lõiming toetab õppijaid terviku kujundamises: iga lõimingusse kaasatud õppeaine lisab oma vaatenurga ning rikastab nähtuse mõistmist. Kogumik peaks juhtima eheda lõiminguni jõudmist.

Kogumiku saatesõna järel kirjeldab Haridus- ja teadusministeeriumi esindajana õppekavatööd juhtinud Pille Liblik, millele lõimingut rakendades toetuda tuleks ning milline on lõimivat õpet suunava õigusruumi vaade 21. sajandi esimestel kümnenditel. Järgnevad kogemuslikud artiklid on esitatud viies osas.

Enesekindlus kujuneb kasvamisväest ja usaldusest

Kogumiku I osa „Enesekindlus kujuneb kasvamisväest ja usaldusest“ artiklites on käsitletud lõiminguteemat lasteaias ja õpilaste märkamise olulisust koolis. Kindlasti on nendes käsitlustes mõndagi, mis annab ideid ning teadmist, kuidas kooliuisukid on iseseisvad, on suutnud oma õpihimu rahuldada ning harjunud lõiminguideid ja rakendusi pakkuma. Loeme ka sellest, et õpilaste enesekindluse kasvus ja õpihimus on tähtis osa märkamisel ja hoolimisel. Artikkeis on esitanud edasimõtlemiseks ainet nii lasteaednikele kui ka klassiõpetajatele ja õppejuhtidele.

Lasteaialugude autorite Anu Sarapi ja Kristina Mägi seisukohad võtab kokku tõdemus, et terviklik käsitlus ja mängulisus on koolieelset iga silmas pidades loomulik õppeviis. Nimetame me seda siis üldõpetuslikuks tööviisiks või projektõppeks, terviklikkus ja lapsekesksus on lasteaiaõpetajate mõtteviisis esiplaanil. Mõlemad autorid on rõhutanud laste algatusi, nende aktiivsust ja iseseisvat toimetulekut. Õpitakse ju lasteaias hakkama saama keskkonnas, temaatilised rõhud tulenevad ümbritsevast elust ja laste huvidest, tegevused aitavad päriselu mõista ja mõtestada, käia esimesi samme ennastjuhtivaks õppijaks kujunemise teel. Päriselu on õpitu rakendamise koht, lasteaias kogetu jõuab koju ning kodus kogetu lasteaeda.

Koostööne kavandamine, kokkulepped oodatavates tulemustes ning töökorralduses tähtsustavad õpetajate ja laste individuaalsust ning vastastikust rikastamist. Erinevate koostöövormide rakendamiseks on loodud soodne pinnas, kui ühised eesmärgid, põhimõtted ja väärtused on paigas. Mõlemas lasteaias moodustatud laste otsustuskogud on hea näide selle kohta, et lapsi suunates saame nende iseseisvust väga paljus usaldada. Autorid usuvad, et lapsed, kes on toimetanud üldõpetusliku tööviisi rakendavas lasteaias, on kooli minnes iseseisvamad. Nad on harjunud ise lahendusteni jõudma, valikuvõimaluste ja arutluste kaudu on kasvanud eneseväljendusjulgus ja -oskus ning kujunenud koostööharjumus.

Eesti keele ja kirjanduse õpetaja Irene Artma artikkel jätkab õppijakesksuse tähtsusega koolis. See on individuaalse arengu ja koostöö eeldus, milles on oluline osa mentorõpilastel ja klassivälisel tegevusel. Oma kogemustele toetudes on Irene Artma eriliseks vajalikuks pidanud läbi mõelda õppe kolm järku: evokatsioon, tähenduse mõistmine, refleksioon. Kõiki õpetuses-kasvatuses osalisi haarab inspireerivasse lõimingulisse töösse vastastikune lugupidamine ja oskuslik juhtimine.

Johannes Käisi jälgedes

Kogumiku II osa „Johannes Käisi jälgedes“ artiklite alus on Käisi ideid rakendav üldõpetuslik tööviis. Luule Niinesalu on kõrvutanud Johannes Käisi seisukohti ja riikliku õppekava sätteid kui laiendust kogumiku sissejuhatusele. See kõrvutus on olnud lähtekohaks ka Peetri lasteaed-põhikooli visiooni kujundamisele kooli

loomise algusest aastal 2009. Peetri lasteaed-põhikooli kasv ja õpetajaskonna arvukuse kasv on põhimõtete spektrit laiendanud, juurde on toodud liidriprogramm. Igapäevases töös on oluliseks kujunenud eestvedamine nii õpilaste kui ka õpetajate hulgas. Jaana Leemeti ja Ketter Leemeti näidetega ilmestatud kirjutisest saab lugeda, kuidas jõutakse selleni, et lapsed mõistavad ja tajuvad paremini enda rolli õppijana, klassi- ja koolikaaslasena ning on teadlikumad oma käitumisest ja õppimisest ning sellest, mis töövõtted ja vahendid selle toeks kasutusel on.

Käisilikule lõimimisteedkonnale on lugeja viinud Kaie Kubri oma kolme aastakümne ja kolmes koolis töötamise kogemusi kirjeldades. Oma teed otsides on ta proovinud 1990. aastate alguses rakendada waldorfpedagoogikat ja „Hea alguse“ metoodikat, kuni avastas taas ja juba teadlikult Johannes Käisi koolkonna üldõpetuse materjalid, mida Tartu pedagoogilises kooliski oli järgitud küll Käisile viitamata. Kolme aastakümnega on tähtsustunud mõndagi: rohke liikumine ja õues käimine, paindlik päevaplaan, sõnaline tagasiside, partnerlus, muutlike olude arvessevõtt jne. Üldõpetus on endiselt hea raam, kuhu sobitada enda kogemused ning tõekspidamised.

Elina Veering ja Elve Kukk alustasid oma üldõpetuse teekonda 1990. aastail pisikeses Oru koolis. Kiili koolis selle õppeviisi rakendamine tähendas nii kogetule toetumist kui ka übermõtestamise vajadust: partnereid, keda arvestada, on suures koolis rohkem. Oru koolis kogetu andis julgust nn pika tunni päeva ideega edasi minna suures koolis ja II kooliastmeski. Päeva ülesehituse, õpetajate ja õpilaste tegevuse kirjeldus annab aimu, miks sellist käsitlust tähtsustatakse. Mõlema arvates jõuab lõimimiseni nii väikeses kui ka suures koolis tänu väga heale koostööle kolleegidega, mis eeldab ka tihedat ühist tööaega.

Lõimingu alused erakooli õppekavas ja igapäevatoos

Kogumiku III osas „Lõimingu alused erakooli õppekavas ja igapäevatoos“ on Tiia Leppik ja Brita Pärtel Luce kooli lõimingu kirjeldades esile toonud kogukonnakooliks kujunemise. Koolis on üldõpetuse väärtuspõhine raamistik lähtepunktiks, et lõimingu siduda ainevaldkondade õpiväljundite ja üldpädevuste omandamisega. Õppe kestuse paindlikkus võimaldab õpet ja kasvatust korraldada sujuvamalt ning hajutatult, võtta aega projektideks, õppekäikudeks jms. Kuu ulatuses sõnastatud õpitulemused e-päevikus aitavad õpetajail silmas pidada nii õppekavalisi ootusi kui ka laste huvisid. See suunab õpilasi oma eesmärkide sõnastamisel ja eneseanalüüsil. Õpetajate töö osa on iganädalane aeg projektide ürituste, õuesõppepäevade ja ühistundide aruteluks ning plaanimiseks. Õpetajate päevakava on seatud nii, et kõik saavad osaleda kolleegiumi töös.

Emili kooli õppeaasta on jaotatud kolmeks trimestriks ja igaühe tuumaks on üks projekt. Iga projekt toetab oluliste baasoskuste ning 21. sajandi oskuste arengut alates uurimisprobleemi leidmisest ja on seotud õpilaste huvide või küsimustega. Õpilased on algusest peale kaasatud projekti väljatöötamisse, eesmärkide seadmisse, aja plaanimisse ning meeskonnatöö kavandamisse. Õpetajate arvates toetavad sellised metoodilised valikud suuremat paindlikkust ning õppijakesksust, aitavad luua seoseid ja tervikpilti, hoida fookuses üldpädevusi, soosivad õpilaste ja õpetajate koostööd ning võimaldavad kaasata kogukonda. Ees ootab kooli kasv põhikooli lõpuklassidesse. See suunab tehtut analüüsima uute sihtide valgusel ja suuremat kollektiivi arvesse võttes, on tõdenud Indrek Lillemets ja Maria Kurisoo. Lõiming peab olema nii paindlik, et õpetaja saaks oma tugevusi rakendada, arvestada õpilaste vajadusi ja huve. Artiklis on ülevaade õppe plaanimise etappidest, lõimingujuhtide rakendamisest ja koostöö korraldust, ent ka õppe korraldamisest ja õpitulemuste hindamisest.

LõunaTERA lõimingulist käsitlust on kirjeldanud loovusõpetaja Silva Kolk. Ta on tähtsustanud tegutsemist kogupäevakoolina, võimalusi heaks meeskonnatöoks ja eneseteostuseks. Füüsiline keskkond on kujundatud mitmekesisena: see võimaldab kasutada erinevaid töövorme. Kogu kooli ühine hommik loob hea ühtsustunde ning häälestab koostöisele õppimisele, õppimist ja harjutamist ei jäeta õhtuseks koduseks tööks. Nädala alguse ettevaade ja lõpu ühine kokkuvõte aitab lastel ja õpetajatel siduda töö ühtseks tervikuks.

Õppeaasta alguses kooli tööd kavandades on õpetajate koostööajad päevakavasse planeeritud. Tegevuskavad on koostatud nädalate ja kuude kaupa. Klassi nädalaplaani teevad koos kaks klassiõpetajat ja loovusõpetaja ühisel koostööajal. Nädala eesmärgid sõnastavad õpetajad lähtuvalt õpitulemustest, alates 2. klassist kaasatakse ka õpilasi eesmärgi seadma. Koolis on juba kaks aastat klassipõhine õpe: iga uus õppeaasta toob uued klassiõpetajad.

Uusi metoodikatuuli

Kogumiku IV osas „Uusi metoodikatuuli“ on Marja Popov oma artiklis välja toonud, et Tallinna Inglise Kolledžis on alates 2011/12. õppeaastast viljeldud 1.–4. klassides üldõpetuslikku tööviisi, mille temaatiliste lahenduste eeskujuks on IB-õpe. Tööviisi kasutuselevõtu eeldus oli ühine arusaam sellest, mis on õppimine ja missugust õppijat tahetakse näha. Õppeaastas on teemad jagatud õppemooduliteks. Moodulite kesksed ideed ja kitsamad uurimisteemad on õppejuhi ja algklasside õpetajate ühistööna kokku pandud riikliku õppekava alusel. Õpetaja saab nädalatunde plaanides lähtuda mooduliteema läbimiseks vajalikest õppeaineteülestest tegevustest, mis suures osas põhinevad uurimuslikul õppel. Sama klassiastme õpetajatel on ühine jagatud töökava, mida saavad mõtete ammutamiseks kasutada ka järgmiste õppeaastate õpetajad. Kogu õppevara, mis koolis on loodud, on elektroonselt kättesaadav kõigile õpetajaile. Iga aastaga lisandub toetavat metoodilist materjali hindamisest ja üldõpetuse tulemuslikkusest.

II ja III kooliastme lõimingule on keskendunud Kristi Mumm Tartu Forseliuse koolist. Artiklis on kirjeldatud lõimimise konarlikku algust ja sellest saadud õppetunde. Kristi Mumm on käsitlenud lõimimist ahhaaliku koolimudeli kaastekstis. Õpetajate puhul muutus tähtsaks panustamine: õppeaasta plaanimisse kaasati kõik, kes ühel või teisel ajal peaksid lõiminguplaani oma õppeainesse siduma. Nii mõnigi õpetaja sai aru, et tema aines on võimalik trimestriti teemasid ümber tõsta, nii et õpilaste jaoks oleks õppimine terviklikum. Valitud teemade kohta hakkasid õpetajad täitma lõiminguplaane. Õpilased on oma ootustega plaanimisse kaasatud.

Asustamismeetodi on kogumikku toonud Loova tuleviku kooli asutaja Kristi Laanemäe. Kooli missioon on luua tervikliku, tasakaalus ja omapälgelise indiviidi arenguks sobiv keskkond. Järgitakse 7 printsiipi, millest üks on täieliku lõimingu printsiip. Õppeainete lõiming, tähendusrikas õppimiskogemus, teadmiste omandamine nende rakendamise ja kogemuse kaudu, kogemuste omandamine sotsiaalses interaktsioonis, õpetajate piisav tähelepanu igale lapsele, kooli ja tavaelu piiride vähendamine, loomingu olulisus õppes – kõik need on põhimõtted, mille eest on seisnud juba John Dewey.

Kooli õppekavas on esile toodud täpsemad lõimingupõhimõtted, ainevaldkondade kirjeldused eraldi ning õppeainete õpitulemused ja õppesisud ühtses, lõimingule suunavas tabelis klassiti: õppekava sisu ja vorm toetavad lõimingu realiseerumist. 6.–9. klassis on korraldatud teemapõhine lõiming, mida toetab projektõpe. Lõimitud õppe planeerimisel on õpetajaile toeks raamistik lõimingupõhimõttest, töö kavandamise vormid ja lõiminguideed kas projektide või ülesannetena. Lõiming peab olema nii paindlik, et õpetaja saaks arvestada õpilaste vajadusi ja huve nii õppes kui ka hindamisel. Koostöö ladusamaks korraldamiseks on sisse seatud lõimingujuhtide institutsioon.

Margit Randmaa Põltsamaa ühisgümnaasiumist on jaganud oma vaimustust Gunter Pauli tervikliku õppe programmist. Programm põhineb 25 aasta jooksul väljatöötatud lugudel, millest eesti keeles on ilmunud 12 lugu. Iga loo lõpus on juhendmaterjalid õpetajale või lapsevanemale, mis annavad inspiratsiooni ja ideid, mida võiks eri õppeaines käsitleda. Kõik on saavutatav õpetaja loominguulise vaatenurga ja kolleegide koostöö toel. Koostöö kõrval on Margit Randmaa kirjeldanud muutusi õppekorralduses, mis õppe tõhususele kaasa aitavad. Artiklis on näiteid lugudest, mida võib lugeda ja kuulata, ent ka vaadata. Huvitav on ka koolituses osalenute tagasiside.

Sisu, keel ja õpioskused kui loomulik lõimimine

Kogumiku V osas „Sisu, keel ja õpioskused kui loomulik lõimimine“ on koolitajana tuntud Anu Parts tähtsustanud oma artiklis õppima õppimist ja keelt ka omakeelse õppe kontekstis. Aine- ja keeleõppe lõimimist on tavaliselt seotud emakeelest või kodusest keelset erinevas keeles õppimisega. Kolmanda kooliastme ainetundides on eelmistest kooliastmetest olulisem teadvustada õppijatele, et igal ainel on oma teaduskeel. Autor on rõhutanud seostamise osatähtsust ja lugemisstrateegiaid. Seisukohti illustreerivad rohked näited, sh õpilastele antavate ülesannetena.

Kiviõlis alustati esimeste julgemate lõiminguprojektidega juba aastal 2006 programmi „Ettevõtlik kool“ eestvedajana, on sedastanud Anu Vau. 2014. aastal liideti kolm gümnaasiumikursust (kunstiajalugu, kirjandus, ajalugu) ja klassi ees oli korraga kolm õpetajat. Sellest on mõõtu võtnud edasised mahukamad lõimitud projektid

ning ainetunnid. Juhtival kohal on põhimõte, et lõiming on tööriist, mitte eesmärk omaette. Lõimingu plaanimise jaoks on õpest vabad tunnid päeva sees. Aruteludes töötatakse välja lõiminguplaan, õpilaste tööülesannete lehed ja hindamismudelid. Üsna algusaastatest peale on üheks keerulisemaks küsimuseks osutunud õpilaste kaasatus lõimingu plaanimisse. Inglise keeles rakendatud lõiming LAK-õppena on kasutatud lõimimisviisidest ajamahukam: arvestama peab erinevaid keeletasemeid ning teiste ainete sisu, et leida sobivaid materjale.

Tallinna Pae gümnaasiumi jaoks tõusetus lõiminguvajadus teravamalt eestikeelse õppe rakendamisega. Hiliskeelekümlusega 6. klassist alustades (nagu Tapa keelekümluskooliski) olid eestikeelseks õppeks valitud õppeained sisult lähedased, mahukamat kavandamist eeldasid järgmised õppeaastad. Lõiming tähtsustus veelgi enam, kui keelekümlusprogrammiga alustati 5. klassist. Natalia Presnetsova on kirjeldanud, kuidas sündisid põhikooli teemaõppe kavad, kuidas tekkis julgus oma lahenduste alusel teisi koole koolitada. Lõimitavate teemade määramiseks on analüüsitud kooli õppekava, ainekavu (õpitulemused ja -sisu) ning õpetajate töökavasid. Leiti õppeainete ühisosad, määrati nn keskained ja teemad iga paralleeli jaoks. Iga õppeaine käsitleb vastavat teemat oma vaatenurgast. Keskaineks said õppeained/teemad, mis seniste kogemuste põhjal õpilastele kõige raskemad võivad olla. Lõimitavad teemad on valitud nii, et saaks ühendada võimalikult paljusid õppeaineid, mis käsitlevad teema erinevaid aspekte. Tähtsustatud on ühes klassis töötavate õpetajate valmisolek koos töötada, üksteist toetada ning kolleegide seisukohti arvestada. Õppekäikudel ja õppetundides on hinnatud isikupärane käsitlus: võimalus teha ülesandeid oma tempos ning oma valitud keskkonnas.

Jõhvi vene põhikooli õpetajate Diana Astoki ja Nataliya Lobosoki artiklis on keskendutud lõimitud õppe kavandamise üksikutele etappidele. Koostöösse ei suudetud algul kaasata kõiki õpetajaid, hirmutas ka kasvav töömaht. Laiemaks kaasamiseks rakendati projektipäevi. Kui õpetajad said segamatult teemadesse süüvida, omavahel otsast lõpuni kõik läbi arutada, sündis sellest tore nädal nii õpilaste kui ka õpetajate jaoks. 2019. aasta sügisel liiguti teemapõhise lõiminguuga veel üks samm edasi: liitusid ka vene keeles aineid õpetavad õpetajad ning inglise keele õpetajad, kes varem olid olnud skeptikud. Õpilaste ja õpetajate positiivse tagasiside kõrval on autorid kirjutanud ka murekohtadest.

Tartu Aleksander Puškini koolis on proovitud mitmesuguseid lõimimisviise. Artiklis on Tatjana Kodas ja Valentina Tubin keskendunud keelekümlusklasside õpilaste toetamise vajadusest sündinud tööviisidele. Klassipõhistel lõimimiskoosolekutel kujunes keskseks meetodites kokkuleppimine, et vältida liigset ühetaolisust ja tagada meetodi arendus eri tundides. Lõimimiskoosolekud meeldisid õpetajale: need aitasid koostööselt kavandada õpet ning kooskõlastada ühiseid eesmärke, pakkusid tuge ja ideid ning soodustasid lõiminguviisi. Eraldi on autorid peatunud projektinädalate elluviimisel. Nad on tõdenud, et kõik kirjeldatud lõiminguviisid on kasutusel, et leevendada õpilaste õppimisraskusi, arendada õpioskusi, aidata mõista ja luua ainetevahelisi seoseid ning soodustada motiveeritud õppimist.

Tapa keelekümluskoolis on Katre Jürgensoni ja Viktoria Belitševi sõnul tähtsal kohal erinevaid õppeaineid siduvad teemapõhised projektipäevad, viktoriinid, konkursid, olümpiaadid, muuseumitunnid, rahvakalendri tähtpäevade tähistamine õpitavates keeltes jne. Õpitavate keelte kasutamine loomulikes olukordades tähendab koostööd eestikeelsete koolidega, õpilasvahetusi, käike valla asutustesse, eestikeelseid õppekursioone jmt. Et õpilastel oleks õppimist toetav keskkond, selleks on kavandatud kohad rühmatööks, iseseisvaks tööks ja mängimiseks. Eesti keeles õppimise toetuseks korraldatakse koolis pikapäevarühma tunde ning tegutseb eestikeelne draamaring algklassiõpilastele, vanemates klassides eestikeelne suhtlusring. Eraldi on autorid kirjeldanud kahe-suunalise keelekümlusega seotut.

Lõimitud aine- ja keeleõpetusega seostub näiteks ka üleriigiline teemakuu. Igal aastal on aprillikuus oma tööd tutvustanud lasteaiad ja koolid⁴, millest enamik kuulub keelekümlusvõrgustikku. Viimastel aastatel on rohkem tähelepanu pööratud asutustevahelisele ja asutusesisesele koostööle ning õppeainete lõimimisele.

⁴ Vt näiteid [LAK-õppe kuu kodulehelt](#).

Kogumikus on väike osa sellest, mida lasteaiaid ja koolid erinevate õppeainete ning teemavaldkondade lõimimisel teevad. Tore on tõdeda, et mitte keegi, kelle poole kirjutamispalvega pöördusime, ära ei öelnud keerulistest aegadest hoolimata. Rõõmu tegid koostajate meeskonna innukus ja asjatundlikkus. Einar Värä aitas sõlmida esimesed kokkulepped artiklite kirjutajatega, Inge Raudsepp hoidis järge, tõstatas küsimusi ja julgustas lahendusi otsima. Väga tähtis oli Tiina Pau tugi kirjutiste mitmetasandilisuse kujunemises. Pille Liblik hoolitses selle eest, et kogumik tervikuna pakuks ideid ja näiteid riikliku õppekava lõimingupõhimõtte mõtestamiseks ning rakendamiseks. Heli Mäesepp hoidis sidet lasteaia ja kooli vahel, Juta Jaani sidet 2010. aasta lõimingukogumikuga. Lugejasõbralikkus ja sõnumi selgus olid Ene Sepa tegevuse pealisülesandeks. Ühtseks tervikuks ja veebiversiooniks vormistas kogumiku Hele Liiv-Tellmann.

1990. aastatel põhiliselt Johannes Käisi seltsi eestvedamisel taaselustatud üldõpetusideed on saanud laiemal kandepinna meie lasteaedades ja koolides. Aitäh kirjutajatele ja kogemuste kogumikuks vormijatele!

Äratundmisrõõmu ja edasi mõtlemise indu!

Seoste märkamisest ja loomisest sidusama maailmavaate kujunemiseni

Pille Liblik, Haridus- ja Teadusministeerium

*„Näidake mulle lõimingut ja ma hakkán seda tegema.”
(Õpetaja, nimi teadmata)*

Eri õppeainete lõimimine ja seoste loomine õpitava vahel on õpetajatele ikka ja alati katsumuseks olnud. Kahtluse alla ei seata mitte õppe lõimimise vajalikkust, vaid pigem selle korraldamise võimalusi ja enda suutlikkust õppeaineid lõimida. Sellesse kogumikku on koondatud näiteid selle kohta, kuidas koolid kirjeldavad, **kuidas** nad lõimingut ellu viivad ja mis vahendeid selleks kasutavad, s.o vastavad küsimustele, **kus** lõimida, **mida** lõimingu kaudu õpitakse, **kuidas** tehakse koostööd ning **kuidas** ja **mida** sellises õppes hinnatakse. Oma kogemusi kirjeldanud koolid kinnitavad üksmeelselt, et lõiming pakub õpetajale eneseteostust, loob võimalused koostööks ning kooli ruumide ja ümbruse uuenduslikuks kasutamiseks. Üksmeelne seisukoht on seegi, et lõimitud õppe rakendamine üldõpetuse, aine- ja keeleõpetuse ühendamise või lugude vestmise kaudu aitab õpetajal kujundada õpilastes oskust näha ja märgata meid ümbritseva maailma terviklikkust.

Ühelt poolt on lõimingu korraldamine õpetajale ja koolile kohustus. Alates iseseisvuse taastamise järgselt koostatud Eesti Vabariigi õppekavast (1996) on üks õppe läbiv siht olnud eri õppeainete lõimimine (varem kasutusel olnud mõiste „integratsioon”). Praegu kehtiva riikliku õppekava (2011) rakendamise toetamiseks anti välja kogumik kõigi ainete õpetajatele ning õppevara loojatele, mis aitas mõtestada õppe lõimimist (Lõiming 2010). Õppe lõimimises nähakse üht lahendust ainekesksuse probleemile ning laiemalt sellele, et õppijad suudaksid koolis õpitut uues kontekstis iseseisvalt rakendada. Kõikide haridustasemetes õppekavades nähakse õppijakesksuse ja võtmepädevuste saavutamiseks vajadust seostada õppes uued teadmised olemasolevatega, faktiteadmiste seostamist erinevate aine- ja eluvaldkondade praktikaga, oskust märgata ja lahendada probleeme ning näha seoseid erinevate probleemide ja võimalike lahenduste vahel. Riiklikes õppekavades on öeldud (küll õigusaktile omases keeles, kuid üsna selgelt), et kool saab valdkonnapädevuse kujundamise võimalusi kirjeldada kooli õppekavas. Kooli õppekava on dokument, kus näidatakse, kuidas just selles koolis luuakse õpitava vahel seoseid ehk lõimitakse nii ainevaldkonda moodustavaid õppeaineid kui ka erinevaid ainevaldkondi ja missugused on kohapealsed võimalused selleks, et koolivälist tegevust peetakse väärtuslikuks õpilase tervikliku arengu nimel.

Sidusa ühiskonna vajadust rõhutava haridusvaldkonna arengukava 2035 visiooniloomes (Tark ja tegus Eesti 2035) toob muu hulgas esile, et õppeainete lõimingut ei takista mitte niivõrd vähene regulatsioon õigusaktides, vaid pigem takerdumine traditsioonilise klassiruumi, ainekeskse õpikäsituse ning õpetaja-õpilaste hierarhiliste suhete kütkeisse. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 75 lõikes 2 on kirjas, et õpetaja põhiülesanne on toetada iga õpilase arengut, aidata õpilasel kujundada huvi- ja võimetekohast õpiteed. Selleks peab õpetaja arendama oma kutseoskusi ja olema kursis haridusuuendustega.

Teiselt poolt on õppe lõimimine üks võimalusi, kuidas kool ja õpetajad saavad näidata oma asjatundlikkust õppijakeskse õppe kavandamisel ja korraldamisel, kasutades võimalusi, mida õppekavad pakuvad, kuid millele on teenimatult vähe tähelepanu pööratud. Kogumikus enda tööd tutvustavad koolid on loobunud ootusest, et riik kirjeldaks õppekavaga ära lõimingu lähtekohad ning esitaks selgelt, mida millega lõimida, et õppe-eesmärke saavutada. Koolid on aru saanud, et lõimimine on meetod, mille kasutamises saab leppida kokku üksnes kooli tasandil. Kõik need koolid on alustanud planeerimisest: leppinud kokku õppimise suured eesmärgid, määratlenud kooli ainekavades klasside kaupa õpitulemuste ühisosa, kavandanud aega ning õppe- ja hindamisviise, kõrvutanud õpitulemused üldpädevustega ja otsustanud, millised koolivälised tegevused seoste loomist toetavad, ning lõimisega seotud põhimõtted kirja pannud kooli õppekavas. Tervikliku maailmapildi kujunemises ning õppe lõimimises on tähtsal kohal see, kuidas ühes koolis ja klassiruumi tasandil väärtustatakse võimalusi kasutada

mitmekesiseid õpetamismeetodeid ja hindamisviise, õppimist rikastavaid keskkondi väljaspool koolimaja või virtuaalseid võimalusi.

Kolmandaks vajab lõimingu teostamine arusaamist sellest, et tänase lapse ja õpilase eneseteostus tulevase täiskasvanuna töö- ja pereelus sõltub suurel määral sellest, mida, miks ja kuidas ta õpib, ning sellest, kui turvalise terviku teadmistest ja oskustest suudavad pöörase kiirusega muutuv tehnoloogia- ja informatsioonilises maailmas kujundada eri ainete õpetajad. Infoajastu haridussüsteemi edu võtmeks peetakse koostööd ning tulemuslik lõimingki saab toimuda õpetajate omavahelises, koolide/lasteaedade ning noorsootöö- ja kultuuri- vm asutuste koostöös, mis sõltub inimeste ja asutuste eripärast, võimalustest ning tahtest. Lõimingu ja üldõpetuse kavandamise aluseks on õppekavas seatud eesmärgid ning õpitulemused. Lõimingu rakendamine on koole pannud õpet ja koolipäeva teistmoodi planeerima alates eesmärkide seadmisest hommikuringis kuni tehtu-õpitu analüüsimise ja tulemuste hindamiseni nädala või pikema perioodi lõpus.

Lõimingu rakendamise kaudu on vaadatud otsa ka selle realiseerimise takistustele ning leitud lahendusi nende kõrvaldamiseks. Lõimitud õppe ja üldõpetuse tulemuslikkusele hinnangu andmisel pole võimalik keskenduda üksnes ühekordsele sooritusele. Kogumikus on kirjeldatud viise, mida igal nädalal kasutavad sãrasilmsed õpetajad – nii äsja alustanud kui ka väga pikaajalise töökogemusega –, et märgata ja tagasisidestada õpilase oskustes, käitumises ja väärtushoiakutes toimunud arengut.

Kogumik ei ole retseptiraamat, vaid inspiratsiooniallikas. Kogumiku koostajate arvates ei peaks lõimimine algama mitte ühe ainetunni või nädala õppe kavandamisest, vaid olema inspireeritud kogu koolikultuuri uuendamisest. Kogumik on kasutatav toetava materjalina riiklike õppekavade elluviimiseks nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis.

Põhikooli **sihiseadeks** on muuhulgas õpilastes tervikliku **maailmapildi** kujundamine ning selleks üld- ja valdkonnapädevuste kujundamine, et toimida elus loovalt, ettevõtlikult ja paindlikult (Põhikooli riiklik õppekava (PRÕK) § 3 lg 2). Gümnaasiumiharidus on jätkuks põhiharidusele uue põlvkonna sotsialiseerumisel, mis rajaneb eesti kultuuri traditsioonidel, Euroopa ühiseväärtustel ning maailma kultuuri ja teaduse saavutustel (Gümnaasiumi riiklik õppekava (GRÕK) § 2 lg 4).

Valdkonnapädevuste kujunemist toetab eri õppeaineis õpitava sidustamine nii ainevaldkonda kuuluvates **õppeainetes** kui ka teiste ainevaldkondadega ning tunni- ja **koolivälise** tegevusega (PRÕK § 4 lg 5, § 5 lg 5; GRÕK § 4 lg 5).

Lõimingu kaudu kavandatakse **õpe** ainekavades määratletud õpitulemuste saavutamiseks **üheks tervikuks**, tehes seda kooli õppekava arenduse ning õppe ja kasvatuse planeerimise käigus (PRÕK § 5 lg 5, § 24 lg 6; GRÕK § 16 lg 6), järgides erinevate ainevaldkondade õppeainete ühisosa ja mõistestikku, valides koolisest projektide ja läbivate teemade ühiseid rõhuasetusi, kujundades aineülest käsitlust soodustavat õppekeskkonda (PRÕK § 5 lg 6, § 14 lg 1; GRÕK § 10 lg 1).

Lõiming kavandatakse ja korraldatakse õpetajate **koostöös** (PRÕK § 5 lg 6) ja see sõltub kooli ning piirkonna **eripärast** (PRÕK § 15 lg 5, § 24 lg 2; GRÕK § 19 lg 2), rakendades muu hulgas mitmesuguseid õppeviise, sh **üldõpetust, lõimitud aine- ja keeleõpet** vmt (PRÕK § 15 lg 2 ja 5 ja; GRÕK § 11 lg 10), mille korraldamist kirjeldatakse kooli õppekavas, selgitades õppeviisi rakendamise **vajadust** õpilase arengu toetamiseks.

Lõimingu ja üldõpetuse ning teiste koolis rakendatud tervikliku õppe kujundamiseks kasutatud õppeviiside **tulemuslikkust saab hinnata** õpilase arengust lähtuvalt kooliastme ja põhikooli lõpuks **hindamise eesmärkide** põhjal, mis hõlmavad õpilase käitumises, hoiakutes ja maailmavaates toimunud arengut (PRÕK § 19 lg 1; GRÕK § 15 lg 1).

Allikad

Gümnaasiumi riiklik õppekava. <https://www.riigiteataja.ee/akt/123042021011>

Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035.

https://www.hm.ee/sites/default/files/eesti_haridusvaldkonna_arengukava_2035_seisuga_2020.03.27.pdf

Lõiming. Lõimingu võimalusi põhikooli õppekavas (2010). Koostanud J. Jaani ja L. Aru. Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus. <https://www.hm.ee/sites/default/files/l6imingukogumik.pdf>

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/116042021006>

Põhikooli riiklik õppekava. <https://www.riigiteataja.ee/akt/123042021010>

Tark ja tegus Eesti 2035, 72. https://www.hm.ee/sites/default/files/tark_ja_tegus_kogumik_a4_veebi.pdf

I osa

Enesekindlus kujuneb kasvamisväest ja usaldusest

Lõiming kui koostöökogemus: lõimingu kavandamine, lõimingu rakendamine

Anu Sarap, [Tallinna lasteaed Sinilind](#)

[Tallinna lasteaed Sinilind](#) asub Mustamäe linnaosas.

Alates 2018/19. õppeaastast on lasteaia eripäraks Johannes Käisi üldõpetuse metoodika rakendamine. See ei olnud avastus iseenesest. Koosolekute, ümarlaudade ja tegevuste vaatluste käigus saime aru, et me lõimime tegevusi ja kasutame üldõpetuse põhimõtteid, et meil on oma looduse õpperada, seega võiksime seda oma eripärana rõhutada, lähtuda enam eesti pedagoogi visioonist.

Lõimingu kontekstis oleme lasteaia oluliseks pidanud:

- * tähtsustada õpetajate individuaalsust ja vastastikust rikastamist koostöises kavandamises;
- * arvestada laste individuaalsust nii oodatavates tulemustes kui ka töökorralduses;
- * olla paindlik ja reageerida muutuvatele oludele;
- * lähtuda lõimimisel laste kogemustest ja piirkonnas olulisest;
- * jälgida ainevaldkondade proportsioone pikemas perioodis, mitte jääda päeva- või nädalapõhiseks;
- * seada eesmärgid ja uskuda loomingulisse lõimimisse.

Kuidas me lõimingust lähtudes iga päev töötame?

Johannes Käis on öelnud: „Kasvatuse ja hariduse ülesandeks on meie kultuuri väärtusi tulevaile põlvile edasi anda, neid meie kultuuriliste varanduste pärijateks teha“ (Käis 2004, 11).

Tallinna lasteaia Sinilind tähtsustame järgmisi väärtusi:

- * lapsekeskus – Käisi sõnusti tähendab lapsepärasuse nõue seda, et õpetuse sisu on lapse huviringi kuuluvad asjad ja nähtused, mis on talle ka arenemis- ja jõukohased (Käis 1989, 7);
- * eeskuju – Käis pidas õpetajat eeskujuks, samas on lapsed ise aktiivsed tegutsejad ja teineteisele eeskujuks. *Õpetaja eeskuju tähtsustamisel on Käis viidanud Diesterwegile: „Tähtsaim nähtus koolis. Elav eeskuju õpilastele on õpetaja ise. Igal pool on kool seda väärt, mida õpetaja ise on, ja kooli järgi võib kõige paremini otsustada õpetaja enda üle.“* (Käis 2004, 35);
- * uuendusmeelsus – Käis leidis, et haridusasutus peab alati uuendusseisundis olema (samal, 84). Seega tuleb väärtustada elukestvat õpet;
- * meeskonnatöö – Käis arvas, et laste individuaalse töö kaudu saab suurendada laste ühistöö, meeskonnatöö väärtust (Käis 1989, 55);
- * terviseedendus ja keskkonnasäästlik mõtteviis – Käisi pedagoogilistes töodes korduvad koduloo ja loodusõpetuse metoodika teemad. Kodukoha loodust peab Käis kõige tähtsamaks kodu- ja kodumaa-armastuse allikaks, rõhutades sealjuures laste aktiivsust ja isetegevust. (Käis 2004, 121–123)

Lasteaia visiooni sõnastuses oleme tähtsustanud veel paindlikkust ja kõigi osaliste kaasamist: lasteaed Sinilind on paindlik, kõiki osalisi kaasav uuendusmeelne organisatsioon.

Lapsekeskuse idee on üks õpetuse ja kasvatuse lõimimise aluseid: kuidas kodu ja lasteaed, üksikute õpetuse ja kasvatuse valdkondade teave ja oskused aitavad lapsel mõista ennast ja keskkonda ning kujundada ühiskonnas sallitavaid väärtusi. Lõiming on laste arengut toetavate käsitluste võtmemõiste, mille avaldumisvormidena teatakse üldõpetust, teemakeskset õpet, projektmeetodit jpm.

Lõiming sünnib koostöös. Aeg, koht, tegijad ja keskkond muutuvad, seega on koostöös sündivad lahendused omanäolised. Põhimõtteid on ühed, aga lõimimine tekib siin ja praegu. Lõiming saab alguse ka lapse küsimustest,

sest ta suunab oma tähelepanu õpitavale objektile, ei lähtu üksnes ainevaldkondadest. On vaja meeles pidada, et mäng on kõige lõimivam tegevusvorm. Lõiminguga kaasneb paindlikkus ajas ja ruumis. Sealjuures ei ole tagaplaanil Johannes Käisi mõtestus isetegevuse ja individuaalse tööviisi kaudu. Lõiming ei tähenda ühtlustamist, see laseb individuaalsusel särada ja lõimingul õitseda. Erinevus rikastab – erinevad lapsed, õpetajad, keskkonnad jms.

Lõimingu kavandamine

Kuidas kavandamine sujub? Kas õppekava dikteerib lõimingu?

Meie lasteaia õpetajad on harjunud, et kavandamise aluseks on lasteaia õppekava, tegevuskava ja rühma õppeaasta eesmärgid. Õpetaja kavandab tegevused kas nädalaks või kuuks, see on jäetud vabaks. Tähtis on, et tegevused oleksid seotud nn päriseluga (ehtsad vahendid, õppekäigud, ise toidu valmistamine jms). Enamiku õpetajate meelest ei valmista lõimingu kavandamine mingeid raskusi. Meie õppekava otseselt lõimingut ei juhi, aga annab selleks tuge, tuues esile J. Käisi põhimõtted, õpikäsituse, mida tegevuste kavandamisel ja elluviimisel arvestada. Õppekava eesmärgid on üldised ning neid annab sobitada nii erinevate teemadega kui ka ühe ja sama teemaga erinevatest ainevaldkondadest.

Õpetuse-kasvatuse kavandamisel ja elluviimisel lõimime valdkondi ning teemasid, seome õpetuse ja kasvatuse eelkõige kodukoha inimeste, looduse ning asutustega, tutvume õpitavaga (objektid, nähtused) loomulikus keskkonnas, arvestame laste eripära: võimeid, keele- ja kultuuritausta, vanust, sugu, tervises seisundit jms.

Valdkonna temaatika [seostub lapse igapäevaelu ja teda ümbritsevaga](#). Kuigi tegevuste plaanimisel juhindutakse aastaaegade vaheldumisest, on õppeaastati plaanid erinevad. Lasteaia füüsiline keskkond õuealal õppeaastati oluliselt ei muutu, aga laste endi ja nende perede, õpetajate ja lasteaia, linnaosa ja linna elus toimub igal aastal midagi kordumatut. Niisiis peame meie lastega tegevusi planeerides ka seda arvestama ning erinevate muutustega kaasa minema, end ja kasvukeskkonda kohandama.

Üldõpetuse kavandamine algab rühmas õpetajate ühistööga, kus määratakse kesksed teematervikud ja alles siis vaadatakse, kuidas teemat saab erinevates ainevaldkondades käsitleda. Kõige aluseks on lasteaia õppeaasta tegevuskava, mille koostamisse on kaasatud kogu personal.

Õpetajad lähenevad õppetegevusele erinevalt ning see toobki kaasa mitmekesised lahendused ühele ja samale teemale. Palju kasutatakse õppemänge ning lavastusi. Üks õpetaja rääkis, et tema praegune paariline loeb tegevustes palju luuletusi ja jutte ette, eelmine paariline lasi lastel teha otsuseid ja töötati minimaalse õpetajapoolse juhendamisega.

Lõimingu tagab see, kui õpetajad ette mõtlevad, aga lõiminguidee võib tulla hetkega ning õnneks haaravad õpetajad sellest kohe kinni, ei klammerdu valmisplaani. Enamasti ongi lõiming igapäevastes tegevustes isetekkeline, sõltudes konkreetsetest olukordadest ja keskkonnast, sest terviklikkus ja lapsekesksus on lasteaiaõpetajate mõtteviisis esiplaanil.

Kuidas mõjutab tegevuskava, kuuplaani või nädalaplaani koostamist laste vanus eri aastatel või ka samal aastal eri rühmades või siis erinevad metoodikad, keskkond ja rühma personal?

Plaanide koostamist mõjutavad laste vanus, eelmistel aastatel omandatud teadmised, aktuaalsed teemad ja laste huvidest lähtuvad teemad ([vt näide 1 ja 2](#)). Ka samas vanuses laste puhul, kes on erinevates rühmades ([vt näide 3 ja 4](#)), võib tulemus olla täiesti erinev. Seetõttu tähtsustuvad valdkondi siduvad teemakohased tegevused, mille puhul iga lapse osaleb oma kogemuste, teadmiste ja oskuste põhjal ning saab targemaks. Kavandamine oleneb õpetajate individuaalsusest: mida õpetajad teavad oma rühma lastest ja keskkonnast, mis on nende metoodilised tugevused ning kuivõrd nad tahavad või oskavad kasutada väljaspoolset tuge.

[Kuuplaan](#) sünnib selle järgi, mida õpetajad näevad, et oleks vaja lastega rohkem arutleda või mida eelmisel õppeaastal ei jõutud põhjalikumalt käsitleda.

Kuuteemad täpsustuvad laste huvid ja eelmise õppeaasta analüüsi alusel. Koos paarilisega arutletakse teema üle, jälgitakse õppekava eesmarke ning arvestatakse laste oskusi. Sellest lähtuvalt planeerib kumbki õpetajatest tegevusi oma hommikuteks. Ka õpetaja abi ja [pered pakuvad ideid](#), kuhu võiks minna või mida teha.

[Ilm mõjutab](#) planeeritud asju seeläbi, kui palju saab teha õuesõpet ja korraldada õppekäike.

Lõimingu kavandamise aluseks on mitmes rühmas konkreetset hommikuringi läbiv teema. Valdkond „Mina ja keskkond“ annab temaatika, mille ulatus (maht) sõltub planeerimisperioodi pikkusest (nädal, kuu) ja laste huvist. Hommikuring algab temaatilise jutu, luuletuse, laulu või lavastusega. Sellele järgneb vestlusring, liikumismäng või matemaatilised tegevused, mida seostatakse õpitava teemaga. Hommikuringis täpsustuvad laste huvid, nad saavad oma teemakohaseid ootusi välja öelda.

Digivahendite kasutamine tegevustes

Kuna me liigume igapäevaelus üha enam mõni tehnikavidin taskus ja tulevikus tuleb tõenäoliselt omandada teatud digipädevused enne kooli, on nii täiskasvanutel kui ka lastel vaja viia end kurssi sellega, kuidas loomulikul viisil läheneda n-ö külmadele tehnikavidinatele, muuta nende kasutamine mõtestatuks ning paeluvaks.

Lasteaias on meil kasutusel erinevad robotikavahendid ning igas rühmas lauaarvuti ja väga suure tõenäosusega ka rühmaõpetajale kuuluv nutitelefon, mida saab soovi korral lastega õppetegevustes kasutada. Nii robotikat kui ka erinevaid digivahendeid saame lõimida kõikide õppekava valdkondadega (nagu matemaatika, keel ja kõne, mina ja keskkond, kunst, muusika, liikumine), tuleb ainult mõelda loovalt ning tunda ise lastega tegevusi tehes nendest rõõmu.

Robotikavahendeid (nagu bee-bot, blue-bot ja ozo-bot) kasutades saame luua lastele [mõtestatud keskkonna](#), kus õppida ja harjutada nende vahendite kasutamist.

Töömeeleolu ja -rahu tagatakse tegevustes kindlate reeglitega (tõstetakse vastamiseks kätt, kuulatakse teist, ei alustata uut mängu enne, kui on vaikus jm) ning mängulisusega (karu on hommikuringis kaasas, talle ei meeldi lärm; teeme õpetaja abile üllatuse, et oleme nii vaikselt).

Loomulikult mõjutavad lapsed samuti planeeritud tegevusi. Näiteks ei saanud ühe aastakäigu lastega mingis vanuses ühes rühmas üldse mängida liikumismänge, kuna nad läksid nii elevile ja ei suutnud rahuneda ega keskenduda. Nende lastega mängiti liikumismänge õues ning toas tehti lihtsalt virgutusharjutusi. Teise aastakäigu samaealised lapsed olid jälle väga tublid mängijad, kuulasid, said reeglitest aru ja suutsid tubasteski liikumismängudes tegutseda ilma liigse lärmi ja teistele otsa pörkamata. Samuti sõltub laste iseloomust, kas saab arendada pikemaid vestlusi või tuleb kasutada rohkem tegutsemist nõudvaid õppemänge.

Õpetajaile meeldib kõike tervikuks siduda ja kõike saabki siduda, tuleb olla ainult loov. Siduda aitab mõnikord kasvõi vanasõna, luuletus, mõni mängutegelane, nali vms. Kokku võttes võib öelda, et tegevuskava, kuuplaani või nädalaplaani koostamist mõjutab mitu asjaolud, näiteks nii laste vanus, erinevad keskkonnad, rühma personal kui ka koostöö lapsevanematega.

Kas kavandamisel on hea, et ühtemoodi mõeldakse või koos mõeldakse? Kui oluline on õpetajate jaoks kavandamisel aeg?

Väga oluline on hea koostöö paarilisega, koos plaanide pidamine ja arutamine, kasuks tuleb ühes suunas mõtlemine. Ent ka erinev mõtlemine, uudsus, erinevad huvitavad ideed aitavad lastele meeldivaid plaane koostada ja ellu viia. Vaja on ka õpetaja abi kaasata nii plaanide koostamisse kui ka elluviimisse.

Tegevuste kavandamisel vajavad õpetajad aega erinevalt. Mõni õpetaja arvab, et mida väiksem on laps, seda rohkem on ettevalmistust, suuremate laste puhul lastakse pigem laste loovus valla. Siiski tuleb osata kuulata ja märgata, suunata ja samas võimaldada lastel õppetegevusele ise hoogu juurde anda.

Muusika- ja liikumisõpetajad arvestavad võimaluste piirides nädala- ja kuuplaani. Muusikaõpetajad lähtuvad oma tegevustes aastaegadest (J. Käisi printsiip: teemad lähtuvad aastaegadest) ja see on taganud lõimingu. Näiteks oli ühel rühmal reisimise teema ja sealt kasvas välja matkateemaline isadepäeva pidu, kus lapsed said koos isadega arutada esemete üle, mida on vaja matkale kaasa võtta ja mida vaja ei ole. Võidu peale pandi kahe meeskonna vahel telk püsti, samas lauldi ja tantsiti – tõeline pidu.

Muusika- ja liikumistegevustes koos lastega osalemine meeldib õpetajatele just seepärast, et need laulud, tantsud ning liikumisharjutused tulevad rühma tegevustesse kaasa ja rühmaõpetaja oskab koos lastega lustida. Õpetajad saavad teise õpetaja (muusikaõpetaja, liikumisõpetaja, paarilise) tunni jälgimisest ideid ja kogemusi. Igal õppeaastal teevad õpetajad ühe lahtise tegevuse kas kogu rühma meeskonnaga või üksi ning kutsuvad kolleege vaatama. Lahtine tegevus peab loomulikult põhinema aasta eesmärgil või motol, mis on varem kokku lepitud, näiteks õuesõpe, programmi „Kiusamisest vabaks!“ metoodika kasutamine tegevuses vms.

Mis on laste roll? Kust tulevad laste algatused, küsimused, huvid? Kas lapsed on algatanud ka midagi sellist, mille peale õpetaja pole tulnud ja mis on viinud lõimingu?

Lihtsate valikute ja otsuste tegemise võimaldamine lastele suurendab nende kaasahaaratust ja õpimotivatsiooni ning toetab õpitu tulemuslikumat omandamist. Laste küsimused suunavad tegevuse kulgu ja nii mõnigi kord tehakse asju planeeritust teisiti. Sellest tulenevalt muudetakse ka nädala- või kuuplaani. Lapse huvi on enamasti seotud mingi nähtuse kui tervikuga. Valdkondade ja tegevuste lõimimine lubab käsitleda last huvitavat teemat mitmekülgselt ning paremini märgata lapse huve ja andeid. Ühe teema käsitlemine eri aspektidest ning erinevate valdkondade kaudu tagab paremini ka selle, et iga laps omandab teemaga seonduva. Õuetegevuses või õppekäigul loodusesse on ühendatud teemaga seonduvalt vaatlemine, võrdlemine, loendamine, meisterdamine, uurimine, liikumine jpm.

Last [algatused](#), küsimused ja huvid tulevad enamasti meediast. Kui rühma laps on reisil käinud ja räägib oma muljetest, võib samuti tekkida uus huvi ja teema.

Last algatustega minnakse kaasa iga päev. Näiteks räägib keegi lastest, mida ta lasteaiateel nägi, mis parajasti aknast paistab, ning see teema tulebki päeva ja lõimingutesse kaasa. Vahenditega õppemängudest saab sageli alguse hoopis muu tegevus, näiteks muusikaline hetk, kus loendatavate pulkadega mängitakse rütmi jne. [Laste ideid](#) kasutatakse loovalt kogu aeg.

Nii Käisi üldõpetuse metoodika, projektõpe kui ka programmi „[Kiusamisest vabaks!](#)“ metoodika annab lõiminguks rikkalikke ideid.

Niisiis on laste roll lõimingu tekkimisel väga oluline, kui mitte esmane. Last huvile toetumine tagab tegevuse õnnestumise.

Lõimingu rakendamine

Mis keskkondi kasutatakse?

Lõimitud tegevusi on võimalik korraldada nii toas kui ka õues. Tegevuste sissejuhatus on hommikuringis (nt jutupalliga) kas vestluse, arutlemise või mänguna.

Keskkondi on erinevaid, kus igapäevaseid ja lõimitud tegevusi ellu viia, näiteks rühmaruum, pesuruum, koridor, galerii, õueala, ehitusnurk, autonurk, nukunurk, raamatupesa, raamatukogu. Lastele on tagatud voolimisvõimalused ja käeline tegevus ning valgustahvel. Toimuvad ka teemakohased õppekäigud väljapoole lasteaeda. Näiteks käidi ametite kuul Mustika kaubanduskeskuses tutvumas eri ametitega, taaskasutuse kuul tutvuti konteineriga, kuhu saab viia riideid, jalanõusid ja mänguasju, mida enam vaja ei ole. Mõni laps oli kodust kaasa võtnud natuke riideid ja mänguasju, mis konteinerisse pandi. Lastele pakuvad õppekäikude teemad väga huvi, enamasti arutatakse samal teema hiljem rühmas pikalt.

Pole kohta, kus ei saaks vahvat tegevust korraldada. Erinevate keskkondade kasutamine aitab laste huvil püsida, eri aspekte esile tuua, veel rohkem tahta teada saada. Õpetajatele pakub erinevate keskkondade kasutamine huvitavaid lõiminguideid ([vt näide 5](#)).

Kuidas tagatakse vaheldusrikkus (liikumine, mäng, tegevused erinevates keskkondades)? Kuidas kujuneb päev tervikuks?

Hommikuringi rutiin on lastele tähtis. Nad teavad, et seal räägitakse päeva tegemistest. Laps saab oma murest või rõõmust rääkida. Alati on hommikuringis virgutusmoment ja õppemäng, mis tagab vaheldusrikkuse.

Terviklikkuse tagab rutiin. Lapsed teavad juba, et peale õppetegevust minnakse õue. Õuesõppes saab arutatud teemat jätkata. Õues korraldatakse iga päev liikumismänge ja õppetegevusi, mis on seotud õpitava teemaga.

[Meelerahuminutid](#) mõjuvad lastele väga rahustavalt, neile meeldib tajuda ja kuulata vaikust. Kasutatakse meelerahumuinasjutte ja vaikusemänge, mis sobivad tegevustes vahelduseks, võimaldades samaaegselt lõimida.

Lasteaias on lihtne lastele vaheldusrikast päeva pakkuda. Tegevused vahelduvad niikuinii juba päevakavast lähtudes, aga kui õpetaja suudab veel erinevaid tegevusi eri keskkondadesse planeerida, on lapsed tähelepanelikud ja keskendunud vaatlejad, uurijad ning avastajad, nad ei väsi ja õpivad endale märkamatu. Olulisem märgusõna on muidugi mäng. Lasteaias mängivad lapsed kogu päeva ja erinevaid mänge ning omandavad meeletult palju teadmisi märkamatu. Õpetajad kasutavad Käisi pedagoogilisi ideid ja tänu sellele saavad lapsed ise teha, avastada, katsetada ning lahenduste ja teadmiseni jõuda.

Lõiminguks on rutiinil väga tähtis koht, sest lapsed teavad juba teatud asju oodata, see tagab turvatunde. Rutiini lõhkumine on samas mõnikord vajalik selleks, et ei tekiks mugavust ning lapsed harjuksid ka ootamatuste ja muudatustega. Üks rutiini lõhkumise võimalusi on näiteks paariliste vahetamine või rühmade moodustamine tavapärasest erineval moel. Seda saab teha loosiga, et tekiks harjumus kõigiga suhelda ja koostööd teha. Rütm on samuti lõiminguks kaasnev nähtus. Rutiin mõjub pärssivalt siis, kui mingi tegevus läheb lastele igavaks.

Kuidas laste edusammudest teada saadakse, ka ebaedu kogemustest? Kas sealt kasvab välja lõiminguideid?

Laste edu ja ebaedu on tihti nähtavad tegevuste peegelduste ning kokkuvõtte ajal. Ebaedu ongi tavaliselt kõige parem lõiminguideede sütitaja. Vahel tulebki lapse ebaedu välja mõne tegevuse käigus. See tähendab õpetajale, et peab paremini plaanima ja lõimima tegevust, et lapsel tekiks eduelamus. Laste eduelamus peegeldub nende mängudes. Mõni laps püüab samal teemal mängus arutleda, mis näitab, et teadmised jõudsid temani ja ta soovib neid jagada. Kunstitegevustes on laste eduelamus kohe nähtav, kui laps rõõmustab oma tööd vaadates, vahel imetlebki, räägib õhinal kaaslastele ja õpetajale. Lasteaia peod on ühed eduelamuste nähtavaks toojad. Kuid samad tegevused võivad lastes ka ebaedu kogemused esile tuua – laps väljendab kurbust, et tal ei tulnud maalimistööd välja, tal läksid tantsusammud sassi jms. Kui lapsed tegevuses ei keskendu ja kaasa ei räägi, on see märk õpetajale, et tegevuse kavandamisel on ehk eksitud – liiga keeruline, vähe näitlikkust ja lastele isetegemise võimalust vms. Laste edu ja ebaedu korral on õpetajatel vaja lisategevusi leida.

Ka lastepoolne algatus on laste ja õpetaja suhtluse ning uute lõiminguideede aluseks. Vaja on laste huve ja kogemusi mõista.

Kuidas toetatakse laste isiksuslikku arengut ja aktiivsust? Kuidas selleni jõutakse, mida tehakse? Kuidas märgatakse individuaalsust?

Individuaalsuse märkamine on õpetajatele loomulik osa laste vaatlemisel ja arengu hindamisel. Õpetaja, kes on rühmas mängu ja õppemängu ajal mõtte ning vaimuga kohal, märkab iga lapse individuaalsust ja arengut ning oskab lapsest lähtuvalt kohandada lõimitud tegevusi. Näiteks antakse kiirematele lastele lisaülesandeid; neile, kes kaasa ei taha teha, jagatakse nn auülesandeid tuua vahendeid ja alles siis täita oma mänguline (aga arendav) ülesanne. Õpetaja, kes tunneb last, teab, kelle puhul peab ootama, millal anda tegevuses sõna, millal ja kellele saata õpetaja abi suunajana appi jms. Mõne lapsega saab planeeritud tegevuse mänguliselt ellu viia individuaalselt hoopis õues, kus lapsele meeldib õpetajaga kahekesi tegutseda.

Käis on tõdenud: „Kasvandikus tuleb hoida isiksust ja kõigiti kinnitada tema vaimu ühtlust. Selles on aga individuaalsusel eriline tähtsus, küll püüab õpetus saavutada teadvuse ühtlust õppeaine õige järjestusega ja sidumisega, aga need abinõud võivad tõelist vilja kanda vaid seoses individuaalsusega.“ (Käis 1992, 13–14)

Kasvatuslikult on Käis oluliseks pidanud, et õpe oleks loomupärane, rahuldaks lapse tegevustungi ja arendaks ta isetegevust, teeniks vaimsete ja kõlbeliste võimete arendamist, võimaldaks elamusi ja annaks töö rõõmu, oleks viljakas ja ökonoomne ning seotud õige töötehnikaga (Käis 2018, 108–109).

Lasteaia õppekavas on kirjas erivajadustega laste toetamine, kus on isiksuslikku arengut silmas pidades esile toodud ka annete toetamine.

Õpetajad peavad arengumappe ja teevad vaatlusi, millega tuleb mõnikord esile lapse eripära. Kuid individuaalsust märkavad õpetajad eelkõige laste igapäevategevusi jälgides. Aktiivsemaid lapsi rakendatakse õpetajate abistajatena, et nad saaksid oma energiat rakendada. Nad toovad pabereid, jagavad pliiatseid, neile püütakse lisaülesandeid anda tegevustes. Õpetajad mõtlevad juba kavandades oma rühma laste eripärale, võimetele, keele- ja kultuuritaustale, ka lapse tervises seisundile ning korraldavad tegevusi eri raskusastmetes ja keskkondades, et laste huvi püsiks.

Kuidas on nädala- ja kuuplaanides kirja pandud oodatavad tulemused ja tegevused (keskmisest lähtuvalt vms)?

Nii õppekavas, kuuplaanides kui ka nädalaplaanides on eeldatavad tulemused märgitud vanuserühmade kaupa ja keskmist arvestades. See on õpetajale üksnes orientiir, sest lapsed on erinevad, järelikult on erinevad ka õpetamisviisid ja lõiming. Kuuplaanides on kirjas eesmärgid, mida lapsed peavad omandama, ja kuu lõpus tehakse kokkuvõtte ning analüüsitakse ainevaldkondade kaupa, kas lapsed on õpitu omandanud või vajab see veel kinnistamist.

Kuidas õpetaja seostab erinevaid ainevaldkondi, et see oleks tõesti lõiming? Kuidas saab õppekäikudel laste mõtteid kuulates uusi lõiminguid?

Taotlus on, et lapses tekiks tervik, mitte see, et õpetaja talle midagi valmis kujul ette annab, enda planeeritus kinni on, vaid et lapse huvile toetudes tegevuse kohandab. Teemasse tuleb eri ainevaldkondade lõimimisega tuua uut teadmist. Ainevaldkondade lõimingu alguspunktiks on muinasjutt või kirjanduspala, mis on tihti lähtuvalt teemast välja mõeldud.

[Õppekäigud](#) valitakse konkreetse teema põhjal, samuti lõimitakse õppekäikudel kõiki valdkondi: vaatleme, jutustame, loendame, mängime mõne liikumismängu.

Lasteaia õuealal olev õpperada sobib õppekäiguks eriti noorematele lastele, kes iga päev lasteaia õuealalt välja ei lähe. Lasteaia looduse õpperajal vaadatakse ühtesid ja samu objekte eri aastaaegadel, et seeläbi teadmisi saada.

Kuidas rakendatakse väärtusi, jälgitakse üldpädevusi?

Lasteaia oluline väärtuskasvatus ja iga päev arutletakse rühmades väärtuste üle: hoolivus, julgus, sallivus, tarkus, head kombad, töökus. Üks rühm lisab iga väärtuse juurde vanasõnad. Vanasõnad on lõimitud nädala- ja kuuteemadega ning eri õppetegevustega. Programmi „Kiusamisest vabaks!“ metoodikat rakendavatel rühmadel on koos karudega koosolekud, kus analüüsitakse teatud olukordi ja jõutakse iga kord loomulikult väärtusteni. Väärtusi rakendatakse mänguliselt. Näiteks avastasid lapsed mängult mere äärde jõudes, et meri on must (vaiba peale oli mõni mänguasi vedelema jäänud); hakati rääkima veekogude puhtuse hoiust ja loodushoiust. Üldpädevuste saavutamist jälgivad õpetajad erinevate tegevuste kaudu eri ainevaldkondades.

Õpetaja on oma käitumisega lastele eeskujuks. Ta selgitab, osaleb tegevustes koos lastega, kuulab, jälgib, suunab tegevuse kulgu, toetades lapsi ja arvestades igaühe eripära. Väärtuste rakendamine on saanud lasteaia igapäevaseks osaks, mida ei panda tähelegi ja mida ei tehta teadlikult, kuid tegevusi analüüsid selgub, mis väärtusi on rakendatud ja mida on lapsed omandanud.

Koostöö lastevanematega

Kui palju kaasatakse kavandamisse lapsevanemaid (lasteaed ju ainult toetab lapse arengut, vastutab lapsevanem)? Kuidas selleni jõutakse? Kuidas teada saadakse, et vanemate kaasamine on toonud lõiminguusse uued aspektid?

Lapsevanematega on meil väga hea koostöö. Nad aitavad nii laste ideid ellu viia kui osalevad aktiivselt ka rühma tegevustes. Näiteks peeti lasteaia hoovis valguspidu, kuhu vanemad saabusid erinevate valgusallikatega nii endale kui ka lapsele, toimus orienteerumine, kus oli vaja läbida punkte ja vastata seal esitatud küsimustele.

Vanemad tahavad ise olla kaasatud ning on teemadest lähtudes valmis küpsetama, meisterdama, jutte lugema, õppekäikudel osalema, oma ameteid tutvustama, meisterdamiseks vahendeid koguma jne. Palju huvitavaid teemasid, tegevusi ja lõiminguid on saanud alguse sellest, kui lapsevanem annab lapsele lasteaeda midagi kaasa (linnupesa, seen, moos).

Vanemate kaasamises on suur roll õpetajatel. Nii nagu on tähtis lastes huvi tekitada, on vaja ka lapsevanemates huvi tekitada lasteaia tegevuste vastu. Kui see õnnestub, on lapsevanemad sama õhinas kui lapsed ja soovivad olla kaasatud. Sügisestel koosolekutel rühma tegevuskava tutvustades on vanemad aktiivsed ideede esitajad ja nii mõnigi kord lisavad ideid, mille peale õpetajad kohe ei tulnudki ja mis annavad võimaluse veel mitmekesisemalt lõimida.

Mida on toonud lõiminguusse suurem koostöö lastevanematega? Kuidas on rakendunud kogemusõpe, tehes õppimine, vanemate osalus?

Vanematega koostöö ning vanemate lasteaiategevustes osalemine tagavad lapsel turvatunde ja usalduse lasteaia vastu. Huvitavaid mõtteid pakutakse sügisel lastevanemate koosolekul, kui koos pannakse paika rühma tegevuskava. Lapsevanematele tutvustatakse koosolekul lasteaia ja rühma eesmärgid, et nad saaksid kaasa aidata eesmärkide saavutamisele.

Õpetajatele on lapsevanemad abiks erinevates projektides. Tänu vanemate ja laste kodus ettekasvatatud taimedele (mis istutati lasteaia õueala peenramaale) saadi hea saak ja kõige olulisem oli see, et lastel oli huvitav taimede kasvamist ning viljade valmimist jälgida, ise nende eest hoolitseda ja lõpuks ka maitsta. Nii mõnigi laps, kes varem porgandit ei söönud, sõi koos teistega peale seda, kui lapsed olid porgandid maast üles võtnud, pesnud ja riivinud.

Lapsevanemad on aidanud õppekäike korraldada, nad on tutvustanud lastele oma ameteid, tulles rühma oma vahenditega (hammade tervishoid, politseitöö). Samuti on saanud võimalikuks huvitavad õppekäigud vanemate töökohtadesse (Ämari sõjalennuväli, Balbiino jäätisevabrik, Martsipani muuseum, ratsatalu). Vanemate osalus muudab õppe alati põnevamaks ja isiklikumaks. Lastele on nii tähtis, kui tema vanem tuleb lasteaeda mingit tegevust ellu viima, juttu rääkima või kui laps saab tutvustada teistele koos vanematega tehtud plakati või muud tööd. Vanemad on organiseerinud lasteaeda õpitubasid (esmaabi andmine) ning ise töötubasid korraldanud (nt sokist nuku meisterdamine).

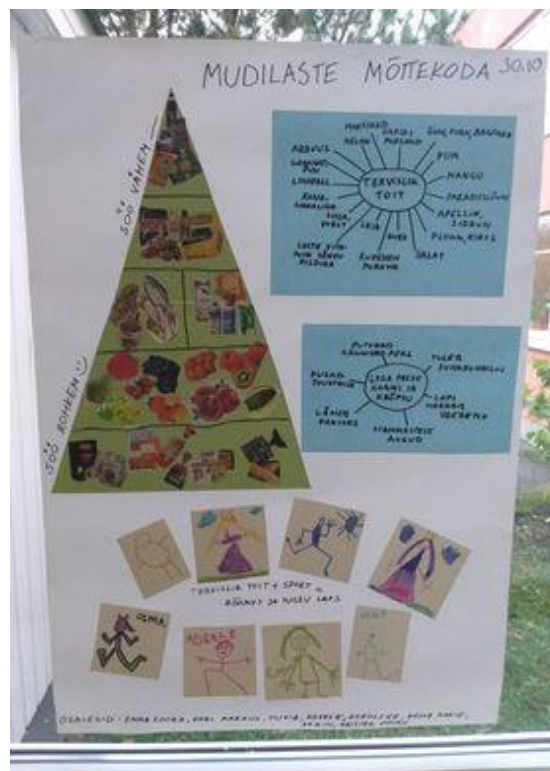
Sinilinnu lasteaial on vedanud, et juba aastaid on lasteaial olnud väga aktiivsetest vanematest hoolekogu, kes soovib ise olla kaasatud erinevatesse üritustesse. Samuti oli hoolekogu see, kes kuulutas rühmade vahel välja konkursi õuealale tegelusseinade tegemiseks. Nüüd on igal rühmal oma väljakul vanematega koostöös valminud miniköögid ja muud väikesed mänguvahendid, mis on tehtud taaskasutatavatest materjalidest.

Kuidas on üldõpetuslik vaade aidanud kaasa laste vastutustunde arengule? Kuivõrd on nad valmis otsustamises osalema?

Tähtis on lapsed kaasata tegevustes otsustama. Meie lasteaias on SIPO (Sinilinnu politsei) ja [mudilasnõukogu](#), kelle ettepanekuid juhtkond kuulab ja arvestab.

Sinilinnu lasteaia mudilasnõukogu ja SIPO on tegusad ning tulemuslikud:

- 1) mudilasnõukogu ja SIPO tegevuse kaudu kasvab lastes oskus teha koostööd ning olla ühtsed. Nii mudilasnõukogusse kui ka SIPOsse kuuluvad erinevate rühmade lapsed ning koosolekutel saavad nad kokku teiste lastega lasteaias;
- 2) lapsed on soovitanud asjalikke lahendusi lasteaia ruumide korrashoiuks ja muutnud lasteaiaelu põnevamaks, pakkudes omapoolseid ideid: kirju värvi päev, lemmikloomapäev, sõimerühmade ja lõpurühmade ühine jõulukaunistuste meisterdamine, lasteparaad ja sinimustvalge päev, talvekostüümipidu jne. Lapsed soovitasid ka seda, et töömees võiks kevadel kasemahla võtta oma lasteaia hoovist, ning see saigi teoks;
- 3) SIPO ringkäigu tulemusena valmib nn sisekontrollileht, kus on kirjas kõikide rühmade tulemused ning mis annab ülevaate olukorrast ja on aluseks meetmete leidmisel, et osutatud puudused parandada. Sisekontrollilehele märgitakse, kas prügi sorteeritakse, laetuled asjatult põlevad või mitte ning kas kraanidest vesi ilmaasjata ei jookse. Sisekontrollileht on lasteaia I korruse koridori seinal kõigile tutvumiseks. Mudilasnõukogu arutelude tulemused kajastuvad mõistekaardil, mis riputatakse samuti seinal;
- 4) mudilasnõukogu ja SIPO tegevus on nähtav koridori seintel kõigile osalistele: lastele, vanematele ja personalile. Toimunud on laste soovitatud üritusi, muutunud on suhtumine säästvasse eluviisi, seda oskavad lapsed meelde tuletada ka vanematele. Mudilasnõukogus arutleti kasutatud mänguasjade ja riiete üle ning soovitati need teistele lastele anda. Nii viidigi mänguasjad ja riided Tallinna väikelastekodusse. Kasutatud pehmeid mänguasju soovitati viia loomaaeda loomadele. Toidujäätmete vähendamisel oli üks ideedest vähem süüa teha; pakuti veel, et jäätmed võiks komposti viia või koduloomadele anda.



Mudilasnõukogu ja SIPO toetavad laste valikuid ning huve. Laste rahuloluküsitlustest selgus, et SIPO ja mudilasnõukogu tegevustes osalemine võimaldab külastada teisi rühmi ja tunda ennast vajalikuna lasteaia tegevustes ning tunnustada personali (korras ja puhtad ruumid). Arutelu kaudu selguvad hinnangud rühma personali tegevusele.

Mudilasnõukogu suuremaks saavutusteks võib pidada lasteaia ürituste kava rikastamist laste soovitatud ideedega. Lapsed osalesid Mustamäe linnaosa lasteaedade olümpiamängudel ja sellega seotud konverentsil, olles olümpiamängude alade tutvustajad ja ettenäitajad – seega olid kaasatud lapsed ning nende initsiatiiv. SIPO

saavutusena saab esile tuua, et nii lapsed, personal kui ka lapsevanemad on säästlikumad kasutajad, oskavad prügi sorteerida ning märkavad, kui keegi keskkonnasäästlikult ei käitu.

Nii mudilasnõukogu kui ka SIPO tegevus toetab lasteaias missiooni: Tallinna Lasteaed Sinilind on laste ja lastevanemate poolt hinnatud, tervistedendav ja keskkonda väärtustav lasteaed ning aitab rakendada lasteaias väärtusi. Seda saab pidada üheks lõimimise tulemuseks.

Mis pagasi ja harjumustega laps kooli läheb, kui on saanud üldõpetust rakendavas lasteaias käia? Lapsed, kes on toimetanud üldõpetuslikku tööviisi rakendavas lasteaias, on kooli minnes iseseisvamad, sest nad on iseseisva tegutsemise kogemuse kaudu ise lahendusteni jõudnud. Laps, kes on lasteaias saanud valida ja arutleda, suudab koolis enda mõtteid julgemini väljendada ning leiab ülesannete lahendamiseks erinevaid viise. Üldõpetuse tulemusena on lapse individuaalsuse kõrval arenenud ühistööoskused, laps tuleb koolis meeskonnatööd vajavate ülesannetega paremini toime. Lasteaias soov on, et laps kooli minnes julgeks katsetada ja eksida ning leida õiged lahendused, suudaks kriitiliselt mõelda ning tunneks, et valikute taga on vastutus. Need lasteaiast kaasa saadud oskused aitavad lapsel koolis kergemini kohaneda.

Kokkuvõtteks

Õpetajad peavad oluliseks, et laste maailmapilt oleks terviklik. Üheks selle tingimuseks peavad nad koostööd omavahel ja lastevanematega. Lõimingu kõige tähtsam tähendus on omavahel sobivatest osadest terviku moodustamine. Seejuures peame laste õpetajatena ja teejuhtidena vajalikuks lapsest lähtumist, laste huvidele toetumist, laste aktiivsust, probleemide lahendamist ja elulisust. Õpetajad on õnnelikud, kui näevad, kuidas lapsed rakendavad ühes situatsioonis saadud teadmisi teistes situatsioonides.

Õpetajatega õppekava ja õpetuse-kasvatuse üle arutledes võib öelda, et eelkõige tahetakse tegevustes tagada sidusust ja lõimingut. Sidususe tagab see, et õpitut korratakse ja selleks leitakse ikka uusi harjutamise võimalusi, samas toetub iga järgmine kogemus eelmisele ning läheb siis aina sügavamaks ja laiemaks. Õpetaja peab aru saada, mis valikud tal on, miks ta ühe või teise valiku kasuks otsustab ja kuidas see lapse arengule kasuks tuleb. Kui õpetaja teeb oma tööd loovalt ja rõõmuga, siis saab laps endalegi märkamatu teadmisi ja innustub, et teemat kodus edasi uurida. See ongi eesmärk. Laste algatatud teemad on parimad uued lõiminguideed.

Ühegi õpetaja tegevuse eesmärk ei ole omaette lõiming, vaid võimalus leida endale sobiv viis õpetatavat lastele sisuliseks tervikuks koondada. Lõiming aitab mõista ja suhestada juba õpitut või õpitavat. Lõiming võimaldab luua seoseid, näha paralleele, seostada omavahel põhimõisteid. Oluline on lõimingu pakkuda lastele motiveeritud teadmiste omandamist, seostada teadmisi laste huvidest lähtuvalt ning soodustada sellega laste aktiivsust.

Ei ole olemas üht universaalset lõiminguviisi, mis kõigile ühtmoodi sobiks. Iga õpetaja peab leidma endale sobiva. Ainevaldkondade omavaheline lõiming võib esmapilgul tunduda vähem ambitsioonikas ja lihtne, kuid alahinnata seda siiski ei maksa. Teemakeskne lõiming toetub Käisi üldõpetusele, kus õpetatava saab seostada lapse oma kogemustega ja korrata teatud valdkonna asju mitu korda eri võtteid ning erinevaid vahendeid ja keskkondi kasutades. Üldõpetuse tuum on kodulooline vaateõpetus, mis pole niivõrd ainevaldkond, vaid meetod laste vaatlusvõime, iseseisva töö oskuse ja mõtlemise arendamiseks. Kui lapsed õpivad neile omasel loomulikul viisil, lõimivad nad ise eri ainevaldkonnad tervikuks. (Käis 1989, lk 30–35) Teemakeskse lõimingu väljundiks sobivad ka projektid ja mitmed rühmad rakendavadki projektõpet.

Toetume Käisi mõttele, et lapse sisemisi jõude vabastab ja paneb liikuma üksnes ühtlane terviklik õppetegevus, mille keskus on last ümbritsev maailm, kogemused, elamused ja huvid (samal, 33). Kõike seda pakub lasteaiapäev mitmekesiste tegevustega erinevates keskkondades, uurides õues, osaledes toredatel pidudel.

Lõiming sünnib koostöös. Aeg, koht, tegijad ja keskkond muutuvad, seega on koostöös sündivad lahendused omanäolised. Põhimõtted on ühed, aga lõimimine sünnib siin ja praegu, ka laste küsimustest.

Allikad

Käis, J. (1989). Valik Johannes Käisi töid: Kodulugu, üldõpetus, loodusõpetus (koost. F. Eisen). Tallinn: Valgus, 105 lk <http://arhmus.tlu.ee/cgi-bin/epam?oid=8944>

Käis, J. (1992). Isetegevus ja individuaalne tööviis. Tallinn: Koolibri, 182 lk

Käis, J. (2004). Kooli-raamat. Koostanud F. Eisen. Tartu: Ilmamaa, 423 lk

Käis, J. (2018). Õpetuse alused ja teed. Tartu: Studium, 446 lk

Tulevikuoskuste kujunemise toetamine lasteaias

Kristina Mägi, [Kohila Lasteaed Sipsik](#)

Meie lasteaed on ikka uuenduslikumaid praktikasuundi avalikkusega jaganud. See julge samm on avanud meile mitmed uksed ning lisanud julgust, inspiratsiooni ja motivatsiooni, kuid kindlasti ka vastutust. Oleme saanud palju tagasisidet, et meie jagatud võtted on omaks võetud mitmes lasteaias. See ongi jagamise eesmärk, et ideed leviksid. Saadud tagasiside on innustanud meid omakorda uusi ideid looma. Lasteaia eripära on tervisedenduse ja tulevikuoskuste kujunemise toetamine. Tulevikuoskuste all peame silmas järgmist:

- * kriitiline mõtlemine;
- * analüüsioskus;
- * kohanemisvõime;
- * iseseisvus;
- * digipädevused;
- * probleemide lahendamise oskus;
- * koostöö- ja suhtlemisoskus;
- * julgus eksida ja katsetada;
- * valikute võimaldamine ning vastutuse andmine.

Lasteaia kontekstis võib tekkida küsimus, kuidas kõike seda teha. Vastus on lihtne: tuleb luua vastav keskkond.

Tervisedenduse fookuses on meil vaimne tervis, liikumine, toitumine, hügieen, turvalisus ja värskes õhus viibimine.

Peame oluliseks, et laps on tegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Kaasame last tegevuste kavandamisse, võimaldame talle jõukohaseid valikuid ning peame tähtsaks, et laps saaks oma valikuid põhjendada ja analüüsida. Lapsed koostavad ise esitlusi ja kannavad need kaaslastele ette – nii on õpikogemus veelgi efektiivsem. Laseme neil palju ise tegutseda: lapsed vahetavad ise voodipesu, koristavad, teevad süüa, serveerivad endale toitu, hooldavad õueala jne. Need tegevused on igapäevased, mitte üksikul korral proovitud. Väga palju viibime värskes õhus, sh sööme väljas, ja vahel veedavad lapsed ka puhkeaja õues. Hommikuti võtame lapsi vastu õues ning ka õhtune valverühm tegutseb lasteaia hoovis. Õppetegevusi korraldame võimalikult palju loomulikus keskkonnas (looduses, tänaval, asutustes vm). Et kõik see oleks terviklik, on tähtis koht lõimikul. Need põhimõtted on meie tegevuste aluseks.



Ühine advendihommik õues lõkkel küpsetatud vahvlite ja sooja glögi

Koostöö võimalused ja tähtsus

Meie ühine veendumus on, et arendustöö eelduseks on ühised arutelud, kogemuste jagamine, hinnanguvaba ja toetav tagasiside ning mõistagi refleksioon ja analüüs. Lasteaia töökorralduses on keeruline leida aega õpetajate omavahelisteks aruteludeks, samuti rühma meeskonna jaoks, kuna keegi peab alati lastega olema.

Kui ühised eesmärgid, põhimõtted ja väärtused on paigas ning on selge, miks me midagi teeme, siis on loodud soodne pinnas erinevateks koostöövormideks, et liikuda edasi. Meie oleme loonud süsteemi, et iga rühma meeskond on leidnud endale kolleegi juhtkonna või tugispetsialistide seast või muusika- ja liikumisõpetaja, kelle töö ei ole seotud rühmaga, mistõttu nad on oma tegemistes natuke vabamad. Rühma meeskond lepib oma kolleegiga-sõbraga kokku, millal nad vajavad omavahelist aega aruteluks, analüüsiks jms, ning **rühma sõber** on seni nende laste juures. Säärane kindel kokkulepitud süsteem loob võimalused suuremaks koostööks.

Koostöös hoolekogu ja vallavalitsusega on meil igal õppeaastal kaks **arenduspäeva** kogu personalile. Nendel päevadel lapsi lasteaias ei ole ning kogu töötajaskond võtab ühiselt osa koolitustest, aruteludest, analüüsides jne. See on lasteaia arengu seisukohalt ülioluline, et iga liige saab olla otsuste ja uute kokkulepete sõlmimise juures ning osaleda refleksioonis. Arenduspäeva kuupäevad on ette teada, et lapsevanemad saaksid neid arvestada. Kui last ei ole võimalik koju jätta, siis on neile tagatud koht teises lasteaias.

Peale selle oleme juba 11 aastat korraldanud personalile **uurimisseminari**. Individuaalsetest teoreetilistest uurimustest ja ettekannetest oleme välja jõudnud meeskondade tasandile ja praktilisele väljundile. See tähendab, et algusaastatel uuris iga õpetaja teda ennast huvitavat erialateemat, koostas sellest lühiesitluse ning kandis teistele õpetajatele ette. Pärast toimus tagasisidestamine ja analüüs. Nüüdseks on aastaid olnud suund praktiline: iga meeskond (rühmad, tugispetsialistid, kokad, juhtkond) koostab kokkulepitud teemal praktilise ettekande, millele järgneb tagasisidestamine ja järelduste tegemine. Mõned teemade näited: lapse hirmud, IKT, lapse füüsiline areng, lapse lein, hea alguse meetodika, matemaatilised mängud, muukeelne laps lasteaias, laps ja uni, nohune laps lasteaias, toit lapse arengu mõjutajana, pedagoogiline nõustamine, kunstitegelused, elamuspedagoogika, seikluskasvatus, laps ja meedia, andekas laps, õppesuunad Ameerika lasteaiades, mentorlus, hüperaktiivne laps, enesehinnangu toetamine, õpetajate eetikakoodeks, Reggio Emilia ja Montessori pedagoogika jne. Praktiline uurimisseminar sisaldab aktiivõppevõimalusi, õuesõpet, iga rühma parimaid näiteid, projektõppe rakendamist ning tulevikuoskuste toetamist.

Uurimisseminari eesmärgid on palju laiemad kui lihtsalt ettekande tegemine kolleegidele. Seminari kasutegurid on esinemiskogemuse, analüüsioskuse, IKT oskuste ja tagasiside andmise oskuse toetamine ning pedagoogiliste teadmiste kinnistamine, uute ideede genereerimine ja saamine. Kokkuvõttes on see personali arengu toetamine. Uurimisseminar toimub üks kord aastas jaanuaris (3–4 päeva). Osalevad kõikide rühmade meeskonnad, muusika- ja liikumisõpetaja, eripedagoogid, juhtkond ning kokad. Seminaril on ühine teema eelmise perioodi analüüsi põhjal. Iga meeskond jäädvustab vastavad tegevused umbes 3–4 kuu jooksul ning koostab ettekande, kasutades selleks IKT vahendeid ja võimalusi. Peale esitlusi analüüsitakse ettekandeid ühiselt ning tehakse uusi ettepanekuid ja järeldusi.

Meie meeskonnad on esile toonud seminari positiivsed küljed:

- * eelistatakse praktilisi seminare;
- * on ajend enda professionaalse arengu toetamiseks;
- * arenevad digipädevused;
- * paraneb esinemiskogemus;
- * kolleegide tagasiside on motiveeriv ja tunnustav;
- * on võimalus ennast n-ö kõrvalt jälgida – eneseanalüüs;
- * kogemusõppe käigus saadakse uusi ideid, mida rakendada;
- * rahaline kulu puudub;
- * kasvab sisemine motivatsioon;

- * ühtne tegutsemine ja panustamine toetab meeskonnatööd;
- * suurem on ühise meeskonna tunnetus, toetav sünergia;
- * kindel soov on uurimisseminari jätkata.

Projektõpe meie lasteaias

Meie lasteaia tegevus ja igapäevatoimetused tuginevad veendumusele, et teeme kõike seda laste pärast, nende jaoks ja nende arengu toetamiseks. Sellest mõtteviisist lähtudes oli vaja leida õppeks lastepärane ning nende huve ja võimeid arvestav tööviis. Aruteludes mõtestasime endi jaoks, miks ja mil määral uusi tööviise soovime ja oskame rakendada ning mida need võimaldavad. Kogusime uusi teadmisi ja juba toimivaid kogemusi. Peale enesetäiendamist jõudsimme otsusele, et projektõpe on just selline nüüdisaegne aktiivõppe vorm, mis sobib meie teistmoodi õppimise ja õpetamisega. Niisugune õppimisviis toetab lapses tulevikuoskuste kujunemist, on tihedalt seotud ümbritseva eluga, võimaldab igal lapsel just oma võimetele ja huvidele vastavalt osaleda ning oma teadmisi elulistes olukordades rakendada. Samaaegu annab see suurepärase lõiminguvõimaluse.

Nüüdseks on projektõpe rakendunud kõigis rühmades. Õpitakse erinevate ning unikaalsete projektide loomise kaudu. Projektid on väga eriilmelised ja saavad alguse peamiselt laste huvidest. Nooremate laste rühmades, kus huvid ja nende arvestamine on laste east tulenevalt veel veidi keeruline, tehakse rohkem õpetajate algatatud projekte, mille sisu on pigem seotud mängima õppimisega ja rühmas hakkama saamisega. Vanemate laste rühmade projektid toetuvad enam laste huvidele ja lapsi ümbritsevatele elule. Laste huve selgitatakse mitmel viisil, näiteks kasutatakse mõiste- ja ideekaarte ning laste koosolekuid ja arutelusid. Mitmed projektid kasvavad välja laste vaba mängu jälgimisest, sealt tärganud küsimustest ning ideede edasiarendamisest.

Projektide käigus liigutakse lastega väga palju väljaspool lasteaia tavapärase tegutsemisala, käiakse põnevates looduslikes paikades, lastevanemate töökohtades, näitustel, muuseumides ja muudel üritustel. Õppimine on varasemast palju rohkem seotud vahetult lapse elu ja keskkonnaga. Säärane õppimisviis on muutnud lapsed õppes märksa aktiivsemaks, nad on algatajad ja arendajad ning õppimine on efektiivsem, sest uut teadmist rakendatakse või kogetakse päriselus ja kasutatakse uute praktiliste oskuste kujundamiseks. Projektõppe kaudu on lasteaia tegemistega palju rohkem seotud ka laste pered. Mitmete projektide käigus on lapsed koos vanematega kodus ette valmistanud esitlusi ning vanemad on käinud lasteaias tutvustamas oma ametit ja tegemisi. Vanemate toetuse ja abiga on valmistatud toitu ning meisterdatud.

Projektõppes on meie lasteaia lähiümbrus ning meie laiem keskkond saanud nii laste kui ka rühmameeskondade jaoks uue väärtuse. Rühmadel on oma loodusvaatluste paigad, kus käiakse regulaarselt loodust jälgimas ja tähelepanekuid tegemas. Lõuna- ja põhjamaa loomade õppimise asemel püütakse lasteaia taga voolavast Keila jõest kala ning mõõdetakse jõe laiust, sest välja oli vaja selgitada, kas sinivaal mahuks siia elama. Ümberkaudsetes metsades käiakse linde ja loomi otsimas ning marjul ja seenel. Lasteaia õueala on täiendatud uute tegevusvõimalustega ning soetatud on matkavarustust. Ikka selleks, et laste huvidest tärganud uurimisküsimused saaksid vastused ja vastustest tekkinud uued huvid viiks järgmiste avastusteni.

Projektõppe dokumenteerimine

Projektikavast on fikseeritud ainult osa enne projekti algust, tegevuste osa tekib ja täieneb kogu projekti vältel. Projekti planeerimiseks kasutame ELIISI keskkonda. Projekti teema tugineb laste huville ning soovile. Õpetaja sõnastab selle, vajaduse korral laiendab ja täiendab. Ajaliselt määratakse üksnes projekti algus, lõpp selgub projekti kulgedes. Õpetaja mõtleb läbi ja fikseerib üldoskuste eesmärgid, mille arengut saaks ja võiks projekti käigus toetada. Samuti seab õpetaja lasteaia õppekavale ning lapse arengule tuginedes õpieesmärgid valdkondade kaupa. Eesmärk on sõnastatud pädevusena, mida projektitegevustega saaks harjutada ja mille arengut toetada.

Tegevusi ja nende sisu üldjuhul ei kavandata, need põhinevad laste huvil ning projekti arengul. Mõni tegevus võib olla ka planeeritud, et saada ülevaadet konkreetse pädevuse seisust või harjutada mõnda oskust.

Rühmades dokumenteeritakse projekte pildistades ning videofailidena Seesawi keskkonnas. Rühmade seintel on käimasoleva projekti materjalid, meisterdused, ühistegevustes sündinud plakatid ja muu info. Säärane viis hoiab projekti käigu lastele nähtavana ning aitab hoida fookuses.

Seesawi haridusrakenduse võimalused

Nii projektide dokumenteerimiseks kui ka lapse arengu märkimiseks kasutame Seesawi keskkonda. Seesaw on lapse digitaalne arengumapp, kuhu saab koondada andmed iga lapse arengu kohta. Lapse e-mappi koguneb aja jooksul fotosid, videoid, helifaile, tekste, joonistusi, selgitusi jne. Lisaks sellele, et lapsed saavad Seesawis pildistada, videoid, helifaile, tekste ja linke lisada, saab seal lahendada ülesandeid (*activity*), mille õpetaja on lapsele andnud. Neile vastab iga laps ning õpetaja näeb, kellel on ülesanne veel esitamata. Neid tegevusi kasutatakse rohkem lapse õpitu kinnistamiseks.

Laste piltidele ja töödele saavad ligipääsu ainult õpetaja kinnitatud inimesed (lapsevanemad), teistele ei ole kontrol toimuv nähtav. Seega on keskkond turvaline ja kaitstud. Laps saab lasteaias Seesawisse sisse logida QR koodiga. Kuna Seesawi rakendusse võib lisada ka tegevuste kirjeldused ning illustreerida neid fotode, videote, helifailide või laste joonistustega, annab selline dokumenteerimine palju parema ülevaate käsil olevast projektist ning laste tegevustest ja õppest.

Kuna lapsed postitavad oma töid üsna tihedalt ja õpetajad peaaegu iga päev, siis tekib lapsevanemal hea ülevaade oma lapse tegemistest ja arengust. Koos pilte või videoid vaadates saavad vanemad lapsega arutleda päeva üle. Oma laste töid võib kommenteerida nii teksti kui ka helifailiga ning lapsed kuulevad vanema kommentaari juba samal päeval. Need kommentaarid tõstavad lapse tuju veelgi. Lasteaias tehtud tööd saab samal õhtul koju saata, nii ei teki laste tööde mappi rühmas. Kevadel on lapsel keeruline meenutada, mis pildiga parasjagu tegu on, kui kõik tööd korraga kaasa antakse.

Õpetaja saadab lapsevanematele infokirju Seesawi kaudu. Lapsevanem võib õpetajale saata erasõnumeid ja vastupidi. Seega aitab Seesaw õpetaja ning lapsevanema koostööd tihedamaks muuta.

Õpetajal on lapse e-mapp igapäevane abivahend, sest visuaalselt esitatud tööd ja fotod lapsest võimaldavad õpetajal lapse arengut mitmekülgsemalt jälgida. Näiteks saab õpetaja Seesawis sorteerida eri kaustadesse projekte, õppevaldkondi, teemasid jne. See lihtsustab oluliselt arengukaardi koostamist. Digitaalset arengumappi võib kasutada arenguveestluse ajal, et näiteks võrdluseks tuua mõnd eelmise aasta pilti või muud dokumenti.

Seesawi rakendus annab hea võimaluse dokumenteerida projektõpet, jagada projekti käiku vanematega ning teha projekt lastele nähtavaks. Lapsed dokumenteerivad õppimist fotode, videote, helifailide, joonistuste ja märkmetega. Nii saab lisaks omandatud oskustele ja teadmistele nähtavaks ka õppimine. Õpetaja võib lapse tööd kommenteerida ning lisada selgitusi vanemale lapse arengu kohta.

Seesawi rakendust kasutades saab oluliselt vähendada printimise kulu, sest paljudes tegevustes kasutatakse paberi asemel tahvelarvutit. Meie lasteaias on Seesawi rakendus kasutusel kõigis rühmades, lapsevanemad on rahuloluküsitluses Seesawi rakendust hinnanud peaaegu maksimumhindega, sest selle kaudu on palju parem ülevaade lapse arengust ja tegemistest lasteaias. Seesawi rakendust saab edukalt kasutada ka koolikeskkonnas, mis aitab õppimist veelgi nähtavamaks teha ja tihendada koostööd lapsevanematega.

Õpetaja Kristina Lee on teinud [Seesawi rakendust tutvustava video](#).

Näiteid, kuidas toetame laste tulevikuoskuste kujunemist

Järgmised näited iseloomustavad meie lasteaia igapäevategevusi, mis ei ole ühekordsed ettevõtmised, vaid meie ühised kokkulepped, kuidas me iga päev toetame laste tulevikuoskuste kujunemist.

1. Pealtnäha võib tegevus olla lihtne – laps tõstab endale ise süüa –, aga meie jaoks on selle tegevuse taga põhimõtteline filosoofia. Lapse jaoks on see vastutus (ise valin, kui palju ma jõuan ära süüa); teiste arvestamine (kuidas tõsta nii, et ka teistele jätkuks); oma järjekorra ootamine; eduelamus (ma saan ise hakkama); käe ja silma koostöö – peenmotoorika areng; eluliste oskuste omandamine, lauakombed jne. Igapäevaste situatsioonide kaudu õpib laps samuti ja vahel veelgi rohkem ning loomulikumalt.



2. Video „[Mesisummid valmistavad sušit](#)“.

Tegelikult on see lõimitud õpe (käe-silma koostöö, kunst, värvid, suurused, lauakombed, erinevad kultuurid, koostöö, üksteise arvestamine jne).

3. Lapsed korrastavad rühmaruume: ise pühivad harjaga, puhastavad lauad, vahetavad oma voodipesu. Kunstitegevuse järel koristavad nad oma töökoha ja puhastavad vahendid. Lisaks esmastele tööharjumustele toetavad need tegevused vastutustunde kujunemist. Nende tegevuste käigus abistavad ja juhendavad lapsed üksteist, seeläbi arenevad sotsiaalsed oskused. Niisiis arenevad tegevustes mitmed tulevikuoskused, mis on vajalikud lapse iseseisvaks saamiseks: kriitiline mõtlemine ja analüüsioskus (kuidas patja padjapüüri sisse saada, miks see nii lihtsalt ei lähe, mida peab tegema, et see sinna avasse ära mahuks); kohanemisvõime (kas laps tahab seda tegevust teha, kuidas ta sellesse suhtub); iseseisvus, probleemide lahendamise oskus (kas ta oskab abi küsida, mismoodi lahendab oma mure); koostöö- ja suhtlemisoskus (kuidas laps abi küsib, kas läheb ise appi); julgus eksida ja katsetada. Tundub uskumatu, et selliste väikeste tegevustega õpivad lapsed nii palju.



4. Kokad kaasavad lapsed toitu valmistama nii köögis kui ka õues. Nõnda loome keskkonna, mis toetab laste iseseisvuse, eduelamuse ja igapäevaaskestuste kujunemist. Lasteaia tegevusse on kaasatud ka töötajad väljaspool rühma meeskonda. See suurendab kogu meeskonna panust ühiste eesmärkide täitmisel ning lapsed saavad kaasa lüüa lasteaia igapäevaelus.





5. Juba kolmeaastased koostavad koos vanematega projektide sisu esitlusi, mida nad kannavad ette rühmakaaslastele. Õppimine on teise suunaga, kui laps selle sisu ise ette kannab, mitte ei ole lihtsalt kuulaja rollis. Samuti on fookuses esinemiskogemuse toetamine ja seeläbi eduelamuse kogemine.



Kolmeaastane Ronja teeb esitlust oma perest

6. Et kaasata lapsi tegutsema ning saada nende käest sisendit ja tagasisidet, on loodud lastekogu, kuhu kuulub igast rühmast (alates 4. eluaastast) kaks last. Iga rühma lapsed valivad demokraatlikult enda hulgast kaks esindajat. Kes soovib kandideerida, tutvustab end, et valik oleks põhjendatud. Niisiis on lastekogu mõju suurem kui ainult laste kaasamine. Toetatud on laste esinemis- ja analüüsioskus, kohanemisvõime, koostöö- ja suhtlemisoskus jne. Lastekogu arutab koos direktoriga erinevaid igapäevategevusi, teeb ettepanekuid ja täidab kokkulepitud ülesandeid (nt saali kaunistamine, ideed õuealaks, piparkooginäituse korraldamine jms). Nende tegevustega on toetatud laste tulevikuoskuste kujunemist ning oleme saanud tagasisidet ja sisendit lastelt. Samas on kogu lastekogu valimine ja hilisem tegutsemine suurepärane võimalus toetada tulevikuoskuste kujunemist.



Direktor Kristina lastekogusse kuuluvate lastega

7. Lasteaia üldkoridorides ja fuajees on kokku 12 tegevuspesa, mis on sisustatud laste jaoks. Kogu tegevuspesade süsteem on seotud meie eesmärgiga ehk tulevikuoskuste kujunemise toetamisega. Kuna lapsed saavad tegevuspesades käia kokkuleppeid järgides iseseisvalt, on toetatud vastutustunde, iseseisvuse, probleemilahendus- ja koostööoskuse jm kujunemist. Peale pesade kasutust korrastavad lapsed enda järelt. Seda toetavad korras pesadest tehtud fotod, et laps teaks, kuidas peab korras pesa välja nägema. Kuna meie lasteaias on kõik kabinettide ja köögi uksed avatud, siis hoiame niimoodi kaudselt silma peal ka tegevuspesades mängivate lastel. Me usaldame lapsi ning laseme neil endal teha valikuid ja lahendada võimalikke probleeme. Samuti võimaldab tegevuspesade kasutamine moodustada lastest väiksemaid rühmi, et veelgi sisukamalt nende arengut toetada. Kuna meie lasteaias on paindlik ka lõunane puhkeaeg, siis saavad need lapsed, kes ei vaja lõunaund, vaikselt tegutseda tegevuspesades, häirimata teisi lapsi, kes magavad.



Rühmavälised tegevuspesad

8. Tulevikuoskuste mäng. See on seiklusmäng lastele, kus nad sattusid erinevatesse olukordadesse, millele tuli koostöös lahendusi leida. Mängu idee on toetada tulevikuoskuste arengut ning pakkuda lastele võimalus enda loovust ja oskusi rakendada. Oleme Sipsikus tulevikuoskustena sõnastanud järgmised oskused: probleemi lahendamise oskus, julgus katsetada ja eksida, loovus, analüüsioskus, iseseisvus, kriitiline mõtlemine, digipädevus, suhtlemis- ja koostööoskus, kohanemisvõime ning tervikpildi nägemine ja seoste loomine. Antud mäng hõlmas neid kõiki. Ühele lapsele oli pea külge kinnitatud seikluskaamera, mille kaudu saime mängust ja laste aruteludest hea ülevaate. Väga tore oli näha, kuidas lapsed arutlevad ja teevad koostööd ning ise lahendavad selliseid olukordi, kuhu nad igapäevaselt lasteaias ei satu. Samuti andis mäng meile võimaluse näha, millele oleks vaja veel tähelepanu pöörata ja kuidas lapsed probleeme lahendavad. Lapsed said mängust eduelamuse ning neil oli põnev ja tore. [Tulevikuoskuste mängu video.](#)

Mängu idee ja teostuse autoriteks on õpetaja Mari Kummer ja tervisemeeskonna juht Mari Laas.

Kokkuvõte

Eespool toodud näited ilmestavad, kuidas on igapäevategevuste mõtestamine, keskkond, koostöö lapsevanematega ja meeskonna teadlik panustamine lõimingu lähtekohana väga olulised. Et tulla edukalt toime tulevikuühiskonnas erinevate olukordadega ning ennast samal ajal hästi tunda, on vaja toetada lastes teatud isiksuseomaduste kujunemist. Seetõttu olemegi loonud lasteaias keskkonna, et lastest kujuneksid julged, loovad, iseseisvad ja enesekindlad täiskasvanud, et nad oleksid uudishimulikud, otsustusvõimelised, oskaksid vigadest õppida ning probleeme lahendada, et areneks suhtlus- ja koostööoskus. Eespool kirjeldatud teadlik suunamine arendabki lastes just neid omadusi. Tehes teadlikke valikuid, saavad täiskasvanud lapse heaks midagi tõeliselt suurt ära teha ning toetada tema edukust ja heaolu nii koolis kui ka tulevikus.

Artikli aitasid kokku panna Sipsiku õppealajuhataja Kaia Rungi ning õpetajad Kristina Lee ja Mari Kummer.

Õppimine algab ühisosa leidmisest

Näiteid õpetaja igapäevatööst

Irene Artma, [Tallinna Inglise Kolledž](#)

Minu jaoks on õpetajatöö filosoofiline alus mitmetasandiline lõiming: kõigepealt tuleb arvestada iga õpilase personaalsust, siis ainetevahelisi seoseid ning muidugi kooli tugistruktuuri ja koolikultuuri laiemalt. Mitmekultuurilisus on tänapäeva koolis loomulik, õpetajad puutuvad sellega päevast päeva kokku. Õpetajana õpetan nii eesti keelt ja kirjandust kui hoolitsen ka selle eest, et kõigil minu õpilastel oleks turvaline ja isiklikku arengut toetav keskkond. Seega on lõiming üks õppimise ja õpetamise osa, mis väärib mõtestatud ning fookustatud käsitust.

Ükskõik, mis rahvusest minu õpilased on, pean esmaseks ülesandeks uute õpilastega kohtumisel saada iga õpilasega heaks sõbraks, et teaksin, mis teda huvitab, mis trennis või huviringis ta käib, mida talle meeldib teha. Alles siis jõuan ainealaste teadmiste juurde – selgitame koos välja, mis tasemel on õpilase teadmised, mis on eesmärgid minu aines ja üldse koolis ning kuidas nende täitmiseni jõuda. Paneme paika meie mõlema vastutuse: mida peab õpilane tegema, et oma eesmärgi täita; kuidas saan mina teda kõige paremal viisil toetada ja aidata eesmärgi saavutada. Kõige tõhusam on koostöö algus uue õpilasega, kui pühendada talle spetsiaalset aega, et vabas õhkkonnas arutada läbi õpe.

Olenevalt konkreetsest koolist on õpetajal kasutada erinevaid taustajõude, aga töö õpilastega on edukas, kui kogu kollektiiv tegutseb sarnases arusaamises, mida on noore arenguks vaja. Muidugi on selles ringis aineõpetajale kõige lähemal klassijuhataja ja teised aineõpetajad, aga vajaduse korral ka psühholoog ning sotsiaalpedagoog. Võimaluse korral peaks tutvuma isiklikult lapsevanematega.

Õppijakeskne vaade – õppimise kolm faasi

Suurema osa õpetajana töötanud ajast olen järginud RWCT (Reading and Writing for Critical Thinking) põhimõtteid, mis tõstavad aine õpetamisel kesksse kohale õppija – tema erilise, vajadused ja eesmärgid. Õpetaja on selles protsessis info edastaja ning kontrollija kõrval ka toetaja, innustaja, positiivne ja heatahtlik sõber, kes aitab õppija teadmiste teele juhtida, seada eesmärgid ning on alati vajaduse korral teadmistega toetamas. Olulised märksõnad sellises õppes on huvi tekitamine õpitava vastu ja selle hoidmine, et omandatud teadmisi uutes oludes kasutada ning edasi arendada. Selliste põhimõtete järgimine on minu õpetamise alus iga õpilase puhul.

Õppijakeskse õppimise kontseptsioonis koosneb õppimine kolmest faasist: evokatsioon ehk õpihäälestus, tähenduse mõistmine ja refleksioon. See ei ole tunnimudel, kuigi ka tunnil on oma kindel struktuur, mis sarnaneb õppimise faasidega, mis võivad muidugi kattuda. Õppijakeskse õppimise kolm faasi on põhimõte, kuidas õpitakse, mitte kindlas järjekorras meetodid, mis toovad edu.

Õppimise esimene faas on [õpihäälestus](#).

Mälu ergutamine – õppima asudes ei ole õpilane nn valge leht, tal on varasemad teadmised ja kogemused, kuid ta ei pruugi olla neist teadlik või ei oska seostada õpitavaga. Õpetaja ülesanne on aidata õppijatel meenutada, mälust üles kaevata varasemad teadmised. Õpetaja peab soosima arutelu. Õpilane ei peaks kartma eksida; see on normaalne, sest õpitav teema on ju uus. Tähtis on, et õpilane ütleb välja, mida ta teab või arvab teadvat õpitava teema kohta.

Minu kogemused on näidanud, et mida rohkem saab õpilane algul esitada oma oletusi, ka lihtsalt pakkuda ja ennustada uue teema kohta, seda süvenenumalt ning põhjalikumalt hakkab ta vastuseid otsima ja teemat uurima.

Õpilaste lause „Tahan teada, miks, kuidas, mis“ ongi õpitava teema eesmärgi seadmine, mis õpetaja töökavas seisab tavaliselt korrektselt vormistatud lausena, mida õpetaja tegelikult ei vaata.

Huvi tekitamine – motivatsioon õppida on sügavam, kui on tekkinud siiras huvi või hasart teada saada midagi uut. Selleks tuleb õpilased kaasata õppesse, et nemadki saaksid osaleda teemade ja meetodite valikus, kuidas õppida, mida ja kuidas hinnatakse jne. Kui õpilased tunnevad, et neid arvestatakse päriselt, lastakse valida, muudetakse nende ettepanekul midagi uue materjali õppimisel, tekitab see huvi ja vastutust.

Eesmärgi seadmine – oluline on, et lisaks õpetaja juhendamisele seab õpilane ise eesmärgi õpitule, ütleb välja, mida tahab teada saada. Eesmärgistamine ei tohi piirduda ainult sellega, et õpetaja teatab, mida hakatakse õppima, ning kirjutab teema tahvlile (kuigi ka neid tegevusi on vaja). Õpetaja peab tundi ette valmistades sõnastama eesmärgi õpilastest lähtuvalt: õpilane oskab, teab, kirjutab, teeb jne. Eesmärk peab olema jõukohane, aga samal ajal ka mitte liiga lihtne.

Nõrgema keeleoskusega õpilaste puhul peab tegema mööndusi. Vahel pelgavad õpetajad, et see pole aus teiste õpilaste vastu või kuidas see sobitub õppekavaga. Minu soovitus on, et igal juhul tuleb lähtuda õpilasest, aga muidugi tuleb läbi rääkida erinevate osalistega, läbipaistev ja arusaadav käitumine tekitab alati vähem pingeid.

Õppimise teine faas on tähenduse mõistmine

Kui õpiahälestusega on õpilased virgutanud oma mälu, neil on tekkinud huvi ja küsimusi uue teema kohta ning nad on ise sõnastanud tunni eesmärgi või omandatava teema, võib uut teemat õppima hakata.

Õppimise teises faasis on vaja hoida õpilaste tähelepanu ja õpihuvi, et omandatu oleks neile sügavama tähendusega, et nad püüaksid aru saada, mitte ainult meelde jätta. Oluline on õpilaste aktiivsus uue materjali omandamisel. Õpetaja monoloog ei anna tagasisidet, kas ja kuidas on õpilased aru saanud. Tähtis on, et õpilastel omavahel ning õpetaja ja õpilaste vahel püsiks dialoog, et võiks vajaduse korral küsida, täpsustada, oma arvamust avaldada. Lisaks õpetajale võiksid õpilased ise üksteist õpetada: vahetada rolle, küsida, anda tagasisidet, mis aitab selles faasis teadmisi omandada. Õpilane peab õppima ka pingutama, vaeva nägema, püsivust harjutama, et teadmiste ja oskuste saavutamiseks iseseisvalt tööd teha. Muidugi on õpetaja kõrval, aga vaja on arendada ka iseseisvust ja tahet.

Tänapäeval tehakse koolis palju erinevaid rühmatöid, kus saab üksteist aidata ja õpetada, et üheskoos jõuda tulemuseni. Rühmas peaks igaühel olema jõukohane ülesanne. Kehvema keeleoskusega õpilane saab töötada paaris kellegagi, kes valdab keelt või teemat hästi. Kindlasti peaks saama rühmatööd esitleda, see ei tohiks jääda ainult paberile või õpetaja jaoks.

Olen palju rakendanud nn tugiõpilast halvema keeleoskusega õpilase puhul. Huvitav on see, et tihtipeale oskab tugiõpilane õpetajast paremini õpitavat materjali kaaslasele vahendada, seletada ja selgitada. Olen õpetajana ise õppinud tugiõpilase kõrval kohandama oma sõnavara, leidma sobivaid sünonüüme ning kasutama eri viise ja meetodeid.

Õppimise kolmas faas on refleksioon

Õpitu omandamine, endasse peegeldamine, uutes olukordades katsetamine, harjutamine, ent ka uute eesmärkide seadmine on ühe protsessi loogiline lõpp. Samas on refleksioon nagu kivi müüris, millele laotakse järgmine rivi.

Refleksioonifaasis analüüsib õppija, mis õnnestus, mida tuleks veel õppida ja edasi teha. Õpetaja annab tagasisidet õpilase töö ja tulemuste kohta. Kindlasti peab õpetaja esile tooma positiivse arengu ja lõpptulemuse. Tähtis on, et õpilased mõistaksid, mis kriteeriumide põhjal neile tagasisidet antakse või neid hinnatakse. Pikema koostöö puhul on vaja üksteist tänada ja tunnustada.

Vähese keeleoskusega õpilased võiksid taas tegutseda koos klassikaaslastega, ei pea tingimata üksi õpitut kokku võtma. Loomulikult võib tagasiside ja eneseanalüüs olla ka loomingulisem, mänguline või visuaalne. Reflekteerijale on mõistlik öelda, mis jääb ainult õppija jaoks ning mida võivad ja saavad näha või kuulda ka teised.

Õpetamise põhimõtted, millest lähtun iga õpilase puhul

Keelt õpitakse üksteiselt ja õpetatakse üksteisele igas situatsioonis ning igal teemal. Tänapäeval suheldakse koolis õpilaste, õpetajate või vanematega väga erinevates keeltes. Tallinna inglise kolledžis suheldakse õpetajate toas, koosolekutel, ühistel üritustel eesti, vene, inglise, prantsuse ja hispaania keeles. Õpilaste kodune või suhtluskeel on veelgi mitmekülgsem: on kahe või kolme koduse keelega noori, on neid, kes on küll eestlased, aga elanud ja õppinud suurema osa elust välismaal mõnes teises keeleruumis. On neid, kes haaravad nagu lennult uue keele, teised ei taha saada või ei saa kuidagi uue keelega sõbraks.

Õpetajatena peame leidma inspiratsiooniniidikese iga õpilase jaoks. [Töö õpilasega](#) on nagu kunstkäsitöö, mis vajab isikupärast kohtlemist ning võtab aega ja energiat. Vahel on selles tegevuses eduelamuse kõrval ka pisaraid, jõuetust või nõutust, kuid kui õpetaja pühendub sellele tegevusele professionaalselt ja siiralt, siis on tulemus pühendatud aega väärt.

Kõige alus on lugupidamine. Austades eesti keelt, tuleb väärtustada ja austada ka oma õpilaste emakeelt ja kultuuri. Ükskõik mis ainet õpetaja õpetab, tuleb huvi tunda, milline on iga õpilase kultuur ja keel. Minu kogemus on näidanud, et vahel ei osata oma maa kultuuritegelastest, poliitikast või ajaloost põhjalikult rääkida, aga rahvustoitudest, oma pere lemmikroogadest, oma pere või kogukonna söömistraditsioonidest tahetakse tavaliselt kõnelda ja miks mitte ka päriselt midagi maitsta pakkuda. Näiteks on minu õpilane kostitanud mind Sri Lanka maiustustega, mida ta ise küpsetas, samuti meenutan vahel itaaliapärase roogade maitsmist oma kolleegide seltsis.

Lilleküla gümnaasiumi õpetajatega olen osalenud töötoas, mille korraldasid kaks itaallast õpilast. Ei mäletagi, kelle idee oli, et õpetajad on õppuriteks ja õpilased juhendajateks. Ühe koolipäeva lõpus kogunesime kooli kööki, et teha üheskoos pitsat. Kuulsime praktilise tegevuse käigus selle pere pitsavalmistamise traditsioonidest. Magustoiduks valmis tookord tiramisu ning õppisime õpilaste juhendamisel tiramisu õiget hääldust (rõhk viimasel, mitte eelviimasel silbil). See mõnus ühistegevus jääb kindlasti veel kauaks minu mällu. Hiljem osales selle pere isa oma tütre palvel minu 10. klassi kirjanduse tunnis, et lugeda renessansi teema juures meile Petrarca sonette itaalia keeles. Koos tütreaga tõlkis isa kohe samas tunnis loetud värsiridu eesti keelde. Oli meeletu õppimine, kus otsisime ühiselt terve klassiga sünonüüme tõlgitavatele sõnadele, et mõte selgemalt välja tuleks. Sellised hetked ja tunnid lähendavad õpilasi ning õpetajat, ent on ka unustamatu mälestus, mis aitab õpetajatöö raskematel perioodidel jääda positiivseks ja optimistlikuks.

Julgustan kaasama (mitte ainult teisest rahvusest) vanemaid ainetundi, sest just see on toimiv lõimumine, mis sünnib nii-öelda kohapeal, kus kõik on aktiivsed ja samas võrdsed osalised, nii õpilased, õpetaja kui ka külaline.

Klassikaaslaste abi tunnis ehk mentorõpilane

Mul oli mõni aasta tagasi põhikooli klassis kolm tüdrukut, kellest üks ei osanud üldse eesti keelt, kaks said lihtsamast jutust aru ning suutsid natuke kirjutada ja rääkida. Keeled, mida nad valdasid peale inglise keele, olid hindi, araabia, prantsuse, rootsi ja vene. Tuli tegeleda nendega samal ajal ja samas klassiruumis, kui teised õppisid eesti keelt riikliku õppekava järgi. Ühiste arutelude tulemusena kõigi klassikaaslastega otsustasime üheskoos, et need kolm tüdrukut hakkavad õppima eesti keelt Eno Raua „Sipsikuga“. Vahel olid nad raamatukogus, et saaksid valju häälega lugeda, arutada, kirjutada ja joonistada, aga peamiselt klassis, kus jagasime aja ära nii, et nad töötasid kolmekesi, vahepeal minu juhendamisel. Võimalikult palju haarasime neid rühmatöösse, esinemistesse klassi ees, viktoriinidesse jne. Võib tunduda uskumatu, aga igas tegevuses oli neil oma roll või ülesanne, millega nad said hakkama. Tuleb julgemalt usaldada kaaslaste abi, sest nn mentorõpilased, kes on võtnud vastutuse

aidata, leiavad lahenduse. Mina tundsin tihtipeale sellistes olukordades õpilaste omavahelist sünergiat, millest kasvasid välja mõne klassi traditsioonid kas alustada või lõpetada tundi ühise tegevusega.

Mentorõpilastega leppisime kokku, millal nad aitavad või toetavad oma kaaslast lugemisel, kirjutamisel, tõlkimisel, uute sõnade õppimisel. See ei olnud kohustus, vaid võimalus. Mul on hea meel tõdeda, et keeleliselt nõrgemad õpilased ei ole jäänud minu tunnis abita – klassikaaslaste tugi on alati olemas. Positiivne ja toetav õhkkond klassis aitab keele arengule kaasa.

Tunnivälised tegevused

Lõimumine toimib tõhusamalt, kui leida põnevat ja jõukohast tegevust väljaspool klassitundi. Ise nimetan seda salaõppimiseks, sest inimene õpib pingutamata ja ei saa arugi, et on jälle näiteks uue sõnavara võrra rikkam. Hiljem suunan neid analüüsima ja mõtestama, mis kasu nad õppijatena ühistest loomingulistest tegevustest said, rääkimata positiivsest emotsionaalsest tasandist, mida pakub klassiväline (või osaliselt väljaspool tunde toimuv) tegevus.

Kõige rohkem olen vist pakkunud võimalusi teha näitemänge, sest isegi sõnatus rollis õpib inimene uusi sõnu, aga väikeses sõnalises rollis muidugi palju rohkem. Esinemised ehk näitemängud on väikesed mõneminutised dialoogid, mis võivad valmida kümmekonna minutiga, kuni pooletunnised esinemised koos lavakujunduse, muusika ja vastavate kostüümidega, millega tegeldakse pikema aja jooksul. Viimased on hea ainetevaheline lõiming: helikujundus muusikatunniga, liikumine kehalise kasvatuses, dekoratsioonid tööõpetuse ja kunstitunniga.

2017. aastal korraldasin huvijuhi ja direktiooni abiga Tallinna Lilleküla gümnaasiumi muukeelse emakeelega õpilaste fotonäituse „Minu Eesti“. See oli viljakas aastapikkune koostöö Veronika Nuteri MTÜga Töötuba Ratastel lõimumisprojekti „Passworld“.

Fotonäituse „Minu Eesti“ idee oli lasta muukeelse kodukeelega õpilastel avastada enda jaoks Eesti pildistamise kaudu. Eesmärk oli saada näitusele igalt osalejalt 2–5 fotot koos pealkirja ja lühikirjeldusega. Ühed fotod pidid kajastama, mis talle Eestis meeldib, ja teised näitama, mis ei meeldi, on arusaamatu või võõras. Osalemine oli muidugi vabatahtlik, kuid väikeseks meelituseks oli see, et lisaks näitusele meie enda koolis läks see rändama ka Lätti ja Leetu. Näitus pakub vaatamisrõõmu ja üllatusi kõigile. Saab teada, mis köidab jaapanlast või mis on siiani vastuvõetamatu kümme aastat Eestis elanud itaallasele. Väikesed tekstid foto all annavad vajalikku infot vaatajaile ning on samas jõukohased tekstide koostajaile.

Projekti käigus arenes idee kanda fotod peale paberi ka kangale ja nii valmisidki fotopadjad, mis läksid kooli raamatukokku. Iga osaleja sai ühe oma fotoga riide endale, padjapüüriks õmblemise vaev jäi kodu kanda.

Soovitan sellise pikaajalise projekti ette võtta, sest kindlasti areneb see veel väärtuslikumaks ja mitmekülgsemaks, kui esialgu on planeeritud. Meie näitust käisid vaatamas kooli väisanud delegatsioonid ning giidideks-tutvustajateks olid näituse autorid. Pealegi oli idee iseenesest väga lihtne ja teostatav, sest ka telefoniga saab tänapäeval piisavalt hea kvaliteediga foto teha.

II osa

Johannes Käisi jälgedes

Johannes Käisi pedagoogiliste põhimõtete rakendamisvõimalusi nüüdisaegses õppes

Luule Niinesalu, [Peetri Lasteaia-Põhikool](#)

Kooli lugu sai alguse 2009. aastal. Minust sai Peetri lasteaia-põhikooli direktor ja koos üheks kolleegiga asusin looma uut kooli. Olime aastaid koos töötanud ning meil olid välja kujunenud ühised arusaamad ja põhimõtted.

Johannes Käisi pedagoogilised ideed, metoodika ja põhimõtted olid meile tuttavad ning said kooli loomisel üheks nurgakiviks. Õpetajana töötades oli meist mõnigi rakendanud üldõpetuslikku tööviisi. Teiseks nurgakiviks oli põhikooli riiklik õppekava (PRÕK). Pidasime oluliseks Käisi seisukohti ja tähelepanekuid, mis käsitlesid õpetaja rolli, õppe korraldamist klassiruumis ja väljaspool klassiruumi, erinevaid õppeviise ning hindamise ja hinde mõju õpilase arengule.

Meie eesmärk oli algusest peale luua kool, mis vastab 21. sajandi ootustele. Peetri kooli visioon on: „Peetri kooli õpilane on õnnelik, ennast tundev ja motiveeritud õppija.“ Meie kooli moto on: „Igas inimeses on päike, laskem tal särada“ – see näitab, et tahame jõuda iga lapseni, leida üles iga lapse anded ja tugevad küljed ning toetada nende arengut.

Leppisime kokku ja sõnastasime visiooni, ühised põhimõtted ning väärtused. Kogu kontseptsioon toetus pikaajalisele pedagoogilisele kogemusele ja kooliuuenduslikule praktikale. Nii moodustus üheksast põhimõttest vundament:

- * lapse kasvamist ja õppimist toetab positiivne mikrokliima;
- * toetame iga õpilase arengut;
- * õpetaja on toetaja, suunaja ning abistaja;
- * õppes kasutame aktiivseid õppemeetodeid;
- * suuname õpilasi kasutama nüüdisaegseid digivahendeid ja veebikeskkondi;
- * loome õppes võimalused, kus laps saab ise valida, otsustada ja vastutada;
- * kaasame õppe korraldamisse lapsevanemaid ja erinevate elualade spetsialiste;
- * peame oluliseks tagasiside andmist õpilasele, lapsevanemale ja kolleegile, kasutades erinevaid võimalusi (analüüsivad ja põhjendatud hinnangud, perevestlused, arenguvestlused, koostöövestlused, vestlusringid ja nõupidamised);
- * juhime last enesehinnangu ja -analüüsi poole.

Meie eesmärk on, et iga laps saaks koolist kaasa positiivse kogemuse, oskuse loovalt mõelda ja julguse tegutseda, et ta tunneks oma tugevusi ning arendamist vajavaid külgi. Õpilane oskab märgata ja aidata teisi inimesi ning tal on soov ja tahtmine pidevalt õppida.

Kooli asus avamisel õppima 111 õpilast ja tööle 11 õpetajat. Praegu õpib Peetri koolis 840 õpilast ja töötab 70 õpetajat. Jätkub pidev töö, et kooli asutamisel seatud sihid, ideed ja väärtused ulatuksid tänasesse päeva ning muutuksid ja täieneksid koos ajaga. Noori ja uusi kolleege toetavad ning nõustavad mentorid, et meie koolikultuuri sisse elada ja tunda ennast meeskonnaliikmena.

Riiklik õppekava ja Johannes Käisi pedagoogiline pärand

Võrdlesime ja analüüsisime PRÕKi ja Johannes Käisi pedagoogilist pärandit ning keskendusime neljale teemale: õpetaja roll, tööviisid, õpikäsitus ja tagasiside. Hoiame neid teemasid või suundi fookuses nii praegu kui ka tulevikus. Töövestlustel tutvustame enda kooli põhimõtteid ja väärtusi. Enne õppeaasta algust teeme uute töötajatega vestlusringe, et meie sihid ja põhimõtted oleksid neile arusaadavad.

Rääkides uuenevast õpikäsitusest ja kõrvutades PRÕKis seatud sihte ja eesmärgi ning J. Käisi vaateid ja seisukohti, tuleb tõdeda, et iga uus on unustatud vana. Tabelites on kõrvutatud PRÕKi ja Käisi tekstides olulised teemad, ülesanded ja eesmärgid, mis tähtsustuvad meie valitud fookustes.

Õpetaja ülesanne

PRÕK:	Johannes Käis:
toetada <u>iga</u> õpilase arengut;	õpetuse individualiseerimine;
toetada <u>iga</u> õpilase eneseusku ja õpimotivatsiooni;	kasvatada ja arendada lapses kõiki võimeid ja jõudusid;
toetada õpilase õpihimu ja õpioskuste, eneserefleksiooni ja kriitilise mõtlemisvõime arengut;	vabastada õpilane klassi <u>keskmise nivoo</u> tasandavast mõjust;
kasutada mitmekesiseid tööviise, et seostada õpitut praktilise eluga ja võimaldada teha iseseisvaid valikuid;	võimaldada omaalgatuslikku, iseseisvat, isetegevat jõu- ja huvikohast tööd;
luua võimalused iga õpilase võimete maksimaalseks arenguks ja loovaks eneseteostuseks;	õpilaste tundmaõppimine on tänapäeval iga õpetaja tõsiseks ülesandeks;
pakkuda isiklikku eeskuju	elav eeskuju õpilastele

Võtmeisik koolis on õpetaja

J. Käis on kirjutanud, et just õpetaja on süsteemi kandja ja meetodi käsitaja, ühtlasi isiksus, kelle läbi süsteem ja meetod elustatakse. (Käis 1996, 36) Koolijuhina on minu ülesanne olla visionäär, motiveerija, julgustaja ning eestvedaja. Sama oluline on luua töötingimused ning töökultuur, et õpetajal oleks võimalus ja soov kooli visiooni ellu viia.

Peetri koolis on õpetaja ülesanne luua iga lapse arengut toetav õppimiskeskond. Ta on õpilasele toeks ja julgustab õppimisel pingutama, et saavutada seatud eesmärgi. Meie koolis on juba mitu aastat tööl ka abiõpetajad. Meile on tähtis, et iga õpilane tunneb, et ta tuli toime ja tunneb eduelamust. Selline õppekorraldus võimaldab arvestada õpilaste erinevaid võimeid ja neid maksimaalselt arendada. Oleme veendunud, et julgustav ja toetav õhkkond mõjub õppimisele positiivselt ning suurendab õpimotivatsiooni.

Toetame iga õpilase arengut ja eneseusku. Koolis töötav tugipersonal aitab kaasa, et iga õpilase areng ja õppimine on toetatud ning vastab õpilase vajadusele. Individuaalset abi ja tuge pakuvad eripedagoog, logopeed, sotsiaalpedagoog ning psühholoog. Igale õpilasele leitakse just talle sobiv keskkond, õppekava ja tempo. Selleks oleme avanud väikeklassid ning korraldame üks ühele õpet.

Kooli keskkond toetab mitmekesisest õppimist ja lõimingut

Meie eesmärk on võimaldada õpilastel omandada eri õppeainete teadmisi ja oskusi lõimitult ning koostöiste meetodite kaudu. Lõimitud õppe käigus arenevad õpilaste digioskused ning suutlikkus iseennast paremini juhtida – selleks loome neile erinevaid valikuvõimalusi. Mitu korda õppeaastas korraldame õpet nii, et õpilased on töötubadesse jagatud lennupõhiselt. Erineva funktsiooniga ruumide olemasolu lubab töötube korraldada väga mitmekesiselt. Siduvaks on päeva- või nädalateema, kuid tegevused on väga erinevad (loeng, filmi vaatamine, meisterdamine, plakati valmistamine, reklaamfilmi tegemine, mikroskoobiga uurimine, staadionil plaani koostamine, GPS-kunst jne).

Koolis korraldame õpet erinevates ruumides. Nii saab paremini organiseerida üksi- ja rühmatööd. Kooliruumid võimaldavad mitmekesist õpet ning toetavad erinevate õppeainete lõimingu korraldamist. Kõige paremini on lõiming õnnestunud teemapäevi, -nädalaid ja koostööpäevi plaanides, mil õpetajad saavad vabalt kavandada nii ruumide kasutamist kui ka päeva ajalist planeerimist. Erinevad ruumikasutused võimaldavad õpetajatel plaanida ja korraldada õpet nii, et õpilased leiavad endale sobiva töökeskkonna.

Black box on ruum loovuse, eneseväljenduse ja liikumise arendamiseks, kus korraldatakse draama- ja tantsutunde ning ansambli- ja lauluproove, vaadatakse filme ning tehakse palju muud. Auditooriumis on nüüdisaegne esitlustehnika ja tunde võib anda kahele klassile korraga. Käsitöö- ning puutööklass oma ruumilahendusega sobivad mitme klassi koostööks.

Aula ja *black box* soodustavad edukat loovat õppimist. Koridorides on olemas lauad ja pingid, et korraldada üksi- või rühmatööd. Õpilased saavad valida endale sobiva istumis- või töökoha diivanil või tumbadel või olla põrandal. Vahetundides kasutatakse neid võimalusi puhkamiseks, kus on sõbraga hea mängida või vestelda. Koolipäeva sees on kolm 20minutilist õuevahetundi, et olla värskes õhus ja ennast aktiivselt liigutada. Selleks on meil ronimisala, saab mängida jalgpalli ja korvpalli ning joosta või mängida sõbraga.

Kooli õuealal peetakse õuesõppetunde ning pakutakse muid välistegevusi. Kevadel ja sügisel tegutsetakse kooliaias: pannakse seemned mulda, jälgitakse taimede kasvamist ning koristatakse saaki. Sügisel saab oma kooli territooriumilt korjata pöösast mustsõstraid, süüa õunu, pirne ja ploome. Õpetajal on tingimused olemas, et mitmekesistada laste õppimist ning arvestada õpilaste vajadusi ja huve.

Õpetaja võib paigutada mööblit klassiruumis ümber oma soovi ja õpilaste vajaduste järgi, et õpilased saaksid tegutseda üksi, paaris ja rühmadena.

Õpilane saab erinevaid kogemusi

Peame oluliseks, et õpilane leiaks enda anded ja tugevused. Meie kooli õpilased alustavad tantsuõppega 1. klassist. Üheksa aasta jooksul omandavad nad oskusi rahvatantsus, seltskonnatantsus ja loovtantsus. Traditsiooniks on saanud 4. klasside ball, kui lõpeb seltskonnatantsuõpetus. Õpilaste endi eestvedamisel on ellu kutsutud 9. klassi lõpuball.

Draamaõpetus on 1.–6. klassini. Meie kooli õpilastel on palju erinevaid võimalusi, kus esineda ja lavalaudadel särada.

Esimene võõrkeel on inglise keel ja 5. klassis saab valida, kas õppida vene või hispaania keelt. Lennupõhiselt pakume 7. ja 8. klassi õpilastele valikaineid. Sellel õppeaastal oli õpilastel valida viie kursuse vahel. Õpilased said teha valiku enda huvi põhjal. Valikainete teemad on välja kasvanud õppekavast ja lõimitud mitme õppeainega. Valikainete õpetajad on nii meie oma kooli õpetajad kui ka väljastpoolt kooli erinevate erialade spetsialistid.

Kunsti-, käsitöö- ja tehnoloogiaõpetajad on koos töötanud välja uue kursuste süsteemi 5.–9. klassi õpilastele. Uus kursuste süsteem võimaldab lõimida erinevaid õppeaineid, näiteks kunsti, ajalugu ja eesti keelt või tantsu ja draamaõpetust. Kirjutasime uue ainekava „Ideest teostuseni“. Viie aasta vältel saavad kõik õpilased erinevaid tööoskusi ja kogemusi läbides erinevad kursused. Rühmad moodustuvad lennupõhiselt ning kõik poisid ja tüdrukud saavad modelleerida, valmistada toitu, teha käsitööd, joonistada, teha puutööd ning tegeleda mobiilfotograafiaga („Ideest teostuseni“ erinevate klasside ainekavad: [6. klass](#), [7. klass](#), [8. klass](#), [9. klass](#)).

Koolis töötavate [huviringide valikul](#) oleme lähtunud sellest, et need oleks mitmekesised ja lubaks noortel proovida erinevaid alasid ning saada uusi kogemusi. Neljandat õppeaastat on huviringi juhendanud 9. klassi õpilane. Juba on neljas õpilane pöördunud minu poole sooviga huviringi juhtida ja oleme sõlminud töölepingu. Huviringis 3D DISAIN käivad 4.–5. klassi õpilased. Eelmistel aastatel on 9. klassi õpilased juhtinud kunstiringi ja õpetanud programmeerimist.

Toetame õpilaste omaalgatust ning aitame neil oma mõtteid ja plaane ellu viia. Õpilaste ettepanekuid ja soove võtame tõsiselt. Algatusrühmad saavad korraldada oma koosolekuid direktori kabinetis. Suuname neid eesmärgistama oma tegevust, koostama ja jagama ülesanded ning vastutama oma tegevuse eest. Peame enda ülesandeks õpilase idee kindlasti teoks teha. Õpilaste algatusel ja eestvedamisel on saanud alguse mõnigi huvitav ettevõtmine. Nii on sündinud Peetri kooli [Eurovisioon, 5.–9. klasside filmiöö, 9. klasside lõpuball, stiilinädalad, kooli jõuluetendus, 1.–4. klasside lugemisöö](#) jne.

Peetri koolist on saanud Tallinna ülikooli praktikabaas ja mitu õpetajat on koolitajad. Igal õppeaastal viibivad üliõpilased meil praktiliselt. Meie kooli õpetajad jagavad häid kogemusi aktiivõppemeetodite rakendamisel, kujundaval hindamisel ehk tagasiside andmisel ja koostöö korraldamisel kõigi osalistega.

Pedagoogika on kunstiõpetus, õpetaja on kunstnik (Käis 1996, 37).

Õpikäsitus

PRÕK:	Johannes Käis:
õpilane on õppes aktiivne osaleja;	õpilane peab ise õppetööst aktiivselt osa võtma, õppima;
õpilane võtab võimetekohaselt osa oma õppimise eesmärgistamisest;	tõsine haridus ilmub vaid sääli, kus haridusained on kohanenud vaimuannetega, ainult sääli on meeleldi vastuvõtmine, seegmine omandamine ja muutumine elavaks jõuks;
õpib koos kaaslastega ja iseseisvalt;	mida rohkem pääseb mõjule õpilase aktiivsus isetegevas õppetöös, seda kauem kestab ta mõju ja seda täielikum on õpetus;
õpib oma kaaslasti ja ennast hindama;	üldõpetus – kõik õpetusalad seotakse üheks tervikuks
õpib oma õppimist analüüsima ja juhtima;	
uute teadmiste omandamisel tugineb õpilane varasematele ning konstrueerib uue teabe põhjal enda teadmised;	
õppetegevus ja selle tulemused kujundatakse tervikuks lõimingu kaudu	

Õppimine peab olema õpilastele tähenduslik ja eesmärgistatud. Õpetajatel tuleb iga trimestri algul koos õpilastega sõnastada selle perioodi õpieesmärk, õpitulemus ja hindamiskriteeriumid. Oleme loonud ja kujundanud oma kooli õpilaspäeviku. Sinna saab õpilane kirjutada enda sihid, et trimestri lõpus hinnata ja analüüsida, kas ta jõudis seatud eesmärgini või mitte.

Kasutame programmi „[Liider minus endas](#)“, et üldpädevuste kujunemise tugi oleks süsteemne. Meil on kasutada 1.–9. klassi õppematerjalid, mis aitavad jõuda mõistmiseni, miks on vaja eesmarke seada ja kuidas nende täitmiseni jõuda; mõista seda, mida tähendab proaktiivsus ning kuidas paremini teha koostööd, arvestades üksteist.

Õppeviisid

PRÕK:	Johannes Käis:
- õppimise psühholoogiliseks aluseks on kogemus;	- teadmiste omandamise ja õppimise psühholoogiat mõistetakse valesti, kui arvatakse, et teadmisi võib õpetaja lihtsalt edasi anda oma juhatusega ja seletusega „tähelepanelikult“ kuulavale, kuid passiivsele õpilasele;
- aktiivõppemeetodid;	
- projektõpe;	

- rühma- ja paaristöö; - õppekäik; - õues- ja muuseumiõpe; - ise uurida, otsida, avastada, katsetada, valida, otsustada ja vastutada	- õpetuse individualiseerimine; - üldõpetus; - iseseisev tööviis; - rühmiti töötamine
---	--

Hea emotsionaalse õhkkonna loomiseks tundides rakendavad õpetajad aktiivõppemeetodeid, mille kaudu saavad õpilased ise valikuid teha, otsustada, luua, uurida ning olla vabad oma aruteludes. Õpetajal on õigus ja vabadus valida õppemeetodid ning tööviisid. Paljud õpetajad kasutavad üldõpetust, teised leiavad koos tegutsemiseks teisi lõiminguvõimalusi.

Klassiõpetaja (1.–4. klass) saab päeva või nädala kujundada tervikuks. Tunniplaanis ei ole ainetunde, mis sunniks lapsi kiiresti ühelt ainelt teisele minema, vaid õpetaja planeerib klassitunnid, lähtudes õppekava eesmärkidest ja laste huvidest. Võimaluse korral on tunniplaanis paaristunnid, et õpe oleks põhjalikum ja sisukam.

Igal õppeaastal oleme ühe nädalapäeva planeerinud nii, et kell 14.15 on kõigil õpilastel koolipäev lõppenud. Sellel päeval teevad õpetajad koostööd kolleegidega, kavandavad ühiseid tegevusi, leiavad ühisosa õpetatavates ainetes ja seovad neid tervikuks. Õpetajad leiavad ise aja ja koha, kus kolleegiga nõu pidada ja plaane teha. Oleme andnud õpetajatele alati vabaduse valida, mida ja kuidas nad tahavad teha, mis töörühmas soovivad osaleda ja mis teema neid kõnetab. Nii, nagu toetame õpilaste algatusi, toetame ka õpetajate mõtteid, ettepanekuid ja soove.

Nõnda on sündinud lõimitud õpe kirjanduse ja kunstiõpetuse vahel ning 7. klasside koostööpäevad, kus on lõimitud matemaatika, füüsika ja loodusõpetus. 6. klassis on tervikuks saanud projektõppes ajalugu, kunst ja käsitöö. Õpetajad organiseerivad õpet koolis, käivad õppekäikudel ja ekskursioonidel just nii, kuidas nemad seda õigeks peavad. Selleks, et õpetajad jaksaks ja silm säraks, oleme neid alati toetanud ja nende soove arvestanud. Kõikide nende aastate jooksul on õpetajad saanud osaleda enda valitud koolitustel. Nad on saanud inspiratsiooni ja tuge üksteiselt ning käinud kolleegide tundides nii oma koolis kui ka teistes koolides.

Augustis on ühine ja meeleolukas õppeaasta avamine koos põneva külalise ja tordiga. Veel meeleolukam on õppeaasta lõpetamine, kus on üllatusesineja ja mõnus õhkkond.

Õpetajad, kes on aidanud koolielu rikastada mõne klassidevahelise või ülekoolilise üritusega, on saanud tehtud töö eest lisatasu.

Hindamine ja tagasiside

PRÕK: - toetada <u>iga</u> õpilase arengut; - anda tagasisidet õpilase arengu kohta; - innustada ja suunata sihikindlalt õppima; - suunata õpilase enesehinnangu kujunemist; - kujundav hindamine; - õppe kestel toimuv hindamine, mille käigus analüüsitakse õpilasi teadmisi, oskusi, hoiakuid, väärtushinnanguid ja käitumist;	Johannes Käis: - õpetusel hindame kõike, mis võimaldab lastele rõõmsat, elamusrikast tegutsemist, isetegevat vaimujõudude harimist; - hindamisleht (kehaline arenemine, vaimne arenemine, hingelised omadused, tegutsemine kooliühiskonna liikmena, edasijõudmine koolitöös); - poolaasta või aasta lõpul läbirääkimised õpilastega; - anda vanematele tarvilikke teateid nende laste kohta, nimelt isiklikel läbirääkimistel
---	---

Oleme seisukohal, et õpilase jaoks on tähtis tagasiside, et saada aru, mida ta oskab, teab ja mõistab ning mida veel mitte. Ühtemoodi õpilaste oskusi hinnates ja mõõtes ei ole võimalik arvestada nende individuaalsust. Numbrilise hindamise puhul tekib hirm eksida, aga tihti õpime just tehtud vigade kaudu. Peetri koolis tahame anda aega õppida õppima ning koolitöös on palju sellist, mida numbriga mõõta ei saa. Meie eesmärk on, et õpilasel kujuneks teadmine, et õppida tuleb selleks, et areneda ja targemaks saada, mitte ainult hinnete pärast.

Peetri koolis rakendame õppimist toetava hindamise põhimõtteid ning anname kirjeldavat tagasisidet õppimisele ja sotsiaalsetele oskustele. Õpetaja annab kõigis kooliastmes tagasisidet, analüüsides õpilase teadmisi, oskusi, hoiakuid ja käitumist. Tagasisidet antakse õpilase seniste tulemuste ja vajakajäämistele kohta, innustatakse õpilast edasi õppima ning kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed.

1.–5. klassi õpilaste teadmistele, oskustele ja tegevusele antakse kirjeldavat ja analüüsivat tagasisidet, et innustada õpilast oma õpitulemusi parandama. Tagasiside on nii suuline kui ka kirjalik. Kirjaliku tagasiside märgib õpetaja õpilaspäevikusse, vihikusse, töövihikusse, töölehele või Stuudiumi. Nendele klassidele antakse kokkuvõttev kirjeldav tagasiside kaks korda õppeaastas ehk poolaasta kaupa.

Alates 6. klassist hinnatakse õpilaste õpitulemusi tähtsüsteemis kolm korda õppeaastas ehk trimestri kaupa. Mitmeeristavat hindamist kasutatakse liikumis- ja tantsuõpetuses, muusikas, kunstis, käelises tegevuses, draamaõpetuses ning digiõppes. Hindamiskriteeriumid on õpilase õppe aluseks oleva õppekava taotletavad õpitulemused. Hindamisel võrreldakse õpitulemuste omandatust ja õpilase arengut tema varasemate tulemustega.

Koolis toimuv ja lähedaste suhtumine mõjutab õpilase enesehinnangut. Peetri koolis suuname õpilast alates 1. klassist enda õppimist analüüsima. Lapsed õpivad oma ja kaaslaste töid analüüsima ning hinnanguid andma, märkama enda ja kaaslaste edusamme ning otsima ja soovitava teid ja võimalusi tulemuste parandamiseks. Kaasame õpilase hindamisse, et areneks tema oskus eesmärgi seada, õppimist kavandada ning oma tegevust korrigeerida. Sellise analüüsi ja hindamise tulemusena õpivad lapsed märkama, et kõik me oleme erinevad. Kõigil on erinevad tugevused ja erinevad anded. Lapsed õpivad üksteist aitama ning julgevad kaaslaselt abi paluda.

Peetri koolis ei ole ühelgi õpilasel eesmärgiks olla teistest parem, vaid kõiki õpilasi suunatakse pingutama, et ise järjest targemaks, osavamaks ja paremaks saada. Kõik Peetri kooli õpilased täidavad kaks korda õppeaastas enesehinnangulehe. Lapsevanemad kirjutavad lapse enesehinnangulehele omapoolsed tähelepanekud ja soovitused. Järgmise õppeperioodi algul vesteldakse õpilasega individuaalselt. Analüüsitakse õpioskusi ja sotsiaalseid pädevusi ning õpilane seab endale eesmärgi, millele pöörab uuel trimestril rohkem tähelepanu.

Kõigi 1.–3. klassi õpilaste vanematega korraldab õpetaja perevestluse ja alates 4. klassist arenguveestluse, kus osaleb ka õpilane. Alates 4. klassist on laps valmis osa võtma arenguveestlusest, et kaasa rääkida teemadel, mis puudutavad tema arengut, õppimist ja suhteid kaaslastega. Vestluse oluline osa on õpilase enesehindamine. Enesehinnangulehe vormi ja sisu saab õpetaja muuta, lähtudes eesmärgist ning laste vanusest.

Õppe korraldus ja põhimõtted, mis on tuge saanud J. Käisi pedagoogilisest pärandist, toetavad õpilaste alusväärtuste kujunemist. Meie koolis on alusväärtused loovus, hoolivus, ausus, julgus, usaldus ja vastutustunne. Kooli jagatud väärtused on kirjas kooli kodulehel ja kodukorras ning on kesksel kohal kooli rituaalides, traditsioonides ja sümboolikas. Väärtuspõhimõtteid arvestatakse õppijakesksete tundide ja õpetamisviiside valikul. Meie kooli õppe juhtimine on kantud meie kooli väärtustest, alustades õpetamisviiside valikust, tagasiside andmisest, õpilaste vastutuse võtmisest ja koostööst lapsevanematega.

Kooli rolli sotsiaalsete oskuste arendamisel ei ole võimalik üle hinnata. Kui ka kõik valemid meelest lähevad, siis jäävad huvitavamad õpetajad, põnevamad kogemused ja ettevõtmised, sõlmitud sõprussuhted, konfliktid ja leppimised, teadmised ja oskused kogu eluks.

Allikas

Käis, J. (1996). Kooli-raamat (koost F. Eisen). Tartu: Ilmamaa.

Üldõpetus loob õppimise röömu. Kuidas me seda teeme?

Jaana Leemet, Ketter Leemet, [Peetri Lasteaed-Põhikool](#)

Sissejuhatus

Peetri kooli õpilane on õnnelik, ennast tundev ja motiveeritud õppiija. Lähtuvalt Peetri kooli visioonist püüavad eri kooliastmete õpetajad pakkuda õpilastele põnevaid võimalusi eneseteostuseks.

Õpetajatel on valikuvabadus planeerida nädalat õpilaste huvid, võimete ja ea alusel, kasutades enda tugevamaid külgi. Õpetaja juhhib õpet, keskendudes teemale kui tervikule erinevate õppeainete kaudu. I kooliastme tunniplaanis on kirjas klassitund või üldõpetus. Nii saab õpetaja kavandada aega ning valida sobivad harjutused teema käsitlemiseks. Tunni pikkus sõltub õpilaste valmisolekust. Õpilased õpivad vajaduse ja võimaluse korral 2 x 45 minutit järjest.

Planeerimine ja koostöö

Planeerimisel, nädalakavade koostamisel ja eesmärkide seadmisel on väga oluline õpetajate koostöö, mis sujub mõttekaaslastega, kellel on sarnane teemakäsitlus ja mõtteviis. Meeskonnas peaks leiduma üks aktiivne eestvedaja, kes kõiki kokku kutsub ja häid ideid algatab. Paralleelklasside õpetajad või aineõpetajad leiavad ühise vaba aja töökoosolekuteks, et arutada töö organiseerimist ja ettevalmistuste tegemist. Jagatakse ideid ning koos otsitakse või luuakse õpilastele sobivat eakohast materjali. Koostöö paralleelklasside õpetajate vahel on efektiivne, sest huvid ja eesmärgid on sarnased, koos tegutsedes hoitakse kokku väärtuslikku aega. Ühiselt tehtud õpiülesanded on paremini koostatud ja õpet võib diferentseerida. Koostöös mõttekaaslastega on valminud varem [lõimingumaterjal 2. klassile](#).

Püüame anda õpilastele valikuvõimalusi ja soodustame iseseisva töö oskust – suuname õpilasi ise teavet otsima, uurima, avastama ning infot jagama. Valikutes lähtume eesmärkidest, mis selleks päevaks või nädalaks on seatud. Leiame aega õpioskuste kujunemiseks ja uute teadmiste jaoks. Vajaduse korral planeerime eraldi lugemise, arvutamise või kirjutamise tunnid. Paralleelklasside õpetajad loovad koos selge, konkreetse ja tervikliku töökava.

Valmistame ette kas kuu- või nädalateema; õpioskustest lähtuvalt valime või loome lugemispalad, teabetekstid, harjutused ja ülesanded. Tööd kavandame nii, et õpilastel oleks võimalus valikuteks ning iseseisvaks tööks. Nädalateemat saab valida mitmel moel. Meie oleme jäänud truuks rahvakalendri tähtpäevadele, sest need aitavad luua seoseid vanemate ja vanavanemate eluga. Püüame selle läbi hoida traditsioone. Teemasid valides oleme küsinud lastelt, mis teemad neid huvitavad, ning kaasanud õpilasi ülesandeid looma ja lugemispalu otsima.

Nädalakavade koostamine õigustab end meie arvates, kuid õpetaja peab olema valmis muudatusteks. Kuuks ajaks kava koostamine on veidi riskantne, sest alati ei ole võimalik prognoosida, kui kiiresti teema ammendub. Kui teema on omandatud ja lastele enam huvi ei paku, liigutakse edasi. Õpe peab olema jõukohane, huvitav ning arendav. Tähtis on, et lapsed ise otsiksid, looksid, avastaksid, kogeksid ja juhendaksid kaaslast. Liigume selle poole, et õpilased saaksid teemakohaseid ülesandeid valida, lahendaksid neid eesmärgipäraselt ning vastutaksid enda tegevuse eest. Samuti soovime õpilastel endal ülesandeid koostada. Meie, õpetajad, mõtleme iga päev ülesandeid ning väldime ajaviiteülesandeid, näiteks prinditud värvilehti, vähest iseseisvat mõtlemist vajavaid ülesandeid ning kodutöid, mis ei toeta õpioskuste kinnistumist. Oleme andnud kodusteks töödeks näiteks info otsimist, teemakohase kirjanduse lugemist, ülesande või harjutuse loomist, mida saab koolis järgmisel päeval õppes kasutada. Suur roll on loovusel.

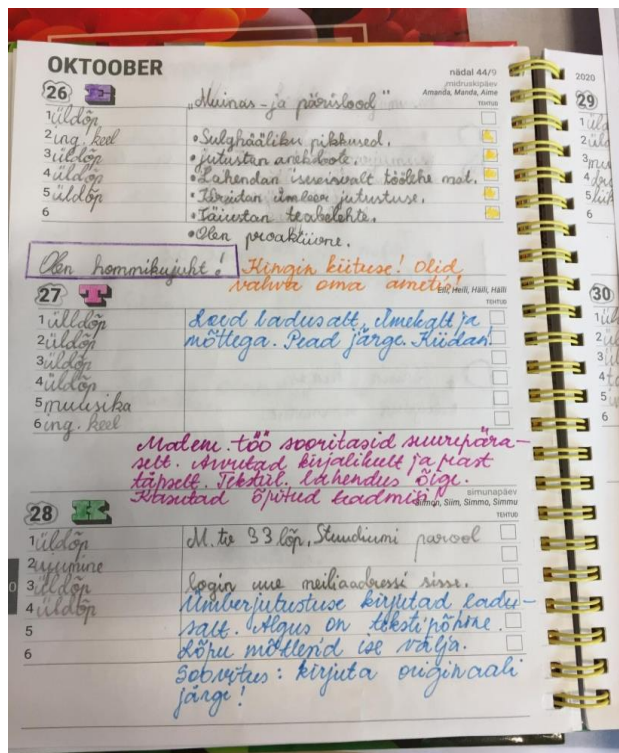
Koolinädal algab nädalateema ja plaani tutvumisega ning eesmärkide seadmisega. Lepime kokku, mis tööd on olulised ning tuleb nädala lõpuks kindlasti sooritada. Ette mõeldes õpitakse oma aega paremini kavandama. Õpilane võtab ise vastutuse kokkulepitud tööd õigel ajal valmis teha ning esitada. Õpioskustest lähtuvalt seatud eesmärgi tutvustab klassis valitud hommikujuht. Hommikujuht on õpilane, kelle ülesanded on nädalas järgmised:

Igal ametil on kindlad tööülesanded. Ametiaja pikkus lepitakse kokku igas klassis vastavalt soovile. Nädala eesmärgid kirjutab õpilane päevikusse ning nädala lõpus toimub refleksioon. Vaadatakse üle eesmärkide täitumine ning lepitakse kokku, mida tuleb veel harjutada. Vajaduse korral tehakse kordamistund.

Toome näite ühe nädala teema „Raamatud” kohta. Keskendutakse erinevate osaoskuste arendamisele eesti keeles, matemaatikas, loodusõpetuses ning käelises tegevuses. Järgmistel fotodel on kavandatud kahe päeva õppeülesanded ja valikülesanded ning planeeritud tagasiside.

Teema „Sõber raamat“; 3.–7. veebruar

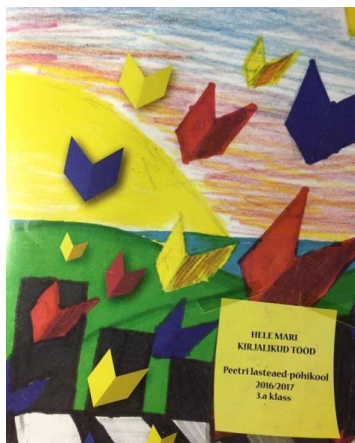
- 1) loen tähelepanelikult, panen end proovile küsimustele vastamises;
- 2) teise dan; t, kg, g; kaalun raamatuid, võrdlen raskusi;
- 3) kirjutan ümbrikule aadressi, kirjutan sõbrale kirja lemmikraamatust;
- 4) lahendan matemaatikas iseseisvalt töölehe; 100 piires arvutamine, tekstülesanded raamatutest;
- 5) loen juturaamatut;
- 6) meisterdan paberijäakidest raamatutegelase.



Vajaduse korral keskendume ühele ainele põhjalikumalt, et õpioskusi arendada süvendatult. Samas ei ole ainete piirid määratud, liigume ühelt tegevuselt teisele teema põhjal ja keskendume sisule. Saame vajaduse korral võtta ühele ainele rohkem aega, et vajalikud osaoskused selgeks saaks. Tähtis on, et õpilased oskaksid kasutada õpitud teadmisi. Õpilane saab tehtud tööle hinnanguvaba tagasiside kaaslastelt või õpetajalt. Ülesannete lahenduste analüüs, kogemuste vahetamine, kaaslase juhendamine ja nippide jagamine aitavad tagada iga õpilase edasijõudmise ning vajalike teadmiste kujunemise ja kinnistumise. Õpet kavandades kasutame kooli õppekava. Sellesse on lisatud meie kooli väärtused, traditsioonid ja eripära. [Teejuht õpetajale](#) on toeks õppe planeerimisel.

Üldõpetuse vihik

Oleme loonud enda õpilastele loovust, loomingut ja iseseisvat õppimist toetava vihiku, milles on ruumi harjutustele ja ülesannetele. Nädala jooksul vihikusse kirjutatu moodustab käsitletavast teemast terviku. Vihikus on iga nädala jaoks valged, joonelised ja ruudulised lehed, mis toetavad korrektset kirjutamist nii eesti keeles kui ka matemaatikas, kuid samas võimaldavad õpilasel omal valikul luua jooniseid, skeeme ja illustratsioone. Loovülesandeid lahendatakse igal nädalal. Õpilased on kujundanud vihiku ümbrise. Illustraatorite võistlusel valisid õpilased ise võidutöö. Vihiku valmimisele aitasid kaasa lapsevanemad.



Loovust, loomingut ja iseseisvat õppimist toetav vihik

Üldõpetuse tugi kaugõppel. Iseseisva töö oskus

Kui esimesest klassist alates antakse õpilastele selged juhtnöörid, kuidas õppida, ning võimaldatakse tegutseda iseseisvalt, kujunevad välja vajalikud õpioskused. Kevadel 2020, kui koolid kaugõppele jäid, tundsi me rõõmu, et meie õpilased oskavad iseseisvalt õppida. Õpetaja jagas nädala alguses õpilastele nädala kava ja eesmärgid. Videotundides keskenduti uute osaoskuste uurimisele. Ülesanded lahendati ja harjutati kodus iseseisvalt. Lapsed rakendasid õpioskusi ning lahendasid ülesandeid nii, nagu nad olid aru saanud.

Hiljem analüüsisime tehtud töid ja täheldasime erinevaid lahenduskäike. Kui ülesandeks oli teksti ära kirjutada, siis valis õpilane ise loetud raamatust olulised mõtted, kirjutas need vihikusse, märkis tekstis suured algustähed või täishäälikuühendid ning illustreeris töö. Igapäevastes videotundides said lapsed suhelda, nippe jagada ja oma töid tutvustada. Õpilased arendasid digioskusi. Pildistati enda tööd, saadeti see õpetajale ja koos arutati, mis on järgmised ülesanded. Eriti põnevad olid loovülesanded, millest sai virtuaalsed näitused teha. Mõistsime, et iseseisva töö oskus, valikute võimalus ning omandatud õpioskused toetasid õpilasi kaugõppel.

Liider minus endas

Alates 2015/2016. õppeaastast oleme koolis rakendanud arendusprogrammi „Liider minus endas“ (LME). Põhjus on lihtne: et meie lapsed saaksid 21. sajandil edukad ja õnnelikud olla, ei piisa ainult akadeemilistest teadmistest, vaid tähtsad on ka praktilised oskused. 7 harjumuse mõtteviisid sobivad Peetri kooli põhimõtete ja eesmärkidega, sest tahame, et õpilased suudaksid ennast juhtida ning oleksid teadlikud õppijad. Programm toetab õppekava üldpädevuste kujundamist. Eeldame, et programmi toel mõistavad ja tajuvad õpilased paremini enda rolli õppijana, klassi- ja koolikaaslasena ning on teadlikumad oma käitumisest ja õppimisest. Usume, et meie koolis muutub õpilaste omavaheline läbisaamine veel paremaks, lapsed on usinamad õppijad ja aktiivsemad koolielu korraldajad.

Oleme selle aja jooksul märganud, et 7 harjumuse rakendamine annab paremaid õpitulemusi ning vähem on käitumisprobleeme. Märksa olulisemad on muutused laste eluoskustes. Õpilased on enesekindlamad, teavad oma tugevusi ja on hoolivad. Nad suudavad vastutada oma valikute ja otsuste eest, teha koostööd, olla tasakaalukad ning enesekindlad.

Tegemist ei ole lühiajalise projektiga, vaid avarama mõtteviisiga, mida saab rakendada igas eluvaldkonnas. Soovime, et see saaks meie kooli õppekava, aga tegelikult laiemalt koolikultuuri osaks. LME ei lülitu kooliprogrammi ühe lisatunni või -kohustusena, vaid on osa kooli igapäevategevusest. 7 harjumuse omandamisele aitavad kaasa õpetajate tööraamatud ja õpilaste töövihikud, mis toetavad väärtuskasvatust, andes ühtlasi ainealaseid lisateadmisi. Programmi põhimõtted on lõimitud õppepäeva erinevatesse tegevustesse ning on seotud nädalateemadega. Tähtsamad võtmesõnad on enesejuhtimisoskus, koostööoskus, pidev areng ja õppimine.

Näited nädalakavast, õpilaste töödest ja planeerimisest

Kuuenda nädala teema 3. klassile: „Muinasjutte loomadest“

4. harjumus: Mõtlen võidan-võidad. 5.10–9.10

Nädala eesmärgid	* „Metsavanad“ Õ 42–45. Leia muinasjutust selgroogsed loomad ja kirjuta vihikusse loeteluna. Iseloomusta tegelasi (vali, keda kirjeldad, väljendusoskus – tutvusta pereliikmetele valitud tegelast). Liitsõna – leia muinasjutust liitsõnu	Põhimõisted:
- otsin ja jutustan tekkelloo või muinasjuttu loomadest ja lindudest - kirjutan ära kirja - lahendan ja koostan teemale sobiva tekstülesande, milles lahutan		- rahvalaul, muinasjutt või rahvajutt, - loetelu, samatähenduslik sõna,

kirjalikult - otsin ühe selgroogse looma kohta teavet ja koostan teabelehe - meisterdan paberitükkidest selgroogse looma - mõtlen võidan-võidad!	* „Ööbik ja vaskuss“. Loe lugu, millel puudub lõpp. Mõtle ja kirjuta ise muinasjutule lõpp. Vasta küsimustele. Tundmatud sõnad palast kirjuta vihikusse * „Kust rebane valge sabaotsa sai“ (liitsõna ja algustäht, samatähenduslik sõna) * Sõnavara. Vali muinasjutt või tekkelugu selgroogsest loomast ja ole valmis jutustama. Kirjuta vihikusse keeruka mõttega sõnad ja otsi neile seletused * Vaikse lugemise tund. „Ööbik ja vaskuss“	- liitsõna, - suur algustäht, - rühmatöö, muinasjuttude võrdlus, - sõnavara, lausete koostamine
---	--	--

Matemaatika

Kirjalik arvutamine. Lahutamine peast kahekojaliste arvudega. Kirjalik lahutamine

* **Koostame koos tekstülesande loomadest**

* **Koosta iseseisvalt nädala teemaga sobiv tekstülesanne**

Õppevara: Avita matemaatika töövihik lk 25–27

Tagasiside: kirjalik liitmine ja lahutamine, iseseisev töö

Inimene ja loodus

Põhiteema: selgroogsed loomad

Mõisted: selgroog, selgoolüli, luustik, selgroogsed loomad ja selgroogsete rühmad

Õppevara: Avita loodusõpetuse õpik lk 20–21

Koosta plakat selgroogsest loomast, otsi infot klassis olevatest raamatutest või internetist. Vali sellised mõtted, mida sa veel ei tea ning mida sinu kaaslased võiksid teada. Illustreeri töö, valmistu esitluseks

Käeline tegevus Plakati kujundamine, illustreerimine Paberitükkidest mosaiik (selgroogne loom)	Kehaline kasvatus Ujumine. Kuidas ujuvad selgroogsed loomad? Koer, kass, kala ... Veemängud Liikumine õues: jooks, hüpped. Mis loomadelt mida õppida?	Muusikaõpetus „Mutionu pidu“ ja teised loomalaulud Noodiõpetus, rütmika
---	---	--

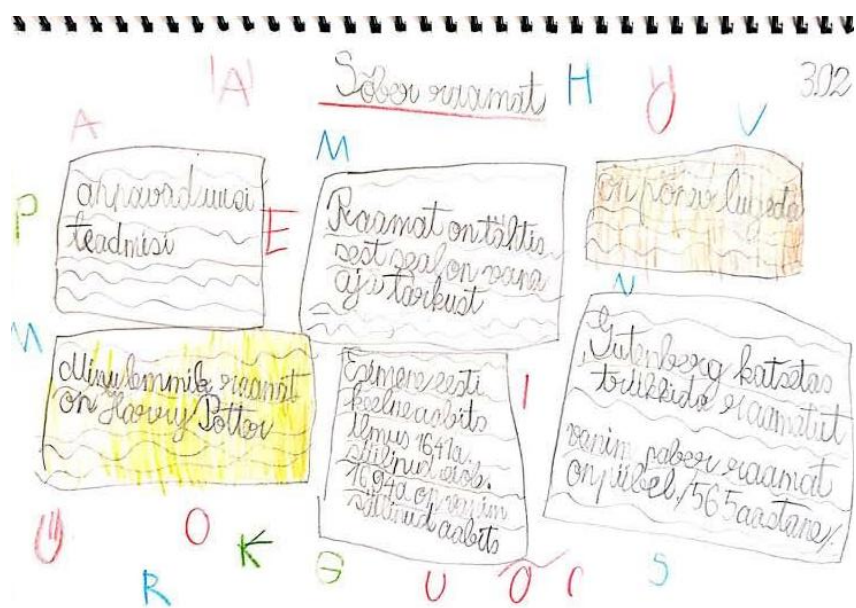
Lisa. Klassi tööd ja tegemised

Hommikused uudised selgroogsetest loomadest uudisteankrult ja päeva- või nädalaülesannete tutvustamine hommikujuhilt. Head soovid kaaslastele. Päeva mõttetera ja selle mõtestamine

Jutunurgas hommikune muinasjutt jutunurgavõlurilt



Loovtöö „Kirjutasin raamatu”. Mõtle raamatule pealkiri. Kui raamatu avad, veereb sealt välja lugu. Millest räägib sinu lugu?



Mõttekaart „Sõber raamat”. Tähtsad mõtted raamatust

Mõistatused raamatutest	3.92
Sada saare lehte, tuhat toomelehte, kaks kaanelauakest, valge põld, must seeme. Mõli nurga valge põld, must tuhat musti peal.	
Võrukaelad	3.02
Via Sambovi	
Võu linnast kõuna poel asub võu kaelte kael. Selles kaelis võrukaelad istuvad kõik võu kaelas.	
Pealkirjad	4.02
Samueli võlupeadi, "Tobias ja teine b", "Taka ja kevad", "Meli hommikut ja ilks öhtu", "Häspari ja viis tarka kassi"	

Valik harjutusi eesti keeles: leia mõistatusi raamatutest, tee ära kiri, kirjuta loetud raamatute pealkirjad

4.02	Raamat
	H. mänd
	Mina olen raamat.
	Mina lugeja.
	Sinu sisse, raamat,
	õhkan pugeks.
	Ma enneaegu
	ole kiidukukk,
	iga lehekülge on
	tihe metsatukk.
	See, kes minu tihnikusse
	sisse põeb,
	ei saa enne viija,
	kui mu läbi loeb.
5.02	Anna muu
	Anna viisid, mis silmale. Mul lihtsalt
	õida valitab! Harjutus on lihtne

Luuletuse ära kiri. Pala pealkirjale vastuse otsimine tekstist; õpilase tagasiside

Luuletuse ülevaade

ühendatav 30
ühendatav 30
vähem 20

30 30 30 30 30 30 30
= 30 = 30 = 30 = 30 = 30 = 30 = 30

1. Kauril on kodus 28 pildiraamatut ja 46 nuputamise raamatut. Mitu raamatut on Kauril?

28
+ 46
74

2. Kauril on 44 raamatut.

3. Pille kodus on 93 lasteraamatut. Ema kinkis 19 tehnikaraamatut Kaurile. Mitu raamatut jäi Pillele?

93
- 19
74

4. Pillele jäi 74 raamatut

5. Mitu raamatut on nüüd Kauril?

74
+ 19
93

6. Kauril on nüüd 93 raamatut

„Bullerby lapsed“ raamatus on 135 lehekülge. Eesti keele õpikus on 135 lehekülge. Arvuta ja saad teada mitu lehekülge on õpikus.

135
- 135
0

7. Eesti keele õpikus on 135 lehekülge

8. Rematikokku osteti jaanuaris 29 raamatut. Nendest 12 olid muinasjutu raamatud, 8 olid luuraamatud. Ülejäänud olid seiklusjutud. Mitu seiklusjuttu raamatut osteti? (Arvuta nii nagu on lihtsam)

29 - 12 - 8 = 9

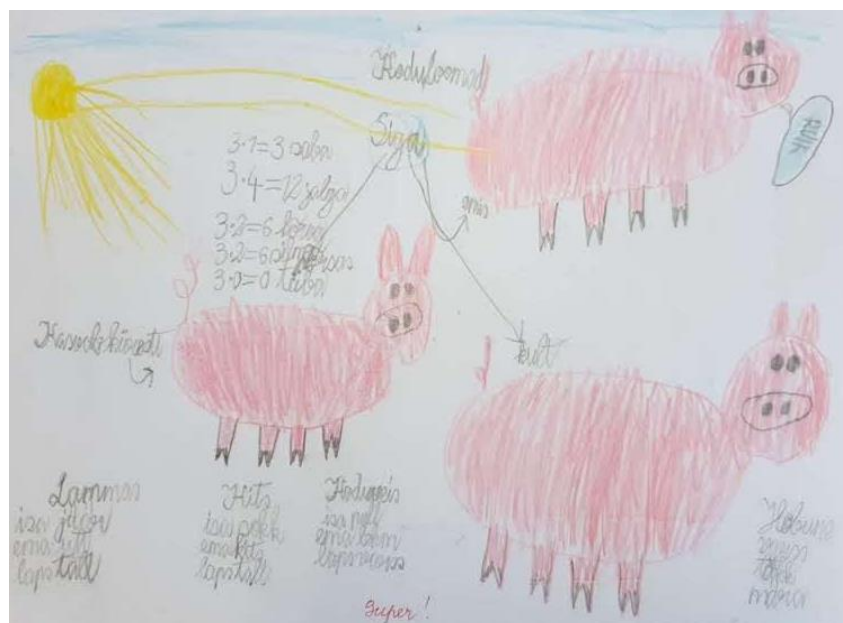
9. Seiklusjuttu raamatud osteti 9

10. Kandide õige nimega Vant, Sipi, Sipi, Sipi ja saladuslik olid niisugust kadunud. Alles oli 17 raamatut. Mitu raamatut oli algul niisugust?

17 + 3 = 20

11. Raamatu niisugust oli alguses 20 raamatut

Eri raskusastmega sõnalised ülesanded teemal „Raamatud“. Vali jõukohased ülesanded



„Koduloomad muinasjuttudes“, selgroogsed loomad, loomade kehaosad, korrutamine

Õpilase loovtöö

Teemad I poolaastal, 1.–3. klass

Kuu <i>Teema</i>	September <i>Sügis</i>	Oktoober <i>Sügis</i>	November <i>Muinasjutud</i>	Detsember <i>Talv</i>
Õppenädal	Kooliaasta algus 1. klass. Liiklus 2. klass 3. klass	Sügis metsas ja aias Metsarahva sügisese toimetused	Lood isa ja vanaisaga	Talve ja jõulude ootus
Õppenädal	Tähtsad tegevused kooliaasta alguses	Sügise värvid	Lood isa ja vanaisaga Meeste ametid, väitlus	Talve ja jõulude ootus
Õppenädal	Sügis metsas ja aias Aedviljad, sügisannid	Vihmane sügis	Muinasjutud, muistendid Kadrid, mardid	Jõulud ja heategude tegemine (andmine) Jõulumõte
Õppenädal	Sügis metsas 1. klass. Metsaga sõbraks 2. klass. Puud ja põõsad 3. klass. Seened	Laste elu Karneval ...	Muinasjutud, muistendid	Jõulud <i>Vaheaeg</i>

Teemad II poolaastal, 1.–3. klass

Kuu <i>Teema</i>	Jaanuar <i>Talv</i> <i>Ilmaruum</i>	Veebruar <i>Eesti</i>	Märts <i>Keel ja kõne,</i> <i>suhtlemine</i>	Aprill <i>Looduskool</i>	Mai <i>Rõõm</i>
Õppenädal	Talve süda Loodus talvel, lindude, loomade toitmine	Pilk taevasse Raamatud	Kogumine	Kevad – looduse tärgamine	Lehekuu – linnud, loomad, loodus
Õppenädal	Talv Aeg	Sõprus Sõbrad	Liikumine	<i>Vaheaeg</i>	Euroopa nädal
Õppenädal	Avastusõpe Loodusmatk Ilm Ilmakaared	<i>Vaheaeg</i>	Sport Õuesõpe – kevade saabumine	Lihavõtted Looduskool – kompas (Kodulugu 1, II osa, lk 160–162)	Rõõmunädal Lahtised ukse Rõõmumeeter
Õppenädal	Pilk taevasse	Kodumaa Eesti Vabariik	Tervis Naljalood	Rahvatähtpäevad	Suve ootus – lõhnad, värvid, hääled

Üldõpetusega läbi kolme aastakümne ja kolme kooli

Elu muutev kohtumine Johannes Käisi üldõpetuse põhimõtetega

Kaie Kubri, [Tartu Erakool](#)

Olen klassiõpetajana töötanud juba üle kolmekümne aasta, sestap jäi minu esimene õpetajaks õppimise aeg Tartu pedagoogilises koolis möödunud sajandisse. Sain tollases keskeriõppeasutuses korraliku algklassiõpetaja koolituse.

Saime eri õppeainete metoodikat ning nädalate kaupa erinevat praktikat. Alates teisest kooliaastast veetsime ühe päeva nädalas praktikakoolis, et vaadelda õpetajate ja kaasõpilaste tunde, korraldada üritusi, anda ise üksikuid tunde. Diplomipraktika igal päeval toimusid rühmaarutelud õppejõudude osalusel, tundi lubati meid vaid juhul, kui õpetaja oli allkirjastanud konspekti. Igasse tundi sammusime hiiglasuurte kotitäite õppevahenditega: plakatid, ribatahvlid, aplikatsioonid, topised, läbi koopeerpaberi kirjutatud töölehed õpilastele.

Meile räägiti pedagoogikatundides sellest, kuidas I kooliastme tunnid tuleb siduda ühe teemaga. Nii saime teadmised, et lugedes juttu kiisust, tuleks seda joonistada või meisterdada, loodusõpetuses õppida ta kehaosi, kehalises kasvatuses teha kiisuga seotud mängu ja liikumisi, matemaatikas liita õuel jalutavaid kiisusid või korrutada, mitu jalga on kahel, kolmel, kuuel kassil. Muidugi oleks soovitatav laulda laule „Meie kiisul kriimud silmad“ või „Musta kassi tango“. Neid põhimõtteid arvestasid praktikakooli õpetajad, kes meile tunniteemasid jagasid, ja nende põhimõtete alusel hinnati meie tunde.

Meenutab väga üldõpetust ja Johannes Käisi põhimõtteid, aga kuulsa koolimehe nime ma Tartu pedagoogilises koolis õppides ei kuulnud. Ei kuulnud ka kooli jõudes noore õpetajana.

Minu õpetajakarjääri algus oli põnev. Alustasin õpetajana tollases Tartu 7. keskkoolis, kus oli õhkkond ajastule vaatamata üsna vaba. Noori õpetajaid oli palju, õpetajaile anti koolitundides üsna vabad käed ning muusikaklassid ja Valgre festival löid koolile oma näo.

Kooli tööle minnes olin äsja saanud 19. Olin uudishimulik, julge ja enesekindel. Mu esimeses klassis oli 40 usinat õppurit. Nii suure hulga põnnide tähelepanu koondamiseks ja tunnirahu hoidmiseks kool ette ei valmistanud, sestap tuli leida enda tee. Mina leidsin enda jaoks selle temaatiliselt seostatud koolipäevade, õuesõppe ja õppekäikude toel.

Ka riigi ning linna tasandil hakkasid toimuma kiired muutused. Aastal 1986 tulid Eestis kooli 6aastased, hakati rääkima integreeritud õppest, Steineri (Waldorfi) pedagoogikast, arendusprogrammist „Hea algus“. Tartus korraldati õpetajatele koolitusi, kus osalesin suure põnevusega.

Oma 2. klassis praktiseerisin saadud teadmisi. Nii toimusid meil iseseisva töö päevad. Vanaaegsed klappidega koolilauad lükkasime kokku, et istuda laua ümber neljakesi. Õpitegevused vaheldusid katsete, paaris- ja rühmatöödega. Võtsime kasutusele waldorfpedagoogikast arvude ja korrutustabeli õpetamise põhimõtted, maalitehnikad ning mustrimängud vahakriitidega, muinaslood, tegime lastega koos õpimappe ja töölehti, aga kõik see oli üsna juhuslik.

Endale sobiva süsteemsema õpetamise põhimõtete leidmise vajadus muutus eriti aktuaalseks siis, kui ees ootas alustamine uue klassiga. Aastal 1989 olin kindel, et uue 1. klassiga alustan kaasteelistega juba täiesti uut moodi ja uutes oludes. Waldorfpedagoogika põhimõtted tundusid meile pisut jäigad ja programmi „Hea algus“ me ei sobitunud. Kahes vahetuses töötavas koolis polnud võimalik eraldada meile ruume, kus teised õpilased ei käi.

Päris tavalises klassis õpetades tahtsime ühendada meile sobivad praktikasuunad eri metoodikatest. Saime teada, et Tartu kirjandusmuuseumis on säilitatud Johannes Käisi kirjatööde ning õppevara suur kogu. Käisime seal tema kirjutiste ja töölehtedega tutvumas ning avastasime üllatusega, et olime tuttavad suure osa Johannes Käisi pedagoogiliste põhimõtetega, kuigi tema nime ei kasutatud. Avastasime, et olime n-ö uuesti jalgratast leiutanud,

kui koostasime lihtsaid uurimuslikke töölehti loodusõpetuse jaoks. Johannes Käis oli neid kasutanud juba aastakümneid varem.

Ma ei mäleta enam, kus või kellelt kuulsime Johannes Käisi üldõpetusest, aga saime kohe aru, et meie tunniplaanis hakkab eri õppeainete asemel olema imeline sõna „**üldõpetus**“.

Uus õppeviis 90. aastail Tartu Karlova gümnaasiumis

Õppeaastal 1990/1991 alustasid Tartu Karlova gümnaasiumi esimesed klassid erinevate lasteaedade ruumides õppimist üldõpetuse printsiipide järgi. Kirjeldan enda kogemust Sassi lasteaiast, kus alustas kaks klassi.

1. Alustasime tööd poiste- ja tüdrukute klassiga. Inspiratsiooni saime Vanalinna hariduskolleeegiumist, kus tegutsevad sellised klassid tänapäevani. Mina olin poisteklassi õpetaja.
2. Lasteaia ruumid võimaldasid klassitoa sisse seada, arvestades programmi „**Liikuma kutsuv kool**“ väga uudseid põhimõtteid. Lapsed õppisid neljastes laudades, lauad olid akende all, ruumis oli suur vaip, lugemis- ja mängimisenurk, aknalaudadel kasvatati taimi, ruumis sai korraldada liikumismänge, jooksuetteütusi, rühmatöid.
3. Õppe mitmekesistamiseks olid meil koolipäeva sees pikad tunniajased õuevahetunnid, korra nädalas käisime lastega Tähtveres ujumas ja toimus tantsutund, piiblilugu käis korra kuus tutvustamas pühapäevakooliõpetaja, ise õpetasime lastele soome keelt.
4. Kuigi põhitunnid olid klassipõhised, peeti tantsu-, muusika- ja soome keele tunnid segaklassi põhimõttel.
5. Alates 2. klassist käis maadlustreenerist lapsevanem poistele maadlemist õpetamas.
6. Ühiselt tähistasime erinevaid tähtpäevi (jõulud, isade- ja emadepäev, rahvakalendri tähtpäevad, spordivõistlused jms), käisime õppekäikudel ja teatris ning mängisime õuetunnis.
7. Loobusime traditsioonilisest koolipäeva ülesehitusest ning 45minutisest tunnist. Lasteaia ruumides sai päevaplaani vabalt muuta. Meie päevad algasid hommikuste uudisteringidega vaibal, tunnikella me koolipäeva sees ei kasutanud. Enne õuevahetundi oli üks üldõpetuslik paaristund ja peale õuetundi teine või andained.
8. Johannes Käisi põhimõtetest lähtuvalt valisime tuumaineks⁵ koduloo ja rahvakalendri tähtpäevad, millele ehitasime üles kogu õppimise.
9. Otsustasime loobuda enamikust nõukogude aja õpikutest ja õpetada enda parema äranägemise järgi. Õpikutest kasutasime esialgu üksnes Heljo Männi „Karuaabitsat“ ning teisel poolaastal 1. klassi lugemikku lugemismaterjalina.
10. Lastega koos koostasime (kirjutasime, joonistasime) õpimapi. Sageli paljundasime arvutus- ja loodusõpetusülesandeid endiselt läbi koopeerpaberi, sest töövihikuid me ei kasutanud. Selliste mõistekaarti meenutavate töölehtede koostamine oli mulle tollal tõukeks anda välja mitmeid üldõpetuse õppematerjale eel- ja algkoolile, et arendada laste loovat ja loogilist mõtlemist, teadlikku lugemisostust ning silma ja käe koostööd.
11. Muutunud õppemetoodika vajas uut hindamismudelit, sest numbriline hindamine ei andnud usaldusväärset tagasisidet katsete, uurimusliku õppe, loovülesannete, rühma- ja paaristöö kohta. Sellest ajast peale olen ma kahes 1. klassis andnud lastele sõnalist tagasisidet.
12. Esimene eksperiment kestis neli aastat. 5. klassi minnes moodustati meie tüdrukute ja poisteklassi pinnalt kaks tavalist klassi, kuid need toimisid kenasti põhikooli lõpuni, sest lapsed olid tuttavad ning omavahelise koostööga harjunud.
13. Mulle andis see eksperiment teadmise, et I kooliastmes on poiste ja tüdrukute eraldi õpetamine mitmes mõttes otstarbekas ning annab eeskätt poistele suurema eduelamuse, sest poiste ja tüdrukute areng nooremas kooliastmes on erinev.

⁵ J. Käis kasutas mõistet „keskustusaine“, selles kogumikus on läbivalt kasutatud mõistet „tuumaine“.

Järgmise klassiga alustasin samas ruumis 1994/1995. õppeaastal. Ka siis jätkus meie koostöö paralleelklassi õpetajaga. Võtsime kaasa kõik head praktikasünnad ning Johannes Käisi „10 käsku“. Muutused ühiskonnas ja meie enda teadmistes-oskustes tõid kaasa muutusi meie igapäevase õppe korraldusse.

1. Kuna Karlova koolis alustas sel sügisel ainult kolm klassi, jagati lapsed segaklassidesse.
2. Mare Mürsepp oli kirjutanud üldõpetussisuga aabitsa ja lugemikud 1.–3. klassile, sestap sai sel korral meie tuumaineks eesti keel ning koos isahiir Huberti perega seiklesime põnevates paikades terve sügise, talve ja kevade.
3. Nii loova, erinevat lugemisoskust arvestava ja õppimist toetava õpiku juurde oli lihtne üles ehitada kogu muu õpe.
4. Jätkasime õpimappide koostamist, kuid sel korral oli meil võimalus kasutada hea eeskujuna Tampere sõpruskoolist saadud matemaatikaõpikuid. Lapsevanemad aitasid meil osaliselt õppematerjali paljundada ning sageli kasutasime neid paljundusi töölehe koostamisel lõika-keebe meetodil.
5. Soome keele tunnid asendusid inglise keele suulise eelõppega.
6. Ujumistunnid jäid ära, sest Tartus polnud sobivat ujulat. Hakkasime käima kodukooli suures saalis ja staadionil võimlemas.
7. Jätkusid paaristunnid, õuesõpe, ühised üritused, õuevahetunnid ja koostöö vanematega.
8. 2.–3. klassis saime koolimajas jätkata samade põhimõtete järgi. Klassituba oli seatud sisse nii, et sai korraldada erinevaid tegevusi.

Uus kool – uued ülesanded. Sajandivahetus Audentese erakoolis

Aastast 1996 alustasin klassiõpetajana hoopis teistsuguses koolis – Tartu Fontese erakoolis, mis aasta pärast nimetati Audentese erakooliks. Olin sattunud suurest ligi 1000 õpilasega linnakoolist Bullerby külakooli laadsesse kooli, mis avati rakenduskõrgkooli juures. Olin esimesel aastal ainuke õpetaja 13 õpilasele ja seetõttu pidin koostöö asemel hakkama saama üksinda. Õnneks oli mul selleks ajaks mõnevõrra kogemusi, head sõbrad-mõttekaaslased endises koolis ning appi otsitud muusika- ja tantsuõpetaja, kes paar korda nädalas tunde andmas käis. Minu tee on üldõpetus ning see sobis ka uue kooli juhtkonnale. Nüüd pidin sobitama üldõpetuse erakooli eesmärkidega. Samas anti mulle vabad käed minu kui klassiõpetaja töö planeerimiseks. Ka Tallinna Audentese kool läks üle üldõpetuslikule tööviisile, kui sinna asusid tööle Luule Niinesalu ja Eili Laas Aruküla koolist.

1. Erakoolis jätkus üldõpetus tuttavalt moel. Kõik hea olime kaasa võtnud ning järgmistel aastatel kooli kasvades oli väga põnev lõimida erinevate klasside õpet, sest õpilaste arv klassis oli riigikooli omast mitu korda väiksem – kuni 16 õpilast.
2. Ajastule iseloomulik oli põhiainete lõimimine arvutiõpetuse, seltskonnatantsu ning inglise keelega, mis algasid juba 1. klassist. Põhikooli jooksul lisandus teise võõrkeelena vene ja kolmanda võõrkeelena saksa keel.
3. Hästi toimis väiksemas klassis ja koolis J. Käisi õpilaste individuaalsuse ja isiksusliku eripära arvestamine. Esimeste hulgas alustasime arenguvestlusi kaks korda aastas.
4. Kasutasime palju üksi- ja rühmatööd, mida väiksemas klassis oli lihtne organiseerida. Esimest korda saime paljundada vajaduse põhjal. See muutis ülesannete individualiseerimise õpetajale võimalikuks.
5. Audentese erakoolis käisime õpilastega regulaarselt linnaraamatukogus raamatuid laenutamas. Laste lugemus oli väga suur.
6. Järjest tähtsamaks sai õpilaste mitmekülgne arendamine ja sotsiaalselt aktiivsete isiksuste kujundamine. Selles koolis alustasime heategevusprojekte: jõululaadad, korjandused, heategevuskontserdid.
7. Kuna õpilaste arv koolis oli üsna väike, said kõik lapsed ja pered ühistegevustes kaasa lüüa. Koolist sai kogukonnakool, sest kooli hakkasid tulema sõpruskondade lapsed ning ülekoolilised ühisüritused (jõulupeod ja kontserdid, isade- ja emadepäeva üritused, jõululaadad, Audentese spordipäevad Tallinnas, piparkoogi- ja lemmikloomanäitused, ainenädalad, mitmepäevased väljasõidud, suvelaagrid) liitsid peresid veelgi.

8. Kool oli just nii suur, et ükski laps ei jäänud tähelepanuta ning iga õpilase panus oli oluline. Osalesime Tartu linna õpilasvõistlustel, kus esindasid kooli väga paljud lapsed. Tuli meil ju 5-liikmeline võistkond valida vahel 12, 13 või 16 lapse seast.

Muutunud maailm ja üldõpetuse rakendamine TERAs

2007. aasta sügisel alustas Audentese erakooli järglasena Tartu erakool (TERA). Kui esimestel aastatel oli tegemist väga väikese kooliga, hakkas õpilaste arv koolis plahvatuslikult kasvama ning juba kolme aasta pärast alustas tööd paralleelselt kaks ja seitsme aasta pärast kolm klassi. Mina õpetan endiselt TäheTERAs, sestap oskan kõige paremini kirjeldada seal toimuvat.

Tegu on heas mõttes kogukonnakooliga, sest samas majas tegutseb ka lasteaed TERAKE, kust tuleb meile arvestatav hulk õpilasi.

1. TERA tegutseb endiselt üldõpetuse põhimõtteid arvestavalt, kuid kuna õpetajaid on palju, on üldõpetuse põhimõtete rakendamine muutunud eri klassides erinevaks kui kunagi varem, kuid oluline on tervikliku maailmapildi kujunemise toetamine ainete lõimimise toel.
2. Ainealane koostöö on suures osas lennupõhine, suuremate ürituste puhul ka kooliastmepõhine.
3. TERAs kasutame ainete lõimimisel senisest enam nutivahendeid ning digirakendusi tavapäraste õppemeetodite kõrval. Meie kasutada on innovatsioonipesa oma võimalustega (fotograafia, digidisaini, robotika, digimuusika rakendused jms).
4. Aina kaalukam on õpi- ja koostööoskuste arendamine nii õpilaste kui ka õpetajate vahel. TERAs oleme teadlikumalt kasutanud mujal õpet (muuseumid, teater, õppekäigud, õpiränded).
5. Kuna meie kooli kõrval on Tartu loodusmaja kaunis park, saame teha õuesõppe tunde.
6. TERA kuulub programmi "Liikuma kutsuv kool" ning kasutab õppes nii aktiivsete koolitundide kui ka vahetundide meetodeid, et anda lastele võimalus õhinapõhiseks õppeks.
7. Tähtis on laste individuaalsete huvid arvestamine ning klassiväline töö. Aastaid on meil kasutatud huvitunde, kus koos osalevad eri vanuses ja klassidest lapsed. Lapsed osalevad väga erinevates huviringides, sest koolis tegutseb HuvITERA.

Töö planeerimisest

Tööd planeerin enamasti 3–4-nädalaste teemade kaupa. Praegu kasutan lõimimise aluseks loodusõpetust ning rahvakalendri tähtpäevi. Täpsemad teemad ja töökavad teeme koos paralleelklassi õpetajatega nädala kaupa. Iga õpetaja kavandab päevategevused iseseisvalt. Arvestame oma klassi õpilaste huve ja arengu eripära, tunniplaani võimalusi ning iseenda eelistusi. Ka Johannes Käis on rõhutanud õpetaja olulist individuaalset rolli töö planeerimisel. Samas on vaja õpetajale anda teemade käsitlemisel vabadus, sest üldõpetuses võib sündida ootamatuid suunamuutusi. Mõni teema võib osutuda lastele põnevamaks ning vajab seetõttu põhjalikumat käsitlust. Teine teema võib olla esialgsest keerulisem ja lastel kulub selle omandamiseks rohkem aega ning kasutada tuleb esialgsest plaanimisest erinevaid meetodeid.

1. Õpetajana tuleb tööd kavandades mõelda suurelt ehk näha suurt eesmärki, kuhu tahetakse jõuda õppeaasta või kooliastme lõpuks, kuid tegutseda lokaalselt.
2. Üldõpetus sobib mulle seetõttu, et võimaldab loovalt õpetada. Ükski klass pole olnud teisega sarnane ning seetõttu ei saa kasutada alati samu strateegiaid ja meetodeid. See paneb mind järjest uurima ja ise õppima. Edasi viib uudishimu.

Üldõpetus on minu jaoks endist viisi hea raam, kuhu saan sobitada enda kogemused ja tõekspidamised. Endiselt on esmatähtsad J. Käisi üldinimlikud põhimõtted, mis kehtivad koolis igal ajal. Eeskätt on tänapäeval olulised tema didaktika 10 käsku (Käis 1929, 131–132).

1. *Ole huvitatud oma tööst ja ela kaasa sellele, siis suudad äratada huvi ka õpilases. „Huvi on õpetuse juur ja alus. Kui õpetaja ise on huvitatud oma tööst, siis kandub see sugestiivselt ka õpilastesse ja kihutab neid isetegevusele, mis kindlustabki tööviljakuse. Õpetajal tuleb kasutada võimalikult mitmekesiseid huviäratamise abinõusid. Igav olla on õpetaja kurjim patt.”*
2. *Püüa loov olla oma töös, tuues igasse korduvassegi tundi midagi uut töösisus ja -võtetes.*
3. *Ühtegi tundi ei tohi minna ilma tõsise ettevalmistusega tunni sihi, aine valiku ja töö käigu suhtes.*
4. *Aine valikul peab hoolega silmas pidama aine lapsepärasust ja eluligidust.*
5. *Ehita õpetuse kõik õigele psühholoogilisele ja loogilisele alusele.*
6. *Võimalda õpilastele suurimat isetegevust.*
7. *Hoolitse järjekindlalt harjutus- ja kordamistöö eest, ilma milleta võib ka parim õppeviis jääda tagajärgedeta.*
8. *Õpetusel tuleb alati silmas pidada ka kasvatuslikke ülesandeid.*
9. *Ole eeskujulik oma töös.*
10. *Kõigi puuduste ja ebaõnnestumiste põhjusi otsi kõigepäält iseendas.*

Üldõpetuse põhimõtete kasutamine oma töös on minust teinud õnneliku õpetaja ja andnud võimaluse teha tööd, mida armastan.

Allikas

Käis, J. (1929). Teel töökoolile: Võru Õpetajateseminari aastaraamat 5. Võru: Võru õpetajateseminari ja hariduskooli Õpetajate Ühingu Kirjastus.

Üks õpetamise lugu

Elve Kukk, Elina Veering, [Kiili Gümnaasium](#)

„Kui inimene alustab enesekindlalt, lõpetab ta kahtlustes, kuid kui tal on julgust alul kõhelda, jõuab ta kindlustundeni.” (Francis Bacon)

Johannes Käis on väitnud, et isiksus kasvab koolis, kus ei ole niivõrd tähtis see, mida ja kui palju õpetatakse, vaid see, kuidas õpetatakse (Käis 1992). Kõik me tahame osata õpetada lapsekeskselt, arvestades igaühe individuaalsust. Kasvatuse eesmärgid on individuaalsuse kujundamine ning sotsiaalse kompetentsuse ja vastutusvõime arendamine. Individuaalsus ja isiksus kujunevad enesetunnetuse kaudu. See areneb lapse aktiivses tegevuses, kus ta teeb ise valikuid ja otsustab. Õpetaja ülesanne on luua soodne arengukeskkond. Tähtis on ka õpetaja usk lapsesse, et ta tahab ise õppida, avastada ning areneda.

I kooliastme ülesanne on aidata lastel koolimiljõesse sisse elada ning juhtida neid mängult õppimisele. Õppe kavandamisel arvestatakse laste eripära, nende kogemusi, huve, võimeid ja väärtushinnanguid. Lapsi suunatakse ise otsima, kogema ning kirjeldama. Põhikooli õppekavast lähtudes saavad õpetajad kasutada aineõpetuslikku tööviisi, üldõpetuslikku tööviisi (õppe kavandamine teemade järgi), ent ka üldõpetuse ja aineõpetuse kombineeritud varianti.

Meie õpetamise lugu algas 1987. aastal Oru põhikoolis

Alguses oli julgust kõhelda ... Olime üldõpetuse põhimõtteid, võtteid ja meetodeid järginud juba mitu aastat. Julguse oma mõtete katsetamiseks ja koolipäevade vaheldusrikkamaks muutmiseks saime selliste pedagoogika suurkujude nagu Célestin Freinet', Maria Montessori, Rudolf Steineri ja Johannes Käisi põhimõtete tutvumisel. Siiani oli iga õpetaja otsinud ja katsetanud omaette, ilma kindla süsteemita.

Peagi leidsime, et on aeg teha koostööd ning ühtlustada ja süsteemi seada 1.–4. klassi õppekava. Alklassiõpetajate suurepärane koostöö, lastevanemate toetus ning vanema astme õpetajate ja juhtkonna mõistev suhtumine olid olemas. Aeg midagi uut proovida oli soodne.

Tegime tihedat koostööd Tallinna Pedagoogikaülikooli dr Tiiu Kuurme, professori dr Klaus Altermanni ja pedagoogi Aino-Helene Valgmaga. 1993. aastal tutvustas professor Klaus Altermann oma brošüürides „Bildungsreport aus Estland” 1, 2 Oru põhikooli alklasside õpetajate välja töötatud tol ajal klassiruumis toimuvast täiesti erinevat õpetamisviisi.

Pikk tund

Teemasse sissejuhatuseks või õpitu kinnistamiseks toimusid nn **pika tunni päevad**, st üks teema läbis terve päeva/nädala kõiki tunde. Nimetus tulenes sellest, et vahetunni kell ei helisenud, vaid vahetunnid johtusid töörütmist. Tuumaineks oli ja on jäänud meil loodusõpetus. I kooliastme loodusõpetuse õppesisu jaotasime kuueks suureks teemaks: kool, kodu, tähtpäevad, maailma areng, veekogud, taimekooslused. Neid teemasid läbis aastaegade rütm: sügis, talv, kevad, suvi. Läbivad alateemad olid koduümbruse loodus ja loomad ning inimeste elulu ja tegevus. Inimese ja tema elukeskkonna seosed toodi esile aastaegade taustal, rõhutades seejuures inimese ja looduse ühtekuuluvust.

Nendes tundides lõimisime erinevad õppeained tervikuks, ületasime õppeainete jäigad piirid, lõime sellise klassitoa, kus õpilane polnud passiivne vastuvõtja, vaid osales aktiivselt, suhtles teistega. Kasutusel olid erinevad töölehed, mis aktiveerisid õpilasi ise otsima. Klassiruumis oli palju huvitavat lisamaterjali. Lauad olid seatud rühmadeks – õpikeskusteks.

Laudadel olid lauakaardid, mis näitasid, mis õpikeskusega on tegemist. Keskustes olid eri raskusastmetega ülesanded. Õpilane sai valida, mis keskuses ta tööd alustas. Töö keskustes võimaldas planeerida aega ning analüüsida tehtud tööd. Klassi toodi õppevahendeid loodusest ja lähiümbrusest. Õppematerjali otsimine ja kogumine oli üks õppimisjärg, mis õpetas ümbrust tähele panema ning jälgima.



Lapsed kogutud materjale uudistamas. Matemaatika õpikeskus



Pika tunni ülesehitus

Hommik

Pika tunni päev algas 10minutise sissejuhatusega väikeses saalis, kuhu kogunesid kõik 1.–4. klassi õpilased. See oli mõeldud päeva tutvustamiseks, meeleolu loomiseks ja tööks valmistuseks ning oli seotud õpitava teemaga. Hommikuid võib korraldada mitut moodi: rütmiharjutused, väikesed lavastused, ettekanded, pantomiim jne. Korraldajad olid nii lapsed kui ka õpetajad, tihti kutsusime külalisesinejaid.



Tööülesannete selgitamine

Pärast sissejuhatust läksid õpilased oma klassiruumi, kus õpetaja tutvustas selle päeva ülesandeid ning jagas juhtnööre, millele ülesannetes rohkem tähelepanu pöörata. Nii klassi kui ka koridori seintele oli pandud rohkesti lisamaterjali.

Töö õpikeskustes



Klass oli kujundatud eri õpikeskusteks. Õpilane sai valida, mis keskuses (looduse, matemaatika, eesti keele, käelise tegevuse jne keskuses) ta tööd tahab alustada. Laudadel olid lauakaardid, mis näitasid, mis õpikeskusega oli tegemist. Laudadele olid valmis pandud eri raskusastmega töölehed. Igas keskuses tuli täita üks ülesanne, seejärel liiguti järgmisesse keskusesse.

See, kui kaua õpilane ühes keskuses töötas, sõltus tema valikutest, tööülesande mahukusest ja raskusest.



Inimkäitumise uurijad on täheldanud, et inimesed töötavad visamalt ja kauem ülesannetega, mille nad on ise endale valinud, sest siis ollakse paremini motiveeritud.

Meisterdamise õpikeskus

Käelised tegevused toimusid peale lõunat. Meisterdati tööjuhendite järgi. Need sisaldasid täpse töökäigu kirjelduse ja etapikaupa valmistatud näidise.



Fotodel erinevad variandid ja näitus valminud töödest

Häälekad keskused

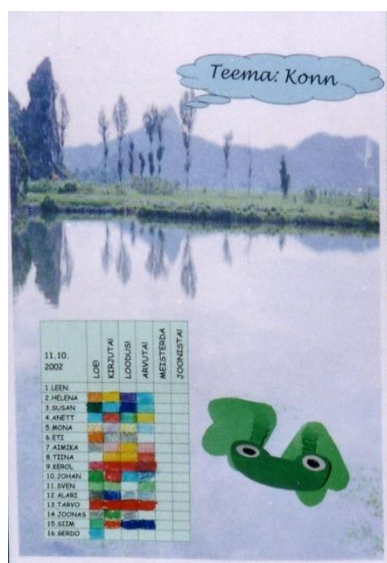
Õpilased said jutustada, kahekõnesid harjutada, lavastusi teha, olid paigutatud teistesse ruumidesse (raamatukokku, väikesesse saali, koridoridesse).

Tabeli täitmine

Teema alguses pani õpetaja tahvlile tabeli, kuhu olid kirjutatud õpilaste nimed ja eri õpikeskuste nimetused. Kui töö oli valmis, värvis õpilane tabelis vastava õpikeskuse nimetuse all ruudu.

Töö valmides värvis õpilane tabelis vastava õpikeskuse nimetuse all ruudu.

Päeva/teema lõpuks nägi tabel välja selline.



Tööde kontrollimine

Õpetajal oli valmistatud iga töölehe juurde kontrollkaart, seega sai õpilane ise oma tööd kontrollida, analüüsida ning anda hinnangu tehtud tööle. Kogemused näitasid, et ise kontrollides jäi õpitav paremini meelde. Järgmisel päeval analüüsiti töid ja parandati vigu. Vajaduse korral said õpilased teemat kinnistavaid lisaülesandeid ja -harjutusi. Teema lõpuks valmis õpimapp.

Õpetaja ülesanne

Õpetaja aitas õpilasel valida sobiva raskusastmega töölehe, jälgis ülesannete lahendamise käiku, vajaduse korral pakkus abi. Ta kuulas individuaalset lugemist ja jutustamist. Päev möödus terviklikus töös, sisaldades tegevusi ning võimaldades õpilasel teha tööd üksi või meeskonnas, olla nii juhi kui ka alluva rollis.

Õppevara

Mõte avaldada töölehtede komplekte õpetajatele tekkis soovist pakkuda lisamaterjali ja vaheldusrikkust igapäevatundi ning jagada aastatega kogunenud materjale ja tehtud tööd teistega. Need materjalid aitavad õpetajal tundi korraldada, kuna teatavasti on igas klassis nii väga tublisid, tublisid kui ka nõrgemaid ning jõukohast tööd tahab saada igaüks.

Põnevaks on kujunenud päevad, mil 1.–3. klassi lapsed käsitlevad ühte ja sama teemat, seetõttu peaksid töölehtede komplektid olema abiks ka liitklassiõpetajale. Koolis tuleb paratamatult ette päevi, mil õpetaja peab leidma endale asendaja. Olukorra lahendamiseks on hea kasutada töölehti, mis aitavad sisustada tervet õppepäeva. Loodame, et töölehed on lisa igapäevamaterjalidele.

Töö jätkus Kiili gümnaasiumis

Alates 2019. aastast töötame jälle koos ühes koolis, Kiili gümnaasiumis. Oleme saamas suure kooli kogemust. Kiili gümnaasiumi tööle tulles ootas meid ees tore üllatus. Enne meid oli koolis tööle asunud meie endine õpilane, kes ise oli kasvanud pika tunni meetoditega. Tema tegi alguse lahti.

Kiili õpetajad olid varasemal aastail korraldanud teemanädalaid, projektipäevi, otsinud ja katsetanud omaette. Nüüd oli aeg teha koostööd. Hoogu andis osalemine haridus- ja teadusministeeriumi ning Innove korraldatud uueneva õppekava katseprojektis. See õppeaasta näitas, kui töömahukas on teemapõhine õpetus ning kui tähtis on õpetajate koostöö. Iga nädala neljapäeval said kõik algklasside õpetajad kokku, analüüsiti tehtut ja mõtestati uue nädala tegevused.

Kiili koolis saavad 1.–3. klassi õpilased kooli alguses kingituseks päeviku. Vaatasime päeviku vormingu üle, jätsime ruumi nädala algusesse, kuhu pannakse kirja nädala õpiväljundid ja teekond nendeni jõudmiseks. Nädala lõpus panid õpilased kirja, mida nad läinud nädalal teada said ja kuidas ise oma nädalaga rahul olid. Eesmärk on kaasata õppijat uurimist ja avastamist nõudvatesse tegevustesse, eesmärkide ja tulemuste planeerimisse. Tähtsaks peame, et õpilane oskaks õpitut siduda igapäevaeluga.

Ka lapsevanemale jäi koht, kuhu omapoolne tagasiside anda. Lapsevanemal avanes nii võimalus osaleda õpetusekasvatuse kavandamises ning korraldamises (emad käivad emadepäeval ja isad isadepäeval tunde andmas). Väga oluliseks oleme pidanud lastevanemate kaasamist. Kiili valda on kolinud palju noori peresid, kel ei ole varasemat kontakti selle piirkonnaga ega teadmisi keskkonna mitmekesisusest. Seetõttu olid koos vanemate või vanavanematega kavandatud ja käidud loodusmatkad huvitavad nii lastele kui ka täiskasvanutele.

Suhteid kujundab ja hoiab eeskätt õpetaja. Perekond vastutab lapse kasvamise ja arenemise eest. Lapse arengu soodustamiseks tehakse koostööd. Sellele aitab kaasa vastastikune usaldus ja lugupidamine, avatud suhtlemine ning igakülgse aktuaalse teabe vahetamine.

Pikk tund jõuab Kiilis II kooliastmesse

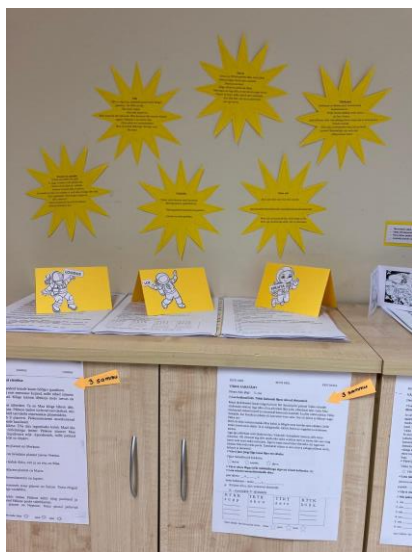
Õpetuse ühtlustamine viiakse kõige kaugemale üldõpetuses. Õppeainete piirid nõrgenevad või kaovad soostuks ning kujuneb ühtne tervik.

„Lapse sisemisi jõude vabastab ja paneb liikuma vaid ühtlane terviklik õppetegevus, mille keskus on last ümbritsev maailm, laste kogemuste, elamuste ja huvid maailm. Õpetaja peab looma isetegevaks töötamiseks soodsa õhkkonna, sest omaalgatusliku töö viljaka arenemise eelduseks on vabadus ja rõõmus meel.” (Käis 1996, 186).

Seda varianti Kiili gümnaasiumis arendamegi. Ainetundide kõrval on teemasse sissejuhatuseks või õpitu kinnistamiseks nn pika tunni päevad, st üks teema läbib terve päeva (nädala) kõiki tunde. Tuumaine on loodusõpetus. Õpilased, kes alustasid pikkade tundidega 1. klassis, on jõudnud II kooliastme 4. klassi ning jätkavad ka uut õppeaastat sarnase õppekorraldusega.

Valikuvõimalused ja individuaalne töötempo

Pika tunni päevadel lahendatakse individuaalselt töölehtedel olevaid ülesandeid, kuulatakse ja räägitakse lugusid, vaadatakse õppefilmi, meisterdatakse, tehakse rühmatöid ja katseid.



Töölehed koos kontrollkaartidega.



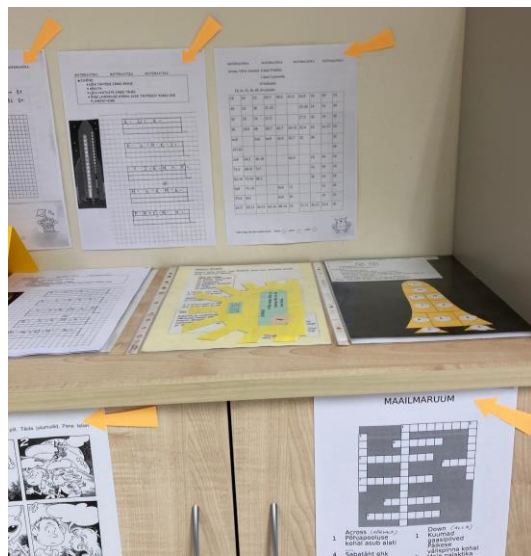
Sissejuhatus teemasse. Eelteadmiste esiletoomine.

Noolel olev number näitab, mitu sammu saab redelil liikuda.

Päev algab sissejuhatusega ja valikuvõimaluste tutvustusega. Hommikul on klassis välja pandud kõik päeva jooksul tehtavad töölehed. Õpilased uudistavad, mis töid ja mis järjekorras nad tahaksid teha. Laste meelest on tore, kui saab ülesandeid ise valida ja neid endale sobivas tempos lahendada.

Kontroll ja tagasiside

Õppimise muudab pingevabaks see, kui õppija saab oma töid ise kontrollida ja vajaduse korral parandada. Johannes Käis on öelnud, et omakontrolli kasvatuslik väärtus on selles, et õpilane võib töötada rahulikult, kartuseta ning ärevuseta. Ta teab, et vigu töös ei tule otsima kõigepealt õpetaja ega kaasõpilane, vaid ta ise võib neid otsida ja parandada, enne kui esitab töö õpetajale (Käis 1992, 111). Hea ülevaate valminud töödest annab tabel tahvil, millel laps värvib iga töö lõpetamise järel ruudu. Kõik kontrollitud ja lõpetatud tööd pannakse mappi.



Töölehed koos kontrollkaartidega. Mõni ülesanne paneb pead murdma.

MAAILMARUUM 21.09.2020

	LOE	KIRIUTA	ARVUTA	JOONISTA	LOODUS	KOOLIKS	KATSE
Grethel							
Marek							
Mikk Madis							
Martin							
Artur							
Alina							
Hans Hugo							
Suzi							
Hendrik							
Marcus							
Gete-Grit							
Amanda							
Romek							
Roger Artur							
Ats							
Rino							
Alexis Helena							
Sofia							
Rodni							
Gretha-Maria							
Simona							
Karl							
Nils							
Hanna Elise							
Brigitta							
ANNABRITT							



Tabel tahvilil ja redel Maalt Kuule

Selle õppeaasta esimene pikk tund on seljataga

4. klassis oli esimene õppeaineid lõimiv teema „Maailmaruum“, mis pakkus õpilastele erilist huvi. Ainus kord põhikooli jooksul tutvutakse maailmaruumi ehitusega, tähtedega, Päikesesüsteemiga ja Maa liikumisega Päikesesüsteemis. Põnevust lisab ülesanne, mis „viib lapsed redelit mööda Maalt Kuule“ ning aitab selgitada gravitatsiooni mõistet. Redelit mööda saab ülespoole liikuda nii mitu sammu, kui iga lahendatud ja kontrollitud ülesanne lubab.



Lapsed liikumas redelil

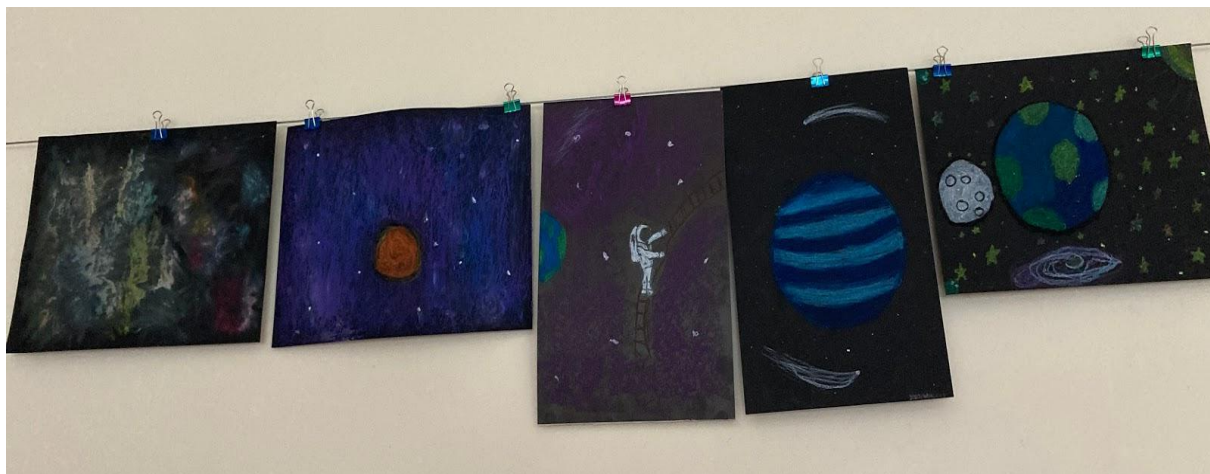
Katse

Alates Suurest Paugust on universum kogu aeg paisunud ja teeb seda praegugi. Pika tunni käigus tegime eksperimendi, kus lapsed lõid ise paisuva universumi.



Katset sooritamas

Selleks puhusid nad suurde õhupalli veidi õhku ja kinnitasid siis õhupalli pesupulgaga. Seejärel joonistasid nad markeriga õhupallile kümme keerist. Iga keeris kujutas galaktikate kogumit. Joonistati ka tilluke L Linnutee märkimiseks. Nüüd puhuti õhupall kahe kolmandiku ulatuses täis ja vaadati, kuidas keeriste vahekaugused suurenesid. Lõpuks puhuti pall täiesti täis ning nähti, et vahekaugused suurenesid veelgi. Keerised õhupallil ei liikunud, hoopis pall ise muutus suuremaks. Kokkuvõtteks saadi teada, et just nii paisub ka ruum. Lapsi tuleb õpetada vastuseid otsima ja leidma, mitte niivõrd tõsiasju peast teadma.



Nädala jooksul valmisid toredad kunstitööd

Väike kool vs. suur kool

„Tee seda, millesse sa usud, ja usu sellesse, mida teed ...” (Nisargadatta)

... ja kõik on võimalik, ainult teistsuguste variatsioonidega. Sisuline töö on sama, ent meetodid ja nende rakendamise võimalused on erinevad. Kui väikeses koolis oli põnev moodustada eri vanuses tööühmi ja anda väiksematele võimalus teha suuremate ülesandeid, siis on suures koolis tingimused teised ja lihtsam (jõukohasem) on püsida oma klassi raames. Väikese kooli võluks jäid hommikused kõigi klasside ühised kogunemised. Ülesannete koostamisel peab suures koolis arvestama, et tulemusi saaks kiiresti ja lihtsalt kontrollida.

Mõlemas koolis on lausa möödapääsmatu väga hea koostöö kolleegidega, mis eeldab tihedat ühist tööaega. Suures koolis on ühise tööaja leidmine märksa keerulisem kui väikeses koolis. I kooliastmes annab üks õpetaja klassis enamiku õppeaineid; II kooliastmes on erinevad aineõpetajad. Muidugi seab tunniplaan omad tingimused. Igal juhul on töö põnev. Pead lihtsalt olema loov ja uskuma sellesse, mida teed.

„Mitte see, mida sa mõnikord teed, vaid see, mida sa päevast päeva teed, on määrav ...” (J. Craig)

Allikad

Käis, J. (1992). Isetegevus ja individuaalne tööviis. (2.tr.) Tallinn: Koolibri.

Käis, J. (1996). Kooli-raamat (koost F. Eisen). Tartu: Ilmamaa.

Käis, J. (2018). Õpetuse alused ja teed. Tartu: Studium.

III osa

Lõimingu alused erakooli õppekavas ja igapäevatöös

Lõimingu kaudu geeniusi avastamas

Tiia Leppik, Brita Pärtel, [Luce Kool](#)

Algab päev

On esmaspäev. Veel pool tundi õppe alguseni. Ukse vahelt kostab „Tere hommikust!“. Laua taga olevad sõbrad tõstavad pea vihikute ja raamatute vahelt tervitades vastu, vaibal istuvad klassiõed ja -vennad kutsuvad lauamängu mängima, millega äsja liitus õpilasi. Õpetaja toimetab veel laua taga, paar õpilast kõrval uudistamas: „Kellega meil täna esimene tund on?“

„Pilviga,“ kõlab vastus.

Hetk hiljem tõuseb laua taga istunud tüdruk püsti ja lausub rahulolevalt:

„Õpetaja, lõpetasin vigade paranduse. Kas võin mapi vahele panna?“

„Tule, vaatame koos üle, mis võivad edaspidi need kohad olla, millele peaksid rohkem tähelepanu pöörama,“ vastab õpetaja.

Vaibal olevad lapsed koristavad mängu kokku, uurivad vilksamisi kellaaega ja teatavad valjemal häälel:

„Viis minutit hommikuringini!“

„Korrapidajad viivad numbrid alla, palun koguneme vaibale ning tutvume selle nädala eesmärkidega. Sel nädalal saavad kõik lahendada erinevaid meeskonnaülesandeid. Jätkame geomeetriliste kujunditega ning igaüks saab ka iseseisvalt oma teadmisi proovile panna,“ lisab õpetaja.



Luce kooli õpilased tutvumas kooli põhiväärtustega. Foto kooli arhiivist

Kirjeldatud õppenädala algusesse on põimitud mitmeid Luce kooli õpetajale ja õpilasele omaseid jooni, tõekspidamisi ning väärtusi, mis on suuresti soodustanud lõimingut õpetuses ja kasvatuses. [Luce kool](#) on väike kogukonnakool Kuressaares, ainus erakool maakonnas. Luce koolist rääkides tuleb kindlasti kõnelda Johann Wilhelm Ludwig von Lucest ja Johannes Käisist, kelle tõekspidamiste najal on kujunenud kooli põhimõtted ja saanud suuna kooli väärtuskasvatus.

Kes oli Luce? Miks Johannes Käis?

[Johann Wilhelm Ludwig von Luce](#) [luutse] (1756–1842) oli estofiil, 19. sajandi Liivimaa valgustusajastu ideede üks väljapaistvamaid kandjaid, kultuuritegelane, vaimulik, arst ja apteeker, haridusinspektor ning botaanik.

Teine Luce kooli põhimõtete loomise suunaja on hariduse valdkonnas juba märksa tuttavam nimi, pedagoog ja kooliuuenduse propageerija [Johannes Käis](#). Üldõpetus ja Käisi printsiibid on tähtsal kohal kooli õppekava loomises, päevakava ülesehituses ning kasvatuses.

Nii nagu Käis on pidanud oluliseks õppimisega rahulolu kujundamise vahendiks innustavat tagasisidet ning selle toel heade suhete, koolirõõmu ja positiivsete emotsioonide loomist ehk õpimotivatsiooni hoidmist, on ka Luce kool pidanud koolikultuuris tähtsaks väärtustada [koolikeskkonda ja individuaalsust](#). Mõlema suurmehe ideedest võime välja lugeda lõimingu oluliseks pidamist. Luce aadlivapp, mis kujutab mere kohale tõusnud ja selles peegelduvat päikest, demonstreerib tema iseteadvust ja elusihti valgustajana ning Johannes Käisigi saab pidada valgustajaks haridusvaldkonnas. Luce kooli aluspõhimõtted õpilase arendamisel on inspireeritud Luce vapi deviisist *Luce sua lucet*, st valgustajalik üleskutse vaimsele autonoomiale ja iseseisvale mõtlemisele. Ka Käisi õpetustes näeme selgelt iseseisva tegutsemise (mõtlemise) tähtsustamist ning inimese individuaalsuse arvestamist kasvatamisel ja õpetamisel.

Kaht suurmeest ühendab kodupaiga looduse väärtustamine ja tundmine ning selle tutvustamine ja selle kaudu õppimine. Uue kooli avamise eel ning õppekava ja koolikorralduse kujundamisel osutusid Luce ja Käisi põhimõtted ning ideed sihiks, mida on ajakohastatud praegusest õpikäsitusest lähtudes. Üldõpetuse pooldajatena oli meile selge, et just sellest kujuneb meie õpetuse kese.

Milline on Luce kooli nägu?

Luce koolis rakendatakse üldõpetust, mille aluseks on [väärtuskasvatus](#). Õppimine on tervik, mille moodustavad aineõpetus (sh ainevaldkonnad), kasvatus ja õppeprotsess. Laps omandab oskused ja teadmised kooli kogukonna loodud väärtuspõhises keskkonnas. Õppimine ei ole kaugeltki ainult see, mida õpetaja klassi ees õpetab, vaid ka see, milline koolikultuur ümbritseb last, s.o suhtlemine, õhustik ja väärtuste edasikandmine. Nii sündisid koostöös õpilastega kooli viis peamist reeglit: *kuula, mõtle, hooli, õpi, pinguta*, mis on trepihallis igale õpilasele, õpetajale ja külalisele lõuenditel end iga päev meenutamas. Väärtuspõhised koolireeglid toimivad ainult siis, kui need on elavad ja mitmekülgsest kasutuses, mistõttu on reeglid esitatud pildilugudena (vt fotokollaaži) just nagu kooli alusväärtus: igaüks on geenius!

Need reeglid juhivad õpetajate ja õpilaste käitumist, on aluseks õppetundides ning väljaspool kooliruumi toimuvatel õppepäevadel ja ühistegemistes. Üldine väärtuspõhine raamistik annab lähtepunkti selleks, et lõimingut planeerides siduda ainevaldkondade õpiväljundid üldpädevuste omandamisega. Õpilastega koos läbi arutatud ühesõnalised reeglid töötavad praktikas hästi, neid on hea seostada õppetundide teemadega või hommikuringis väärtuspõhiseid tähenduslugusid lugedes ja nende üle arutledes.



Fotokollaaž koolireeglitest ning kooli moto „Igaüks on geenius!“. Fotodele on jäädvustatud Luce kooli õpilasi ja õpetajaid. Fotod kooli arhiivist.

Kool võib väärtuskasvatusest oma dokumentides kirjutada, õpetajad klassi ees rääkida ja üheskoos unistada, kuid selle kujunemist ja ilmet näitab aeg ning [märkab kogukond](#).

Õpetaja lõimingu keskmes

Õpilase teadmiste terviklikuks kujunemise teel on tähtsal kohal õppeainete lõiming ja võtmeteguriks õpetaja. Pedagoogilise tegevuse märksõnad Luce koolis on avatus, loovus, hea kuulamisoskus, elulisus ja terviklikkus. Selget ning kindlasõnalist suunist on lõimimiseks keeruline anda, sest lõiming võib sõltuvalt ajast, kohast vm kujuneda erisuguseks. Oluline on see, et iga õpetaja kavandaks nendele märksõnadele tuginedes huvipõhise õppe, mis keskendub õpilasi ümbritsevale elule, eluliste probleemide lahendamisele ning nähtuste põhjuste leidmisele. Nii toetavad õpetajad juhtivate aktiivsete inimeste ja rühmade kujunemist, kes konstrueerivad uusi teadmisi juba olemasolevate põhjal ning märkavad ümbritsevat eri vaatepunktidest selle osade erinevates seostes. Niisuguse inimese kujunemist soodustab õppeainete lõiming.

Lõimingu mõte avaldub selles, et ühel või teisel moel seostatakse õpetatavaid teadmisi ja oskusi ning asetatakse need reaalse elu konteksti, aidatakse õpilastel neid mõtestada ning seostada üheks tervikuks. [Põhikooli riikliku õppekava](#) § 5 lg-s 6 on kirjas: „Õppe lõimimine saavutatakse erinevate ainevaldkondade õppeainete ühisosa järgimisel, õppeainete, koolisest projektide ja läbivate teemade ühiste temaatiliste rõhuasetuste, õppeülesannete ning -viiside abil. Lõimingu saavutamiseks korraldab põhikool õpet ja kujundab õppekeskkonda ning õpetajate koostööd viisil, mis võimaldab aineülest käsitlust: täpsustades pädevusi, seades õppe-eesmärke ning määraates erinevate õppeainete ühiseid probleeme ja mõistestikku.“

kuidas lõiming toimib?

Toetamaks lõimitud õpet, tuli alustada tunniplaani võimaluste selgitamisest. Üldõpetuse tunnid on päevakavas suures osas plaanitud paaristundidena, kuid ka 45minutiliste tundidena. Õppe kestuse paindlikkus võimaldab õpet ja kasvatust korraldada sujuvamalt ning hajutatumalt, võtta aega projektideks, õppekäikudeks jms. Päevakavas kajastuvad üldained ühise mõistena *üldõpetus*. Üldõpetuse viisil omandatakse kõik riiklikus õppekavas õppeainete kaupa esitatud nõutavad õpitulemused.

I kooliastmes hõlmab üldõpetus selliseid õppeaineid nagu eesti keel, matemaatika, loodusõpetus, inimeseõpetus, kunst, tööõpetus. Üldõpetuse tunde plaanides lõimib klassiõpetaja ainevaldkondi omavahel, kasutades erinevaid õppemeetodeid: mängulised lõimitud tegevused, projektid, arutelud, koostöö, klassikaline kirjalik [tööleht](#) jm. Töölehed valmistab õpetaja sageli ise, koostades erinevaid pisemaid ülesandeid nii, et õpitavad teemad on seotud üheks tervikuks.



Mängulised lõimitud tegevused ja meeskonnatöö, Luce kooli õpilased. Kooli arhiiv

Lõimingu juht ja teemade seadja on klassiõpetaja, kes kavandab kuu kaupa Luce kooli e-päeviku planeerimiskeskonda taotletavad õpiväljundid, mis on omakorda teejuhiks aineõpetajale. Lisaks on koolis ainevaldkondade [lõimingutunnid](#) ning lõiminguprojektid, mis eeldavad ühist planeerimist ja tundide ettevalmistamist. Oleme praktiseerinud üldõpetuse ja kehalise kasvatuse ning muusikaõpetuse ühiseid paaristunde, inglise keele ja muusikaõpetuse ning ka muusikaõpetuse ja kunsti lõimitud tunde. Õuesõppepäevadel (ja neid on rohkelt) toimub lõiming õppepäeva teema ja sisu põhjal.

[Lõiminguprojekte](#) korraldatakse õpetajate, laste ja ka vanemate tihedas koostöös. Luce koolis on õpetajaskonna päevakava seatud nii, et kõik saavad osaleda kolleegiumi töös. See on iganädalane aeg projektide ürituste, õuesõppepäevade ja ühistundide aruteluks ning plaanimiseks.

Koolipäev algab hommikuringiga, esmaspäeval kogu koolile, teistel koolipäevadel on hommikuring klassipõhine. Hommikuringil on oluline roll ennastjuhtiva õppija kujundamisel. Hommikuringides omandab õpilane oskuse päeva plaanida, oma tegevust eesmärgistada ja analüüsida ning tagasisidestada.

[Eesmärgistamine](#) ja [eneseanalüüs](#) on vajalikud õppimise teadlikustamiseks ja teadliku õppija kujunemiseks. Meie väikestes klassides saavad ja julgevad kõik õpilased avaldada oma arvamust, esitada küsimusi ning öelda välja oma mõtteid.

Olulist rolli kannab õpetaja tagasiside õpilasele. See keskendub protsessile ning oskuste ja teadmiste edendamisele; keskne ei ole see, mida õpilane muuta ei saa. Tagasiside on sisuline ning võrreldud õppija enda edenemise, mitte kaaslaste edusammudega. Vead on õppimise normaalne osa.

Läbitöötatud töölehed ja materjalid koondab iga õpilane oma õpimappi, mis on väärtuslik õppijale endale. Õpimapp aitab meenutada õpitut, kirjeldab ja visualiseerib õppimist tervikuna, arendab kohusetunnet ning süsteemsust oma õppimise korraldamisel. Arenguestlustel saab iga õpilane tutvustada õpimappi oma vanematele ning tuua esile lemmikteemasid ning raskuskohti.

Kas on lõimingut takistavaid tegureid?

Teinekord jääb kooli soovist ja pingutusest väheseks. Lõimingu kontekstis on tekkinud küsimus, kuidas kajastada klassipäevikus üldõpetust, kus lõimitakse tavapäraselt kuut ainevaldkonda ja aeg-ajalt lisaks teisi ainevaldkondi.

Haridus- ja teadusministeeriumi [määruse](#) § 11 lg-s 2 on öeldud: „Klassipäevikusse märgitakse õppeainete loend, tundide arv õppeaastas, õpilaste nimed, tundide toimumise aeg ja arv ning sisu õppeaineti ning õpilaste hinded.“

Meie koolis on ainevaldkondade põhised õppekavad. Õpetaja loob plaanid, et koostada (või luua) lõimitud ja terviklik õpe õpilasele tundides ja õuesõppepäevadel, et kõik õpiväljundid oleksid arvesse võetud. Määruse järgi peaks õpetaja kirjutama klassipäevikusse õppeained tundide kaupa ja märkima aja, mille jooksul üht või teist õppeainet käsitletakse. Tegelikult pole ju oluline, mis tunnis või mitmendal tunnil teadmisi-oskusi omandatakse, tähtis on, et teadmine-oskus on omandatud. Bürokratia ja eeskirjad ei tohi võtta õpetajalt tahtmist ning motivatsiooni lõimingut rakendada. Lõimimine tuleb teha õpetajale mugavaks ja innustavaks.

Eelmisel õppeaastal jõudsimme koostöös haridus- ja teadusministeeriumiga teatava kompromissini klassipäeviku sissekannete asjus. Meie otsime edasi. Oleme direktori algatusel katsetamas päris oma kooli e-päevikut, mis peaks ideaalis kajastama lõimingut saavutatud õpiväljundi põhjal. Lisaks on Luce kooli e-päevikul plaanimismoodul, et muuta lõimingu kavandamine süsteemsemaks, soodustada ja lihtsustada õpetajate omavahelist koostööd ning vähendada õpetajate paberitöö mahtu. Lõimingust ja üldõpetusest saab kasu ennekõike õpilane, aga lõimingu kavandab õpetaja ning õpetaja motivatsiooni tuleb hoida.

Lõpeb nädal

Käes ongi reede.

„Aeg on teha kokkuvõtteid mööduva nädala edusammudest, õppimiskohtadest ning eesmärkide täitmisest. Arutleme esialgu koos. Igaüks võib tahvlile kirja panna ühe märksõna, mis selle nädalaga seostub,“ ütleb õpetaja.

„Ma tean!“ kõlab kiirelt vastu, „mina kirjutan koostöö!“

Kui märksõnad on tahvilil ning nende üle on arutletud, saab iga õpilane oma päevikusse sisse kanda omaenda mõtted ning hinnata oma suhteid, koostööd ja kokkuleppeid.

„Mis sina arvad, mida peaks veel harjutama? Mis pani sind sel nädalal naeratama?“ kõlab vestlus laste vahel.

„Mulle meeldis kunstis teha geomeetrilisi loomi,“ kõlab vastus.

„Mulle meeldis, kui käisime õues nõõridega joonestamas, kuigi ühiste nurkade nimetamine oli alguses keeruline,“ lausub sõber vastu.

Õpilaste analüüsile lisab õpetaja omapoolse hinnangu, milles on alati midagi positiivset, mida iga õpilane nädala lõpus vägagi ootab.

Allikas

Teder, T. (2017). Kuulsad saarlased valguses ja varjus. Sirp, 16.06. -

<https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c9-sotsiaalia/kuulsad-saarlased-valguses-ja-varjus/>

Emili projektõppest ja lõimingust ehk igikestev püüe ideaalide poole

Indrek Lillevägi, Maria Kurisoo, [Emili Kool](#)

Mida me teeme ehk sissejuhatus

Emili kool loodi 2016. aastal üldharidusliku erakoolina. Asume Tallinnas Ülemiste linnakus ning 2020/2021. õppeaastal õpib 1.–5. klassis 152 õpilast. Kooli luues võeti siht üldõppele, mida struktureerib projektõpe. Lähtume riiklikust õppekavast ja nüüdisaegsest õpikäsitusest – eesmärk on suurendada püsivaid aineteadmisi koos elulise, praktilise ja rakendusliku seostamisoskusega, lisaks toetada õpi-, koostöö- ja enesejuhtimisoskuse kujunemist ning subjektiivset heaolu.

Õppeaasta on Emilis jaotatud kolmeks trimestriks ja igaühe tuumaks on üks projekt. Igal õppeaastal korraldatakse vähemalt üks rühma- ja üks individuaalprojekt. Iga projekt toetab oluliste baasoskuste ning 21. sajandi oskuste arengut alates uurimisprobleemi leidmisest ning on seotud õpilaste huvide ja küsimustega. Õpilased on algusest peale kaasatud projekti väljatöötamisse: eesmärkide seadmisel, aja planeerimisel ja meeskonnatöö kavandamisel. Igasse projekti kuuluvad õppekäigud. Vahel kutsutakse ka külalisi, nii et projektid on seotud eluga väljaspool kooli. Projekte aitavad planeerida ja õppimist tervikuks luua kolm uurimisteemat: õppeaasta esimene projekt keerleb ümber iseenda, perekonna ja kodu, teise projekti katusteemad on kodupaik ja Eesti ning kolmanda projekti omad keskkond ja teised kultuurid.

Esialgu püüdsime lõimida projektidesse peagu kõik õppekava õpitulemused, kuid õpitava mahu kasvuga muutus see järjest keerulisemaks. Peagi leppisime kokku, et projektid katavad teatud osa õpitulemustest (nt loodus- või inimeseõpetuse ainekavast, mis Emilis moodustab uurimise aine) ning teiste õppeainete sisusid lõimitakse. Kui õpilased jõuavad vanematesse klassidesse, oleme valmis mudelit kohandama, sest õpitavaid aineid tuleb juurde. Seega on projektõpe ja lõiming Emilis elus ning pidevalt muutuv protsess.

Miks sellised valikud?

Meie jaoks oli kooli luues väga tähtis just miks-küsimus. Projektõpe ja lõiming on põnevad teemad, kuid need pole olulised iseenesest. Meie õpetajate arvates toetavad niisugused metoodilised valikud suuremat paindlikkust ning õppijakesksust, aitavad luua seoseid ja tervikpilti ning hoida fookuses üldpädevusi, soosivad õpilaste ja õpetajate koostööd ning võimaldavad kaasata kogukonda.

Esiteks annab projektõpe õpetajale võimaluse lähtuda konkreetsete õpilaste huvide ja tasemest ning õpet kergesti diferentseerida. Õpilaste huvide arvestamine on selgelt seotud õpimotivatsiooniga (Renninger, Even, Lasher 2002). Diferentseerimise kaudu toetatud kõrgem enesetõhusus (tajutud suutlikkus) seostub nii kõrgema motivatsiooni kui ka paremate õpitulemustega (Mills, Pajares, Herron 2007).

Teiseks hoiab projektõpe fookuses üldpädevusi, mis kipuvad traditsioonilises ainekeskses õppes jääma kõigi ainete vahele ja seega mitte kellegi vastutusalasse. Nii on projektõppes oluline roll aja plaanisel, eesmärkide seadmisel, õpitava struktureerimisel jt õpioskustel. Õpitava liigendamine ja alaeesmärgid on kasulikud, kuid pikemad sihid muudavad õpitava tähenduslikumaks.

Kolmandaks soosib meie projektõpe nii laste kui ka õpetajate koostööd. Esimene on tähtis sotsiaalne oskus, mida peab harjutama, teine korreleerub aga õpetaja tajutud heaolu ja stressitasemega. Need õpetajad, kes on harjunud teistega koostööd tegema, on rohkem rahul töökeskkonna ja ametiga ning kõrgema enesetõhususega (TALIS 2020). Väheoluline pole ka see, et projektõpe toetab õpetaja enese autonoomiat ja loomingulisust. Õpetaja ei pea lähtuma olemasolevatest õppematerjalidest, vaid on ise protsessis aktiivne looja. Õpetaja autonoomia seostub aga samuti kõrgema tajutud heaoluga (Desrumaux jt 2015).

Neljas projektõppe valiku põhjus oli võimalus kaasata selle kaudu õppesse nii lastevanemaid kui ka laiemalt kogukonda. Lastevanemad on osalenud paljudes projektides (külalistundides, nõustajatena), ent ka projekti lõpptulemuste esitlemisel (nt külalistena näituse avamisel).

Meie eripära

Missugune on Emili projektõppe ajaline ja visuaalne struktuur?

Emili kooli I ja II kooliastmes on projektõppe planeeritud kolme õppekava läbiva uurimisteema kaudu, nii et liigutakse konkreetsemalt abstraktsemale. Iga aasta esimene projektiteema on seotud õppija enda või talle lähedasega (kodu, pere vms), teine teema Eestiga ning kolmas keskkonna ja teiste kultuuridega. Samuti järgime põhimõtet, et igal aastal oleks üks projekt individuaalne, teine viiakse ellu väiksemas rühmas ja kolmas klassi- või lennuüleselt.

Õppeaasta 35 nädalat on jagatud nõnda, et õppeaasta esimene nädal on sissejuhatav, viimane nädal kokkuvõttev ning ülejäänud 33 nädalat jagunevad 11 nädala pikkusteks trimestriteks, milles on omakorda üks nädal refleksiooniks. Konkreetne projekti eesmärk, teema, ülesehitus ja hindamise korraldus sõnastatakse iga õppeperioodi eel õpetajate ning õpilaste koostöös, võttes arvesse õpilaste varasemaid oskusi-teadmisi, huvisid ja vajadusi.

Sõltumata teemast ja vanuseastmest on igal projektil selge struktuur:

- * varasemate teadmiste-oskuste ja huvide selgitamine;
- * eesmärgistamine;
- * planeerimine;
- * projekti tegevuste elluviimine;
- * hindamine ning refleksioon.

Igal projektil peab olema selge ja tähenduslik keskne küsimus, mille sõnastavad õpilased ise. Käimasolev projekt peab olema kogu aeg klassis nähtav. Kasutame projektiseinu, kus on sõnastatud keskne küsimus, varasemad teadmised, see, mida õpilased teada tahavad, ning projekti vältel kogutud teadmised. Projektiseina osa on kalender, kuhu on märgitud olulisimad projektiga seotud eesmärgid, tähtajad, õppekäigud jm vajalik.

Tabel 1. Näited I kooliastme projektide kohta

	Mina, perekond, kodu	Eesti	Keskkond ja teised kultuurid
1. klass	Minu esimene raamat (individuaalne)	Tulevikulinna mudel (väikses rühmas)	Teatrietendus (kogu klassiga)
2. klass	Minu raamat 2.0 (individuaalne)	Animatsioon Eestist (väikses rühmas)	Kunstinäitus (kogu klassiga)
3. klass	Uurimistöö emotsioonidest (individuaalne)	Sotsiaalsete oskuste õpetamine (paaris)	Perepäev koos töötubadega (kogu klassiga)

Kuidas projekte ette valmistatakse?

Projekti planeerimist alustavad paralleelklasside klassijuhatajad, kes kaasavad aineõpetajad (liikumine, muusika, võõrkeeled, loovained). Aineõpetajad on ühe projektiga rohkem seotud, teisega vähem. Sel viisil juhib iga projekti väike õpetajate rühm.

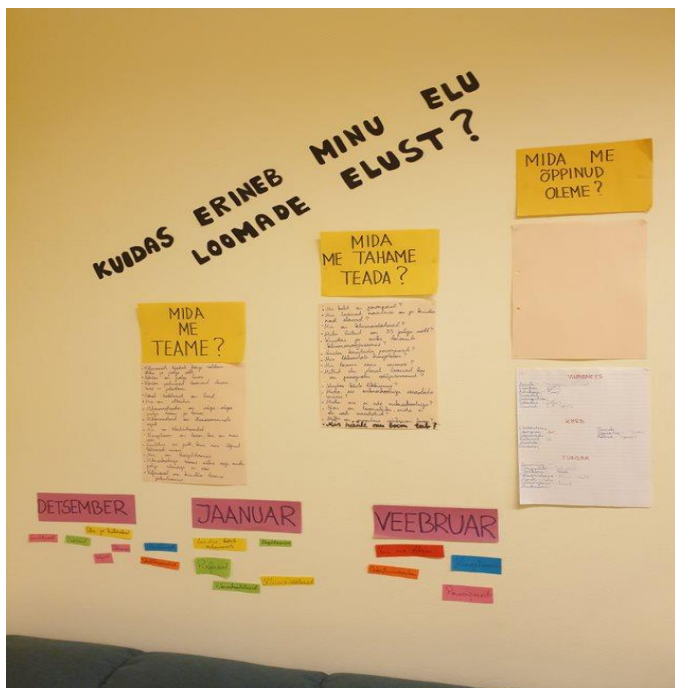
Kõik aineõpetajad on trimestri jooksul ühe projektiga rohkem seotud, kuid püüavad õpitavat lõimida teiste klasside õppeteemadega. Iga projekti ettevalmistamine algab enamasti n-ö puhtalt lehelt, kuigi kavatseme koostada projektide kogu, kust õpetajad saavad kasutada varasemaid projekte mudelina. Näiteks on „Minu raamat“ 1. klassi esimene projekt.

Projekti loomine algab sellest, et paralleelklasside õpetajad jaotavad kahe nädala jooksul enne õppeaasta algust augustis kooli ainekavade õpitulemused kolme loogilisse tervikusse, millest kujuneb kolm projekti. Murekoht on see, et augustis ei ole koolis õpilasi ning õpetajad teevad suure ettevalmistustöö ära sellesse järku õpilasi kaasamata, kuid hiljem ei ole kavandamiseks eriti aega, nii et head lahendust sellele küsimusele ei ole.

Kui kolme projekti mustandid on kujunema hakanud, sõnastavad õpetajad keskse küsimuse, mis peaks olema huvitav ja sütitav nii õpilastele kui ka õpetajatele, ning projekti oodatava lõpptulemuse (nt valmib ühine raamat, näidend, pidupäeva õhtusöök vms). Seejärel alustatakse projektiplaani koostamist, kuhu on oodatud kõigi õpetajate panus.

Kuidas projekte ellu viiakse?

Õpetajad koostavad projekti esialgse plaani, mida õpilastega koos edasi arendatakse. Alustuseks tehakse õppekäik või muu huvi ja küsimusi tekitav avasündmus (nt käiakse muuseumis). Õpetajad tutvustavad õpilastele teemat ja kesket küsimust ning õpilased tuletavad meelde, mida nad sellest teemast juba teavad, ja mõtlevad, mida nad peaksid veel teadma, et küsimusele vastata. Koos mõeldakse välja projekti pealkiri.



4. klassi projektisein, kus on sõnastatud, mida õpilased juba teavad, mis on veel vaja teada saada ning mis on olulised tegevused või vaheetapid

Kui on jõutud arusaamisele, mida on veel vaja teada saada või osata selleks, et keskele küsimusele vastata ja projekti lõpptulemus saavutada, koostatakse projekti kalender koos vahe-eesmärkidega ning kohandatakse õpetajate tehtud algset projektiplaani. Projektiplaani ongi õpetajate ühine pidevalt täienev ja muutuv töövahend. Töö käigus tuleb arvesse võtta õpilaste küsimusi, huve ja erivajadusi, nii et algsest plaanist võib kujuneda midagi hoopis muud. See dokument võimaldab nendel aineõpetajatel, kes ei ole kõnealuse projektiga tugevalt seotud, jälgida, millega teised õpetajad parasjagu tegelevad, ning lõimida oma õppeaine sisu nende teemadega.

Tabel 2. 3. klassi projektiplaani „Suhtlemise meistriklass“

Projekti pealkiri	Suhtlemise meistriklass	
Klass	3. klass	
Kestus	11 nädalat	
Keskne idee	Suhtlemistõkete, konfliktilahendusvõtete ja heade suhtlemisoskuste õppimine ja õpetamine	
Keskne küsimus	Kuidas hästi suhelda	
Lõpptulemus	Üksitöö tulemus Õppematerjal (õpimapp ja video) suhtlemisoskustest ja loodud jutustused suhtlemisoskuste mõtestamiseks	Rühmade tulemused Õppevideod (kolm õpilast rühmas)
Lõpptulemuse esitlemine	Eneserefleksioon „Mina suhtlejana“ arenguevestlusel kogutud materjali kasutades	Õppevideote valmistamine ja esitlemine veebikeskkonnas
Külalised, külastused ja tegevused	Klassiõhtu koos filmiga „Pahupidi“ ning suhtlemismängud (nt komplimentide mäng, pikknina, emotsioonide pantomiim jmt)	
Projekti kirjeldus	Õpilane mõtestab suhtlemist ja selle olemust, õpib juurde konkreetseid suhtlemisoskusi, koostab nende kohta õppematerjali. Projekt on seotud KiVa-ga	

Õpe on üles ehitatud nii, et nädalas on mõned projektitunnid ja teised on nn tavalised tunnid. Projekti ajaplaani põhjal otsustavad õpetajad, millal, kui palju ja kuidas projektile tähelepanu pöörata. Koos õpilastega hoitakse silma peal projekti tegevuste edenemisel ning vaheetappide läbimisel.

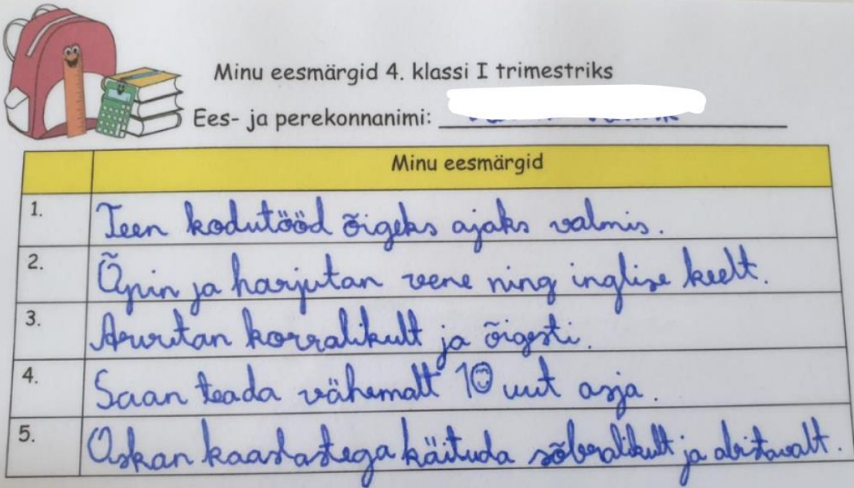
Projekti lõpus esitletakse avalikult lõpptulemuse (nt kujundatakse näitus), kus õpilased saavad rääkida enda projektist ja tutvuda teiste omadega. Projekti tulemuste ning enda õpitu üle arutletakse ja reflekteeritakse.

Kuidas saavad õpilased oma õppimist ise juhtida?

Õpi- ja enesejuhtimisoskuste kujundamine projektõppe kaudu on meile oluline, kuid sellega on seotud mitu probleemi. Ühest küljest otsime häid viise, kuidas suurendada iseseisva õppimise osakaalu juba 1. klassis. Teisest küljest seab iseotsustamisele raamid rühmas õppimine ja ainekavasse kirjutatu. Et toetada õpilaste õpioskuste arengut ja võimaldada oma õppimist juhtida, soovitame neil oma õppimist eesmärgistada (nt nädala või trimestri kaupa) ning hinnata (nt enesehinnangulehed nädala ja/või trimestri lõpus, kolm arenguevestlust aastas).

Õpetajad teevad tavaliselt suurema ettevalmistuse õppeaasta esimese projekti planeerimisel. Enne teise ja kolmanda projekti detailsemat ettevalmistamist uuritakse õpilastelt, mis neid huvitaks, ja püütakse seda siis varem õpetaja sõnastatud fookustega kokku sobitada. Muidugi sõltub õpilase autonoomia määr väga palju konkreetsest projektist ning õpetaja juhendamise oskusest, aga projektõppe raam peaks õpilasel võimaldama

projekti jooksul valikuid teha, oma aega planeerida, ise endale eesmärgi seada ning töötamise aja, koha ja viisi üle otsustada.



Minu eesmärgid 4. klassi I trimestriks

Ees- ja perekonnanimi: _____

Minu eesmärgid	
1.	Teen kodutööd õigeaegselt valmis.
2.	Õpin ja harjutan vene ning inglise keelt.
3.	Arvutan korralikult ja õigesti.
4.	Saan teada vähemalt 10 uut asja.
5.	Oskan kaastega käituda sõbralikult ja abistavalt.

4. klassi õpilase eesmärgid

Kuidas teevad õpetajad koostööd?

Õpetajate koostöö on projektide õnnestumisel kriitiline asjaolu, kuid enamasti on Eesti õpetaja harjunud töötama individuaalselt. Seega on projektõppe ja lõimingu toimimiseks vaja, et koostöö saaks koolikultuuri osaks ega oleks pelgalt ülalt kehtestatud hoogtöö. Kuigi koostöökultuur hoiab pikas perspektiivis aega kokku, vajab selle kujundamine lisaressursse: aega hoiakute kujunemiseks ja õpetajate nõustamiseks ning raha õpetajate koolitusteks. Peab seadma prioriteete ja andma koolis selgeid sõnumeid, mis aja arvelt saab koostööd teha ning mis harjumuslikud tegevused kriitiliselt üle vaadata ja eesmärgi nimel teinekord ka tegemata jätta.

Meie kasutame Emilis põhjalikumaks koostööks eelkõige koolivaheaegu. Kohtume alati augusti keskpaigas kogu õpetajaskonnaga, võtame mitu päeva aega suhete loomiseks ning räägime läbi kooli pika visiooni, koolipere väärtused ja kokkulepped. Seejärel kulub paar päeva aasta ühiseks planeerimiseks. Kõigil õpetajail peab olema ühine ja terviklik arusaam õppeaasta olulisimatest sihtidest, vahe-eesmärkidest ning plaanidest. Kuigi on palju kasulikke virtuaalseid ühisloome platvorme, oleme eelistanud silmast silma kontakti, sest see loob usalduslikke suhteid ja aitab inimestel paremini üksteist mõista. Need augustikuu nädalad on kogu aasta kestva koostöö eelduseks.

Teiseks koostööetapiks on koostööpäevad õppeaastasestel vaheaegadel. Selleks, et õpetajatel oleks nii aega veidi hinge tõmmata kui ka koostööd teha, oleme Emilis pikendanud sügis- ja kevadvaheajaga suvevaheaja arvelt pooleteise nädala pikkuseks. Igal vaheajal on lisaks koolitustele üks-kaks projekti planeerimise päeva, mil arendatakse lendude kaupa käimasolevaid projekte või plaanitakse uusi.

Kolmandaks etapiks on iganädalane koostöötund. Iga lennu õpetajad lepivad kokku aja, mil nad klassi edenemise ja projekti seisu üle aru peavad, vajaduse korral uusi kokkuleppeid sõlmivad ning vastutust jagavad. Selle kõrval

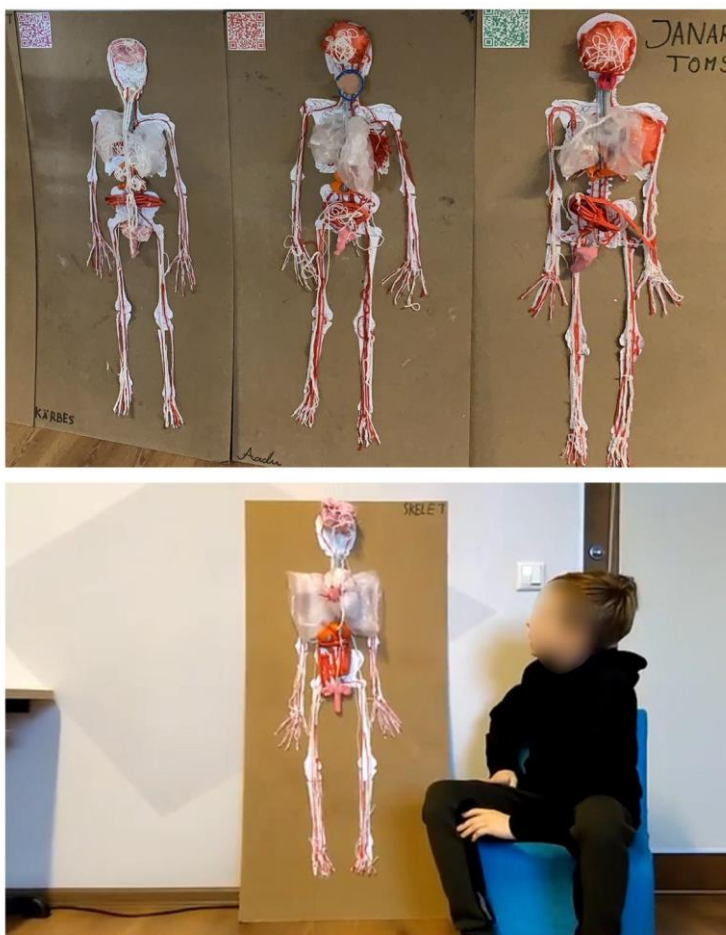
on meie õpetajaskonna iga kuu esimene nädalakoosolek projektiteemaline – hoiame üksteist projektide seisuga kursis ning jagame ülesandeid ja ideid.

Kõige tähtsamad projektõppega seotud dokumendid (projektiplaanid, töölehed jm) on hoiustatud *Sharepointi* kaustades, nõnda et koostöötundides tehtud täiendused või kokkulepped on nähtavad kõigile.

Lõpetuseks

Projektõppemeetod on suurepärane viis siduda õpe tervikuks, toetada õpimotivatsiooni ning individuaalset eripära. Hariduses on harva lihtsaid ja kiireid lahendusi ning ka projektõppemeetodis on palju rakenduslikke vastuolusid ja probleeme. Meie jaoks on oluline tekkinud küsimustele ausalt otsa vaadata, tasapisi, aga järjepidevalt lahenduste poole liikuda ning metoodikat pidevalt arendada. Seda, mis töötab esimeses kooliastmes, on kindlasti vaja põhikooli lõpuklassideks ümber mõtestada. See, mis töötas väikese kollektiiviga, ei pruugi töötada suurega. See, mis toimib Emilis, ei toimi täpselt samamoodi teistes koolides.

[Mõned näited projektõppest Emili koolis.](#)



Näide 4. klassi projektist „Kuidas meie keha töötab?“. Pildil on õpilaste rühmatööna koostatud maketid ning kaader videost, kus õpilane tutvustab närvi- ja seedesüsteemi toimimist

Allikad

Desrumaux, P., Lapointe, D., Ntsame Sima, M., Boudrias, J.-S., Savoie, A., Brunet, L. (2015). The impact of job demands, climate, and optimism on well-being and distress at work: What are the mediating effects of basic psychological need satisfaction?, *Revue Européenne de Psychologie Appliquée*, 65(4), 179–188. –

<http://dx.doi.org/10.1016/j.erap.2015.06.003>.

Mills, N., Pajares, F., & Herron, C. (2007). Self-efficacy of college intermediate French students: Relation to achievement and motivation. *Language Learning*, 57(3), 417–442. – <https://doi.org/10.1111/j.1467-9922.2007.00421.x>

Renninger, K. A., Even, L. & Lasher, A. K. (2002). Individual interest as context in expository text and mathematical word problems. *Learning and Instruction* 12, 467–491.

TALIS 2020. Õpetajad ja koolijuhid väärtustatud professionaalidena. OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS 2020 tulemused. 2. osa. –

https://www.innove.ee/wp-content/uploads/2020/04/TALIS2_kujundatud.pdf

Kogupäevakool õpib loovalt lõimides

Silva Kolk, [Tartu Erakool LõunaTERA](#)

Õppimine on lapsele meeldiv ja rahuldust pakkuv töö, kui õpetaja teeb oma tööd innustunult ning südamega. Õpetaja naudib oma tööd siis, kui on aega süveneda, eesmärgistatult tegutseda ja päeva põhjalikult ette valmistada. Meie koolis ei ole õpetajate töö lihtsam ega kergem. Küll on aga loodud võimalused heaks meeskonnatööks ning eneseteostuseks.

Anna aega atra seada ehk kogupäevakool I kooliastmes

Lapsed vajavad aega, et mõelda, luua, avastada ja jagada. Meil on lapse koolipäev terviklik ning seostatud ühe nädalateemaga. Koolipäev algab kell 9 kõigi laste ühise võimlemisega kooli saalis või õuealal. Seal antakse edasi head soovid uueks päevaks, tutvustatakse tähtpäevi ja vajaduse korral räägitakse ühiselt arutamist vajavatest muredest. Kogu kooli ühine hommik annab hea ühtsustunde ning häälestab koos õppima.



Sirutuspaus terrassil. Foto T. Keem

Klassis algab töö hommikuringis ning lõpeb kell 16.00 päeva kokkuvõttes õhturingis. Päeva sees on pudruamps ja lõunasöök ning pikk õuevahetund liikumiseks ja sõpradega koos mängimiseks.

Tabel 1. LõunaTERA päevakava 2020/2021

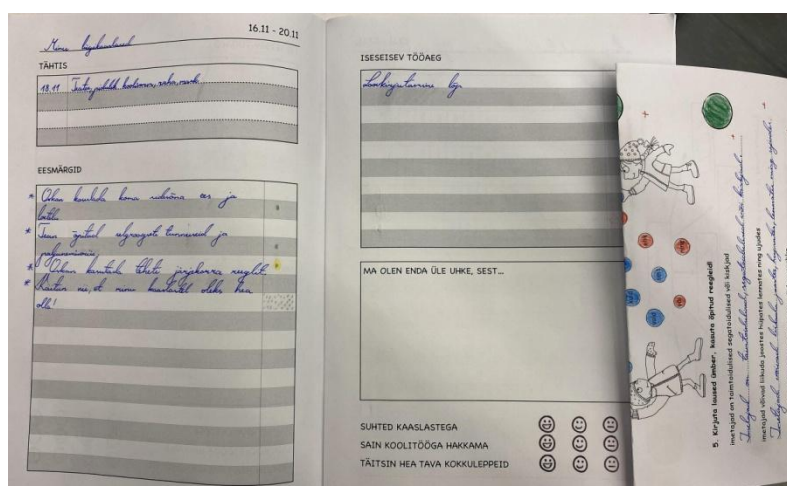
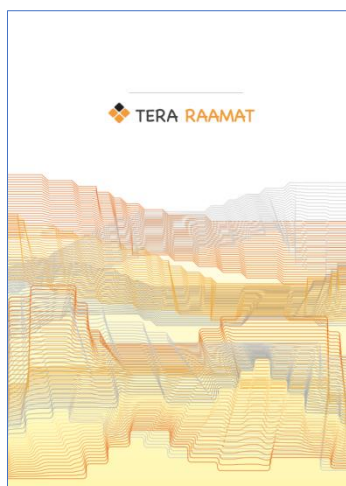
1.–2. klass		3.–4. klass	
9.00–11.20	õpe	9.00–10.40	õpe
11.20–11.50	hommikupuder	10.40–11.05	hommikupuder
11.50–13.30	õpe	11.05–13.30	õpe
13.30–14.20	lõuna ja õuevahetund	13.30–14.20	lõuna ja õuevahetund
14.20–16.00	õpe	14.20–16.00	õpe

Väärtustame õhtust aega peredele ühiseks koosolemiseks. Meie kooli lastel ei jää õppimine ja harjutamine õhtuseks kodutööks, vaid õpitut kinnistatakse ja korratakse loovate tegevuste kaudu loovustundides ning iseseisva õppimise tundides.



Kogupäevakooli tegevusi. Fotod T. Keem

Lastel puudub hirm kontrolltööde ja hinnete pärast. Õpitulemustele annab õpetaja sõnalise hinnangu neljapäeval tehtud nädalat kokkuvõtva töö põhjal (töö „Tean ja oskan“), kui teemad on harjutatud ja kinnistatud. Reedel on aega tehtud tööd analüüsida, vaadata nädalale tagasi ning hinnata eesmärkide täitmist. Hinnangu tööle annab lisaks õpetajale ka õpilane ise selleks loodud päevikusarناسesse TERA raamatusse. Selline ühine kokkuvõtte aitab nii lapsel kui ka õpetajal siduda eelnev nädal ühtseks tervikuks. Harjutamist vajavad teemad korratakse üle teema või kuu lõpus kordaval nädalal.



TERA raamat. Foto T. Keem

1. klassis teeb nädala kokkuvõtte tavaliselt õpetaja. 3. klassis on see juba laste ülesanne vaadata nädalale tagasi, kasutades erinevaid IT-rakendusi. Esitletakse ka nädala jooksul valminud rühmatöid.

Kogupäevakooli põhimõttel töötab 1 kooliaste, s.o 1.–3. klassid, kus õpib 98 õpilast. Kuue klassiõpetaja kõrval on lastele toeks kolm loovusõpetajat, inglise keele õpetajad ja tugispetsialist.

Ka õpetajad vajavad aega, et teha tööd avatud südamega ja loovalt mõeldes. Aega juurde ei saa anda ükski direktor ega minister. Edukuse võti on koostööine ajakasutus.

Üksi hea süüa, kahekesi hea magada, hulgakesi hea tööd teha ehk õpetajate koostöö

Meie kooli õpetajad on tööl kell 9–16, olenemata õpilastega korraldatavate tundide arvust sel päeval. Oleme olemas, et üheskoos arutada, üksteist kuulata ja ka sõpradena suhelda. Selline tööaja planeerimine on meil endil kokku lepitud ning omaks võetud. See pole karm kohustus, vaid tunnetatud vajadus.

Kuna kogu õpe toimub suures osas ühistööna, on vaja kõik plaanid ja tegevused ühiselt läbi rääkida. Üldõpetuse korraldamine nõuab õpetajalt palju. Üksi võib ind kaduda ja jõud raugeda. Õpetaja teab ja usub, aga ei jaks. Kõige kindlam viis sellest üle saada on leida hea kaaslane, toetavad kolleegid ning innustav juhtkond. Ühe klassiga tegelevad klassiõpetaja, loovusõpetaja, inglise keele õpetajad ja tugispetsialist. Sestap võtame koos ühise vastutuse lapse päeva eest.

Klassi nädalaplaani teevad kaks klassiõpetajat ja loovusõpetaja ühisel koostööajal, mis on sisutihe ja meie jaoks väga tähtis. Õppeaasta alguses tööd kavandades on õpetajate koostööajad päevakavasse planeeritud, sealjuures on arvestatud õpetajate vajadusi.

Tabel 2. Koostööajad 2020. õppeaastal

1. klasside õpetajad	Teisipäeval 11.50–13.30 Kolmapäeval 9.00–11.20	Lastel samal ajal loovus
2. klasside õpetajad	Esmaspäeval 10.40–11.20 Teisipäeval 11.50–13.30	Lastel samal ajal inglise keel ja loovus
3. klasside õpetajad	Teisipäeval 9.00–11.20	Lastel samal ajal inglise keel ja loovus
Loovusõpetajad	Esmaspäeval 9.00–10.40	Lastel samal ajal klassiõpetajad

Kolmiku koostöö ajal sõnastatakse järgmise nädala eesmärgid, plaanitakse kõik tegevused tunni täpsusega, valmistatakse ette õppemängud ja ülesanded. Kui ühe lennu õpetajad teevad koos plaane, on võimalik ülesandeid jagada: kes teeb sel nädalal õppemängu, valmistab ette lisamaterjalid kiirematele või koostab nädalat kokkuvõtva töö. Loovusõpetaja peamine mõte on toetada õpitulemuste kinnistamist, leida huvitavaid võimalusi teemade harjutamiseks ja õpitu praktiliseks kasutamiseks. Ühises arutelus on võimalik näha tervikut, hoida ühist eesmärki silme ees. Üksi tehes ei jõuaks kõike valmis või oleks ajakulu meeletu. Oma ideed teistega jagades saab arutelu käigus leida lahendusi probleemidele ja jõuda parema tulemuseni.



3. klassi õpetajate koostööaeg. Foto T. Keem

Kui uue nädala eeldatavad õpitulemused on koos läbi arutatud, teavad kõik õpetajad, millele tähelepanu pöörata. Nädala eesmärgid sõnastavad õpetajad lähtuvalt õpitulemustest (3–4 eesmärki), alates 2. klassist kaasavad nad ka õpilasi eesmäärke seadma.

Teised selles klassis õpetavad õpetajad saavad ennast kurssi viia, lugedes töökavablogi ning arutades plaane ka loovõpetajate koostööl.

Kõik töökavad, päevikud, nädalate eesmärgid ja tegevused on kirjeldatud ning jagatud elektrooniliselt kõigile oma majas. Häid mõtteid, kasulikke nippe ja olemasolevaid materjale üksteisega jagades saame töötada tõhusamalt, vältida majasisest rivaalitsemist ning olla avatud uuele, teistsugusele vaatele.

Kooli õppekavast lähtuvalt on koostatud täpsem [tegevuskava kuude ja nädalate kaupa](#). Nii leidsime üles ka klassiülesed teemad. Need saavad olla aluseks kas kogu kooli või klassidevahelisteks teemapäevadeks.

Hea töö tarvitab head aega ehk klassipõhine õpetus

Töö põhjalik ettevalmistus, analüüs ja uute plaanide seadmine nõuavad aega. Õpetaja töö väärtustamiseks ning aja kokkuvõtteks kasutame koolis klassipõhist õpetust. Üks tugev õpetajate kolmik ei liigu järgmisse klassi koos lastega, hoopis lapsed lähevad edasi uute õpetajate juurde. Õpetajal on nädalakavad, tundideks vajaminevad vahendid ja õppemängud ette valmistatud. Selline põhjalik töö on väga energiakulukas, aga samas näitab kogemus, et teiste inimeste jaoks ei pruugi tegevuskava sobida, nende mõtted ei haaku eelmisel aastal mõelduga. Kui järgmisel aastal õpetavad samad inimesed samas klassis, saavad nad süveneda teemasse, leida uusi võimalusi ning kavandada või korrigeerida õpet ja kasvatust paremini.

Need, kes on aastaid õpetajatena töötanud, teavad seda tunnet, mis valdab peale 3. või 4. klassi uute 1. klassi lastega alustades. Kõik materjalid on vananenud ja ei sobi enam ei uutele lastele ega õpetajale endalegi. Õpetades aga järgmisel aastal sama sisu, on mees veel õnnestunud teemakäsitlused ja need tunnidki, mida teeks nüüd paremini. Loomulikult tuleb plaanid üle vaadata, midagi hoopis teiseks muuta, kuid on ka asju, mida on mõnus kohe võtta. Muutusi on vaja, sest uued lapsed on omanäolised, oma huvide ja eripäraga. Aasta rõhuasetusedki võivad olla erinevad. Uuele aastale vastu minnes oskame paremini arvestada töödele kuluvat aega ja raskusastet ning kasutada uusi rakendusi ja õppevahendeid.

Õpetamine koolis on väga tugevalt seotud õpetaja isiksuse ning tugevuste ja nõrkustega. Meie koolis saab laps kolme aastaga endale kaasa üheksa õpetaja tugevused. Niisugune süsteem vajab mõistagi kogu kollektiivi ühiseid väärtusi ja põhimõtete järgimist. See süsteem nõuab ka väga põhjalikku kooli õppekava läbirääkimist ja õpitulemuste täpset sõnastamist klasside kaupa. Kui kõigil õpetajail on ühine teadmine, mida konkreetsetest teemast on eelmistes klassides õpetatud või mida ootavad lastelt järgmise klassi õpetajad, sujub koostöö ladusamalt ja nii hoiame aega kokku. Tähtsamad teemad on lastel kogutud ka raudvaramappi, mida saab igal aastal uute teadmistega täiendada.

Oleme klassipõhiselt õpetanud nüüdseks kaks aastat ja senise kogemusega väga rahul. Kindlustunnet annab teadmine, et kui on vaja muuta, siis oleme uutele võimalustele ja muudatustele avatud.

Oma kodu kullakene, oma maja marjakene ehk füüsiline keskkond

Suurepärane uus maja, nüüdisaegne õpikeskkond ja võimalused erinevateks tegevusteks lubavad õpetajail olla loovad ning teha head ja sisukat koostööd. Meie majas on alati arvestatud erinevaid vajadusi.

Meie kooli 1., 2. ja 3. klassides on igas lennus kuni 36 last, s.o klassis 18 õpilast, ja kaks klassiõpetajat. Sein klassiruumide vahel on eemaldatav. Õpetajad saavad planeerida tööd ühe suure rühmana, kahe klassina eraldi, moodustada vajaduse korral erinevaid tasemerühmi. Heaks tavaks on tunnid kolme õpetajaga, kui on ühistöösse kaasatud tugispetsialist või loovusõpetaja. Õpetajad saavad arvestada laste erinevat töötempot, toetada individuaalsete õpiülesannetega nii kiiremaid tegutsejaid kui ka suuremat tuge vajavaid lapsi. See võimaldab

omavahel töökoormust jagada ja lastelgi ei teki tunnet meie vs. nemad. Õpetajatel puudub ebaterve konkurentsitupe, ei ole vaja võrrelda ei klasse, lapsi ega õpetajaid.



Avatud klassiruum. Foto M. Otsar

Suures rühmas teemat sisse juhataades, õppefilmi vaatades või infot edastades töötavad õpetajad koos, jagades omavahel tööülesandeid. Nädalakava ette valmistades kavandatakse, mida teha koos, mis tegevused võiks korraldada väiksemas seltskonnas ja millal oleks vaja individuaalset juhendamist. Siis saavad toeks olla loovusõpetaja ja tugiõppe õpetaja.

Seda, kui palju töötatakse üksi 18 lapsega või kaks õpetajat koos avatud klassiruumis, otsustavad ja plaanivad õpetajad ise. 3. klassis on mõistagi rohkem võimalusi iseseisvaks tööks ning oskust kuulata ka suuremas rühmas kui 1. klassis.

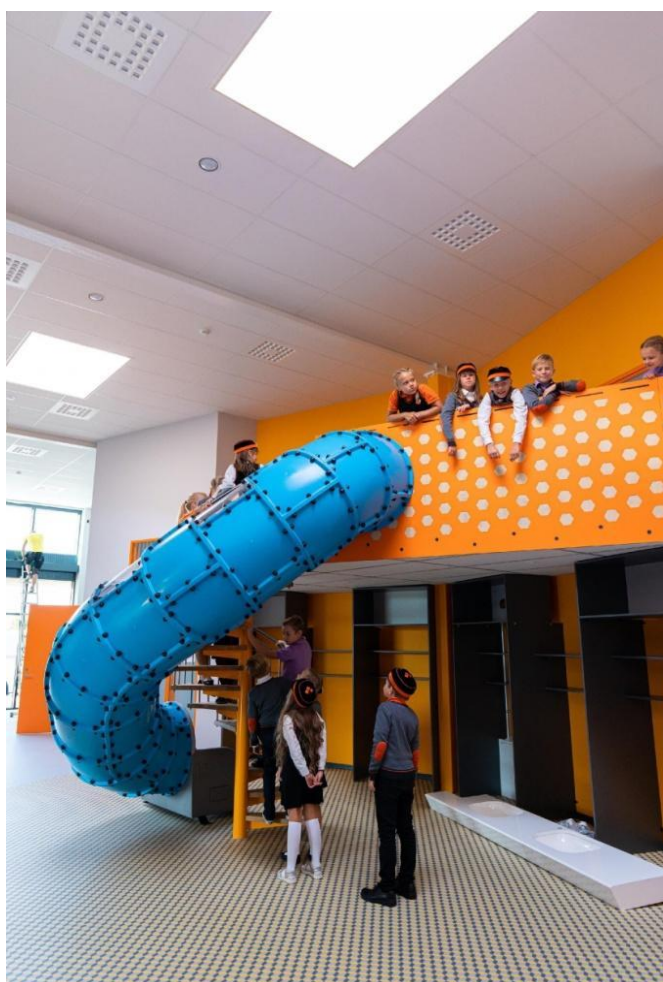
Meil ei helise kell, mis kuulutaks aega lärmamiseks ja jooksmiseks. Puhkepausid õppetsükli vahele planeerib õpetaja ise laste vajaduste põhjal. Parim puhkus on liikumist võimaldavad lõbusad ülesanded. Kella peab laps siiski vaatama teiste õpetajatega tööle minemiseks ja söögipausi arvestamiseks.

Oleme saanud kaasa rääkida õppehoone planeerimisel ning kujundada oma maja häid praktikasuundi arvestades. Igast klassist on võimalik otse liikuda õue terrassile. Õuealale võib minna meil ka sisejalatsitega. Lapsed saavad kiirelt välisriided selga otse klassiukse juurest kappidest. Õpetaja võib oma tunde liigendada ning lastele puhkepausi anda olukorra ja planeeritud tunnikava põhjal. Töö klassis on paindlik ja arvestatakse konkreetset ülesannet. Õpetaja ei pea katkestama tegevust, kui lastel on hoog sees, ning vägisi aega venitama, kui töö on planeeritud varem valmis jõutud.



Kooli õueala. Fotod M. Otsar

Majas on palju võimalusi õppispesadeks, töötamiseks väikeses rühmas. Lapsed võivad oma meeskonnaga töötada enda valitud kohas: koridoris, raamatunurgas, klassi klaasrõdul, loovustoas või vabas saalis. Lastele meeldib, et loomulikult liutorude juures asuvad õpipesad, mis on pidevalt kasutuses. Harjutame ja õpime ise töörahu hoidma, etteantud aega arvestama, enda töötulemuste eest vastutama. Lapsed teavad, et tööd on võimalik teha erinevates kohtades terves majas, kui nad oskavad töörahu hoida ja teisi arvestada.



Erinevad õpipaigad. Fotod M. Otsar

Loovus loob silla

Klassiõpetajate jaoks on lõimitud õpetamine muutunud tavapäraseks. Sageli jäävad sellest kõrvale aga teised selles klassis õpetavad aineõpetajad. Meie koolis on kogu päeva lõimivaks ja siduvaks aineks loovusõpetus.

Tavaliselt seostatakse loovust kunstivaldkonnaga, nagu joonistamine, kirjutamine, näitlemine, laulmine vms. Tegelikult on see mõiste laiemas tähendusega ning seda võib seletada nii protsessi, oskuste, tulemuste kui ka suhtumise kaudu. Õppimine ja mälu on tihedalt seotud meelte ning tunnetega. Loovustundides saab rakendada omandatud teadmisi, luua nende vahel uusi seoseid, kinnistada õpitut uues olukorras, teistsugustes ja põnevates ülesannetes.



Loovusõpetajate kootööaeg. Foto T. Keem

Loovusõpetust on 1. klassis 9 tundi, 2. klassis 8 tundi ja 3. klassis 10 tundi. Selline tundide arv võimaldab lisaks riiklikus õppekavas kunsti, muusika, tööõpetuse ja liikumisõpetuse ainekava täitmisele leida aega seoste loomisele eesti keele, matemaatika ja loodusõpetusega. Lapsed saavad tegelda päeva- või nädalateemaga loovat käsitlust ja avatud mõtlemist pakkuvates ülesannetes.

Ka loovusõpetaja lähtub oma tööd planeerides nädala eesmärkidest ja oodatavatest õpitulemustest. Oluline on teada, mida lapsed peavad antud teemal õppima ning mis teadmisi-oskusi omandama.

Tabel 3. Näide loovusõpetuse kohta 3. klassis

3. klass	Teema
September	Eostega paljunevad organismid
Nädala eesmärgid	Sammalde-samblike, eostaimede näidised (taimekogu)
1. Oskan arvu esitada Ü, K, S summana	Vaatlus. Mis neid ühendab? (Kõik nad paljunevad eostega.) Kuidas rühmitada? (Seened, samblikud, eostaimed – samblad, osjad, kollad, sõnajalad.) Üldõpetuses saadud teadmiste kordamine
2. Oskan peast arvutada 100 piires üleminekuta	Metsavaimu kujundamine looduslikust materjalist rühmatööna
3. Oskan kirjutada õiget algustähte nimedes ja nimetustes	Kaugushüpe, tulemise märkimine tabelisse, cm. Arvu kirjutamine Ü, K, S summana
4. Tean, mis on eostaimed	Jooksumäng arvukaartidega: jookse ja leia koostis (nt 347, leia kaardid 300, 40, 7)
	„Samblalõhnaline laul“. Laulusõnadest eostega paljunevate organismide leidmine (seen, põdrakokk, sammal). Suure ja väikese algustähte kordamine (metsataimede nimetused)

Kokkuvõtteks

Tartu erakooli moto on „Tarkusega julgeks, loovaks ja avatuks“. Loomelise võimaluse, et see idee ei jääks ainult ilusateks sõnadeks paberil, vaid jõuaks tõesti iga õpilase ja õpetajani.

Tahame õpetajatena olla oma õpilastele eeskujuks, olles ka ise targad, julged, loovad ja avatud. Hindame kolleegide tarkust võtta kaasa kõik oluline ja tõenduspõhine, julgust heita kõrvale kõik hirmud ja takistused, vaadata maailma lapse silmade kaudu ning avatud südamega. Õpetajate ühtne ja sisuline meeskonnatöö on meie majas võimalik tänu õpetaja tööpäeva arvestatud koostööaegadele, ühiselt koostatud tunnikavadele ja koos antud tundidele. Klassipõhine õppekorraldus annab õpetajatele aega minna süvitsi, jagada ülesandeid ning rahulolutunnet põhjalikust tööst. Motiveeritud ja koostööine õpetaja suudab neid väärtusi edasi anda ka lastele.

Loovuseks on vaja tööd, ühistegevust ja pisut maagiat. Meie jaoks ei ole olemas põhjendust „Sest nii on alati olnud“ või vabandust „Ei saa“. Vaja on küsida „Miks?“ ja „Kuidas saab?“. Uuenduslik ja arengut toetav keskkond aitab kaasa paindlikule ning nüüdisaegsele õppele.

Üldõpetuse väärtuses ei kahtle keegi, kes on selle olemust mõistnud ja põhimõtetega tuttav. Meie, Tartu erakooli õpetajad LõunaTERAst, oleme loonud võimalused, kuidas seda sisuliselt ja hästi ellu viia nii, et õpetaja ei koormaks ennast üle ning et tööõõm jääks püsima nii õpetajatel kui ka lastel.

IV osa

Uusi metoodikatuuli

Üldõpetuslik tööviis algklassides

Marja Popov, [Tallinna Inglise Kolledž](#)

Alates 2011/12. õppeaastast oleme Tallinna inglise kolledži (TIK) 1.–4. klassides viljelnud üldõpetuslikku tööviisi, mis lähtub põhikooli riiklikust ja rahvusvahelisest [International Baccalaureate](#) õppekavast. Artiklis tutvustan üldõpetuse rakendamiseks kümne aastaga välja töötatud peamisi põhimõtteid.

Õppija profiil

Et viia algklasside õppekorraldus üldõpetuse põhimõtetele, otsisime kooli kogukonnaga vastuseid kahele küsimusele:

- * kuidas mõtestame õppimist kui protsessi?
- * missugust õppijat me soovime arendada?

Esimese küsimuse eesmärk oli aidata õpetajatel teadlikumalt mõelda sellest, kuidas iga õppija, sealhulgas 1. klassis alustav laps, tuleb kooli juba olemasoleva teadmiste võrgustikuga ajus. Sellest tulenevalt ei saa õppijat võtta kui tühja anum, kes hakkab õpetaja vahendatud teadmisi vastu võtma. Me peaksime aitama õpilasel olemasolevaid teadmisi aktiivistada, mõttemustreid erinevates kontekstides testida ja selle kaudu ajus olevaid mudeleid täiendada ning vajaduse korral muuta. Õppija loob alati isiklikku tähendust ning seega on õppimine kõige tulemuslikum, kui õppija on õppes aktiivne osaleja.

Õppekava muudatused võiksid lähtuda ühisest kokkuleppesest ka selle kohta, millist õppijat soovitakse koolis arendada. Õpilane on iga kooli kogukonna liige. Tema tunnused lähtuvad riikliku õppekava pädevustest, kooli väärtustest ning TIKis ka [rahvusvahelise õppekava õppija profiilist](#). Need õppija omadused, mille arendamiseks kool otsustab eelisjärjekorras panustada, peaksid igal õppeaastal olema arendatud süsteemselt ja tõendus põhised. Näiteks koosneb TIKi õppija profiil kümnest õppija omadusest, mida arendatakse igal õppeaastal. Need tunnused on järgmised: uuriv, laialdaste teadmistega, mõtleja, suhtleja, põhimõtete, avatud, hooliv, julge, tasakaalukas ja kaalutlev. Olen koolitustel palunud ka teiste koolide õpetajatel ning klassiõpetaja eriala üliõpilastel defineerida, missugust õppijat nad soovivad arendada. Omadused, mida õpetajad on nimetanud, pole olnud ainespetsiifilised. Need on olnud omadused, mis on ülekantavad kõigisse aineisse. Seega soovivad õpetajad arendada õpilast, kellele peaks üldõpetus sobima. Näiteks pidasid üliõpilased viimati kõige olulisemaks arendada ennast juhtivat ja sallivat õppijat. Niisugust õppijat saab arendada igas ainetunnis ning ka ainete lõimingu kaudu.

Kui koolis on hästi defineeritud nii see, kuidas õppimine toimub, kui ka see, millist õppijat me soovime arendada, on olemas lähtekoht, kust hakata tegema üldõpetusliku tööviisi kasutamiseks vajalikke muudatusi õppekorralduses.

Aineteülene kooli õppekava

TIK algklassides on õppeaasta seotud kuue teemaga (mõlemal poolaastal kolm teemat). Esimesel õppeaastal, kui üldõpetusega alustasime, katsetasime nelja teemamooduliga (mõlemal poolaastal kaks). Järgmisel õppeaastal lisasime veel kaks, sest see on rahvusvahelise õppekava nõue. Minu soovitus on siduda teemade arv õppeperioodide arvuga. Näiteks kui aastas on viis õppeperioodi, siis võikski käsitleda viit teemat. Tähtis on, et teema läbimise aeg oleks sügava uurimise korraldamiseks piisavalt pikk.

TIK algklasside 2020/21. õppeaasta [teemamoodulid](#) ja uurimisteemad lähtuvad rahvusvahelisest õppekavast. Moodulite teemad (1. klassis näiteks „Mina ise” ja „Minu perekond”), moodulite kesksed ideed ja kitsamad uurimisteemad oleme õppejuhi ja algklasside õpetajate ühistööna kokku pannud riikliku õppekava ning selle ainevaldkonna raamatute põhjal. Kõigepealt koostasime teemamoodulid 1. klassile. Kui olime ühe aasta nende

põhjal õpetanud, koostasime kõik 1.–4. klasside moodulid. Õppekava moodulitesse lisame vajaduse korral muudatusi iga õppeaasta augustis. Teemapõhisele õppele läksime üle klasside kaupa ehk esimesel õppeaastal 1. klassides, teisel õppeaastal 1. ja 2. klassides jne. Õpetamismetoodikas läksime uurivale õppele ja hindamises kujundavale hindamisele üle esimesel aastal kõigis klassides korraga.

Et rakendada kõiki aineid hõlmavat teemapõhist õpet, muutsime ka [tunniplaani](#). Tunniplaanis ei ole märgitud õppeaineid, vaid õpetajate nimed. Niisugune käsitus võtab klassiõpetajalt ära raami, mille kohaselt näiteks igal esmaspäeval teise tunni ajal peab matemaatikat õpetama. Õpetaja saab nädala tunde plaanides lähtuda mooduliteema läbimiseks vajalikest aineteülestest tegevustest. Kuna TIKis puudub koolikell, saab klassiõpetaja õppe sisu järgi muuta ka vahetundide aegu. Selline tunniplan, mille järgi tulevad õpilased kooli teema põhjal õppima, loob pinnase üldõpetusliku tööviisi tulemuslikuks rakendamiseks.

Samuti on õpetajate tunniplaanis iga nädala neljapäeval koostöise planeerimise aeg. Olen kümne õppeaasta jooksul näinud tõeliselt innustavat muutust koostööoskustes ja -soovis. Olen püüdnud õpetajatega mudeldada niisugust õppimistahet ja valmisolekut koostööks, mida eeldame oma õpilastelt. Esimestel aastatel vajas õpetajate koostöö pidevat jõustamist ja eesmärkide meeldetuletamist. Praegu tekib koostöös harva probleeme ning õpetajad tunnevad toetavatest kolleegidest siirast rõõmu ja kogevad, kuidas ühistegemisest on võimalik õpilaste jaoks midagi paremat luua ning et õpetaja üksinda kõiki üldõpetuse töömeetodeid välja arendada ei jõuaks. Sama klassiastme õpetajatel on ühine jagatud töökava, mida saavad mõtete ammutamiseks kasutada ka järgmiste õppeaastate õpetajad. Kogu õppevara, mida koolis loome, saavad elektroonselt kätte kõik õpetajad. Iga aastaga lisandub toetavat metoodilist materjali, samas on tore näha, kuidas iga uut teemamoodulit alustatakse värskete mõtetega ja püütakse koostada mooduli sisu, mis vastaks just selle aasta õppijate vajadusele.

Igal teemamoodulil on järgmised põhielemendid:

- * uurimisteema,
- * pealkiri;
- * keskne idee;
- * õppija profiili omadused;
- * mõisted;
- * kitsamad uurimisteemad.

Uurimuslik õpe

Õpetamismetoodikas oleme liikunud aineteülesele uurimuslikule käsitlusele. Püüame leida erinevaid viise, kuidas õpilane saaks endale tähenduslikult ja meeldejäädvalt teemat sügavuti uurida, arendades samal ajal nii aineteüleseid kui ka ainealaseid õpipädevusi. Pean uurimist väga vastutustundlikuks tegevuseks, mis tähendab, et püüame õpetajatega välja töötada sellist õpet, mis õpilases tõesti sügavat uut teadmist looks. Nende tegevuste väljatöötamisel on meid toetanud üleminek faktipõhiselt teadmiste edastamiselt [mõistetepõhisele õppele](#). Kui näiteks vabariigi aastapäeva eel õpitakse Eesti riigi sümboolikat, siis võiks alustada mõistega „funktsioon“ ehk luua sügavat teadmist sellest, miks üldse riigil näiteks hümn, lipp või vapp on. Kui arusaamine toimimisest on loodud, alles seejärel võiks hakata fakte õppima.

Näide teemapõhise uurimusliku tegevuse kohta

2. klassi teemamooduli keskne idee: toit läbib enne meieni jõudmist erinevad etapid.

Tegevus

Lapsed töötasid rühmades ja uurisid ühe joogi pakendi pealt selle suhkrusisaldust. Arutelu käigus panime joogid suhkru sisalduse järgi pingeritta. Töö tulemusena valmis plakat.



Tallinna Inglise Kollidži [uurimuslike tegevuste lisanäited](#).

Hindamine

Aineteülelele teemapõhisele kooli õppekavale üle minnes muutsime algklasside hindamissüsteemi nii, et see toetaks õppijakesksust. Üldõpetuse rakendamisel kasutame kujundava hindamise printsiipe. Kujundavalt hindame iga teemamooduli jooksul järgmistes hindamise etappides: eelhindamine, õppe jooksul hindamine, kokkuvõttev hindamine. Hindamise eesmärk on aidata õpilasel oma akadeemilisest, sotsiaalsest ja emotsionaalsest hetkeseisust ning arengust aru saada, seada uusi arengueesmärke ning sõnastada tegevused, et nende eesmärkideni jõuda.

Eelhindamine

Eelhindamine toimub mooduli häälestava tegevuse juures, kus õpetaja korraldab tegevusi, millega nii tema kui ka õpilased saavad välja selgitada eelteadmised, mis igal õpilasel mooduliteema kohta juba olemas on. Samuti aitab häälestav tegevus teemamooduli vastu huvi tekitada ning õpetaja saab õpilaste teadmiste ja huvi põhjal järgmisi tegevusi planeerida.

Eelhindamise näide

4. klassi teemamooduli keskne idee: inimesed loovad erinevate institutsioonidega riigi selleks, et koos hästi toimida.

Eelhinnatav tegevus. Klassi seintel on riigi toimimisega seotud mõisted (nt valimised). Õpetaja paneb muusika mängima ning õpilased liiguvad selle mõiste juurde, mida soovivad arutada. Õpetaja keerab muusika kinni. Selles rühmas, kes on mõiste juurde kogunenud, arutatakse, mida mõistest teatakse. Õpilased liiguvad mõiste juurest mõiste juurde ning arutlevad vastavates rühmades mõiste sisu ja mõistega seotud näidete üle. Samal ajal kui õpilased mõistete tähendust arutavad, teeb õpetaja õpilaste eelteadmiste kohta kirjalikke märkmeid, mis aitavad tal teemamoodulit õpilaste teadmistest ja huvidest lähtuvalt paremini planeerida. Koduseks tööks jääb uurida selle mõiste tähendust, mida õpilane viimasena arutas. Järgmisel päeval jagatakse klassile kodus leitud uut infot.

Hindamine. Õpetaja kirjutab elektroonsesse päevikusse tagasiside selle kohta, kuidas õpilane oma ideid väljendada julges, kuidas kuulas teiste õpilaste mõtteid ning kuivõrd aktiivne oli tema osalus. Õpilane kirjutab pärast tegevust eneserefleksiooni selle kohta, mida ta juba riigi toimimisest teab ning mida sooviks teada saada.

Hindamine õppe jooksul

Hinnatakse teemamooduli jooksul selleks, et aidata õpilastel ja õpetajatel mõista, mis teadmiseni on õpilased oma protsessis jõudnud, kuidas õpilased oma teadmisi rakendavad ning kuidas nad ennast õppes tunnevad. Selle

info põhjal plaanitakse järgmised eesmärgid ning tegevused nende eesmärkide saavutamiseks. Uurimist soodustavad ja toetavad õpetamis- ning hindamismeetodid moodustavad õppe terviku. Õpetajapoolse hindamise eesmärk on suunata ja julgustada edasist õppimist. Samuti annavad õpilased protsessi jooksul regulaarselt tagasisidet nii iseendale, kaasõppijale kui ka õpetajale.

Õppe ajal hindamise näide

4. klassi teemamooduli keskne idee: kirjutamiskunstil on kindlad õpitavad võtted, mille eesmärk on kõita ja lugejaga suhelda.

Tegevus

Lapsed uurivad omal valikul üht inimahvi (šimpansit, gorillat, orangutani või gibonit) kirjeldavat teabeteksti. Pärast tekstiga tutvumist kirjutavad lapsed samal teemal kirjandi.

Hindamine

Õpilane jälgib jutu ülesehitamise kriteeriume (sissejuhatus, tegevuskäik, kokkuvõte), kasutab mitmekesist sõnavara, loob sündmustiku, tegelased ja tegevuskohta. Õpilane märgib, kas kõik kriteeriumid on tema kirjandis olemas. Õpetaja kirjutab iga kriteeriumi kohta hinnangu. Õpilane ja õpetaja istuvad paaris ning analüüsivad tabeli põhjal õpilase kirjandit, õpilane täiendab enda hinnangu lahtreid. Õpilane seab endale järgmised kirjandi kirjutamise eesmärgid ning kirjutab need tabeli alla. Õpetaja kirjutab tabeli põhjal tagasiside elektroonsesse päevikusse.

Hindamise tööleht

Kirjand	Õpilase hinnang	Õpetaja hinnang
Korrektne ülesehitus (sissejuhatus, tegevuskäik, kokkuvõte)		
Rikkalik sõnavara		
Sündmustik		
Tegelased		
Tegevuskoht		

Minu kirjandis olid täidetud järgmised hindamiskriteeriumid:

.....

Järgmises kirjandis peaksin tähelepanu pöörama

.....

Tallinna Inglise Kolledži [hindamise lisanäited](#).

Kokkuvõttev hindamine

Kokkuvõttvas hindamises vaatavad õpilane ja õpetaja kogu mooduli jooksul õpitule tagasi ning annavad [hinnangu õpitulemuse saavutamisele](#). Lisaks antakse õpiväljundite täitmise kohta tagasisidet poolaasta tunnistusel. Õpiväljundite omandamise ja mooduli kokkuvõtvate tegevuste täitmise kohta antakse tagasisidet järgmiste hindamiskriteeriumide alusel:

- * oskaja: õpilane on õpitust täielikult aru saanud ning kasutab omandatud teadmisi ja oskusi iseseisvalt, järjepidevalt ning enesekindlalt;
- * tegutseja: õpilane on õpitust aru saanud ja oskab omandatud teadmisi kasutada;
- * arenev: õpilane on õpitust osaliselt aru saanud ning vajab teadmiste kasutamisel tuge ja/või materjalide kohendamist;
- * algaja: õpilane on osalenud õppes, aga ei ole õpitust kõike mõistnud, mistõttu vajab sageli tuge ja materjalide kohendamist.

Tagasiside tunnistusel täidab riikliku õppekava kohustust võrrelda kokkuvõtva hinnanguna õpilase ainealaseid teadmisi ja oskusi õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja seatud eesmärkidega. Kriteeriumid ei ole hinded, neist ei saa arvutada õpilase keskmist ainetulemust, sest kõik osaoskused ei ole sama kaaluga. Kriteeriumide ainus eesmärk on aidata paremini mõista, millised õppeaine osaoskused on omandatud ning mis osaoskuste kohta tuleb eesmärke seada. Kokkuvõtva hindamise lausepangad oleme loonud õpetajate koostöö tulemusena. Selleks, et õpetaja tagasisidet ja õpitut mõtestada ning uusi õpieesmärke seada, on kokkuvõtva hindamise osa ka õpilase eneserefleksioon.

Peamised tähelepanekud

Olen TIKis õppejuhi ja õpetajana töötanud alates 2011. aastast, mil alustasime algklassides üldõpetusliku töövormi arendamist. Kümne arendusaasta jooksul olen märganud järgmisi suuremaid muutusi:

Õpilaste ja õpetajate koolirõõm on kasvanud ning vanemate peamine tagasiside on, et laps tahab väga koolis käia;

Õpilaste ja õpetajate õpe on muutunud elulisemaks ja teemade käsitlemine sügavamaks;

Õpilase edu õppijana ei defineeri hinded, vaid tema õppija profiil on muutunud mitmetahulisemaks;

Õpetajate jaoks on üheks töö peamiseks ajendiks saanud head suhted ja koostöö kolleegidega ning seetõttu oskavad nad õpet kavandades paremini juhtida ka õpilaste tähelepanu sellele, et igal indiviidil tuleb lisaks isiklikele eesmärkidele panustada ühiskonna toimimisse laiemalt.

Lõimingu võlu ja valu

Kristi Mumm, [Tartu Forseliuse Kool](#)

Tartu Forseliuse koolis alustasime lõimingu süsteemsema väljaarendamisega viis aastat tagasi, kui hakkasime koostöös Tartu ülikooli ja teaduskeskusega AHHA välja töötama ahhaaliku kooli mudelit.

Ahhaalik koolimudel on üks viis, kuidas rakendada nüüdisaegset õpikäsitust. Selle mudeli üks olulisi tunnuseid on, et õppimine oleks õpilastele terviklik ja seotud, eluline ning koostöine. Õpetajad olid varemgi lõimingu tegelenud, kuid pigem olid need juhuslikud, ebaregulaarsed ja paari õpetaja koostöised projektid.

Oma süsteemi loomisel oleme toetunud Tartu ülikooli haridusuuenduste ja õppekavaarenduse keskuse [lõimingukogumikule](#).

Protsess ja ettevalmistus

Süsteemi arendamiseks oli esimese sammuna vaja õpetajatega koostöös vaadata ja arutada, mida lõiming tähendab, mis on erinevad lõiminguvõimalused ja vaated ning miks üldse on vaja lõimida. Teada on, et lõiming eeldab õpetajate tihedat koostööd, milleks tuleb leida aega. See tähendab, et just koolijuht peab sellele mõtlema, kuidas luua õpetajatele sobivad koostöövõimalused.

Algul kohtusime vaheaegadel, kus ühisel seminaril arutasime, mis lõiminguvõimalusi on olemas ning kuidas planeerime meie tegutsema hakata. Otsustasime alustada klasside kaupa ning koostada II ja III kooliastme klassidele lõiminguplaanid. Aineõpetajad võtsid ette 4. klasside ainekavad ning tõid esile peamised teemad, mida nad 4. klassis käsitlevad. Algul kavatsesime lõiminguplaanid teha trimestrite kaupa. Esimeseks võtsime ette 4. klassi I trimestri, millele järgnesid teised trimestrid ning 7. klassi ainekavad.

Miks lõiming ei toiminud?

Kuigi olime enda arvates alustanud selge süsteemiga, tundus siiski, et millegipärast lõiming ei tööta ning plaanid ei rakendu. Istusime õpetajatega kokku ja arutasime, kuidas edasi tegutseda ning mida teisiti teha. Meie jaoks oli selge, et lõiming võiks olla orgaaniline osa õppest. Olime aru saanud lõimingu väärtusest ja olulisusest, kuid raske oli seda igapäevasesse õppesse lisada. Arutelu käigus mõistsime, mis olid olnud peamised põhjused, miks lõiminguplaanid hästi tööle ei hakanud.

- * Koostasime esialgu plaanid trimestrite kaupa ning vaatasime, mida õpetaja ainekavast tavaliselt ühel või teisel trimestril käsitleb.
- * Osa õppeaineid olid seotud kunstlikult ega sobinud lõiminguplaani, mistõttu jäid ka plaanid tihti poolikuks.
- * Lõiminguplaanil puudus selge juht.
- * Õpilastele olime jätnud vähe valikuid, me ei olnud neid lõimingu plaanidesse kaasanud.
- * Me ei küsinud õpilastelt lõimingu kohta tagasisidet.
- * Õpilaste reaktsioon oli oodatule vastupidine. Pigem oli kuulda vahel märkusi „Jälle see teema ...”. Eesmärk oli ju õppetööd hoogustada, siduda ning õpilasi rohkem motiveerida.
- * Järgmisel aastal sama klassi õpetavad õpetajad ei tundnud seotust loodud lõiminguplaanidega.

Mida muutsime ja kuidas nüüd tegutseme?

Hakkasime murekohtadega aktiivselt tööle ning muutsime ja täiustasime oma süsteemi. Võtsime fookusesse tervikliku vaate, mis tähendab, et lõiminguplaanide koostamisel ühele klassile lähtusid õpetajad oma õppeaine

ainekavast kui tervikust: vaadati, mida käsitletakse selles aines terve õppeaasta jooksul. Toon esile etapid ning põhjendused, kuidas oma süsteemi muutsime.

Iga klassi lõiminguplaani tegid koos kõik õpetajad, kes seal klassis õpetasid või võisid tulevastel aastatel õpetama hakata. Nii on kõik seotud ja panustanud; kõik, kes ühel või teisel ajal peaksid lõiminguplaani oma õppeainesse siduma, on teadlikud plaani olemasolust ja mõistavad, et neil on seda vaja.

Esimese etapina nimetas iga õpetaja enda õpetatava aine kohta kolm suuremat teemat.

Õpetajad istusid laudkondades, kus igast laudkonnast üks tutvustas teistele (kogu auditooriumile) lühidalt oma õppeaine teemasid. Kõik kuulasid ja mõtlesid, kas nende õpetatav aine seostub kuidagi kirjeldatud teemadega.

Kui ring sai peale, tegid teemasid tutvustanud õpetajad paberile mõistekaardi. Kõik said ruumis ringi käia ning minna selle inimese mõistekaardi juurde, kus tema aines mingisugused seosed olid tekkinud. Kui seoseid ei olnud, siis ettepanekuid ei esitatud. Nõnda vältisime kunstlike lõiminguplaanide loomist.

Järgmisena süsteem kordus: iga laudkonna teine liige tutvustas oma teemasid. Kõik kuulasid ning pärast käidi ringi ja lisati mõistekaardile oma õpetatava ainega seotud ideid (kui neid oli! Taas kord oli tähtis vältida kunstlikkust).

Kui kõik õpetajad olid oma ainekava suuremaid teemasid tutvustanud ning igaühel oli paberil mitu mõistekaarti, tuli oma laudkonnas valida välja kõige sisukamad mõistekaardid, kus ideed olid kõige n-ö mahlasemad ning rikkalikumad.

Tekkinud teemad kirjutasime auditooriumi tahvlile ning vaatasime neile üheskoos otsa.

Järgmiseks tegime veel kärpeid, tõmbasime mõne teema maha, mõned teemad ühendasime ning lisaks jagasime ära, mis teemadega ja mitmendas trimestris tegeldakse. Püüdsime jagada nii, et igale trimestrile jääks vähemalt üks lõiminguplaan; mõnele jäi ka kaks. Meie tegemisi iseloomustas paindlikkus. Nii mõnigi õpetaja sai aru, et tema aines on võimalik trimestriti teemasid ümber tõsta, nii et õpilaste jaoks oleks õppimine terviklikum.

Välja valitud teemade kohta hakkasid õpetajad täitma lõiminguplaane (vt tabel 1). Toetusime lõimingukogumikule, kus on selgelt esile toodud, mis on lõiminguplaani metateema, mis õppeained on seotud, mis üldpädevusi arendatakse, mis on iga seotud õppeaine õpitulemused ja tegevused ning kõige lõpuks, mis on neid õppeained siduv ühine kulmineeruv tegevus.

Tabel 1. Lõiminguplaan 8. klassile: tervislik toitumine.

Metateema: TERVISLIK TOITUMINE				
Üldpädevused: enesemääratluspädevus, sotsiaalne pädevus, väärtuspädevus, digipädevus				
KODUNDUS	KEHALINE KASVATUS	BIOLOOGIA	INIMESEÕPETUS	FÜÜSIKA
Õpitulemused:	Õpitulemused:	Õpitulemused:	Õpitulemused:	Õpitulemused:
Õpilane tunneb tervisliku toitumise põhimõtteid.	- Õpilane oskab hinnata kehalise tööga kulutatavat energiat - Õpilane oskab hinnata erinevate ainete omastatavust ja saadavat energiat.	- Õpilane oskab välja tuua erinevate taimede toiteväärtusi - Õpilane mõistab taimetoitluse plusse ja miinuseid	- Õpilane teab erinevaid toitumist mõjutavaid tegureid. - Õpilane oskab rakendada toitumise valgusfoori oma toiduvalikute tegemisel. - Õpilane oskab selgitada toitumise mõju tervisele.	Õpilane oskab arvutada toidust saadud energia kulu töö tegemisel.
Tegevused:	Tegevused:	Tegevused:	Tegevused:	Tegevused:
- Toitumisega seotud mõisted (toiteväärtus, toiduenergia) - Mikro- ja makrotoitained ja nende funktsioon organismis - Toitumishäired - Reklaami mõju tarbimisele - Tervisliku nädalamenüü koostamine	Erinevate kehaliste tegevustega kulutatava energia arvutamine (jooks, kõnd, pallimäng jms)	- Erinev toiteväärtus erinevatel taimedel (valgud, rasvad, süsivesikud) - Taimede juure uurimine, juur kui taime toidu tagavara (porgand) - Seened toiduainetööstuses	- Näited toitumist mõjutavatest teguritest, reklaamidest - Mõisted: nälg, isu, toitained, lisained, kohalik toit, energiatasakaal, KMI, söömishäired, toiduohutus - Toitumise valgusfoori meisterdamine - Oma toitumise 3 päeva analüüs - Tervisliku toitumise kampaania loomine	- Arvutusülesanded (kui palju pead tegema tööd, et kulutada ära saiakestest saadud energia) - Töö arvutamine, jõud, rakendamine.
Ühine kulmineeruv tegevus: TERVISLIKU TOITUMISE KAMPAANIA NOORTELE (film, laul, luule, reklaam, poster, võistlus, üritus, viktoriin, vms)				

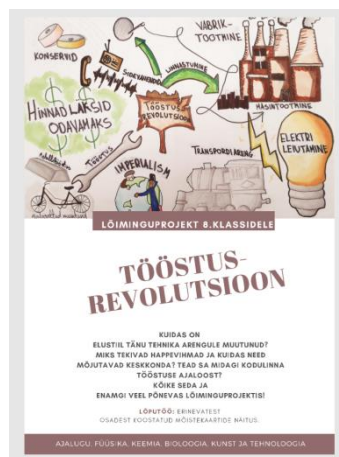
Iga lõiminguplaan sai vastutava juhi, kes kutsus enne plaaniga alustamist aineõpetajad kokku. Räägitakse uuesti üle, mida igas ainetunnis tehakse, mis on ühine ülesanne, kes aineõpetajaist lõimingut õpilastele tutvustab, millal plaaniga lõpetatakse ning kuidas toimub hindamine.

Õpilaste kaasamine lõimingusse

Avastasime, et oma suures tuhinas olime jätnud õpilased kõrvale, seega mõtlesime hoolega, kuidas lõimingu atraktiivsust suurendada ning õpilasi rohkem kaasata. Võtsime fookusesse, et pingutust nõudev ülesanne, mis hõlmab erinevaid õppeaineid, peaks olema selline, kus õpilased saaksid teha valikuid (nt 8. klassi lõiminguplaani „Tervisklik toitumine“ ühine kulmineeruv tegevus oli tervisliku toitumise kampaania meeskondades ning õpilased said valida, kas teevad selle filmi, laulu, luuletuse, ettekande või võistlusena või praktilise tööna).

Koostasime [lühiküsimustiku](#) Stuudiumisse, et õpilastelt lõimingu kohta tagasisidet küsida ja plaani selle järgi täiustada. Tänu õpilaste tagasisidele saime kinnitust, et valikute pakkumine muudab ülesande õpilastele tähenduslikumaks.

Lisaks otsustasime lõimingu õpilastele paeluvamaks teha ning reklaamisime seda postritega. Kui lõiming algas, panime igasse konkreetset plaani puudutava õppeaine klassi postri, et õpilastel oleks silme ees: praegu tegeldakse selle teemaga. Mõned näited valminud postritest:



Tagasi mõeldes oleme aru saanud, et hakkasime õpilasi kaasama õigel ajal, kuna lõimingut alustades polnud me ise veel koostööfaasi jõudnud. Pidasime esmatähtsaks, et õpetaja usuks lõimingu võlusse ning näeks selle vajalikkust, nii on lihtsam lõimingut ka õpilastele õhinaga tutvustada.

Kokkuvõte

Oleme uue süsteemiga tegutsenud paar aastat ning võime öelda, et oleme oma kooli jaoks loonud toimiva lõimingsüsteemi. Tähtis on koordineerida lõiminguga tegelemist, vaadata, et plaanid oleksid juhitud ning plaani lisatud õppeained oleksid seal põhjendatult. Kindlasti on vaja õpilasi kaasata, et suurendada nende motivatsiooni ja muuta lõiming ka nende jaoks oluliseks. Meie teekond lõimingsüsteemi koostamisel on olnud põnev, kohati konarlik, kuid oleme avatud seda täiustama ja arendama ning põnevatest kogemustest õppima. Püüame tulevaste aastate jooksul luua kõigile II ja III kooliastme klassidele lõiminguplaanid ning panustame süsteemi järjepidevusse ja toimimisse.

Allikas

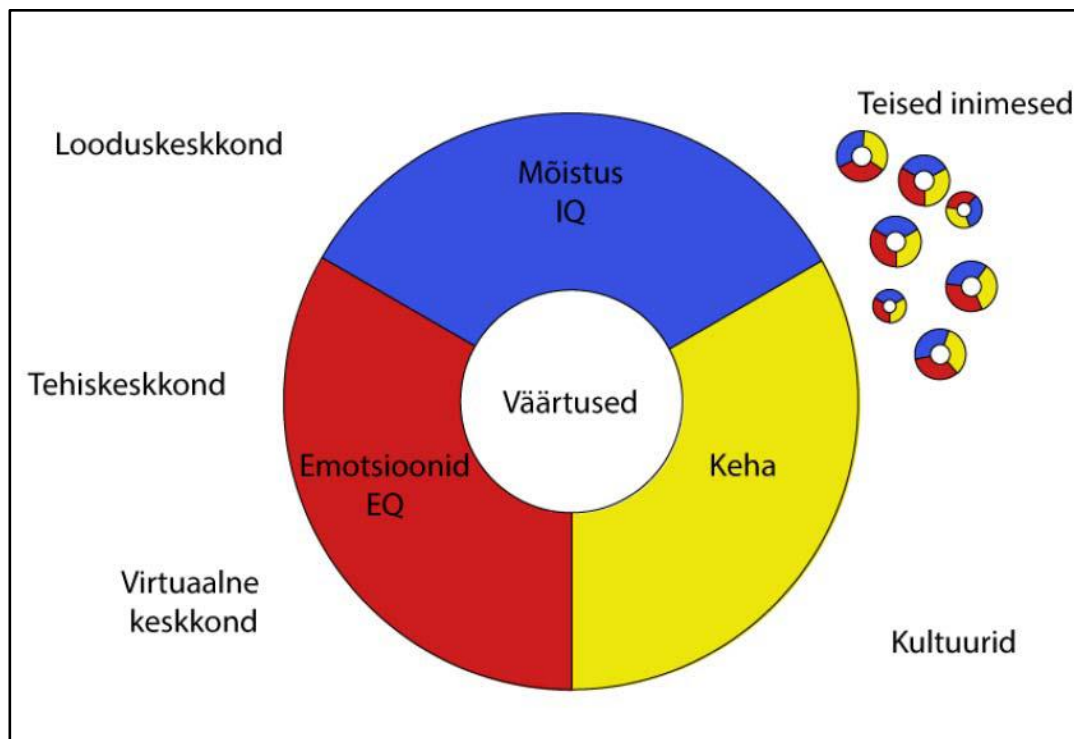
Lõiming. Lõimingu võimalusi põhikooli õppekavas (2010). Koostanud ja toimetanud J. Jaani, L. Aru. Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus. – <https://www.hm.ee/sites/default/files/l6imingukogumik.pdf>

Lõiming tasakaalus ja tervikliku isiksuse arendamisel

Kristi Laanemäe, [Loova Tuleviku Kool](#)

Sissejuhatus

Milline on HEA KOOL? See ei ole küsimus, millele saaks lühidalt ja lõõvalt vastata. Ometi algatati just sellel ajendil 2017. aastal Loova tuleviku kool. Heas koolis omandavad õpilased hea hariduse, mis toetab elus hästi hakkama saamist. Heas koolis on õpilastel, õpetajatel ja vanematel hea olla. Selleks, et kool oleks hea, on vaja mõelda väga paljudele aspektidele. Õppe sisu ja korraldus, inimesed ja suhted, arendus ja juhtimine, analüüs ja koostöö – kõik on oluline, kuid kõige aluseks on väärtused, põhimõtted ja eesmärgid.



Joonis 1. Tasakaalumudel. Loova tuleviku kooli lõpetaja võiks olla võimalikult tasakaalus iseenda sees, teiste inimestega, virtuaalsete keskkondadega, tehiskeskkondadega ja looduskeskkonnaga

Loova tuleviku kooli missioon on luua tervikliku, tasakaalus ja omapärgelise indiviidi arenguks sobiv keskkond.

Selle saavutamiseks järgib koolirahvas seitset printsiipi:

tulevikuoskuste printsiip – õpe toetab nelja tulevikuoskuse – ettevõtlikkuse, loovuse, iseseisvuse ja vastutusvõime – arengut. Arendame neid oskusi õpilastes eesmärgipäraselt valitud teemade, õppesisu ja -tegevuste kaudu ning teeme parimate võimaluste leidmiseks koostööd erinevate inimeste ja institutsioonidega;

õnneliku isiksuse printsiip – loome metoodiliselt aluse lapse vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse külje arengule;

isikupärase kohtlemise printsiip – et iga laps saaks õpetajalt vajalikul hulgal tähelepanu ning personaalset juhendamist, õpib Loova tuleviku koolis ühe õpetaja kohta maksimaalselt 15 õpilast;

vägivallatuse printsiip – mitte kellegagi ei suhelda võimu rakendades, vaid probleemid lahendatakse arutelude, konsensuse ja nõusoleku kaudu;

täieliku lõimingu printsiip – rakendame lõimingut õppes nii palju kui võimalik ja mõistlik. Lõimingu eesmärk on tõhusam õppimine motivatsiooni hoidmise ning loovuse ja ettevõtlikkuse arengu kaudu. Õpitut rakendame kohe reaalseid probleeme lahendades;

kooli avatuse printsiip – suur osa õppest toimub väljaspool kooli: õues, looduses, muuseumis, laboris, ettevõtetes. Teeme koostööd avaliku, kolmanda ja erasektori organisatsioonidega ning eraisikutega Eestist ja välismaalt. Kool ja kodu on partnerid lapse arengu toetamisel;

haridusuuenduse printsiip – õppe planeerimisel ja õpikeskkonna loomisel arvestame uuemaid teadusuuringuid ning positiivseid haridusuuenduse kogemusi kogu maailmast.

Nagu näha, on lõiming kooli aluspõhimõtete hulgas. Nii on see alati silma all ja ei kaota tähtsust ka siis, kui fookus on ajutiselt millelgi muul. Loomulikult ei ole see kujunenud niisama.

Lõimingu põhiline eesmärk on aidata õppijal luua seoseid ja terviklikumat pilti õpitust. Terviklikuma maailmapildiga ning mitmekesiseid seoseid luues saab paremini lahendada keerulisi probleeme ja orienteeruda elu keerukuses.

Õppest Loova tuleviku koolis

2020/21. õppeaastal toimub Loova tuleviku koolis õpe 1.–6. klassis. III kooliaste avatakse 2021/22. õppeaastal. Paralleelklasse ei ole. Klassikomplekti maksimaalne suurus on 15 õpilast.

Lähtuvalt ülalmainitud printsiipidest ja kooli eesmärkidest tuleb Loova tuleviku koolis õppekavaarenduses ja õppekorralduses arvestada paljusid aspekte. Olgu need siin üle korratud:

- * õpe on võimalikult ulatuslikult lõimitud;
- * õpe on planeeritud ja korraldatud võimalikult terviklikult. See tähendab õpitulemuste, õppesisu, õppemeetodite ja hindamise kooskõla;
- * tulevikuoskused, õnneliku inimese oskused ja muud üldpädevused on õppe loomulik osa;
- * õpe on võimalikult eluline. Tuleb lahendada päriselu probleeme, uurida elu erinevate nurkade alt ja proovida ise asju läbi. Tuleb käia palju koolist väljas ning kutsuda kooli külalisi;
- * õpet korraldades arvestatakse õpilaste erinevaid vajadusi (multisensoorne vaade, individuaalsed eesmärgid, õppe diferentseerimine, mitmekesised aktiivõppemeetodid, valikuvõimaluste ja vastutuse andmine õpilastele, erinevad töövormid (üksi-, paaris- ja rühmatöö), koostöö tugispetsialistidega);
- * vähemalt üks kord aastas teeb iga klass eakohast uurimistööd, mille tulemused kantakse ette suurema publiku ees (teiste klasside õpilased ja lapsevanemad);
- * kool osaleb Tallinna suurel jõululaadal;
- * kevadel korraldatakse Saarefestival, mille toimumisse panustavad kõik õpilased;
- * oluline on hoida koolirõõmu ja õpiindu.

Loova tuleviku kooli õppekava koosneb üldosast ja lõimitud ainete kavast. Üldosa kirjeldab õppekava ja õppekorralduse üldisi põhimõtteid ning on kooskõlas kooli väärtuste ja aluspõhimõtetega. Lõimitud ainete kavas on esile toodud täpsemad lõimingupõhimõtted, ainevaldkondade kirjeldused eraldi ning õppeainete õpitulemused ja õppesisud ühtses, lõimingule suunavas tabelis klassiti. On väga tähtis, et ka õppekava sisu ja vorm toetaks lõimingu realiseerumist.

Ainete mahud kooli õppekavas

Lõimitud õpe peaks vähendama ainesisude ja õppetegevuste dubleerimist. Seega võiks põhimõtteliselt tekkida ainetunni mahtude ülejääk. Kuna täpset ainetundide vajadust lõimingu kontekstis on väga raske prognoosida

(pealegi sõltub see alati õpilastest ja õpetajast), siis on Loova tuleviku kooli õppekavas ainetundide mahud märgitud miinimumi-maksimumi vahemikuna. RÕKi kohustuslike ainetundide maht jääb umbes selle vahemiku keskele (v.a mõni õppeaine, mille maht on kooli õppekava rõhuasetuste tõttu suurem). Üldõpetuse tunnimahud võtavad arvesse kõikide ainete mahtusid, mis üldõpetusse kuuluvad.

Tabel 1. Ainetundide mahud

1 klass

Õppeaine	Arvestuslikke tunde (45 min) õppeaastas
Üldõpetus (eesti keel, matemaatika, loodusõpetus, inimeseõpetus, kunst, kehaline kasvatus, õnneliku inimese oskused)	455–550

5. klass

Õppeaine	Arvestuslikke tunde (45 min) õppeaastas
Matemaatika	125–150

Lõimingu viisid Loova tuleviku koolis

Asustamise meetod

1.–5. klassis toimub lõiming [asustamise meetodil](#). Õppekorralduse viisiks on üldõpetus. Eraldi õpetaja on osa kunstitundide tarbeks ning muusika ja võõrkeeke õpetamiseks. Ülejäänud õppeaineid õpetab klassiõpetaja.

Meetodi olemus

Asustamine kujutab endast laste kujutletava tsivilisatsiooni mängulist loomist ja arendamist. Stardipositsiooniks on olukord, kus gloobusele märgitakse asustamata saar – looduslik, inimtegevuseta keskkond. 1. klassi lapsed „leiavad” saare kaardi (mille on joonistanud õpetaja) rannast pudelpostina. Esimese õppeaasta jooksul valmistatakse saarele sõiduks. Kevadeks jõutakse kohale ja luuakse esmane peatuspaik. Õpilaste ülesanne on saar asustada ning sellele oma äranägemise järgi tsivilisatsioon luua. Õpetaja on sel teekonnal suunaja, inspireerija ja korraldaja.

Mida õpitakse?

Õpitakse kõike, mis võimaldab saavutada RÕKi õpitulemusi (lugemist, kirjutamist, arvutamist, laulmist, joonistamist, liikumist jne), suurel määral üldpädevusi, aga peale selle muudki eluks vajalikku. Kuna asustamine tähendab nn elu mängimist, siis lähtub suur osa õppeülesannetest päriselust. Õppesisu liidetakse päriselu ülesannetele võimalikult loomulikult, aga päris kõrvale pole jäänud ka harjutused ja töövihikuülesanded. Õpetaja valib neid nii, et need sobiksid lõimingulooga.

Asustamise meetodil õpitavad teemad moodustavad loogilise narratiivi ehk loo. Teemad, mida asustamise loomulik protsess võimaldab käsitleda, on näiteks asukoht maakeral, loomastik, asustuse ettevalmistamine, asustajate reis saarele, randumine, peavari, kodu, vesi, toit, toidu kasvatamine, kalastamine, tervishoid, haridus, religioon, õigusloome, rahandus, kommunikatsioon, valitsemine, maksud, teenused, reklaam, tööstus, eksport, import, kultuur, kunst, keskkond, energia, teadus, keeled.

Kuidas õpitakse?

Asustamise lugu on jaotatud viiele õppeaastale. Esimene ja teine õppeaasta vajavad konkreetset lõiminguteemade järjestust. Edaspidi pole järjestus enam nii tähtis. Lõiming toimub saare asustamisel eettulevate küsimuste või probleemide ümber. Mõnikord saab klassiõpetaja tegeleda nende küsimustega tavapärase ainesisu raames, mõnikord mõtleb saarelooga seotud õpetaja välja õppeülesanded, mõnikord lõimib õppeained ühte suurem projekt. Lõimingu korraldab klassiõpetaja õppekava, oma tugevuste, õpilaste huvide ja lõiminguloo järgi.

Näide asustamise ja õppesisu lõimingu kohta 1. klassis: loodusõpetuse loomade ja taimede tundmise teema rakendatakse konteksti, mis loomad ja taimed ootavad õpilast saarel. Kas on ootamas ohtusid? Kas võib kohapeal olla midagi süüa?

Näide asustamise loo lõimitud õppe päevast 3. klassis.

Näide asustamise loo lõiminguprojektist: 5. klassis kirjutavad õpilased saare kroonika, kuidas nad saarele jõudsid, omamütoloogia, olulisemad sündmused jne. Kroonikas kajastub saare jaoks loodud lipp, vapp ja hümn. Saarel on oma raha, valitsus ja põhiseadus ning saareelanikel on ametid. Projekt lõimib eesti keelt, kirjandust, ajalugu, inimeseõpetust, ühiskonnaõpetust ja kunsti. Kroonika loomine on kogu klassi ühistöö.

Kooli blogist leiab [artikli](#), milles klassiõpetaja Kätlin Kallas kirjeldab saarelooga seotud lõiminguülesandeid.

Miks just see meetod?

Meetod toetab kooli väärtusi ja eesmärkide saavutamist.

Arvestatakse lapse individuaalsust. Asustamise meetod võimaldab lastel endal oma õppimist juhtida, tegutseda oma võimete ja annete põhjal ning võtta valmisoleku alusel ka vastutust. See toetab omakorda enesejuhtimisvõime, loovuse ja ettevõtlikkuse arengut. Lapse kaasamine protsessi ning tema enda initsiatiivi võimaldamine ja rakendamine tagab õpimotivatsiooni.

Õppeained lõimuvad loomulikul viisil. Üks suur probleem õppes ongi see, et koolis õpitut ei osata elus rakendada. Samuti ei osata ühes aines saadud teadmisi ja oskusi rakendada teises aines. Just eluliste ülesannete ja probleemide lahendamise kaudu treenib asustamise meetod õpitu reaalset kasutamist. Asustamise meetod lõimib kõik õppeained loomulikul viisil. Kuna meetodi sisu on põhimõtteliselt elu mängimine, siis lõimuvad ained just nagu päris eluski. Meetodi autor Herdís Egilsdóttir on öelnud, et lapsed hakkavad tähele panema oma elu ja teiste rahvaste elu ning mõtlema, mida nemad saavad ja tahavad oma saarele.

Tõhusam kui traditsiooniline õpe. Aktiivne osalus, päriselulisus, motiveeritus, õpitu mitmel tunnetustasandil töötlemine ning koostöö teevad asustamisest tõhusa aktiivõppemeetodi. See võimaldab vähendada kodutööde hulka ja reserveerida osa õppeajast inimeseks olemise erinevate aspektide õppimisele.

Arendab tulevikuoskusi. Ettevõtlikkust, loovust, iseseisvust ja vastutusvõimet läheb saare asustamisel igal sammul vaja. Meetod on kasulik veel seetõttu, et harjutab lapsi end teadvustama oma elu korraldajate ja tuleviku loojatena. Prioriteediks pole mitte tarbimine või kohanemine, vaid loomine ja missioonitunne.

Teemapõhine lõiming

6.–9. klassis on korraldatud teemapõhine lõiming, mida toetab projektõpe. Õppeaasta on jaotatud viieks teemaploki, mille algus ja lõpp langevad kokku koolivaheaegadega. Teemaplokkide moodustamise aluseks on tasakaalumudel (vt eestpoolt).

- * Tasakaalus isiksus
- * Inimene tasakaalus loodusega
- * Inimene tasakaalus tehiskeskkondadega
- * Inimene tasakaalus teiste inimestega
- * Inimene tasakaalus teiste kultuuridega

Igal õppeaastal lisatakse ühele teemaplokile virtuaalmaailma lisasuund, et mitte jätta tähelepanuta tasakaalumudeli seda aspekti, mis käsitleb inimese tasakaaluseisundit seoses virtuaalmaailmaga. Teemaplokkide järjestused on igas klassis erinevad. Nende täpsem sihiseade on igal õppeaastal erinev ning see luuakse õpetajate koostöös. Sihiseadeks annavad aluse ainesisud, üldpädevused ja õpilaste arengu vajadused. Teemaploki on tavaliselt tuumaine (vahel ka mitu), mille maht võib teemaplokis olla suurem kui ülejäänud õppeaasta jooksul. Tuumaine õpetaja saab suurema sõnaõiguse teemaploki projekti valikul.

Peaaegu igas teemaplokis viiakse ellu ka projekt. Projekt on pikaajalisem, piiritletud, konkreetse tulemusega õppetegevuse vorm. Projektõppe tulemus peaks olema kellelegi realselt vajalik. Ideaalne projekt tegeleb päriselu probleemide lahendamisega analoogsel viisil, nagu see sünnib ka elus. Projektide raames toimub sügavam lõiming. Projektiga on seotud õppeained, mis on projekti tulemuse saavutamiseks loomulikult seotud ja mille panus on projekti õnnestumiseks vältimatu. Teised õppeained võivad toetada projekti õnnestumist kaudselt või olla täiesti autonoomsed.

Projektivälisel ajal hoiavad õpetajad fookust lõiminguteemadel ja lõimivad soovi korral õppeaineid väiksemas ulatuses omavahel.

Lõimitud õppe planeerimine

Lõimitud õppe planeerimisel on oluline pakkuda õpetajatele nn karkassi lõiminguks, aga mitte planeerida kõike detailsuseni. Karkassiks on lõimingupõhimõtted, töö kavandamise vormid ja lõiminguideed kas projektide või ülesannetena. Õpetajad peavad saama õppe n-õ enda omaks teha. Igal õpetajal on oma tugevused ja huvialad. Lõiming peab olema nii paindlik, et õpetaja saaks oma tugevusi rakendada. Samuti on vaja arvestada õpilaste vajadusi ja huve. Lõimingu planeerimine on seetõttu pidev protsess. Pidevas arendamises on nii karkass kui ka detailid.

Loova tuleviku koolis plaanitakse õpet mitmes etapis. Kohustuslikud etapid on märgitud mustas kirjas, vabatahtlikud punases.

Tabel 1. Lõimingu plaanimine

Jrk	Dokument	Kes osalevad?	Millal luuakse?	Mis andmeid sisaldab?
1.	Kooli õppekava. Lõimitud ainete kava	Kooli pidaja, juhtkond, õpetajad, (vanemad)	Vaadatakse üle iga 3 aasta järel	Lõimingu teemad, õppeainete õpitulemused ja sisud klasside kaupa. Suuremate projektide ettepanekud
2.	Klassi töökava	Õpetajad, kooli juhtkond	Märkmed töökava muutmiseks sisestatakse juunis. Muudatused ja arendustöö tehakse augustis	Lõimingu teemaploki ajalise järjestuses ja nende pikkus. Teemaploki rõhuasetus märksõnadena. Projektide lühikirjeldus. Tuumained. Ainete õpitulemused ja sisu teemaplokkidesse jaotatuna. Ainete mahud teemaplokkides

	Vaheetapid (teemaploki kava, teemaploki ülevaade õpilaste jaoks jne)	Õpetaja, lõimingujuht	Enne teemaploki algust	Õpetaja ise otsustab, millist osa soovib täpsustada
3.	Projektide kavad	Õpetajad, (kooli juhtkond)	Luuakse koolivaheaegadel	Vt allpool
4.	Nädalakavad ehk pärisplaanid	Õpetajad, õpilased, (vajaduse korral lapsevanemad)	Luuakse jooksvalt õppetöö käigus, 1– 2 nädalat varem	Teemaplokk ja selle rõhuasetused nädalas. Päevade kaupa iga tunni: teema õpitulemused häälestus, õppimine, refleksioon õppematerjalid

Joonis 2. 1.–5. klassi töökava näide (asustamise meetod)

Lõimingulugu:	...
Lõiminguteemad:	...
Suuremate projektide valik:	...
Kestvad projektid:	...

1. Teemaploki pealkiri, 1.–5. nädal			
Lõimivad projektid ja tegevused	Õppeaine	Õpitulemused	Märksõnad, teemad, õpitulemused
	Õppeaine 1		
	Õppeaine 2		
	...		
	Loovus	(õpitulemusi ei määrata)	
	Teised samal ajal tähelepanu all olevad oskused või väärtused	(õpitulemusi ei määrata)	

Joonis 3. Projekti kavandamise vorm

Projekti pealkiri:		
Sihtrühm:	Aeg:	Läbiviijad:
Teemaplokk või asustamise loo teema:		
Projekti kirjeldus ja struktuur (lühidalt):		
Eesmärk lähtuvalt õppekavast		
Õppeaine	Õpitulemus	
Matemaatika jne		
Väärtused, üldpädevused, kooli õppekava oskused		

Tegevuskava				
Õppeaine	Toimumisaeg	Tunni sisu	Väljund ja tulemus	Lisainfo
Sissejuhatus				
Projekti läbiviimine				
Refleksioon, analüüs				
Õppekäigud (koht, kuupäev, maksumus, korraldaja, saatja) Projekti jaoks vajalikud materjalid ja vahendid (Kust neid saab, kui palju maksavad? Kui vaja hankida, kes tegeleb?)				
Hindamine				
Õppeaine	Õpitulemus	Hindamismeetod	Hindamiskriteeriumid	

Lõimitud õppe korraldamine

Lõimingujuhid

Alates 2020/21. õppeaastast on meie koolis igal klassil lõimingujuhid. Üldõpetuse puhul on lõimingujuhtideks klassiõpetajad, teemapõhise lõimingu korral tavaliselt klassijuhataja. Lõimingujuhi töö on lisatöö ja see on tasustatud. Lõimingujuhi ülesanded:

- * osaleb ainekavade, töökavade ja projektide arenduses;
- * seab sisse lõimingualased suhtluskanalid teiste oma klassi õpetajatega;
- * on eestvõtja oma klassi lõimingu planeerimisel ja juhtimisel: korraldab koosolekuid ja arutelusid, sõlmib kokkuleppeid;
- * teeb õpilastega koostööd tulevaste projektide planeerimisel;
- * hoiab korras lõimingu planeerimise dokumendid: nädalaplaanid, projektide kavad;
- * jälgib lõimingu realiseerumist ja vajaduse korral tuletab osalistele kokkuleppeid meelde;
- * teeb ettepanekuid õppe konsultandile lõimitud õppe arendamise kohta.

Lõimingujuhtidega õpe on kestnud veel nii lühikest aega, et praegu ei ole võimalik selle tõhusust analüüsida. Lõimingujuhtide sisseseadmise ajendiks oli vajadus hajutada ja samas fookustada lõimingu toimimisega seotud vastutust. Kuna lõimimine on praeguses paradigmas ja olemasolevate õppematerjalidega siiski lisatöö, siis on vaja seada sisse süsteem, mis lõimingu õppeaasta jooksul toetaks. Meie kogemuse järgi kipub see muidu tagaplaanile jääma.

Koostöö korraldus

Lõimingu õnnestumise eeldus on aineõpetajate hästi toimiv koostöö. Märksa lihtsam on muidugi klassiõpetajal või mitme aine õpetajal. Sellisel juhul loob seoseid üks inimene. Ka planeerida on üksi ajasäästlikum. Samas on eeliseid koos lõimingu planeerides: genereeritavate ideede hulk on suurem, kasutada on rohkem elukogemust, üksteist toetatakse ja peegeldatakse. Koostöös planeerides on suurem tõenäosus, et õpe on õppija jaoks tähendusrikas, loob seoseid ja toetab terviklikku maailmapilti.

Õppeaastasse on vaja plaanida koostööajad. Loova tuleviku koolis on need järgmised:

- * õppe ja töökavade arendus suvevaheajal (asustamise meetod ja teemapõhine lõiming);
- * projektide loomine koolivaheaegadel enne algavat perioodi (teemapõhine lõiming);
- * projektide ning muu lõimingu kavandamine ja korraldamine.

Lõimingujuht korraldab koostöö kas virtuaalselt või lepib kokku kohtumised õppenädala sees (asustamise meetod ja teemapõhine lõiming).

Õpilastega töötatakse koos igapäevases õppes. Kõige lihtsam on õpilaste vajadusi arvestada klassiõpetajal, sest tema õppe plaanimine on paindlikum: pole vaja nii palju teisi õpetajaid arvestada. Klassiõpetaja teeb jooksvalt muudatusi nädalaplaanides ja vajaduse korral ka töökavas.

Teemapõhise lõimingu puhul on õpetajatel kohustus arutada õpilastega järgmist projekti sellele eelneval perioodil. Lõimingujuht kogub kokku õpilaste ettepanekud ja esitleb neid projektikoosolekul koolivaheajal.

Lõimingukoostöö on aeganõudev. Eriti aineõpetajatel kipub lõimingukoormus suureks minema: on ju igas klassis käsil oma teema ja mõnikord ka projekt. Lahendust sellele probleemile alles otsime.

Õppekorraldus

Üldõpetuslik töökorraldus

Üldõpetuse puhul reguleerib klassiõpetaja ise õppeainete mahtusid üldõpetuse tundides. Oluline on kontrollida õpitulemuste saavutamist ja kohaldada õpet õpilaste vajaduste põhjal. Mõned klassiõpetajad Loova tuleviku koolis eelistavad asustamise loo jaotamist teemaplokkideks, teised jälle sujuvate üleminekutega teemade vahetumist. See valik on õpetaja teha. Üldõpetusliku töökorralduse puhul on lihtne korraldada lõimitud õppetegevusi: õpetajat ei piira ainetundideks jaotatud päevakava.

Stuudiumisse kantakse tundidena üldõpetuse tunnid, sisuks õppeainete õpitulemuste ja üldiste pädevuste saavutamisega seotud õppetegevuste kirjed.

Aineõpetuslik tööviis

Tulenevalt teemaplokkide sihiseadest ja tuumõppeainetest ei ole õppeained jaotatud õppeaasta peale ühtlaselt. Mõnda õppeainet ei pruugi mõnes teemaplokkis üldse olla, teist on jälle suuremas mahus. Tunniplaan vahetub iga uue teemaplokiga (pärast igit vaheaega).

Projektidel on oma ajakava, kus teatud ainetundides tegeletakse projekti ülesannetega. Ülejäänud tundides korraldavad aineõpetajad õpet autonoomselt, järgides teemaploki sihiseadet.

Praegu ei ole Loova tuleviku koolis projektipäevi või -nädalaid. Kuna õpe ja lõiming on meie koolis pidevas arengus, ei ole välistatud, et katsetame millalgi ka projektipäevade või -nädalatega, et leida optimaalseim viis korraldada lõimitud õpet. Seega on meie koolis paralleelselt ja vahelduvalt kasutusel nii aineõpetus, üldõpetus kui ka erinevad lõiminguviisid. Niisugust ainet, mida kunagi ei lõimita, pole meil veel olnud.

Õpitulemuste hindamine lõimitud õppes

Seostatud, tervikliku maailmapildi tekkimist saab hindamisega nii toetada kui ka pärssida. Võimaluse võiks korral erinevate ainete õpitulemuste saavutamist hinnata ühise hindamismeetodi või -ülesande järgi. Päriselulised ülesanded ja probleemid on alati head lõimingu alused. Niisama hästi sobivad need ka hindamismeetoditeks.

Projektide puhul on hindamine mõistlik läbi mõelda projekti kavandamise faasis, kuna hindamine mõjutab ka tegevuskava. Päriselulise ülesande puhul tuleb tavaliselt lisada mitmekülgset hindamist võimaldavad lisaülesanded. Näiteks kui projekti või lõimitud õppeülesande tulemuseks on mingi ese, siis on hindamiseks ilmselt vaja, et õpilane analüüsiks töö etappe või oma valikuid. Et õpilane oskaks analüüsida, tuleb õpe nii üles ehitada, et tal tekiks analüüsisvõimekus. Esemega alusel hinnata on väga raske. Saab hinnata eseme otstarbekust, sobivust sihtrühmale, lähteülesandest kinnipidamist vms.

Niisiis on väga tähtis, mis kriteeriumid me hindamise aluseks võtame. Hinnata saame ainult seda, mida oleme õpetanud. Nõnda muutubki väga oluliseks tõsiasi, et hindamine, eesmärgid ja õpe peavad olema kooskõlas.

Hindamise kavandamisel selgub, kuivõrd on kavandatud ülesanne või projekt õppekava õpitulemuste ja sisuga seotud. Kui selgub, et seoseid on liiga vähe, on kavandamise faasis veel võimalik muudatusi teha.

Kokkuvõte

Juba rohkem kui 100 aastat tagasi katsetati John Dewey Chicago laborkoolis progressiivse pedagoogika põhimõtteid, mida Loova tuleviku koolgi praegu juurutab. Õppeainete lõimimine, tähendusrikas õppimiskogemus, teadmiste omandamine nende rakendamise ja kogemuse kaudu, kogemuste omandamine sotsiaalses interaktsioonis, õpetajate piisav tähelepanu igale lapsele, lapse arengu ja vajaduste arvestamine, kooli ja tavaelu piiride vähendamine, loomingu olulisus õppes – kõik need on põhimõtted, mille eest seisis juba Dewey (Edwards 2017). Ometi on nende põhimõtete rakendamine tänapäevalgi seotud müütide murdmise, lisapingutuse ja arendustööga. Hoolimata sellest on Loova tuleviku kooli sõnum, et „Kõiki neid põhimõtteid tasub rakendada!“. Õpilaste säravi silmi taipamised ja ootamatud lahendused ülesannetele; lapsevanemate üllatunud tagasiside, kui laps asub ise kodus lahendama probleeme, milleks vanematelgi mõnikord oskusi pole – need on hetked, mille nimel tasub pingutada.

Seostatud, terviklik maailmapilt võiks olla hea eeldus õnneliku, ennast teostava täiskasvanu kujunemisele. Loodetavasti jõuame tulevikus ka oma lõimitud õppe mõjude mõõtmiseni ning saame jälgida, kuidas Loova tuleviku kooli õpilased oma täiskasvanuelu ja maailma enda ümber loovad.

Allikas

Edwards, A. (2017). The Dewey school: The laboratory school of the University of Chicago 1896–1903. Abingdon: Routledge.

Terviklik haridus Gunter Pauli lugude järgi õppimise kaudu ehk tervikliku õppe programm „Seiklus“

Margit Randmaa, [Põltsamaa Ühisgümnaasium](#)

Olen oma õpetatavates ainetes sidunud lugude jutustamise, teaduslikud teadmised ja kogemusõppe, et lapsed õpiksid maailma nägema kui seostatud tervikut. Olen tuginenud [Gunter Pauli](#) tervikliku õppe programmile „Seiklus“, mille olulised märksõnad on seosed, elu, inspiratsioon, koostöö, loovus, uudishimu, sõprus. Tema käsitus on osa tavaõppest paljudes koolides Ameerika Ühendriikides, Euroopas, Lõuna-Ameerikas ja Kaug-Idas. Põhjalikumad teavet saab minu kokkupandud [video](#) esimesest 4 minutist.

Teadmiste-oskuste omandamise aluseks on [Gunter Pauli kirjutatud 3minutised lood](#). Lugudest on arendatud õpiideid eri aineis: bioloogia, keemia, füüsika, inseneriteadus, majandus, eetika, ajalugu, geograafia, matemaatika, eluviis, sotsioloogia ja psühholoogia. Lisaks tähtsustuvad emotsionaalne intelligentsus, kunstiline väljendus, süsteemne mõtlemine ja ettevõtlikkus. Lugusid sobib kasutada eri kooliastmes ning ka lasteaias.

Miks inspireerisid mind Gunter Pauli lood?

Gunter Pauli lastelugude kaudu saab õpetaja toetava ja kindla katuse, mille alla kujundada oma õpilastele ja endale sobiv ehitis. See niinimetatud ehitamine on nii õpetajale kui ka õpilastele põnev ning pakub rohkelt õppimisvõimalusi. Aga see ei ole mitte 19. ega ka 20. sajandi hoone (mida tänapäevane kooliharidus veel visalt soovita), vaid ikka 21. sajandi jätkusuutlik, loodust ja teisi arvestav võimas ehitis, mis on iga ehitaja näoline, kuid samas ühendab kõiki.

Millised need lood on? Kus saab neid lugusid kasutada ja kuidas?

Kõik lood on umbes 3 minutit pikad ja alati kakskeelsed, et soodustada võõrkeelte õppimist. Iga loo lõpus on õpetajale/lapsevanemale põhjalik abimaterjal koos taustinfoga. Lugudest käib läbi ligi 600 tegelast. Seda, et tema lugude järgi õppimisel jääb midagi õppekavast omandamata, ei ole vaja karta. Vastupidi, lapsed omandavad rohkem teadmisi, kui õppekava ette näeb. Lisaks saavad nad nagu muuseas oskusi ja teadmisi sellistes valdkondades, mida me iga päev justkui oma aine kõrvalt arendama peame, aga sellenimelist ainet tunniplaanis meie haridussüsteemis ei ole.

I kooliastmes on üldõpetusliku töökorralduse ja klassiõpetaja süsteemi puhul lugude edasiarendamine lihtsam. Põhikooli II ja III astmes tuleks aineõpetajail koostööd teha. Näiteks saavad Hiinas (kus katseprojekti raames rakendati Gunter Pauli lugude järgi õpetamist 5000 koolis) aineõpetajad kokku ja võtavad ühe loo ette, millega nad töötavad erinevatest aspektidest terve kuu vältel.

Looduse viis kuningriiki. Esimene lugu

Sissejuhatav Gunter Pauli tutvustus, üks lugu koos võimaliku lugude järgi õppimise näitega on nähtav minu kokkupandud [15-minutilise videolõiguse](#) (vt videot alates 4:20). Videos loen ette ja toon lõimingunäiteid Gunter Pauli loo „Looduse viis kuningriiki“ põhjal. Huvi korral saab vaadata [siit](#), kuidas Gunter Pauli ise oma lugu inglise keeles ette loeb, või [kuulata](#) näitleja Maria Annuse esituses lugu eesti keeles. [Siit](#) on näha videolõik, kus Gunter Pauli avab loo tausta, mis tema jaoks tähtis on ja mis ajendas teda seda lugu kirjutama. Need videod on filmitud Eestis detsembris 2020. Olin talle abiks ja toeks, et arutada ning tagasisidestada, mis on Eesti kontekstis oluline. Kuna tema lugude järgi õpivad kümned miljonid lapsed maailma eri piirkondades, siis peab ta väga tähtsaks, et lähtutaks riigi ja rahva eripärast.

Kui võtame vaatluse alla II kooliastme loodusõpetuse õpitulemused, katab lugu „Looduse viis kuningriiki“ täielikult teema „[Elu mitmekesisus Maal](#)“. Kunstiõpetuses võib sellesama looga soovi korral saavutada kõik [II kooliastme](#)

kunstiõpetuse õpitulemused, rääkimata eesti ja inglise keelest, kus saab tekstiga eri aspektidest töötada; matemaatikas naturaalarvud 0 – 1 000 000 000 ja nende esitus (järguühikud, järkarvud), diagrammid, protsent ja arvu 10 astmed; loomulikult suure hulga õpitulemusi ka ajaloo ning terviseõpetuses. Ja kõik see on saavutatav õpetaja loomingulise käsitluse ja kolleegide koostöö toel ainult ühe looga. Iga loo lõpus on juhend õpetajale või lapsevanemale, mis annab inspiratsiooni ja ideid, mida eri õppeaineis selle looga käsitleda võiks. Näiteks loo „Looduse viis kuningriiki“ puhul on autor esile toonud akadeemilised teadmised (joonis 1). Nagu näha, hõlmavad need eri kooliastmete õpitulemusi.

AKADEEMILISED TEADMISED

BIOLOOGIA	Evolutsiooniteooria. Paljunemissüsteemid. Sümbioosi mõiste. Looduse 5 kuningriiki.
KEEMIA	Aeroobne ja anaeroobne. Hapniku ja tule ülesanne. Kuidas õnnestus varasel inimesel teha koopamaale ning kinnistada värve nii, et need tuhandeid aastaid hiljem endiselt kirkad on (tänu UV-kiirte eemaldamisele)?
FÜÜSIKA	Vee omadused.
INSENERITEADUS	Kuidas luua selliseid lõimitud süsteeme, kus ei tekiks jäätmeid?
MAJANDUS	Probleemid on võimalused.
EETIKA	Harmoonia ja koostöö vs. konkurents.
AJALUGU	Millal ilmus Maale elu? Varase inimese kaljujoonised.
GEOGRAAFIA	Ookeanide tekkimine.
MATEMAATIKA	Astmeline kasv.
ELUSTIIL	Inimasustuste mõju ja linnaelu tekkimine.
SOTSIOLOOGIA	Stressitegurid.
PSÜHHOLOOGIA	Valitsevate liikide roll.
SÜSTEEMID	Inimliigi loodud segadus.

Joonis 1. Gunter Pauli loo „Looduse viis kuningriiki“ akadeemilised teadmised

Lisaks loo lõpus esile toodud akadeemilistele teadmistele on iga loo juures peatükid „Kas sa teadsid?“, kus on esitatud põnevaid fakte; „Mõtiskle“; „Tee ise“ ning „Õpetaja ja lapsevanema teejuht“, mille all on lahti seletatud järgmised alalõigud: „Emotsionaalne intelligentsus“; „Kunst“; „Süsteemid: seoste loomine“ (joonis 2); „Proovi järele“. Kõige lõpus saavad õpilased tutvuda selle loo muusaga, s.o teadlase, ettevõtja vm erilise inimesega, kes on inspireerinud Gunter Pauli seda lugu kirjutama.

Intervjuud ja videoklipid Gunteriga on kogutud [Tervikliku õppe Youtube'i kanalisse](#), sh kõik 12 eesti keeles ilmunud lugu tema enda esituses ja kommentaaridega.

Süsteemid: seoste loomine

Inimkond on Maa peal hiljutine tulija. Ning on selge, et käituda ei oska me ikka veel, ka puudub meil too miljonite aastate kogemus, mis on olemas paljudel teistel liikidel. Tule leiutamine on erakordne sündmus, sest vaid inimene suudab teha tuld siis, kui ta seda soovib. Küll aga valib inimkond liiga tihti selle tee, et kui ta ei tea, mida millegagi peale hakata, paneb ta sellele tule otsa. Meie jäätmevoogude haldamine sõltub aina enam tuhastamisest kõrgel temperatuuril. Paljude toodete kõrgel temperatuuril tuhastamisel tekivad dioksiinid (surmavad kemikaalid) ja mürgine tuhk. Ka teeb tuhastamine pea võimatuks ükskõik milliste prügi hulgas olnud ja võibolla vaid üksainus kord kasutatud algsete materjalide taastamise. Taolisel moel jätkamisel puudub igasugune loogika, kui võrrelda seda tegevustega, millega toimetavad oma jäätmetega kõik teised liigid. Nende jaoks on ühe kuningriigi jääde toiduks kellelegi teises kuningriigis. Taoline süsteem võimaldab kõikide materjalide ja kulutatud energia pidevat ringlust. Ning kuna viirused kahes kuningriigis korraga elada ei suuda, sest nad on kuningriigipõhised, hoiab see ka keskkonna alati puhta. Elu ise on loonud väga nutika süsteemi. Ajaga on ökosüsteemid arenenud bioloogiliselt aina mitmekesisemaks ja üha enam liike leiab endale kohalikul tasandil pidevalt aina paremaid elupaiku ning see kõik toimub ümbritsevas keskkonnas valitseva temperatuuri ja valguse juures. Elu kõikide hüvede saamiseks ei ole vaja mitte mingisugust lisaenergiat, üksnes päikest ja planeetidevahelist gravitatsioonivälja – ning need kaks energiaallikat toimivad kindlasti ka veel miljardite aastate pärast.

Joonis 2. Näide õpetaja/lapsevanema abimaterjalist Gunter Pauli loost „Looduse viis kuningriiki“

„Need valmid on vormilt lihtsad, kuid sisult mitmekihilised – igaüht kõnetab erinev alateema loos. Huvitavad faktid looduse seaduspärasuste kohta juhivad last edasi uurima just teda kõnetanud teemat ja täiskasvanul ei ole vaja õpetada – laps juba õpibki,“ on öelnud oma koolitusmuljeid kokku võttes Tartu Luterliku Peetri Kooli koduõppe koordinaator Kadi Künnapuu.

Kuidas rakendada lugude järgi õppimist tavakoolis?

Selleks, et edukalt minna üle Gunter Pauli lugude järgi õppimisele, tuleks koolis ületada mõningad takistused ja teha mõni muudatus. Hea uudis on, et enamik nendest on täiesti tasuta võimalik ümber korraldada.

I ja II kooliaste

1. 1.–5. (6.) klassis võiks olla klassiõpetaja süsteem. See tähendab, et klassijuhataja annab kõiki põhiaineid ning teeb koostööd kehalise kasvatuse ja muusikaõpetuse õpetajatega. Praktikas kipub see aga nii olema, et juba 3. klassis annab klassijuhataja heal juhul kahe erineva aine tundi oma klassile, ülejäänud tunde annavad teised õpetajad. Sisuliselt on tegu aineõpetaja süsteemiga ning lõimitud ja seostatud õpet on väga keeruline korraldada. Lapsed on tegelikult aineõpetaja süsteemiks veel liiga noored. Puudub tervikpilt nii õpetajal õpilastest kui ka õpilastel kogu õppest.

2. Üldõpetus ja projektõpe. Tunniplaan ei ole lahterdatud ainete kaupa, vaid õpetajal on vabadus õpetada kõike koos ning loogilist süsteemi pidi, järgides kooliastme õpitulemusi. Praktikas kipub see aga nii olema, et

tunniplaanis on küll kirjas üldõpetus, aga selle taga on ikkagi peidus matemaatika, seejärel loodusõpetus, siis inglise keel jne.

3. Koolis võiksid olla pikemad õuevahetunnid. Päevavalguses värskes õhus viibimisel on teaduspõhiselt väga palju positiivseid külgi, aga siin on veel üks aspekt, mis aitab õpetajat. Nimelt on õuevahetundide tõttu tagatud, et lapsevanemad varustavad oma lapsi iga päev ilmastikule vastava riietusega ning seetõttu ei saa õpetajale õues tunni korraldamisel takistuseks asjaolu, et kellelgi pole kummikuid või puuduvad kindad või lumepüksid. Kui koolis toimuvad tunniplaani järgi õuevahetunnid, siis on ka kooli pidaja sunnitud tegema investeeringuid, et muuta koolihoov turvaliseks (nt tagama aia või sulgema osa teid liikluse jaoks), ning ehitama katusealuseid ja istumisalasid, mida saab edukalt tundide ajal kasutada õuesõppe klassidena.

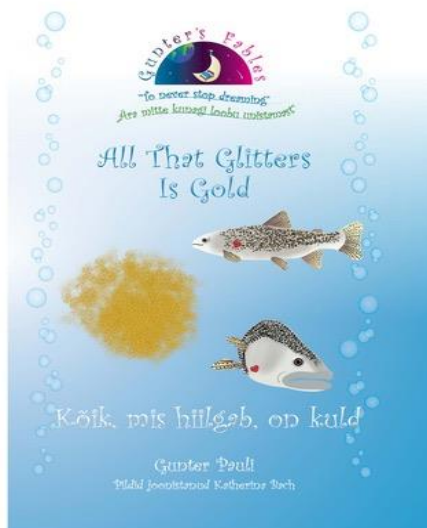
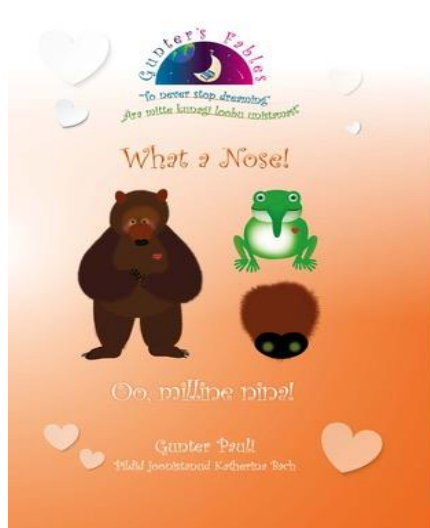
III kooliaste

1. Kool peaks üle minema paaristundidele (või ka 75-, 80-minutistele tundidele). Paaristunde saab edukalt rakendada I kooliastmes. Esimene reaktsioon on, et ükski väike laps ei pea seda aega vastu. Siin tulebki mängu nüüdisaegne õpikäsitus ja aktiivõppemeetodid. Paaristund ei ole kahe 45-minutise tunni kokkupanek, vaid täiesti uus tunni ülesehitus. Õpilastel on aega süveneda. Kasutatakse erinevaid aktiivõppemeetodeid, nt rühmatööd, käiakse õues ja tunni lõpus antakse tagasisidet (mis on oluline osa õpetajale, et aru saada, kuidas on õpilased käsitletud teema vastu võtnud, kus on nõrgad kohad, mis ideed ja küsimused on tekkinud) ning kinnistatakse omandatud. 45-minutise tunniga jäävad just need kõige vajalikumad tunniosad sageli ära. Õpilased saavad asjad päriselt ka selgeks ning õpetaja saab oma tööle väärtuslikku tagasisidet.

2. Lõimingu koosolekud toimuvad õpetaja tööaja sees kindlal ajal, näiteks kord kuus. Sel ajal, kui aineõpetajad järgmise kuu kava kokku panevad, võiks õpilastel olla näiteks e-õppepäev. Terve päev on aineõpetajatel aega käia läbi kõik klassid ja kokku leppida, mis looga järgmisel kuul töötatakse ning mida iga õpetaja oma tunnis seal käsitleda saab. Silmas tuleb pidada III kooliastme õpitulemusi ja nende loogilist järjekorda.

3. Õuevahetunnid on jällegi väga teretulnud nähtus just eelkirjeldatud põhjuste tõttu.

Gunter Pauli lugude järgi õppimise tasuline pool oleks raamatute soetamine. Sügisel 2020 ilmus eesti keeles 12 esimest raamatut. Neid saab osta [siit](#) ja koolid saavad osta soodsama hinnaga, kui kodulehel märgitud. Praegu käib töö 24 uue loo tõlkimise ja trükkimise ettevalmistusega. Plaanis on luua veel abimaterjale õpetajale (nt praktiliste katsete videod, koostöö kohalike uuendusmeelsete ettevõtetega, kogemuste jagamise keskkond jne). Õpetaja peaks soetama endale täiskomplekti, s.o raamatud koos juhendmaterjalidega. Töötatakse selle nimel, et õpilastele trükkida odavam versioon, kus oleks ainult loo osa koos piltidega. Hiinas trükitakse neid raamatuid kivipaberile, mis on 100% taaskasutatav. Kool saadab oma vanad ja väsinud raamatud kivipaberit tootvasse ettevõttesse, kus samadest raamatutest uued tehakse. Brasiilias trükitakse aga laste versioone kohaliku ajalehe alla ja lapsed saavad need välja lõigata. Mõnes riigis on kasutatud trükikoja jääke lastele voldikute trükkimiseks. Niimoodi tuleb õpilase versiooni hind väga väike.



Gunter Pauli lastelugude eestikeelsete raamatute kaaned

Millest esimesed eesti keeles ilmunud lood täpsemalt jutustavad?

- * Viiest looduse kuningriigist ja elu evolutsioonist Maal
- * Bakteritest kui austamist väärt vanimast elu vormist
- * Metsa kõige tugevamaks puuks saamisest
- * Õunte lendamisest ehk n-ö kastist välja mõtlemisest
- * Kultuuriti erinevatest eetilistest vaadetest
- * Asjade algsadeks võtmisest ehk jäätmetest
- * Toidu äraviskamise asemel targast säilitamisest
- * Mikroplastist, kaladest ja mida saame muuta
- * Erilistest ninadest loomariigis ja lõhnatajust
- * Miks ei tohi parte toita ja looduse tasakaalu kõigutada
- * Loomade kohtlemisest ja kasvatamisest
- * Puukide olulisest kasulikust rollist ökosüsteemis



Suvel 2019 Gunter Pauli Eestis toimunud koolitusel osalenud inimesed

Tagasiside õpetajatelt ja õpilastelt lugude järgi õppimise kohta

Kesk-Eesti põhikooli ja gümnaasiumi bioloogiaõpetaja tagasiside: „Olen 20 aastat bioloogiat õpetanud, aga sel aastal täheldasin esimest korda, et terve 7. klass teadis peast looduse viit kuningriiki. Kusjuures eriti hästi teadsid nad algloomi, mis on tavaliselt üks keerulisemaid lõike ja jääb visamalt meelde. Nad olid aasta tagasi 6. klassis kunstitunnis töötanud eri aspektidest looga „Looduse viis kuningriiki“ ja sellest piisas, et aasta hiljem neid bioloogiast mäletada.“

Lõuna-Eesti väikese põhikooli klassiõpetaja: „Olime eelmisel õppeaastal mitme looga tööd teinud. Sel õppeaastal, kui hakkasime uue osa käsitlemiseks kordama eelmisel aastal omandatud, tuli lastele see kohe meelde. Nad seostasid nii vahvalt tegelasi ja lugu ennast akadeemilise teadmise.“

Tallinna suure kooli klassiõpetaja: „Me oleme lastega mitu huvitavat projekti nende lugude põhjal teinud. Nii vahva, kuidas lugu käsitledes areneb see koostöös lastega ise edasi ja kunagi ei tea, kuhu me välja jõuame.“

Siit saab vaadata veel videolõike, mis mõtteid ja kogemusi on jaganud Gunter Pauli lugude järgi õppimise kohta Eesti lastevanemate liidu juhatuse esimees, Eesti maaülikooli emeriitprofessor, Tallinna inglise kolledži klassiõpetaja, ettevõtjad ning õpilased.

Õpetaja hirmud ja mured

Põhihirm, mis õpetajal on: „Aga äkki ma ei tea kõiki vastuseid, mis võivad loost välja kooruda!“ Vaatame **siit**, kuidas vastab sellele Gunter Pauli. Õpetaja ei peagi kõigile küsimustele vastuseid teadma. Kui ta teaks, siis peaks tal olema kõigi maailma professorite teadmised, mis on ilmselgelt võimatu.

Teine hirm, mis võib õpetajal tekkida, et äkki ta ei õpeta täpselt nii, nagu selle loo puhul mõeldud on, vaid kaldub teemast kõrvale või teeb midagi muud valesti. Vaatame **siit**, kuidas vastab sellele Gunter Pauli. Kokku võttes: igaüks õpetab ja kujundab oma meetodid ning käsitluse just täpselt nii, nagu tema soovib ja vajalikuks peab. Nii ongi õige ning seda Gunter Pauli ootab ja loodab.

Seega pole vaja karta, on vaja pealehakkamist ning laste harimine nende lugude kaudu on üks suurepärane võimalus. See on põnev ja nauditav protsess nii õpilasele kui ka õpetajale, väidan seda oma kogemuse põhjal. Lugude kaudu õppimine pole midagi uut. Aastasadu on just niiviisi õppinud kümned ja kümned põlvkonnad. Nüüd tehakse seda rohkem teaduspõhiselt ning palju komplekssemas maailmas.

Gunter Pauli seisukoht, mida me koolitusel kuulsime, on: „Me peame jagama lastega inspireerivaid lugusid, mis toidavad nende kujutlusvõimet, sest nii õpivad nad nägema maailmas lahendusi, mille olemasolust meie nende õpetajate ja vanematena aimatagi ei osanud.“

Allikas

<https://terviklikharidus.ee/et>

V osa

Sisu, keel ja õpioskused kui loomulik lõimumine

Õpioskuste ja keele lõiming kolmanda kooliastme ainetunnis

Anu Parts, koolitaja ja nõustaja

Põhiseisukohad

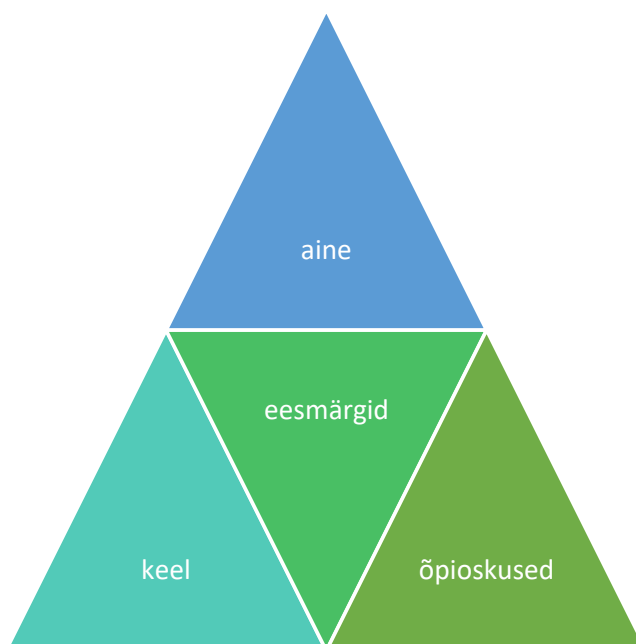
Kolmanda kooliastme ainetundides on eelmistest kooliastmetest olulisem teadvustada õppijatele, et igal ainel on oma teaduskeel.

Õppimisel on tähtsad seosed. Olemasolevate teadmiste äratamine aitab ajul leida juba olemasolevat teavet ning uue info lisandumine on tulemuslikum. Seoste mõistmisel on vaja osata lugeda nii lineaarset teksti kui ka mõista teavet skeemidel, graafikutel ja diagrammidel.

Suur osa infost jõuab õppijani tekstina. Tähtis on nii teksti lugemine kui ka selle sisu mõistmine. Kui õppija valdab lugemisstrateegiaid, on info leidmine ja uute teadmiste seostamine tulemuslik ning õppur kogeb jõukohast õppimist.

Eellugu

Ainetunnis on kõige tähtsam teave ainemõistete, sündmuste ning protsesside kohta. Ometi tabas mind ühel hetkel äratundmine, et tunnis peaks olema veel midagi, et aineõpe tegelikult tähenduslikuks saaks. Hakkasin märkama õpilaste keelelist kimbatust. Paradoksaalsel kombel jääb kõik õpitu peitu või tagaplaanile, kui inimene ei oska neil teemadel rääkida ja kirjutada, ei suuda mõista ajakirjandusartiklit ega esile tuua selle olulisimat sisu ning muutub nõutuks, kui on vaja oma emakeeles moodustada selgitavad laused tabelis, skeemil ja graafikul oleva info kohta. Sel hetkel jõudis minu õpetajaellu arusaam, et loodusteaduslik kirjaoskus ja keel on minu klassiruumis ühtviisi vajalikud. Mis? Kuidas? Kas ma olen tõesti ainus sellise dilemma ees seisev õpetaja? Kui on küsimus, siis hakkavad vastused end ise näitama. Lõimitud aine- ja keeleõpe tuli, tutvustas ennast ja ilmnes, et keeleõpe on aineõppe võrdväärne partner igas ainetunnis. Lisaks selgus, et ainel ja keelel on veel kolmaski kaaslane – õpioskused, mille hulka kuulub kriitiline mõtlemine.



Joonis 1. LAK-õppe erinevad komponendid on tunnis kõik võrdselt esindatud. Kui õpetaja hoiakud toetavad kõigi LAK-õppe komponentide arengut, on õpilaste areng garanteeritud (Mehisto jt 2008, 14)

Õpetaja toetuspunktid

Riiklikud õppekavad võimaldavad igal õpetajal oma tegevuses kõike eelnenut rakendada. Kui koolitustel käsitletakse üldpädevuste teemat, kuuleme koolitatavatelt sageli, et kõiki üldpädevusi arendatakse igas tunnis. See ei ole reaalne ega ka vajalik. Õpetaja tarkus on ehitada üles oma süsteem, mis sisaldaks õppijate oskuste järkjärgulist arengut. Aine, keele ja õpioskuste lõimimise kontekstis valisin üldpädevustest välja suhtlus- ja õpipädevuse. Õppekava annab tegutsemiseks sammud ette:

- 1) **suhtluspädevus** – suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada, arvestades olukordi ning mõistes suhtluspartnereid; oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste; koostada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ning sobivat stiili;
- 2) **õpipädevus** – suutlikkus organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas; leida sobivad teabeallikad; kasutada erinevaid õpistrateegiaid ja õpitut erinevates olukordades ning probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varemõpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi. (Põhikooli riiklik õppekava 2011, § 4)

Keel kui kihiline kook

Kui laps õpib rääkima, on tema esimene omandatav keelekiht nn tavakeel. See on ennekõike suhtluskeel, mille toel saab kõik vajalik räägitud kodus, koolis ning sõpradega. Koolis lisandub tavakeelekihile õppimisega seotud korralduste ja tööjuhiste spetsiifilisem keelekiht. Tegusõnad/fraasid *selgita*, *kirjuta viitejoontele*, *koosta skeem*, *arutle*, *prognoosi* võivad olla tuttavad tavakeelses tähenduses. Tunnis edastatavad juhised sisaldavad infot tegutsemise olemuse ja järjekorra kohta. Kolmas kiht on erialane teaduskeel. Eri ainevaldkondadel on oma spetsiifiline ainekeel ja selle tutvustamine on iga valdkonna õpetaja töö vältimatu osa.

Kasvamist tavakeelest ainekeeleni illustreerib järgmine näide. Kui väikelaps läheb koos oma *mõmmiga tuttu*, siis ilmuvad loodusõpetustundides mõisted *kiskja*, *taliuinak* ja *ainevahetuse aeglustumine*. Oleme jõudnud teaduskeeleni, mis on valdkonnaspetsiifiline. Kui tavakeele puhul võib õpetajal olla kahtlusi oma rollis keeleõpetajana, siis on aineõpetajana tal nii teadmised kui ka kohustus olla oma aine teaduskeele edasiandja. Teaduskeel võtab oma koha sisse I ja II kooliastmes ning kõige jõulisemalt III kooliastmes, kui lisanduvad loodusteaduslikud õppeained: bioloogia-geograafia, füüsika-keemia.

Teaduskeele osatähtsus suureneb kõigis ainevaldkondades

Just III kooliastmes võib tekkida olukord, et õpilane oskab keelt, aga tal pole järsku sõnu oma mõtete väljendamiseks. LAK-õppe rakendamisel mitte-kodukeeles õppijatega oskab õpetaja olla selleks valmis, emakeelses klassiruumis võib see tulla ootamatusena. James Cummins (Dale jt 2018, 46) on eristanud kaht keeleoskuse mõõdet: suhtlustasemel keeleoskus ja akadeemilisel tasemel keeleoskus. Suhtluskeele all on ta pidanud silmas keeleoskust mitteametlikus suhtlusolukorras. Suhtluskeele kasutamisel on rääkijale-kuulajale abiks vihjed ja visuaalid, miimika ja žestid. Suhtluskeele omandamisel on õppekeskkonnaks kogu õppijat ümbritsev olustik ja õpitavat keelt valdavad inimesed.

Akadeemilisel tasemel keeleoskuse omandavad inimesed oma haridusteel. Akadeemilise keele puhul on eripäraks mõisteline täpsus ja mitmetasandilised seosed. Lisaks neile on akadeemilise keele kasutajal vaja nn kõrgemaid mõtlemistasandeid (analüüs, hindamine, loomine). Akadeemilist keeleoskust eeldaval tasemel tekstides on vihjeid sisaldavaid visuaale vähem – teksti ilmestavad fotod ja skeemid. Siit algab III kooliastme õpetaja jaoks õppijale jõukohase keeletaseme valimise dilemmade jada. Cumminsi nelikjaotus aitab sobitada õppematerjali õppijate aine- ja keele-eesmärkidega.

Cumminsi nelikjaotus

Tunnimaterjali on kerge mõista ilma sügavama mõtlemiseta				
Palju konteksti	1. neljandik Visuaalsete vihjetega toetatud materjal ja igapäevakeel Lastele koostatud video, mis räägib sellest, kuidas kalju muutub kiviklibuks	2. neljandik Vähese kontekstiga materjal, kognitiivselt vähenõudlik, igapäevane keel Raadiosaade lastele, mis räägib loo, kuidas kalju muutub kiviklibuks	Vähe konteksti	Suhtlemistase
	3. neljandik Materjali toetamiseks on küll palju konteksti, kuid kognitiivselt nõudlik, rohkem abstraktseid mõisteid Dokumentaalfilm erosioonist	4. neljandik Väga vähese kontekstiga materjal, kognitiivselt nõudlik, rohkem abstraktset keelt Teadusartikkel geograafiaajakirjast kaljude murenemise kohta		Akadeemiline tase
Tunnimaterjal nõuab sügavamat mõtlemist				

Küsimused materjali hindamiseks

1. Milline on edastatava informatsiooni raskusaste?
2. Mis kontekst toetab materjali mõistmist?
3. Milline on kasutatava keele raskusaste õpilaste jaoks?
4. Mis lahtrisse paigutaksin oma kasutatava materjali?
5. Kuidas ma saan või kas on vaja materjali oma õpilaste jaoks kohandada?

Allikas

Liz Dale, Wibo van der Es, Rosie Tanner (2018). LAK-õppest õpetajale. Atlex

Joonis 2. Cumminsi nelikjaotus

Cumminsi keelekasutuse mudelit rakendades peab õpetaja otsustama, mis on kõige tähtsam tunnis käsitletav ainealane teave. III kooliastmes võib konteksti lisamiseks tuua tundi paralleelselt animatsiooni ning filmi. Visuaalselt toetatud materjal võib anda eduelamuse, mis võimaldab edasist arenguhüpet.

Cumminsi nelikjaotuse teine ja neljas neljandik annavad juhtiva rolli pildilt sõnale. Oleme koolitustel pakkunud õpetajale võimalust saada esmamulje õpitavast, kuulates video tekstiosa. Olen näinud õpetajate üllatust, et ainult kuulamine võib olla sedavõrd keeruline ülesanne. Samas võimaldab see eristada rääkijaid, intonatsioone, keskenduda sõnavarale. Kindlasti on abiks õpetaja juhitud töö sõnavara arendamiseks. See saab toimuda kas [sõnapilve](#), sõnatuletuse, [sõnabingo](#) vm õppijat aktiveeriva võttega.

Õpetamise heade tavade hulka kuuluvad õppimist toetavad tellingud. Keeleõppe puhul kannavad seda rolli keelemudelid. Keelemudel võimaldab õppijal saada tuge lause alustamisel, sobivate fraaside leidmisel, väljendusrikkuse arendamisel.

Uurimistöö esitlemise eel küsis õpilane: „Millest ma pean rääkima?” Sündis praktilise töö esitlemise keelemudel, siis [graafiline diagramm](#) selgitavate lausetega keelemudel ja [joonisel toimuvaid protsesse](#) selgitav keelemudel. Keelemudeli kaudu saab õppijat toetada tööjuhise mõistmisel ja tegutsemisel. (Kuidas sõnastada sissejuhatavat lauset? Mille poolest erineb järelalus tavalisest lausest? Mis järjekorras ma info esitan?) Pikemas keelemudelis on sõnavara ja lausete kõrval tähtis mudeldada lausete järgnevuse loogikat.

Õppimisel on olulised seosed

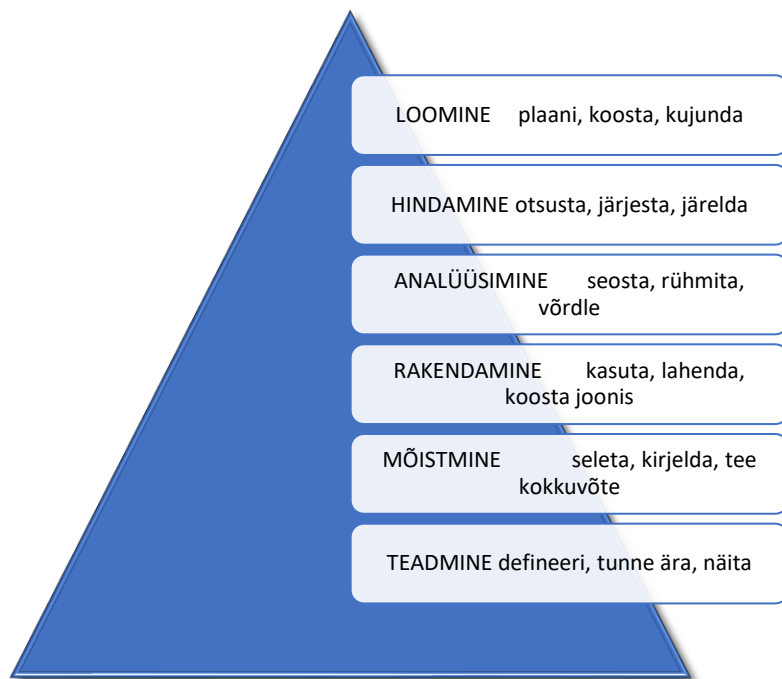
Kui äratada olemasolevad teadmised, lisandub uus info tulemuslikumalt. See võib olla varasemate teadmiste meenutamine ja arutamine paarilisega, antud sõnade esinemise või väidete tõepärasuse ennustamine. Igal õpetajal on oma lemmikud.

Õppimise neurobioloogia on andnud meile arusaama, et eelteadmistega tegelemine aktiveerib ajus asuvad neuronid. Neuronid on omavahel seotud ning uute teadmiste lisandumise korral tekivad uued ühendused – sünapsid. Meie aju arhitektuur on geneetilisest materjalist ja elukogemustest tulenevalt erinev ning see selgitab, miks on seoste tekkimise kiirus ning seoste olemus õpilasiti erinev. (Aru 2019, 22)

Tartu Ülikoolis kaitstud magistritöös uurisin mõistelise struktuuri olemust ja mõistmise teket loodusteaduste õppimisel (Parts 2000). Töös käsitlesin paralleelselt arusaama kujunemist hierarhilistest seostest ja protsessuaalsetest seostest. Ilmnes, et meie õppekirjandus pakub rohkelt mõistete [hierarhiliste seoste](#) selgitusi nii tekstis kui ka skeemidel ja õppijaid toetatakse nende mõistmiseni jõudmisel mitmeti.

Protsesse peegeldavate seoste puhul on vastupidi eelnevale tähtis roll õpetajal, tema jagatud selgitustel ja õpilastele esitatavatel küsimustel. Bloomi taksonoomiast lähtudes tähendab see, et madalamatel tasanditel teadmiste omandamises on õppijal rohkem võimalusi olla iseseisev, leida infot õpiku tekstist ja joonistelt. Liikudes kõrgema tasandi küsimuste poole, on õpetajal mõistlik kasutada erinevaid infokandjaid: jooniseid, tabeleid, skeeme, mõistekaarte, graafikuid.

Seoste mõistmiseks on vaja osata lugeda nii lineaarset teksti kui mõista ka skeemide infot. Just mittelineaarse teksti lugemise oskus on III kooliastme õpilaste jaoks kõrgema tasandi küsimustega tegelemise võtmeoskus. Näiteks Mendelejevi tabel, fotosünteesi kirjeldav skeem, sündmuse toimumisega seotud ajajoon, ajaloosündmuse mõju riigipiiride fikseerimisele – kõik need on oma süsteemses korrastatuses seoserikka mõistmise tekke eeltingimused.



Joonis 3. Bloomi taksonoomia (Dale jt 2018, 99)

Mõtlemine kui infoga töötamiseks vajalik oskus

Kuigi Bloomi taksonoomia loodi juba 1956. aastal, jõudis see mõtlemisioskusi kategooriatesse jagav töövahend minuni 1990. aastail. Bioloogiaõpetajad hakkasid oma küsimuste efektiivsusele tähelepanu pöörama riigieksami tõttu, mis suunas õppija arengut teadmiste tasandist edasi ja eeldas kõrgemate mõtlemistasandite kasutamist. L. Dale, W. Es ja R. Tanner (Dale jt 2018, 99) on viidanud oma raamatus tunnis esitatavate küsimuste analüüsile. Ilmnes, et 70–80% küsimustest võib liigitada kahe madalama tasandi (meeldeajamise, mõistmise) küsimuste hulka. Madalama tasandi küsimustele saab vastata väiksema keeleoskusega ja samas jääb mõtlemispingutus väheseks. Kõrgema tasandi küsimuste puhul areneb samm-sammult ja samas järjekindlalt õppijate kriitilise mõtlemise oskus. Kõrgema tasandi küsimuste puhul tasub mõelda visuaalsete vastuste loomisele ning vastamisel jooniste ja skeemide kasutamisele. See annab tasakaalustava toe vähesele keeleoskusele.

Kriitiline mõtlemine ühendab endas:

- 1) info korrastamist ja kategoriseerimist;
- 2) seaduspärasuste, korduvuste märkamist;
- 3) info tõepärasuse hindamist;
- 4) uute seoste lisamist juba olemasolevasse süsteemi loovalt ning samas loogikaprintsiipidest lähtuvalt.

Kriitilist mõtlemist kui olulist õpipädevust on vaja tunnitegevuste hulka lisada kõigis kooliastmes. III kooliastmel on see õppijat jõustav eeldus järgmistel haridustasemetel hakkama saava ja iseseisva õppija kujunemisele. Kriitilist mõtlemist arendava õpetaja töövahendiks on uurivat laadi küsimused: selgita, oleta, võrdle, analüüsi. Seejuures ei või esimestel kordadel õpilast küsimustega üksi jätta. Vaja on selgitada oodatava vastuse loomiseks vajalikku infot ja vastuse struktuuri ning toetada vajaduse korral keelemudeliga. Kogu toetust on vaja seni, kuni on tekkinud arusaam, enesekindlus ja harjumus.

Kriitilise mõtlemise arendamine annab sisu, oskused ja võimaluse koostöise õppe rakendamisele. Koostöise õppe puhul saavad õppijad:

- a. kogeda erinevaid arusaamu;
- b. rakendada oma oskusi uues kontekstis, teises ainevaldkonnas, elulises olukorras;
- c. harjutada arutlemist ja ühise seisukoha kujundamist;
- d. märgata inimeste vajadusi ja käitumismustreid. ([Grasp Learn and Grow](#))

Õpetajate koostöö annab lisakiirenduse

Kriitilise mõtlemise [õpistrateegiad](#) on universaalsed. Ainesisu muutub, õpistrateegiad on ristikasutuses. Koostöö sama klassi aineõpetajate vahel väldib kõigi osaliste vaates asjatuid kordusi. Õppijad saavad rakendada õpitut uutes olukordades, õppida varasemast kogemusest ja harjutada õpioskusi iseseisvalt. Lisaks on see kõnekas tõestus, et koostöö toimub päriselt. Teiselt poolt on õpilase vaatest üsna tüütu, kui õpetajad on samal päeval kasutamas sama meetodit või teabe korrastamise võtet. Õpetajate kokkulepped aitavad kaasa plaanitud kordumisele, mis loob vaheldust, võimaldab ülekandmist uude konteksti ja harjutab strateegiat valdama.

Õpistrateegiaid tutvustavaid [kogumikke](#) on viimastel aastatel ilmunud mitu. Õppekeelest sõltumatult pakuvad need uusi võimalusi ning lisavad õppimisele värskust ja seotust igapäevaeluga.

- * [Teabe graafiline korrastamine ehk mittelineaarse teksti koostamine.](#)
- * [Astu samm edasi.](#)
- * [Hinda info usaldusväärst.](#)

Suur osa infost jõuab õppijani tekstina. Tähtis on nii teksti lugemine kui ka selle sisu mõistmine. Kui õpilane valdab lugemisstrateegiaid, on info leidmine ja uute teadmiste seostamine tulemuslik ning õppur kogeb jõukohast õppimist. Samas on reaalsus, et kõik õppijad ei ole ühtmoodi lugemisoskusega. Seda puudujääki saab kompenseerida teadlike tegevustega enne lugemist, lugemise ajal ja lugemise järel.

Lugemise eel on vaja saada ülevaade, kuidas leida vajalikku teavet lihtsamalt. Lugemiseelsed tegevused on vaade, mis liiki tekst on, kuidas on tekst liigendatud, ülevaade alapealkirjadest, kirja eri suurustest ja kujundustest. Tähelepanu tasub juhtida fotodele, tabelitele, graafikutele ning nende selgitustele. Hea lugeja jaoks muudavad eeltegevused protsessi efektiivsemaks, nõrka lugejat õpetavad fookustama tähelepanu olulisele.

Lugemise ajal saab õppija aktiivsena hoidmiseks kasutada info graafiliseks esitamiseks infopüramiidi, mõistekaarti, tabelit vm.

Lugemise järel võib õpilane end väljendada suuliselt või kirjalikult, selgitada loetust tulenevaid uusi seoseid, teha [kokkuvõtet](#).

Oma kogemusele toetudes väidan, et kogu õppekirjanduses olev info pole võrdselt oluline. Väheste keeleoskusega õppuri jaoks on vaja õppida leidma olulisim ning siin olen märganud varasemate tegevuste rakendamise positiivset mõju.

Kuhu välja jõuame ehk aine + keel + mõtlemine

Ühel hetkel on kõik eelnev võimalik sättida tervikuks. **Rollidega õppimine** on kompleksmeetod, mis sisaldab lugemis- ja keeleoskuse ning kriitilise mõtlemise oskuse arendamist. Mäletan esimest korda, kui asusin innukalt meetodit rakendama. 9. klassi õpilastega toimus kõik õlitatult; 7. klassis kogesin õppijate kimbatust, kuni kuulsin õpilast ütlemas: „Õpetaja, kirjutage meile täpselt, mida me tegema peame.” See avas mu silmad ja sain aru, et tahtsin 7. klassi õpilastega astuda sama suure sammu kui üheksandikega. Olin üheksandikega koos harjutanud meetodi üksikuid osi ja neile oli kõige selle kokkupanek seetõttu jõukohane.

Minu suur õppimine:

- 1) valmistu meetodi kasutamiseks üksikute elementide harjutamise kaudu. Alles siis, kui kõik rollid on juhendatult läbi harjutatud, on aeg anda õppijatele iseseisvus;
- 2) iseseisvus võib olla ehmatav ja sellega tuleb harjuda nii tööjuhise mõistmisel, oma märkmete stiili valimisel kui ka keelekasutuses;
- 3) kui klassis on head omavahelised suhted ja valitseb abistamise kultuur, on suurem võimalus kujundada rühmi, kus õpitakse, mitte ei võistelda.

Oluline on märgata aega. Harjumise ja harjutamise faasis annab õppijatele ülesande, mille kestus on 5–10 minutit. Kogemuse lisandudes võib meetodi rakendamise aeg pikeneda. Tähtis on kanda hoolt häälestamise ja refleksioonaja hoidmise eest enne tunni lõppu.

Rollidega õppimine

Eeltegevused õpetajale

Määrab õppematerjali sõltuvalt õppija oskustest. Jagan materjali osadeks. Valmistan ette rollikaardid (3 osa materjali, 3 rolli jne). Iga osa juures on õpilasel võimalik olla erinevas rollis ehk rollid liiguvad edasi. [Rollikaardid](#) sisaldavad infot rollis vajalike tegevuste kohta.

Tegevused õpilastega

Selgitan rolli tegevuse sisu, tuletan meelde varasemaid kogemusi. Lasen õpilastel üksteisele selgitada rollikirjelduse sisu. Tähtis on, et enne on olemas kogemus kõigist tegevustest.

Moodustan rühmad (3–4 õpilast). Esimesel korral määrab, kes on A, kes B jne. Näitan joonisel, kuidas rollid vahetuvad: $A \Rightarrow B \Rightarrow C \Rightarrow D$. Selgitan, et kõik saavad olla kõigis rollides ning C on järgmise tekstiosa juures D-rollis ja D on A-rollis jne.

Määrab aja. Esimeseks korraks varun lühema materjali ja pikema aja. Aega peaks olema parasjagu ning sobiv vahemik on 5–7 minutit.

Mõned tähelepanekud

1. Esimene kord võib piirduda ainult ühe rolli harjutamisega.
2. Toetan mõistete otsija rolli (ja vajaduse korral teisi rolle) töölehega.
3. Vähesee keeleoskusega õppijat toetan keelemudeliga.
4. Erivajadusega õpilasele leian rolli, mis on talle jõukohane. Tema puhul võib kehtida erand, et ta ei vaheta rolli.
5. Rühm jäädvustab oma õppimise fotona, mis tehakse kõigile kättesaadavaks.

Lõimitud aine- ja keeleõppe rakendamine on põnev teekond. See on nagu strateegiamäng, kus igal hetkel on vaja langetada otsuseid, analüüsida mõju ja jõukohasust, teha muutusi ning leida värsked lahendusi. See on looming oma parimas tähenduses.

Allikad

Aru, J. (2019). *Ajust ja arust*. Tallinn: Kirjastus Argo.

Dale, L., Es, W., Tanner, R. (2018). LAK-õppes õpetajale. Tartu: OÜ Atlex. - <https://www.digar.ee/viewer/et/nlib-digar:383547/329945/page/1>

Mehisto, P., Frigols, M. J., Marsh, D. (2008). *Lõimitud aine- ja keeleõpe*. Tallinn: Kirjastus Iduleht. - <https://www.digar.ee/viewer/et/nlib-digar:56133/104962/page/1>

Parts, A. (2000). *Mõistestruktuuride mõju bioloogiateadmiste omandamisele*. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool, bioloogia-geograafiateaduskond.

Põhikooli riiklik õppekava. - <https://www.riigiteataja.ee/akt/114022018008>

Lõimitud õppe lõpmatu kurv

Anu Vau, [Kiviõli I keskkool](#)

Kiviõli I keskkooli sihiseade

Meie kooli õppe ja kasvatus eesmärk ning kooli põhiväärtus on **ilus inimene**: empaatiavõimeline, loov, julge, avatud, sihikindel ja kohanemisvõimeline, oskab ennast juhtida ning on ettevõtliku hoiakuga *tahan-suudan-teen*.

Esimeste julgemate lõiminguprojektidega alustasime aastal 2006 programmi „Ettevõtlik kool“ ühe eestvedajana. Toona ei osanud me veel kasutada mõistet *lõiming*, ometi valmisid projektid, mis nõudsid õpetajate koostööd, ainet omavahelist sidumist ning õpilaste kaasamist.

2010. aastal ilmunud Tartu ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse kogumik „Lõiming põhikoolis“ aitas tehtut ja plaanis olevat juba täpsemalt sõnastada, ometi oli keeruline leida toimivat ning järjepidevust tagavat süsteemi. Lõimingut süsteemsemana oleme arendanud viimased kaks aastat. Nüüdisaegse õpikäsituse rakendamisel on meile abiks olnud programm „[Ettevõtlik kool](#)“, mille kaudu oleme saanud käia Eesti, Hollandi, Taani, Hispaania ja Suurbritannia koolides, et uurida teiste kogemusi ning seeläbi luua meie jaoks sobivaim lahendus. Sihiks on olnud terviklik, koostöine ja eluline õppimine. Sellest õppeaastast on meie meeskonnas lõimingu koordinaator, kelle peaülesanded on vedada lõimingsüsteemi loomist ning nõustada ja abistada õpetajaid.

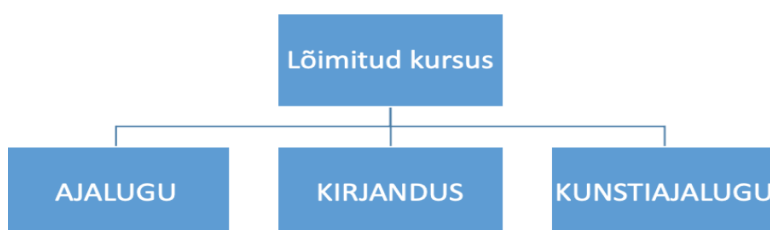
Lõimingu vallas tehtust

Õppeainete lõimimisel oleme kasutanud erinevaid viise. Esimese ja tänini edukalt toimiva õppeainete lõimimise tegime teoks 2014. aastal, kui liitsime kokku kolm gümnaasiumi kursust (kunstiajalugu, kirjandus, ajalugu), ning klassi ees on korraga **kolm õpetajat**. Selle ühte liidetud lõimingukursuse tuules ja näitel on ellu viidud kõik edasised mahukamad lõimitud projektid ja ainetunnid: 2015. aastal uurimistöö alused ja praktiline eesti keel; 2016. aastal geograafia ja ühiskonnaõpetus – geokond, 6. klassi teemaõpe (2018/2019), kogukonnaprojektid („Keskaja päev“, „Kohtumiste kohvikud“, „Loomefest“ jt). Aastaks 2017 oli enamik õpetajaid kaasatud lõimingsusse, 2018. aastal alustasime I kooliastmes üleminekut üldõpetusele. Praeguseks on töö keskmis ühtse, toimiva ning järjepidevust tagava lõimingsüsteemi loomine. Oleme endi jaoks sõnastanud põhimõtte, et lõiming on tööriist, mitte eesmärk omaette.

Mis lõiminguviise oleme kasutanud?

Ainete kombineerimine – ajalugu, kunstiajalugu, kirjandus; eesti keel ja uurimistöö alused.

1. 11. klassi kursuse (lõimingukursus) „Kirjandus, ajalugu ja kunstiajalugu esiajast kuni 20. sajandini“ koostamisel oleme lähtunud ainete kombineerimise mudelist (joonis 1) ja loonud kolmest sama teemat käsitlevast kursusest ühe. (2016. aastal tutvustasime [lõimitud kursust](#) MTÜ Loovhariduse töötoas.)
2. Ainetevaheline lõiming põhikoolis – geograafia ja ühiskonnaõpetus ehk geokond (perioodõpe).
3. Teemapõhine lõiming 6. klassis.



Joonis 1. Ainete kombineerimise mudel (Lõiming 2010, 36)

Kuidas me lõimingut plaanime?

Lõimingu planeerimiseks on lõimitud ainetunde või lõiminguprojekte ellu viivatele õpetajatele vabad tunnid päeva sees, samuti püütakse nende kontakttunnikoormust hoida madalamal. Õpetajatöö ei sisalda ainult kontakttunde, vaid täiskohaga töötava õpetaja üldtööaeg on 35 tundi nädalas. Lõiminguusku koolis ei saa lõiminguusku õpetajad töötada suure kontakttunnikoormusega. Oleme lähtunud sellest, et õpetaja täistööaja sees ei oleks rohkem kui 20 kontakttundi. Niisugune seisukoht võimaldab leida õpetajatele planeerimiseks aega koolipäeva sees.

Õpetajad, kes on lõimitud õpet praktiseerinud, on öelnud, et oluline on kaasata kõik lõimingus osalevad õpetajad planeerimisse. Üha enam on kasutusel ühised Drive'i kaustad, ometi ei saa ainult n-ö kaugjuhtimise teel lõimitud õpet kavandada, väga tähtis on sünergia ning arutelu tekkivad ideed ja lahendused, milleks on vaja koostööaega.

Aastaid on meie endi jaoks välja kujunenud tunnuslause „Räägi inimestega!“. Sestap on planeerimisel kõige tähtsamad arutelud, mille käigus töötatakse välja lõiminguplaan, õpilaste tööülesannete lehed ja hindamismudelid.

1. [Lõimitud kursus 11. klassis](#) – ühine planeerimisaeg koolipäeva keskel.
2. Teemapõhine lõiming 6. klassis – ühine planeerimisaeg kord kuus koolipäeva lõpus. Ühiselt on paika pandud [kuude teemad](#), [õpilase enesearengu mapp](#).
3. Geokond (geograafia + ühiskonnaõpetus) 9. klassis – suurem planeerimine tehti koolivaheajal + iga nädal üks tund järgmise nädala planeerimiseks. Tunniplaan on seatud nii, et korraga on klassi ees kaks õpetajat.
4. Uurimistöö ja praktilise eesti keel alused 10. klassis – kord nädalas on ühine planeerimisaeg koolipäeva keskel.

Sel õppeaastal (2020/2021) oleme ühtse vormi otsinguil, mis säästaks õpetajate aega planeerides, et me ei peaks iga kord alustama sellest, mis vormis plaanid kirja panna. Senist kogemust ja nii õpetajate kui ka õpilaste tagasisidet arvesse võttes oleme välja töötanud [vormi](#), mida kavatseme katsetada 2020/2021. õppeaasta II poolaastal.

Õpilaste kaasatus

Üsna algusaastatest peale on üheks keerulisemaks küsimuseks osutunud õpilaste kaasatus lõimingu kavandamisse. Kuis tekitada õpilastes arusaama, mida lõiming endast kujutab? Miks seda on vaja ja mis on aineid lõimitult läbides teisiti? Õpilased olid (on) harjunud aineid 45 minuti kaupa läbima ja nende tagasisidest lõimitud kursuse kohta selgus eriti algusaastail, et süvenemine ja kauem ühe teema sees olemine nõuab õpilastelt pingutust ning tekitab esialgu segadust ja palju küsimusi. Kindlasti ei mõistnud ka meie, õpetajad, alguses läbimõelduma suhtluse vajalikkust – selgitus, mida ja miks me teeme, jäi üsna pealiskaudseks, aga see on lõimitud tegevustes üks olulisim võti eduka tulemuse saavutamiseks.

Õpetajad on kasutanud õpilaste kaasamiseks järgmist:

- 1) tööde tutvustamisel õpilastele oleme arvestanud nende ettepanekuid;
- 2) õpilasi on kaasatud [eesmärgistamise](#);
- 3) õpilased on saanud kaasa rääkida hindamiskriteeriumide väljatöötamises. Õpetaja koostatud [hindamismudeli](#) vaatavad õpilased läbi ja teevad oma ettepanekuid;
- 4) teema piires valivad õpilased endale meelepärase ülesande õpitulemuseni jõudmiseks (nt kas probleemülesanne või loometöö);
- 5) õpilane valib kursuse lõputöö vormi, nt õpimapi esitlemine või video tegemine;
- 6) 11. klassi lõimitud kursusel saab õpilane huvi alusel valida, kas ta tegeleb konkreetse teema puhul süvitsi kirjanduse, kunsti või ajaloo osaga;
- 7) koos õpilastega koostatakse 11. klassi lõimitud kursusel lõimingupäeva ajakava (st kui pikad on õpimoodulid ja nendevahelised puhkepausid), plaanitakse hindeliste tööde ajakava ning arutatakse hindamiskriteeriume.

Näiteks selgus 12. klassi õpilaste disainiülesandes ühise tööna, mis võiks olla disainitav objekt, ning koos töötati välja [hindamiskriteeriumid](#);

- 8) õpilastelt kogutakse tagasisidet ja mitte ainult tunni lõpus: [hinnang rühmatööle](#), [õpilase tagasiside loovülesande või projekti kohta](#), [tagasiside pädevuste kaudu](#).

Kuidas on läinud?

Lõimitud ainetunnid ja erinevad lõimitud õppeprojektid on süvendanud õpetajates arusaama, et seoseid loov õpe aitab õpilasel kujundada terviklikku maailmapilti. Kui klassi ees on korraga erinevad õpetajad, tähendab see ühtaegu ka erinevaid maailmavaateid ja õpilaste jaoks on see praktiline näide koostöö kohta. Õppealajuhataja jaoks tähendab mitme õpetaja korraga tundi paigutamine tunniplaani programmiga jõukatsumist – seni on võitjaks jäänud tahe lõimida ning õppealajuhataja osavus.

Õpetajad, kes lõimitud õpet on kogenud, on öelnud:

- 1) koos ette valmistades ja tundi andes suureneb õpetaja enesekindlus, et ta oskab ja suudab;
- 2) kiire lahendus, kui üks lõimingupartneriist peaks haigestuma;
- 3) sünergia ja mitmekesisem meetodite valik;
- 4) õpilasi koheldakse isikupäraselt (üks õpetaja juhendab teema läbimist ja teine õpetaja saab vajaduse korral aidata, suunata, toetada individuaalselt);
- 5) hindamine on objektiivsem;
- 6) õpetaja töökoormus väheneb;
- 7) õpilaste kodutööde maht on väiksem.

Kitsaskohad, mis vajavad paremaid lahendusi

Päris kindlasti pole kõik alati õnnestunud nii, nagu on plaanitud. Üks suur mõttekoht on, kuidas õpilased lõimingut mõistavad. Kas õpetajad suudavad õpilased lõimitud tundidesse kaasata nii, et õppurid pole mitte pelgalt õpetajate väljamõeldud ülesannete lahendajad ja tunnitöös osalejad, vaid isiklike eesmärgede seadvad õpitulemuseni liikujad? Õpetajad on oma lõimitud tunde ja projekte tagasisidestades muu hulgas märkinud:

- 1) õpilaste vähene kaasatus planeerimisse;
- 2) mida rohkem on õppeaineid kaasatud, seda suurem on oht, et mõni neist on seotud kunstlikult ja lõiming ei toimi;
- 3) dilemma – süvendatult või ülevaatlilikult;
- 4) tööjuhised selgeks – kõik osalevad õpetajad peavad olema ühes inforuumis, et koostöisele planeerimisele vaatamata ei tekiks olukord, et tunnis annavad õpetajad erinevaid juhiseid;
- 5) planeerimise ja kokkuvõtte tegemise juures peavad olema kõik õpetajad;
- 6) kuidas toetada uut õpetajat;
- 7) kuidas toimida siis, kui aineõpetaja haigestub lõimingu ajal ja peab olema tööst pikemalt eemal;
- 8) õppealajuhataja jaoks on igipõline vaenlane tunniplaan, aga rõõmu teeb see, et alati on see vaenlane võidetud, olgugi et mõnikord ebamugavuste hinnaga.

Vanarahvas on öelnud „Tegijal sünnib mõnda, seisjal ei midagi“. Üks kindel arusaam, mis Kiviõli I keskkoolis kanda on kinnitanud, julgustab tegutsema, proovima ja vigadest õppima. Just nõnda toimetame ka lõiminguga – tegutseme, otsime uusi lahendusi, ning kui analüüsides selgub, et miski ei toimi, oleme paindlikud ja muutume.

Lõimitud aine- ja keeleõpe (LAK-õpe)

Kiviõli I keskkoolis on [LAK-õppe metoodikat](#) süsteemselt kasutanud inglise keele õpetaja Valentina Anger. Oma töös on ta aluseks võtnud 2015. aastal ilmunud käsiraamatu „Putting CLIL into Practice“. Phil Ball (2015) on LAK-õppe puhul rõhutanud kolme olulist mõõdet (3 D's – 3 dimensions): *conceptual*, *procedural* ja *linguistic* ehk

ühtviisi tähtsad on nii keel, ainesisu kui ka õpioskused. Seda põhimõtet on järginud ka õpetaja Valentina. Koostöös aineõpetajatega on ta viie aasta jooksul korraldanud põnevaid inglise keeles erinevate õppeainete õppimise tunniprojekte.

[Muusika ja inglise keel](#)

Teema: Lüganuse valla pulmakombed 150 aastat tagasi

Klass: 12. klass

[Kodundus, majandus ja inglise keel](#)

Teema: Festive Dinner Dedicated to English Speaking Countries with The Table Laid According to The Etiquette

Klass: 9. klass

[Ajalugu ja inglise keel](#)

Teema: A Person or Event in History I Would Like to Tell You about

Klass: 10. klass

[Majandusõpe ja inglise keel](#)

Teema: Perekonna tulud ja kulud, kohustused ja õigused

Klass: 11. klass

[Bioloogia ja inglise keel](#), samuti [inglise keeles](#).

Teema: Health Is Wealth

Klass: 11. klass

Õpetaja on LAK-õppe projektide raskusena toonud esile, et osa õpilaste keeletase on madalam ja seetõttu ei suuda nad kõigi ülesannetega õpetaja plaanitud tempos toime tulla ning vajavad lisatuge õpetajalt ja kaasõpilastelt. Õpetaja peab olema valmis kiiremas tempos liikuvate õpilaste jaoks lisaülesandeid andma. LAK-õppe projektide kavandamine on väga ajamahukas just seetõttu, et arvestama peab erinevaid keeletasemeid ning keeleõpetaja peab ennast kurssi viima ka teise aine sisuga, et leida sobivaid materjale. Positiivne on mõistagi see, et eri ainete sisu on võimalik omandada samal ajal võõrkeelt arendades – keel ei ole eesmärk, vaid vahend.

Kokkuvõtteks

Lõiming ei saa kunagi valmis, sest igal aastal on uued õpilased, uued nähtavad ja nähtamatud tingimused, mistõttu tuleb selleski artiklis jagatud materjale võtta kui näiteid, mis läbivad ka tegijate endi jaoks igal aastal värskenduskuuri. Lõiming on pidevas loomises ja see ongi lõimingu kõige suurem võlu. „Ettevõtliku kooli” hoiak *tahan-suudan-teen* ei saa kusagil paremini toimida kui lõimitud õppes – kõik on võimalik.

Allikad

Ball, P., Kelly, K., & Clegg, J. (2015). Putting CLIL into Practice. Oxford Handbooks for Language Teachers. Oxford: Oxford University Press.

Ehala, M. (2013). Lõimitud õpe eeldab teatud keeleoskust. - Postimees, 12. mai. - <https://arvamus.postimees.ee/1231270/martin-ehala-loimitud-ope-eeldab-teatud-keeleoskust>

Lõiming. Lõimingu võimalusi põhikooli õppekavas (2010). Koost J. Jaani ja L. Aru. Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus. - <https://www.hm.ee/sites/default/files/lõimingukogumik.pdf>

Õpetajate koostöö teemaõppe rakendamisel

Natalia Presnetsova, [Tallinna Pae Gümnaasium](#)

Tallinna Pae gümnaasium on vene õppekeelega kool, mille prioriteedid on keelte õpe ning õpilaste mitmekülgne areng lõimitud õppe ja projektitegevuste kaudu.

Kooli visioonis on sedastatud, et Tallinna Pae gümnaasium on mitmekultuuriline kool, kus on igale õpilasele loodud arenguks soodne keskkond, mis aitab kujundada oskusi elukestvaks õppeks ja lõimumiseks ühiskonnas, säilitades õpilase rahvusliku identiteedi ning väärtustades iga õpilase individuaalsust. Visiooni realiseerimiseks saavad kooli õpilased valida õppesuuna: varane keelekümblus, hiline keelekümblus, vene õppekeele klass; võõrkeelte süvendatud õpe; lõimitud aine- ja keeleõpe ning aktiivne projektitegevus. Õpilaste mitmekülgse arengu toetamiseks ning ainetevahelise lõimingu korraldamiseks on otsustatud rakendada koolis teemaõpet, mis aitab õpilastel luua ja mõista seoseid eri ainevaldkondade vahel ning moodustada tervikliku pildi õpitust.

Ainetevahelise lõimingu rakendamiseks valitud tuumained ja temaatika

Teemaõppe puhul on enamik õppeaineid koolis kooskõlastatud ajaliselt (tavaliselt 2–3 nädalat) ühe keskse teema ümber. Iga paralleeli jaoks on 1.–9. klassis valitud aine ja teemad, mida käsitletakse enamikus ainetes. Tuumainete ning lõimitavate teemade valikul arvestatakse õpilaste vajadusi, ainekavateemade mahtu, üldpädevusi ning oodatavaid õpitulemusi, õpilaste ealist omapära ja õppe mitmekesisust.

Aastal 2013 otsustati teemaõppega alustada 5.–9. hilise keelekümbluse klassis, kuna lastel on tekkinud raskusi eestikeelsete ainete omandamisega üleminekul venekeelsest aineõppes eestikeelsele 5. klassis. Tähelepanu on pööratud eestikeelsele aineõpetusele – ajalugu, loodusõpetus, inimeseõpetus, geograafia, ühiskonnaõpetus. Edukas õpetajate koostöö, positiivne õpilaste, lastevanemate ja õpetajate tagasiside ning õpitulemuste analüüs motiveerisid kooli õpetajaskonda laiendama teemaõppe põhimõtteid varajase keelekümbluse ja vene õppekeele klassides kogu põhikoolis. Aastaks 2017 on terve kool kaasatud lõimitud õppe rakendamisse ning teemaõppe on kasvanud projektist õppe osaks.

Lõimitavate teemade määramiseks oleme läbi vaadanud kooli alusdokumendid: kooli õppekava, ainekavad (õpitulemused ja -sisu) ning õpetajate töökavad. Juhtiv roll on antud tuumaine õpetajale, kes mõistab esimesena, kus vajavad õpilased kõige rohkem tuge ning mis teemade omandamine tekitab neile raskusi. Kõik lõimitavad teemad on valitud nii, et saaks kaasata ja siduda võimalikult paljusid õppeaineid, mis käsitlevad teema erinevaid aspekte.

Tabelis 1 võib näha Tallinna Pae gümnaasiumis teemaõppe rakendamiseks valitud temaatikat.

Tabel 1. Teemaõppes käsitletavat õppeainet ja teemad klassiti

I kooliaste (varase keelekümbluse klassid)			
Klass	1. klass	2. klass	3. klass
Tuumaine	Eesti keel	Eesti keel	Eesti keel
Kaasatud õppeained	Loodusõpetus, matemaatika, kunst, muusika, tööõpetus	Loodusõpetus, matemaatika, kunst, muusika, vene keel, inimeseõpetus, tööõpetus	Loodusõpetus, matemaatika, kunst, muusika, vene keel, inimeseõpetus, tööõpetus
Lõimitavad teemad	Mina ja kool	Sügis meie ümber	Teadus ja tehnika minu ümber
	Toiduained	Keskkond minu ümber	Mina elan Euroopas

	Kevad	Mina, aeg ja teave	Seiklused merel
		Meedia ja tervis	Kaart ja plaan
I kooliaste (vene õppekeele klassid)			
Klass	1. klass	2. klass	3. klass
Tuumaine	Loodusõpetus	Loodusõpetus	Loodusõpetus
Kaasatud õppeained	Emakeel, eesti keel, inglise keel, matemaatika, kunst, muusika, tööõpetus, kehaline kasvatus	Emakeel, eesti keel, inglise keel, matemaatika, kunst, muusika, tööõpetus, kehaline kasvatus, inimeseõpetus	Emakeel, eesti keel, inglise keel, matemaatika, kunst, muusika, tööõpetus, kehaline kasvatus, inimeseõpetus
Lõimitavad teemad	Aastaajad. Sügis	Organismid ja elupaigad. Eesti taimed	Organismid ja elupaigad. Seened
	Aastaajad. Talv	Organismid ja elupaigad. Eesti loomad	Organismid ja elupaigad. Putukad
	Aastaajad. Kevad	Inimene	Minu kodumaa Eesti. Eesti kaart
II kooliaste			
Klass	4. klass	5. klass	6. klass
Tuumaine	Loodusõpetus	Ajalugu	Loodusõpetus
Kaasatud õppeained	Emakeel, eesti keel, inglise keel, matemaatika, kunst, muusika, tööõpetus, kehaline kasvatus	Eesti keel, inglise keel, vene keel ja kirjandus, muusikaõpetus, kunstiõpetus, matemaatika, tööõpetus, inimeseõpetus	Ajalugu, eesti keel, inglise keel, vene keel ja kirjandus, kunstiõpetus, inimeseõpetus, ühiskonnaõpetus, muusikaõpetus, matemaatika
Lõimitavad teemad	Maailmaruum	Ajalooallikad ja ajaarvamine	Jäaaeg
	Planeet Maa	Elu keskaegses linnas	Mets elukeskkonnana
	Inimene	Talupoegade eluolu XVIII–XIX sajandil	Soo elukeskkonnana
			Aed ja põld elukeskkonnana
			Asula elukeskkonnana
III kooliaste			
Klass	7. klass	8. klass	9. klass
Tuumaine	Inimeseõpetus	Geograafia	Ühiskonnaõpetus
Kaasatud õppeained	Eesti keel, inglise keel, vene keel ja kirjandus, kunstiõpetus, matemaatika	Füüsika, keemia, bioloogia, eesti keel, inglise keel, vene keel ja kirjandus, kunstiõpetus, matemaatika	Eesti keel, inglise keel, emakeel ja kirjandus, kunstiõpetus, matemaatika
Lõimitavad teemad	Inimese elukaar ja murdeea koht selles	Kliimavöötmed	Ühiskonna sotsiaalne ja institutsiooniline struktuur

	Otsustamine ja konfliktid ning probleemi lahendus	Veestik	Inimõigused ühiskonnas
	Uimastid ja ohud	Loodusvööndid	Meedia ja teave
	Kiusamine ja vägivald		Kodanikuühiskond Eesti majandus ja majanduspoliitika

Iga teemat ei ole võimalik käsitleda kõigis õppeaineis. Eriti raske on kaasata loodus- ja reaalseid (matemaatika, füüsika, keemia) II ning III kooliastmes, kuna nende õppeainete õpetamise järjestuse muutmine tooks kaasa rohkesti probleeme. Võõrkeelte, emakeele ja kirjanduse ning kunstiainetes valdkonna õppeainete kaasamine on lihtsam, kuna aine õppesisu käsitlemise järjekord on vabam. Tegevuste kavandamisel oli koolis tähtis luua seoseid õppeainete vahel ning korraldada lõimitud teema õpetamist iga aine vaatevinklist nii, et õppeaine sisu ei muutuks ja tuumaine sisu ei kantaks üle teistele ainetele. Iga õppeaine käsitleb vastavat teemat oma vaatenurgast ning oluline on, et õpilane ühendaks ühes tunnis saadud teadmisi teise aine teadmistega, et kujuneks ühtne tervik.

Teemaõppe planeerimine ning meeskonnatöö ja juhi roll ainetevahelise lõimingu kavandamisel

*Kooli moto: „Koostulemine on algus, koosolemine on edasiminekuks, koostöötamine on edu.“
(Henri Ford)*

Koolis korraldatava teemaõppe eesmärgid on aidata õpilastel uurida õpitavaid teemasid põhjalikumalt ja eri vaatenurkadest ning seostada erinevaid õppeaineid ühise terviku loomiseks. Sellise terviku kujundamine ning õppe ladus toimimine on koolis võimalik üksnes õpetajate koostöös, mis on juhendatud, toetatud ja tunnustatud.

Teemaõpet kavandatakse ja korraldatakse õppealajuhataja juhendamisel. Võtmeisikuna selgitab ta iga õpetaja rolli ja panust ühistegevusse, korraldab ühiskoosolekuid, seletab vajaduse korral ainetevahelise lõimingu printsiipe, loob koostöise õhkkonna ning hoiab häid suhteid töörühmas. Juhi ülesanne on anda õpetajatele pidevat tagasisidet, motiveerida ning tunnustada.

Ainetevahelise lõimingu kavandamist alustasime **kooli dokumentide (ainekavad, õpetajate töökavad) analüüsist**, edasi tegid õpetajad ettepanekuid õppeainete ühisosade kohta, seejärel määrati tuumained ja teemad iga paralleeli jaoks. Teise sammuna plaanisime ühistegevusi ning koostasime lõimitud töökavu. Töökavade koostamisel tuli õpetajail pöörata tähelepanu ainekavades **ettenähtud õpitulemustele** ja õppesisule ning määrata lõimitud teemade sõnavara/mõisted, kasutatavad meetodid ja võtted. Vaja oli läbi mõelda tegevused (sh koolivälised), mis toetavad ühise teema mõistmist ja süvenenud õppimist. Teemaõppe **koostöine planeerimine** tähendas ühiskoosolekuid, vestlusi ning koolisiseseid koolitusi. Õpetajad suhtlesid enamasti meili teel. Ühiskoosolekuid korraldasime kaks nädalat enne iga lõimitava teema algust ning kaks nädalat pärast teema lõppu. Määratud aja jooksul saavad õpetajad kavandada, rakendada, analüüsida ning täiendada õpet, materjale ja käsitusviisi. Kõik kavandatavad tegevused on kõigile õpetajatele teada ning koostöös valminud [lõimitud töökavad ja õppematerjalid](#) on kättesaadavad kooli siseveebis.

I kooliastmes on teemaõppe kavandamine kiirem ja loomulikum, kuna enamikku õppeaineid õpetab klassiõpetaja, kellel on ülevaade taotletavatest õpitulemustest ja õpetatavatest teemadest ning kes kaasab meeskonnatöösse kunstiainetes ja võõrkeelte õpetajaid. II ja III kooliastmes on koostöö korraldamine ajakulukam ja pingelisem ning nõuab rohkem vaeva. Väga tähtis on iga õpetaja arusaam oma panuse vajalikkusest ühistöösse. Töö korraldamine

eeldab ühes klassis töötavate õpetajate valmisolekut koos olla ja töötada, kolleege toetada ning nende seisukohti arvestada.

Tähtis roll teemaõppe kavandamisel, rakendamisel ja analüüsimisel on juhil, kelleks on kogu aeg olnud keelekümbelse õppealajuhataja. Juhi ülesanne on selgitada õpetajale ainetevahelise lõimingu printsiipe ning vajalikkust tänapäeval. Juht moodustab loovatest ja pühendunud õpetajatest rühma, kes hakkab töötama ühise eesmärgi saavutamiseks; räägib läbi ajakava ning iga õpetaja ülesanded ja tegevused; analüüsib toimunut vaadeldud tundide ning tagasiside põhjal. Õpetajana osaleb juht kõigi lõimitud töökavade koostamisel ja analüüsimisel ning vormistab kõik teemaõppega seotud dokumendid ja materjalid (sh kooli õppekava, ainekavade täiendamine; lõimitud töökavade kokkupanek, tagasisideküsimustike ja õppematerjalide koostamine). Suhtlus meeskonnaga on korraldatud paralleelklassiti rühmades ja individuaalselt, silmast silma või e-kanalite kaudu.

Lõimingu korraldamise põhimõtete selgitamiseks pidasime õpetajate ühiskoosolekuid paralleelklassiti ning koolisiseseid koolitusi „Õpetajalt õpetajale“ ja „Lõiming kooli õppekava rakendamisel“. Toeks on ka koolis toimiv mentorlussüsteem, tänu millele on kooli tulnud uued õpetajad toetatud ning teadlikud koolis rakendatavast süsteemist.

Õpetajate koolitamine ning parimate praktikasuundade jagamine

*„Kui te ei usu meeskonnatöösse, siis vaadake, mis juhtub ühe ratta kaotanud vankriga.“
(Johann Wolfgang von Goethe)*

Kaks korda õppeaasta jooksul korraldatakse Tallinna Pae gümnaasiumis koolitust „Lõiming kooli õppekava rakendamisel“, kus koolitajateks on kooli keelekümbelse õppealajuhataja ning varase keelekümbelse koordinaator. Koolituses osalevad nii Tallinna Pae gümnaasiumi kui ka teiste Tallinna koolide põhikooli aineõpetajad, kogenud ning uued ja noored pedagoogid, koolide töörühmad. Koolituse fookuses on lõimitud aine- ja keeleõpe, meeskonnatöö, lõimingu võimalused, Tallinna Pae gümnaasiumi ainetevahelise lõimingu kogemus, eesmärgistamine ja refleksioon ning koostööne kavandamine.



Koolisisene koolitus „Lõiming kooli õppekava rakendamisel“. TPG arhiiv, 2020

Koolituse eesmärgid on selgitada koostöö tähendust ja põhimõtteid lõimitud õppe korraldamisel; teha kindlaks lõimingu võimalusi iga kooli näitel ning õpetada leidma eri õppeainete ühisosa. Täiendusõppe lõpetanu mõistab koostööse kavandamise tähendust ja tähtsust, võttes näidiseks lõimitud aine- ja keeleõppe põhimõtteid; oskab kasutada õppes mitmesuguseid lõimingu vorme ja meetodeid; reflekteerib oma tööd meeskonnas ning osaleb haridus- ja noorteameti korraldataval nõustamisel. Koolitusel korraldatud rühmatöös täiendavad õpetajad

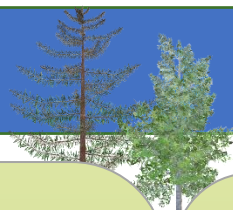
olemasolevaid töökavu ja õppematerjale (rääkivad seinad, näitmaterjalid, töölehed jm) ning loovad uusi. Valminud õppematerjalid on kättesaadavad kõigile õpetajatele kooli siseveebis. Koostöö tulemusena on näha õpetajate sünergiat ja initsiatiivi, mis on aluseks teemaõppe edasisele arengule ja juurutamisele koolis.

Ainetevahelise lõimingu rakendamine 6. klassi teema „Mets“ näitel

Teema: Mets

Klass: 6. kl

Aeg: I poolaasta, november



Eesti keel (teise keelena)

Teemakohase sõnavara kasutamine kõnes ja kirjas (metsataimed, taimede osad, puud ja nende viljad; metsloomad, tegevused metsas); lausete, tekstide, luuletuste koostamine õpitud sõnavaraga; mõistatused metsloomadest; luuletused metsast (nt L. Tungal); funktsionaalne lugemine (A. Kivirähk „Kastan ja tammetõru“, muinastutt „Hunt ja põder“, E. Hirbs, E. Brown „Lugusid metsast“ jt); graafikute ja piltide analüüs ning kirjeldamine

Loodusõpetus

Metsa kui ökosüsteemi kirjeldamine, sh keskkonnatingimused metsas; männi ja kuuse kohastumuse võrdlemine; peamiste metsatüüpide iseloomustamine ja võrdlemine kasvutingimuste järgi; metsatüüpide erinevates rinnetes kasvavate taimede võrdlemine; metsakooslust iseloomustavate toiduahelate ja toiduvõrgustike koostamine; metsa elurikkuse kaitse selgitamine; loodus- ja majandusmetsade kujunemise võrdlemine, säästva metsanduse põhimõtete nimetamine

Mets

Matemaatika

Statistika. Protsentide arvutamine Eesti metsade ja metsasuse näitel (tekstülesanded); tabelite analüüs (Eesti metsasuse ning puuliikide leviku arvutamise protsendides);

Ühiskonnaõpetus

Metsandusega seotud mõistete õppimine (metsamaa, riigimets, eramets, metsaseadus, RMK jt); metsandusega seotud seadusandlus;

Muusika

Pillide materjalide uurimine (Mis puuliikidest on pillid valmistatud? Miks nendest?); F. Schuberti ja J. W. Goethe „Matsavaimu“ muusikateose kuulamine ja analüüs (muusika väljendusvahendid, tekst (Žukovski tõlge)); esitamine (nt „Kägu ja eesel“)

Kunst

Arutlemine teemal „Tänapäevane kunst filmides, mängudes ja muinasjuttudes“; Johann Wolfgang von Goethe luuletuse „Metsavaim“ kuulamine, fantaseerimine ja ettekujutamine; olukorra modelleerimine „Kui ma saaksin näha maagilisi olendeid“; oma kunstiteose valmistamine „Müütilised metsaolendid tänapäeva pilgu läbi“

Inimeseõpetus

Emotsioonid ja tunded, mis võivad tekkida metsas; käitumine metsas, vajaduse korral ka abistamine; tegurid, mis mõjutavad inimese seisundit metsas olles; verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine metsas; metsloomade suhtlemine (pantomiim, rollimäng)

Inglise keel

New vocabulary introduction, handouts, brainstorming; *Have you been to Estonia?* Presentation about what is special for tourists about Estonia (nature) – reading a text and discussion (Lonely Planet best value destination 2016); video watching – answering the questions, making exercises based on video pieces – project Let's Do It!; worksheets based on texts *Estonian forests* and *Ecological problems in Estonia* - discussion of the texts and new vocabulary; species of trees and animals presentation and discussion; general discussion of Estonian forests, activities in the forests, pollution problems in Estonian forests

Русский язык и литература

Работа с текстом «Прополка лесного огорода» (публицистический стиль); работа с художественным текстом «Добрый дровосек» (эст. народная сказка); И.Тургенев «Записки охотника» (Лес и степь); внеклассное чтение М.Пришвин «Кладовая солнца»; написание мини-сочинения «Берегите природу!»

Klassiväline tegevus teemaõppe toetamiseks

Teemaõpet toetab tunni- ja kooliväline tegevus. Tunnid toimuvad väljaspool klassiruumi õppekäikudena loodusesse, muuseumidesse või eri asutustesse. Õppekäikude korraldamise eesmärgid on anda õpilastele võimalus kinnistada ja mitmekesistada koolis õpitut; saada teadmisi tegutsedes (katsed, vaatlused, uurimused); siduda õpitud materjali igapäevaeluga; praktiseerida eesti keelt väljaspool kooli; tutvuda Eesti muuseumide, looduslike kohtade ja asutustega.

Kõik õppekäigud plaanitakse õpetajate koostöös ning teatatakse kogu kooli kollektiivile ja lastevanematele uue õppeaasta alguses. Õppekäikude puhul oleme programmide keele valinud klassi õppekeele järgi: keelekümblusklassidele toimuvad õppekäigud eesti keeles ning vene õppekeele klassidele vene keeles. Kooliväliste tegevustega on arvestatud kooli eelarves ning toetust on taotletud keskkonnainvesteeringute keskuse projektide kaudu. Kooliväline tegevus on planeeritud iga lõimitava teema lõppu, tavaliselt teema käsitlemise viimasele nädalale, et õpilastel oleksid juba baasteadmised õpitaval teemal.

Teemaõppe raames toimunud õppekäikude ja muuseumitundide toel on õpilastele antud võimalus seostada erinevaid õppeaineid ning mõista ja suhestada õpitut mitte ainult õppetundides, vaid ka väljaspool kooli. Õppekäikudel suhtlevad õpilased ja õpetajad vabas õhkkonnas ning õpetajad kohtlevad õpilasi isikupäraselt, st õpilased võivad tutvuda ekspositsiooniga ja teha ülesandeid oma tempos ning mugavas asendis ja ümbruses.

Lõimitud ja planeeritud kooliväline tegevus aitab õpilastel seostada tunnis õpitu igapäevaeluga. Näiteks õpivad 5. klassi õpilased teema „Ajaloollikad ja ajaarvamine“ järgi Eesti ajaloomuuseumis mõistma ajaloo eripära; uurivad, kuidas sünnib ajalugu ja mida jutustavad esemed meie ümber; tutvuvad mitmesuguste ajalooallikatega ning uurivad vanu esemeid ja nende säilitamist kogudes.



Muuseumitund teemal „Ajaloollikad“ Eesti ajaloomuuseumis. 5b klass. TPG arhiiv, 2020

Teema „Mets elukeskkonnana“ korral (6. klass) käisid õpilased RMK Viimsi looduskeskuses, et kogeda talvist metsa ning saada teada, kuidas metsaelanikud talvel hakkama saavad.

8. klassi õpilased läbivad õppeprogrammi „Kiirteed ookeanis“ Eesti meremuuseumis (teema „Veestik“). Programmi tulemusena nimetavad õpilased levinumaid ajaloolisi ja tänapäevaseid navigatsioonivahendeid; teavad, mis laev oli Kon-Tiki ning kas ja kuidas ta jõudis oma sihtpunkti; selgitavad, kuidas tekivad hoovused ja püsivad tuuled jne.

Väljaspool kooli korraldatavad tegevused rikastavad õpilaste teadmisi, laiendavad silmaringi, võimaldavad kasutada eesti keelt ning aitavad õpetajatel mitmekesistada õppekeskkonda ja muuta õpet atraktiivsemaks.



Õppekäik Pääsküla rappa. Lõimitud teema „Soo elukeskkonnana“. 6b klass. TPG arhiiv, 2019

Tallinna Pae gümnaasiumi õpilaste ja lapsevanemate arvamus ning tagasiside teemaõppe kohta

Teemaõpet on lapsevanemad toetanud: nad kiitsid heaks kooli initsiatiivi ning nägid teemaõppe efektiivsust. Kooli hoolekogu esimees, kelle lapsed õpivad 1. ja 5. klassis, on tõdenud: „*Teemaõppe rakendamine põhikoolis annab häid tulemusi, kuna õpilased omandavad materjali erinevate ainete kaudu. Õpetajate koostatud ja kasutatavad õppematerjalid täiendavad üksteist ning võimaldavad õpilastel saada rohkem teadmisi ja neid kergemini omandada. Õppimine muutub jätkusuutlikuks ning ühes aines omandatud teadmised kannab õpilane üle teistele ainetele. Selline praktika toetab hästi keelekümbelklasside õpilasi, aidates omandada nii keelt kui ka aineid eesti keeles. Lapsevanemadena saame aru, et teemaõppe korraldamine ei ole lihtne. Õpetajad peavad kavandama tunde niimoodi, et arvestatud on põhikooli riiklikus õppekavas määratud õpitulemusi ja läbi mõeldud erinevate ainete seosed valitud teemadel. See nõuab suurt tööd ja vaeva, paljude pedagoogide koostööd, selget ja osavõtlikku juhtimist.*“ Lapsevanemad toetavad ja väärtustavad õpetajate tööd ning hindavad teemaõppe tulemuslikkust positiivselt, avaldades soovi suurendada lõimitud teemade arvu.

Tagasiside õpilastelt saadakse kahel viisil: I kooliastmes suuliselt, II ja III kooliastmes kirjalikult GoogleFormsi elektrooniliste küsimustike kaudu. Tagasisidet küsitakse võimalikult iga teema lõpus, et välja selgitada ja analüüsida rahulolu lõimitud teema käsitlusel kasutatud tegevuste ja meetoditega. Õpilastelt saadud tagasiside aitab kavandada tegevusi ning teema lõpus korraldatavaid õppekäike. [Tagasisideküsimustikud](#) hõlmavad järgmisi aspekte: teemaõppesse kaasatud õppeained; käsitletud teema raskus; tunnis kasutatud meetodid ja võtted; teema lõpus korraldatava õppekäigu tähtsus; käsitletud teema olulisus.

Õpilaste sõnul rakendatakse teemaõpet enamikus aineis. Teemade raskust hinnatakse erinevalt sõltuvalt teemast ja klassist. Kõige rohkem probleeme tekib õpilastel uute sõnade ja mõistete õppimisega, kuna sõnavara maht on suur: „*Minu jaoks see teema oli raske, sest oli palju tundmatuid sõnu, mis oli vaja kaua õppida.*“ Kuid enamik õpilasi arvab, et paljudes ainetes ühe teema käsitlemine teeb õppimist lihtsamaks: „*Minu jaoks see oli keskmine, sest ma ei õppinud väga palju kodus ja tunnis oli kõik arusaadav*“; „*Minu jaoks oli see teema lihtne, sest õppisime põhjalikult seda kõikides ainetes*“; „*Üldiselt see teema on lihtne, aga raskused võivad tekkida mõistete õppimisega.*“

Tavaliselt pooldavad õpilased õpetajate valitud õppemeetodeid ja -võtteid ning ülesandeid. Kõige rohkem meeldivad õpilastele rühmatööd, õppemängud, seinalehtede kujundamine, projektide korraldamine ja vormistamine, ristsõnad, videote vaatamine ja analüüs, individuaalne töö, lugemisülesanded, kunstiõpetuses tehtud tööd, õpetajate esitlused ja töölehed ning oma esitluste koostamine ja esitamine klassile. Eriti suurt huvi pakub õpilastele klassiväline tegevus: õppeprogrammid, muuseumitunnid, õppekäigud, külalisõpetajate kutsumine.

Õpilaste tagasisidest selgub, et enamik valitud programmidest õpilastele meeldib, sest saadakse teada palju huvitavaid fakte, tehakse katseid, jalutatakse looduses. Mõni on märkinud, et õppekäikudel saavad nad tunnis õpitut kinnistada ja näidata oma teadmisi. Eriti meeldivad õpilastele õppeprogrammid looduses: soos (Pääsküla raba), metsas (RMK Viimsi loodusmaja) ning põllul (Kostivere ja Jõelähtme maastikud). Õpilaste väitel aitavad [muuseumitunnid ning õppekäigud](#) arendada eesti keele oskust, kuna keelekümbusklassidele on tellitud eestikeelsed õppeprogrammid.

Õpilased peavad teemaõpet tähtsaks, kuna neile meeldivad õpetajate korraldatavad tegevused. Läbimõeldud ja hästi kavandatud õpe toetab õpilaste igakülgset arengut ning on tihedalt seotud igapäevaeluga.

Tallinna Pae gümnaasiumi õpetajad väärtustavad koolis rakendatavat teemaõpet ning on seisukohal, et tehtav lisatöö tasub ennast ära. Eesti keele õpetaja Natalja Arhangelskaja sõnul on lõimingu perioodil just keeleõpetaja n-ö tugiisik õpilastele ja aineõpetajale. Keeleõpetaja meisterlikkusest sõltub õpilaste edukus teistes lõimitud ainetes. „*Kuivõrd põhjalikult oli tehtud eelnev sõnavaratöö; kuivõrd selgelt on lastele lahti mõtestatud terminid ning väljendid, mida nad hakkavad suure uudishimuga õppima inimese- või loodusõpetuse tunnis; kuivõrd enesekindlalt astuvad nad sisse ajalookabinetti – kõik see sõltub suuresti just eesti keele õpetajatest,*” lausub ta.

Õpetaja Christina Lääne arvates on teemaõpe ajaloo- ja inimeseõpetustundides iseenesestmõistetav, sest teemasid käsitletakse nii või teisiti laiemalt: „*Lisatööd see ei tee, kui kasutada juba olemasolevaid materjale, kuid mõnikord on uute materjalide loomine isegi põnevam, sest põlvkonnad vahetuvad ja laste huvi muutub. Neis aineis ei saaks lõiminguta, need on seotud erinevate valdkondadega. Õpilaste sõnavara rikastamise jaoks on teemaõpe eriti kasulik, lisaks laiendab silmaringi ja aitab mõista seoseid.*”

Allikad

Lõiming. Lõimingu võimalusi põhikooli õppekavas (2010). Koostanud J. Jaani ja L. Aru. Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus. – <https://www.hm.ee/sites/default/files/lõimingukogumik.pdf>

Mehisto, P., Frigols Martin, M. J., Marsh, D. Lõimitud aine- ja keeleõpe. Tallinn: Iduleht, 2008. –

<https://www.digar.ee/viewer/et/nlib-digar:56133/104962/page/1>

Õpetajate koostöökogemus lõimingu rakendamisel

Nataliya Lobosok, Diana Astok, [Jõhvi Vene Põhikool](#)

Jõhvi vene põhikooli esimesed lõimingukatsetused ulatuvad aastasse 1998. Tol ajal õpetati eesti keeles muusika-, kunsti- ja tööõpetust, lõimides nii aine- kui ka keeleõpet. Vahepealsetel aastatel proovisid põhikooliõpetajad erinevaid lõiminguid, kuid see ei olnud järjepidev ja põhines õpetajate omaalgatusel ning entusiasmil. Vajadus muutuse ja koostöö järele tekkis, kui 5. klassis ehk põhikooli teises astmes kujunesid keelekümblusõpilastel ainealase keele mõistmise raskused. See ajendas probleemidele lahendusi otsima.

2016. aastal osales kaks meie kooli õpetajat koolitusel, kus rääkis lõimingukogemustest Pae gümnaasiumi õppealajuhataja Natalia Presnetsova. Kuuldu põhjustas suurt huvi ja innustust ning rühm õpetajaid sõitis neile Tallinnasse külla, et lõimingu kohta rohkem infot saada. Sealt tuldi tagasi huvitavate ideedega. Koolis anti teistele õpetajatele kuuldust ja nähtust ülevaade ning pakuti võimalust ainealast lõimingu arendama hakata.

2016. aasta kevadel alustati tasa ja targu kõigepealt 5. klassides nii varajases kui ka hilises keelekümblusklassis. Tabelis 1 on lühiülevaade Jõhvi vene põhikooli lõimingu edusammudest ning õpetajate kaasamisest õppeaastate kaupa.

Tabel 1. Lõimingu faasid

	I faas	II faas		III faas	
	2017/2018 õ.a	2018/2019 õ.a I trimester	2018/2019 õ.a II–III trimester	2019/2020 õ.a	2020/2021 õ.a
Esimene töörühm (8 õpetajat)					
Projektipäevad					
Teine töörühm					
Koolituskeskus					
Koostööpäevad					
Enamik õpetajaid					

Esimesse töörühma (tabel 1), mis tegeles lõiminguga juba planeeritult, kuulus 2017/2018. õppeaastal 8 õpetajat, kes õpetasid aineid eesti keeles, ning 2 õpetajat, kes õpetasid ainet vene keeles. Rühma kuulusid eesti keele, inimeseõpetuse, loodusainete, ajaloo, kunstiõpetuse ja matemaatika õpetaja ning nende kaasatusest annab ülevaade [lõimingu töötabel](#).

Algul soovisid aineid lõimida ka muusika- ja inglise keele õpetaja, ent juba esimesel koosviibimisel selgus, et nende kujutus lõimingust ei olnud kooskõlas teiste kolleegide omaga. Esialgu jäid nemad kõrvale.

Nii 5. kui ka 6. klassis valis töörühm üheskoos välja tuumaine: 5. klassis inimeseõpetuse ja [6. klassis ajaloo](#). 7. klassis jäi lõiming esialgu vabatahtlikuks. Tuumaine õpetaja tutvustas aine eesmärgi, õpitavaid mõisteid ja oodatavaid õpitulemusi. Ühise arutelu käigus pandi paika tegevusplaan ja ajakava. Aineõpetajad valisid mõistetest need, mida nemad saavad oma tundides kasutada ja oma tunniteemadega lõimida. 7. klassis õpetavaile õpetajatele jäi valida, kas nad lõimivad oma ainet bioloogia või loodusõpetusega.

Valiti välja õpetaja, kes arutelude käigus tekkinud mõtted ja langetatud otsused kirja pani ning edaspidi koordineerima hakkas. Selleks õpetajaks sai meie kooli loodusainete õpetaja, kuna tol ajal polnud meil õppealajuhatajat. Loodusainete õpetaja tegi valmis esimesed tabelid, visualiseeris õpetajate mõtted ja ideed ning kannustas kolleege lõimingu proovima.

Enamik töörühma õpetajaist olid väga huvitatud omavahelisest koostööst, ent oli ka skeptikuid, kelle suurim mure oli, et nad jäävad oma tööplaanis maha. Enim tundsi puudust õppealajuhatajast, kes oleks juhtinud koosolekuid, selgitanud teemapõhise lõimingu põhimõtteid, andnud korraldusi ning korraldanud kogu protsessi.

Esimestest töövõitudest ja -kaotustest rääkisime trimestri lõpus. Õpetajad tutvustasid üksteisele tehtud töölehti ning jagasid omavahel saadud kogemusi. Iga õpetaja rääkis, mis õnnestus ja mis ebaõnnestus. Arutleti, mida võiks edaspidi teisiti teha, et õppimine oleks veelgi efektiivsem. Positiivse tagasisidena töid õpetajad esile selle, et õpilased hakkasid märkama, et aine ei lõpe klassiukse sulgudes, vaid jätkub teistes ainetundides ning isegi vahetundides.

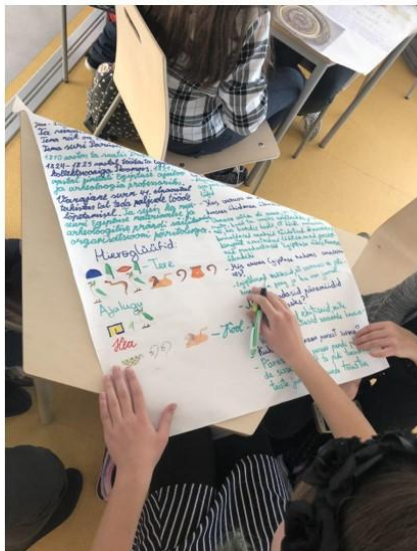
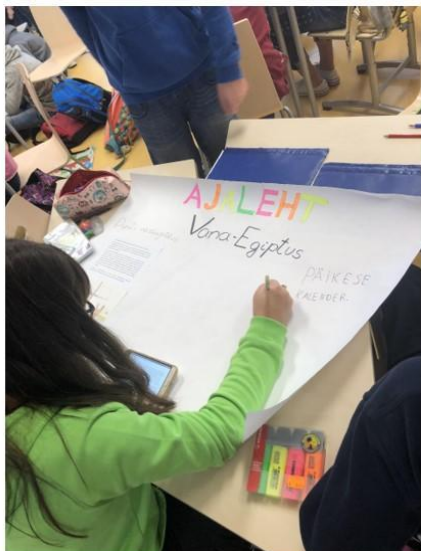
Nähes, et õpetajate koostöö aitab kaasa ainesisu mõistmisele ning parandab sealjuures ka eesti keele oskust, määrati edasised tegevused. Otsustati hõlmata juba rohkem õpetajaid.

2018. aastal liituski veel õpetajaid. Algu oli väga raske, kuna inimeste arusaamad lõimingu erinesid. Osa õpetajaid olid kohe vastu, kuna nende sõnul jäänuks siis nende endi õppeprogramm täitmata, ning mõni õpetaja ei olnud nõus oma aines teemasid ümber tõstma. Vastupanu tekitas ka töömahu suurenemine. Mõningast rolli mängisid inimeste omavahelised suhted: mõne kolleegiga taheti, teisega ei tahetud koostööd teha. Raskustest aitasid üle saada õpetajad, kes töötasid eelmisel õppeaastal lõimingu alustanud töörühmas. Nad jagasid oma positiivseid kogemusi (õpitulemuste paranemine, enda ja õpilaste positiivne tagasiside) ning julgustasid kolleege katsetama.

Et koostööd laiendada, hakati korraldama projektipäevi, mille eestvedajaks sai kooli arendusjuht. Projektipäevade eesmärk oli tuua õpetajad oma mugavustsoonist välja ning panna neid ühise eesmärgi nimel tööle. Alklasside keelekümbelusõpetajad kaasasid ka [kohaliku lasteaia](#). Tore näide teemapõhise lõimingu kohta on [Õuesõppetund Valaste joa](#) juures, kus kõik aineõpetajad, kellel sel päeval tund oli, koostasid õpilastele teemaga seonduvalt oma aine raames ülesanded või KIK-projektid, mille järgi korraldati keelekümbelusõpilastele ekskursioone eesti keeles. Meie kauaaegne giid küsis loodusainete õpetajalt: „Mis te seal koolis nende õpilastega teete, et nad on hakanud nii hästi eesti keelest aru saama ning vabalt eesti keeles suhtlema?”

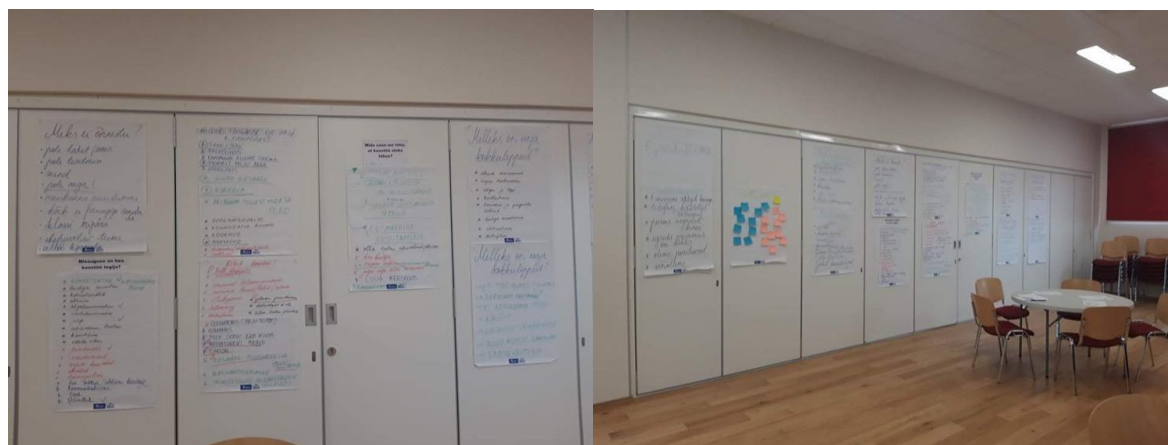
Järgmine samm oli teemapõhist lõimingu oma koolis edasi arendada. Nähes edusamme ja lõimingu tulemuslikkust, käisid kaks õpetajat end Innoves täiendamas, et hakata Ida-Virumaal koolitama teiste koolide õpetajaid. 2018. aasta lõpus loodi Jõhvi vene põhikooli juurde koolituskeskus. 2019. aasta jaanuaris korraldati meie koolis esimene koolitus teemapõhise lõimingu arendamiseks. End täiendamas käinud pedagoogid said ennast juba koolitajatena proovile panna. Esimesel koolitusel oli nõu ja jõuga abiks koolitaja ning nõustaja Mari-Mall Feldschmidt. Koolitusel osalenud aineõpetajail olid kaasas oma õppematerjalid. Õpetajate ülesanne oli leida erinevate õppeainete ühisosa ning valida välja tuumaine. Kolleegid panid pead kokku ja arutasid läbi, kuidas toetada tuumaineõpetajat oma ainetundides. Üheskoos valiti välja teema, seati ainealased eesmärgid ning koostati ajakava. Aeg on lõiminguks loomisel väga oluline. Kui õpetajad said segamatult teemadesse süüvida ja otsast lõpuni kõik läbi arutada, sündis sellest tõeliselt tore nädal nii õpilaste kui ka õpetajate jaoks.

Õpilased ütlesid nende tundide kohta: „Meeldis teha tööd erinevatest keelerühmadest õpilastega; sain uusi teadmisi ajaloost ja õppisin samal ajal eesti keelt; oli huvitav ja tore koos õppida; tundides oli teistmoodi tunniõhkkond; kõik pingutasid lõpptulemuse nimel; miinus oli see, et ühes ruumis oli koos väga palju õpilasi, mis tekitas palju kära; oli raske, kui mõni rühmakaaslane polnud oma osa ette valmistunud ja siis oli raske rühmatööd teha.“ Õpetajad lisasid omalt poolt: „Lõimingutunnid andsid mõnusa koostöökogemuse teiste kolleegidega ning teadmisi teistest ainetest; tunnid andsid võimaluse õpilastel arendada omavahelist koostööd.“



Lõimitud tund „Vana- Egiptus” (eesti keel, ajalugu ja kunst)

Koolitus teemal „Lõiming kooli õppekava rakendamisel” osutus populaarseks. Koolitustest võtsid osa ümberkaudsete nii vene kui ka eesti õppekeelega koolide aineõpetajad, kellele tutvustati oma kooli parimaid praktikasuundi.



Koolitus „Lõiming kooli õppekava rakendamisel”

Nähes õpitulemuste märgatavat paranemist ja õpilaste huvi ning säravaid silmi, tehti koolitus tervele kollektiivile. Järgmiseks sammuks olid [koostööpäevad](#), kus samas klassis õpetavad õpetajaid andsid koos tunde (nt keemia- ja kodundusõpetaja). Kodundusõpetaja on koos keemiaõpetajaga antud tunde meenutanud nõnda: „Õpilased mõistavad, et ühes aines õpitut läheb vaja ka teises aines ja väljaspool koolitunde; ükskord põhjalikult ettevalmistatud tund võtab järgmisel korral vähem aega ettevalmistuseks; lastele antavad teadmised on põhjalikumad.”

Õpilastele on see tund meelde jäänud nii: „Alguses oli imelik, et paljud õpetajad hakkasid ühel ja samal nädalal kasutama samu väljendeid; oli hea, et uut sõnavara kasutati erinevates ainetes, sest nii jäid need paremini meelde ja kodus pidi vähem õppima; ühte tööd tehes oli võimalik saada hinne mitmesse ainesse, see vähendas koormust.”

6.a klassi õpilased ütlesid tundide kohta, kus õpetas korraga kaks õpetajat (kirjapilt muutmata): „Me rääkisime väga palju, meie eesti keel arenes; koos õppides on kergem ja huvitavam; koos õppida oli lihtsam; meil olid kogu aeg mingid toredad mängud; meeldis, et üks õpetaja rääkis looduse teemast aga teine õpetaja aitas rääkida

õigesti eesti keeles ja rääkis kuidas neid sõnu võib paremini meelde jätta; ma sain teada väga palju uusi sõnu ja oli väga aru saadav seletus; oli põnevam õppida; õpetajad aitasid kõiki õpilasi; koos mõeldes tulevad paremad mõtted ja õpilased olid aktiivsemad; keeleõpetaja saab arusaamatud sõnad paremini selgitada; neli pead on ikka neli pead.“

2019. aasta sügisel liiguti teemapõhise lõiminguga veel üks samm edasi. Meiega liitusid ka vene keeles aineid õpetavad õpetajad ning inglise keele õpetajad, kes olid varem olnud skeptikud ja kõrvaltvaatajad. Esimeses katsetuses [püsi- ja kõigusoojastest loomadest](#) löid kaasa inglise keele õpetaja ja matemaatikaõpetaja.

Tabel 2. Lõiming teemal „Püsi- ja kõigusoojased loomad” ainete kaupa

	2018–2019	2019–2020
Bioloogia	Püsi- ja kõigusoojased loomad	Püsi- ja kõigusoojased loomad
Loodus- õpetus	Energia tarbimine	Energia tarbimine
Eesti keel	Teaduslik artikkel	Teaduslik artikkel
Kunst	Trükikunsti areng. Miniatuurmaal.	Trükikunsti areng. Miniatuurmaal.
Geograafia		Riigid maailma kaardil
Matemaatika		Lineaarfunktsioonide graafik
Inglise keel		Animal Kingdom. The Birds

Vestlusest inglise keele õpetajaga selgus, et enim lõimingu võimalusi on tal ajalooõpetajaga. [Inglisekeelse töölehega](#) said õpilased hakkama. Õpetaja ütles lõimitud tunni kohta: „*Tunnis pakutud viktoriin Vana-Egiptuse kohta osutus 6. klassi õpilaste jaoks teostatavaks ja huvitavaks. Õpilased said viktoriini küsimustest aru ajalootundides saadud teadmiste põhjal. Nad jätkasid entusiastlikult uute sõnade kinnistamist.*“ Samas lisas ta: „*Teiste aineõpetajatega on aga teemasid raskem lõimida.*“

Paraku tekkisid esimesed raskused siis, kui varase keekekümbluse kõrval hakati kaasama hiliskümblusklasse. Probleem ilmnas 2020. õppeaastal, kui õpetajad avastasid, et 7. klassis on ühise teema leidmine keerukas, kuna aeg, mil nende teemadega tegeldakse, on erinev. Eelmisel õppeaastal lõimitud teemad erinesid selle õppeaasta omadest ning, nagu on näha tabelist 3, 7. klassis ei õnnestunudki III trimestris ühist teemat leida. Probleem oleks võib-olla tulnud ilmsiks juba eelmisel õppeaastal, kui õpilased poleks karantiinis olnud.

Tabel 3. 2020. õppeaasta lõimingu teemad

	2019/2020 õ.a						
	2020/2021 õ.a						
	5. klass	5. klass	6. klass	6. klass	7. klass	7. klass	8. klass
Lõimitud tuumaine	Inimeseõpetus		Ajalugu		Biooloogia /Loodus	Biooloogia	Geograafia
I trimester	Tervis	Tervis. Tervislik toitumine	Vana-Egiptus	Vana-Egiptus	Vaba valik	Selgroogsed loomad. Kalad	Kliima
II trimester	Turvaline internet	Enesekontroll, emotsioonide väljendamine	Hellenism/ olümpia-mängud	Olümpia-mängud	Püsi- ja kõigu-soojased loomad	Selgroogsed loomad. Linnud	Veekogud
III trimester	Keskkond	Loodus- ja tehiskeskkond	Vana Rooma kultuur	Teater. Vana-Rooma	Õis. Lill	Lilled (VK). Süda (HK, vene)	Arktika ja Antarktika

Lisaks positiivsetele lõimingukogemustele ning tulemuste paranemisele on ka mõningad murekohad. Õpetajatel on raske leida ühist aega tunni planeerimiseks. Mõnikord tehakse asju sunniviisil või linnukese pärast. Senini esineb erimeelsusi lõimingu teemal. Vahel põhjustab rahulolematust töökoormuse suurenemine ja sageli puudub nähtav lõpptulemus.

Lõpptulemuse näitlikustamiseks oli selle õppeaasta lõiminguplaanis eesmärk teha iga trimestri lõpus kokkuvõttev seminar, kus 7. ja 8. klassi tuumaineõpetaja esitab lõpptulemuse. Näiteks koostas bioloogiaõpetaja [küsimumstiku](#), mis hõlmas erinevaid õppeaineid. Meie kooli õpetajad on koostöövalmid ja nutikad, ka [kaugõppe ajal](#).

Tänapäeval oleme jõudnud sinnaamaale, kus enamik õpetajaid kasutab teemapõhist lõimingu, nähes selle kasulikke külgi. Vene õppekeele klassides õppivad õpilased ja seal töötavad õpetajad on harjunud igapäevases koolielus nägema ning kasutama eestikeelseid mõisteid. Õpilastel ja õpetajatel on kadunud hirm, ei kardeta enam vigu teha.

Keemiaõpetaja ütles tundide kohta (kirjapilt muutmata): „Ma ei oska eesti keelt tasemel, mis võimaldab vabalt rääkida ja ilma eesti-vene sõnaraamatuta hakkama saada; idee, kuidas integreerida teema „Veehoidlad“ keemiateemadega, ei ilmunud kohe, nii et ülesannete otsimine võttis aega. Täiendan ülesandeid koostades oma eesti keele oskust; ühendan õpilaste 1. trimestril omandatud teadmised (vee omadused) II trimestri teemadega (ioonid, ionide struktuur ja omadused), integreerides keemia matemaatika ja füüsikaga (probleemi lahendamine mõiste „tihedus“ abil); ma paljastan ja suurendan õpilaste huvi keemia vastu. Minu arvates meeldisid õpilastele ülesanded, ma ei täheldanud nende rakendamisel erilisi raskusi. Lugesime ülesandeid ette. Paljud inimesed loevad ladusalt, heal tasemel, saavad tekstist aru.“

Õpilased ütlesid tundide kohta, kus olid lõimitud geograafia ja eesti keel (kirjapilt muutmata): „Mulle meeldis grupitöö, sest see oli väga huvitav ja kasulik; tunnid olid väga huvitavad ja andsid mulle võimalusi oma eelist tunda (tunni teema oli „Õigus puhtale veele“), tahan rohkem selliseid tunde!; see grupitöö oli väga hariv, sest me praktiseerisime eesti keele ja geograafia teadmised, teeme seda sagedamini!; meeldis rollimäng, sest mängu jooksul me liikusime.“

Mida me nüüd teisiti teeme? Kui varem olid teemad, mõisted ja ajakava õpetajatele kättesaadavad Stuudiumis Tera-kaustas, siis teavitab alates sellest aastast tuumaine õpetaja kolleege Stuudiumis oleva kalendri kaudu, millal ta hakkab uut teemat õpetama ning mis on ainealased eesmärgid ja oodatavad õpitulemused. Õpetajatele selline süsteem meeldib, sest nii on kogu aeg silme ees, mis klassis ning mis teema parajasti päevakorras on.

Mõeldes edasi meie tulevikule, siis on plaanis luua toimiv lõimingu õppekava 9. klassis. Alustasime [lõimingukaartide](#) koostamisega. Edasine eesmärk on kaasata kogu kollektiiv, kohandada vanu materjale, töötada välja uus õppevara ja süstematiseerida tehtud töö. Lõiming ei saa kunagi valmis!

Innustav lõimimise mustrimaailm

Tatjana Kodas, Valentina Tubin, [Tartu Aleksander Puškini kool](#)

Lõimingu mustreid on maailmas lõpmatu hulk, milles iga põimornament võib vaatajas vallandada uued ideed unikaalse ja omanäolise mustri loomiseks, mis sünnib lähtuvalt selle looja visioonist. Ka koolis iga päev toimuvat saab nimetada väga mitmekihiliseks kollektiivseks lõiminguks, milles põimuvad erinevad tasandid, seosed inimeste, ainete, programmide (õppe-, aine- ja arengukavad, KiVa, programm „Liikuma kutsuv kool“ jne) ning partnerasutuste vahel. Asudes kirjutama artiklit, mõtlesime paljudele meie koolis toimivatele lõiminguviisidele, näiteks integreeritud tunnid (matemaatika ja kehaline kasvatus, füüsika ja geograafia, bioloogia ja matemaatika, ajalugu ja eesti keel, vene kirjandus ja inglise keel jmt), loovtööd, osalemine Tartu linna rahastatavates loodus-, ajaloo-, kultuuri- ja täppisteaduste programmides, tunnivälised tegevused, projektid teiste koolidega, näiteks „[Vastastikku rikkaks](#)” – loov ja liikuv keelekümbel Tartu Aleksander Puškini kooli ning Tartu Raatuse kooli 4. klassi õpilaste vahel, mis pälvis 2020. aasta haridusteo tiitli. Kõiki meie koolis rakendatavaid lõimimise viise ei ole võimalik kirjeldada ühes artiklis, seetõttu tegime valiku ning otsustasime põhjalikumalt tutvustada neid, mis võivad inspireerida lugejaid looma oma koolis uusi lõimimist toetavaid mudeleid.

Lõimimiskoosolek, lõimitud tegevuskava ja lõimimistabel

Meie kooli õpetajaskond alustas süsteemset ja teadvustatud lõimimise teekonda liitumisel keelekümbelprogrammi 2012. aastal. Algas oli kantud murest, kuidas toetada keelekümbelprogrammi õpilasi. Selleks kutsusime ellu **iganädalased lõimimiskoosolekud**, millest võtsid osa kõik keelekümbelklassis töötavad õpetajad.

Kõigepealt otsisime lõimimiskeset ning leidsime, et kõige lihtsam on valida keskne aine, tuumaine, mida teised saavad toetada. Lõimimiskoosolekule tulid õpetajad oma töökava ja õppematerjalidega ning koos räägiti läbi, mis on järgmise nädala tuumaine teema ja põhimõisted, ning arutati, mis ained ja kuidas saavad toetada lõimingut ning mis meetodeid kavatakse rakendada. Just vajadus arutleda meetodite üle nõudis rohkem selgitustööd ning hiljem oli see lõimimiskoosoleku vajalik koostisosa. Õpetajad mõistsid, et kavandatavate meetodite arutelu võimaldab vältida olukorda, kus paljud õpetajad plaanivad nädala jooksul oma tundides kasutada ühesuguseid meetodeid, mis tekitab õpilastes igavust või isegi vastupanu. Teine meetodite arutelu eesmärk oli saada infot suuremat ettevalmistust nõudvate meetodite rakendamise kohta. Kui keegi õpetajatest rakendas eelmisel nädalal [mosaiik- ehk siksak- või galeriimeetodit](#), teab õpetaja, et ta ei pea pikalt selgitama, kuidas meetod töötab, ning võib säästa väärtuslikku tunniaega. Meetodite arutelu rikastas ka õpetajate nn meetodite kohvrit ning soodustas uute ideede tekkimist.

Esimesed lõimimiskoosolekud kestsid mitu tundi, aga hiljem olid õpetajad juba niivõrd vilunud, et koosolekuks piisas 20-minutisest vahetunnist. Muidugi oli koosoleku õnnestumiseks vaja õpetajate eeltööd. Õpetajad tulid koosolekule teadmisega, mis on konkreetse klassi järgmise nädala teemad ja eesmärgid ning mis meetodeid kavatakse õpetaja oma tundides kasutada. Kõik õpetajad ei saanud alati lõimimiskoosolekutel osaleda ja seepärast otsustati ühised kokkulepped [kirja panna](#) ning edastada kõigile klassi õpetajatele. Nii olid kõik ühes infoväljas ja lõiming toimus. Lõimimiskoosolekuid soovitame nendele koolidele, kus klassikomplektide arv ei ole suur.

Lõimimiskoosolekud meeldisid õpetajatele, aitasid koostöiselt kavandada õpet ning kooskõlastada ühiseid eesmärgi, pakkusid tuge ja ideid ning soodustasid lõimingut. Selle kinnituseks on keelekümbelprogrammi kvaliteediauhind „[Keelekümbelprogrammi 2016](#)”.

Kuna keelekümbelklasside arv kasvas aasta-aastalt, tuli hakata otsima uusi viise, et vältida õpetajate ülekoormatust, samas toetada ainetevahelist lõimingut. Sündis esimene katse koostada **lõimitud töökava**. Selleks tegid aineõpetajad augustis aktiivset koostööd, mille tulemusel valmisid klassipõhised lõimitud töökavad terveks

poolaastaks. Analüüsides koos õpetajatega loodud töökavade efektiivsust, selgus, et niisugusel kujul on nende tõhusus väike, sest loodud töökavad ei olnud paindlikud ega arvestanud ettetulevaid olukordi, näiteks õpetaja haigestumist, planeerimata projekti, õppekursiooni, tänapäeval ka eriolukorda, eneseisolatsiooni vms, mis võib kaasa tuua vajaduse korrigeerida töökavu. Seepärast ongi aeg-ajalt vaja korraldada lõimimiskoosolekuid. Praeguseks on meil kõigi klasside jaoks loodud [lõimitud tegevuskavad](#) mis hõlmavad 2–4 nädalat.

Lisaks on meil igal nädalal täidetav [lõimimistabel](#) (näide ühe nädala kohta), kuhu aineõpetajad lisavad hiljemalt eelneva nädala reedeks olulise sõnavara, mille eesti keele õpetajad lõimivad järgmisel nädalal oma tundidesse, et ainealane terminoloogia saaks õpilastel selgeks väiksema vaevaga. Näide [ajaloo ja füüsika terminoloogia](#) lõimimise kohta 9. klassi eesti keele tunnis. „Ühes õppeaines õpitavat terminoloogiat toetatakse teises õppeaines, mis aitab näha paralleele ja analoogiaid, mõista või suhestada juba olemasolevaid või uusi teadmisi. Samuti on ainetevaheliste seoste loomisega võimalik anda üldist kultuuri- ja muud teavet ning laiendada õpilaste silmaringi.” (Lõiming 2010, 30).

Viisi, kus lõimingu keskmeks on ainealased mõisted, kasutame alles esimest aastat, kuid juba praegu on tekkinud põnevad koostöövõimalused. Näiteks kirjutasid 9. klassi õpilased füüsika sõnavara kinnistamiseks kodutööna essee. Valida sai kahe teema vahel. Eesti keele õpetajad tutvustasid tunnis essee struktuuri, füüsikaõpetaja teemasid, mõlema aine õpetajad rääkisid lõimitud töö hindamise ainespetsiifilistest põhimõtetest. Tulemused osutusid põnevaks ja selgus, et mõne töö puhul jäi eesti keele õpetaja tulemusega väga rahule, aga füüsikaõpetaja mitte, kuna essees oli vähe füüsikat, ja vastupidi. See näide kinnitab asjaolu, et „erinevad distsipliinid struktureerivad teadmisi ja tegelevad nendega üksteisest selgelt erineval viisil” (Bradbeer 1999, viidatud Lõiming 2010, 23 kaudu).

Kirjeldame veel üht lõiminguviisi, mis on oma olemuselt laiahaardelisem kui eespool mainitud formaadid ning keskendub üldpädevuste arendamisele.

Projektinädalad kui kõikehõlmav lõiming

Kellegi jaoks ei ole saladus, et projektõpe on muutunud tänapäeval väga populaarseks ning seda kasutab enamik Eesti koole, sealhulgas meie. Rakendades projektõppe põhimõtteid (Laanpere & Pata 2016; Timoštšuk 2020, 326), oleme kutsunud ellu projektinädalad, et toetada õpitulemuste saavutamist ja üldpädevuste arengut loovate, elulähedaste ning uurimuslike tegevuste kaudu. Nüüdseks on projektinädala korraldamine muutunud meie koolis traditsiooniliseks põhikooli riiklikus õppekavas sätestatud üldpädevuste rakendamist soodustavaks tegevuseks (PRÕK 2014), kus põhirõhk on LAK-õppe metoodika (Mehisto jt 2010) ja lõimingu põhimõtete rakendamisel (Lõiming 2010).

Kuidas selleni jõudsime?

Oleme aja jooksul viinud ellu koolis erinevaid projektõppe võimalusi, mis ei hõlmanud siiski kogu kooli õpilas- ja õpetajaskonda. Ülevaade nendest tegevustest meenutas pigem üksikuid eredaid postkaarte või pusletükikesi, aga mitte tervikpilti. Arutasime juhtkonna koosolekutel korduvalt, kuidas muuta projektõppe õppe lahutamatuks osaks. 2016. aasta sügisel koostas direktor Alina Brazuene küsimustiku (projektinädala visioon ja eesmärgid, mis muutub paremaks, mis on selles muutumises atraktiivset ja positiivset, mis takistused on, miks on vaja muutust ellu kutsuda jm). Pärast küsimustikule vastamist jagati mõtteid, kaaluti võimalusi ja ohte ning otsustati, et kolmanda veerandi viimasel nädalal korraldatakse kõiki kooliastmeid kaasav katseprojekt „Projektinädal”. Direktori eestvõtmisel koostati ettevalmistusetapi tegevuskava, mis hõlmas teiste koolide kogemusega tutvumist, projektinädalate raamistiku (sh reeglid ja kokkulepped, teavitustöö) ning tagasiside (õpilastelt, õpetajatelt, lapsevanematelt) vormi väljatöötamist, projektinädala logistika läbimõttlemist, tugisüsteemi loomist, toimumisjärgset analüüsi jmt. Iga tegevuse taga olid konkreetsed vastutajad, kellega lepiti kokku ka tähtajad.

Projektide arvu puhul lähtuti õpilaste arvust ning kokkuleppest, et ühes projektis on 20 osalejat. Õpetajad said mõttetalgutel jagada oma ja õpilastelt kogutud ideid ning otsustada, kes kellega projekti veab. Üht projekti said koostöiselt juhtida 2–3 õpetajat. Kuna kahe õppeaasta tundide vaatluste fookuses olid muu hulgas kasutatavad ülesandetüübid (vt Bloomi taksonoomia; Krull 2001, 51–55), siis küpses otsus, et projektinädala lõimitud tegevusi kavandades võiks õpetajad keskenduda just analüüsile, sünteesile ja hindamisele ehk harvem tundides nähtud ülesandetüüpidele.

Kuna enne projektinädalat olid projektide kirjeldused õpilastele näha, said nad lähtuvalt enda huvidest valida, mis projektis nad osaleda soovivad, mis tähendas seda, et meeskonda kuulusid ühe kooliastme erinevate klasside õpilased. Lisaks õppetegevusele mõtlesime ka projektinädala vormistamisele veebipäevikus (meie kool kasutab Stuudiumi). Iga projekti jaoks koostati eraldi projekтинимeline päevik, millesse lisati kõik osalejad. Kuna tegevusse olid kaasatud kõik õpetajad, siis täitis iga õpetaja ka oma aine päevikud tunniplaani järgi, märkides teemaks „Projekтинädal“.

Projekтинädala vormid

Mitme õppeaasta jooksul oleme korraldanud erineva struktuuriga projekтинädalaid, millest enamik on olnud nädalapõhiselt koostatud tegevuskava ja ühe teemaarendusega projektid, sh eelmise aasta kevadsemestri kaugõppe ajal korraldatud projekтинädal. Võrreldes kontaktõppe projekтинädalaga olid õpilased omaette ja tulem valmis iseseisva tööna. Kuna pikk arvutis olemise aeg oli seljatatud, siis kohtusid juhendajad ja õpilased mõlema osapoole tervise säästmiseks mitu korda vähem, kui seda oleks võimaldanud kontaktõpe. Projekti esimesel päeval oli enamasti sissejuhataav tund, nädala keskpaiku tehti vahetund ning viimasel päeval kokkuvõttev tund. Õpilased tutvustasid üksteisele nädala jooksul valminud töid. Projekтинädal tagas õpilastele ja õpetajatele õppeaasta lõpuks meeldiva tegevuse, mis leevendas kaugõppega kaasnenud stressi. Lähtudes koroonaviiruse levikust Eestis, otsustasime selle õppeaasta sügisel katsetada päevapõhiselt koostatud tegevuskavaga projekтинädalat. Nädala jooksul osalesid ühe klassi õpilased viies projektis, et vältida õpilaste liigset segunemist ja hajutada nende asukohta koolis.

Kõigi projektide põhieesmärk on arendada õpilaste koostöö-, meeskonnatöö- ja kriitilise mõtlemise oskust, mis kuuluvad õppimiseks vajalike õpipädevuste hulka (Vorderman 2020). Iga projekтинädala korralduses tuli arvestada ka spetsiifiliste õpiraskustega õpilasi, kelle jaoks on oluline viibida oma koduklassides, sest nendele on vaja tagada tuttava ruumi ja õpetajate ning rutiinipärase õpikeskkonna ja õppe olemasolu (Hudson 2019). Õpetajate ülesanne on toetada iga lapse individuaalseid vajadusi, sh projektõppes, sest see on nüüdisaja koolikultuuri mudeli üks lahutamatu osa (Harro-Loit 2017).

Nädalapõhiselt koostatud projekt hõlmab üht teemat ja sellega seotud õpioskusi ning üldpädevusi arendavaid tegevusi, sh õppeekskursioone. Õpilased arendavad ja valmistavad nädala jooksul konkreetset tulemit.

Projekтинädala viimane päev meenutab pidulikku kulminatsiooni, kus iga projekti meeskond räägib lühidalt oma



eesmärkidest ja tegevustest ning esitleb suure õhinaga kõigile aulas viibijatele projekti lõpptulemust, milleks võib olla näiteks [näidend](#) (pildil näeme 2019. aasta oktoobris toimunud projekтинädala 5. klasside lühinäidendi „Isevärki koolitund“ esietendust), loodud mäng (nt [põrandamale](#)), [ajaleht](#), luulekava, kooliõue mänguline liikumisaala, plakatid, õmmeldud kostüümid, [multifilm](#), [Eesti kaart](#), virtuaalne ekskursioon mööda Tartut (digipädevuste arendamist toetav projekt), riikide pealinnad, kus inglise keel on riigikeel, Päikesesüsteemi loomine jpm. Nii tänulikku, toimunut ja

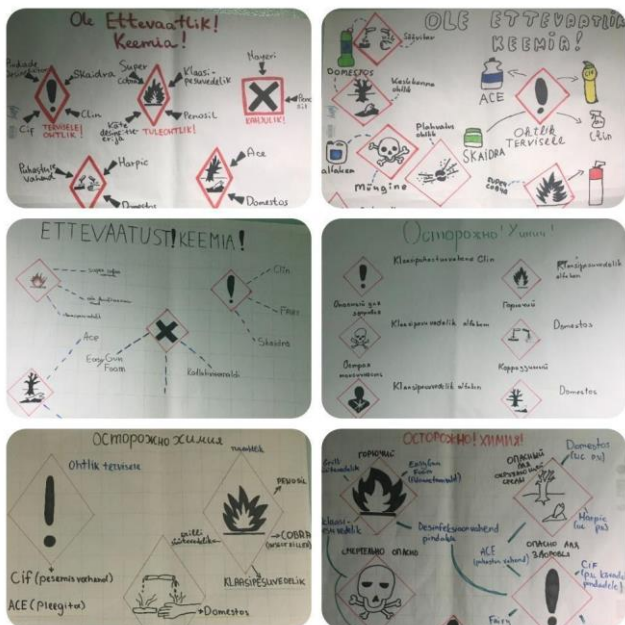
toimuvast huvitunud ning särasilmset publikut igal üritusel näha ei õnnestu.

2020/2021. õppeaasta sügisel korraldasime esimest korda **päevapõhiselt korraldatud projektinädala**. Alg- ja HEV-klasside projektid viidi ellu koduklassides. 5.–9. klasside õpilased vahetasid iga päev oma asukohta projekti toimumisruumi järgi. Kõik õpilased osalesid nädala jooksul viies projektis. Projektinädala sujumiseks koostati [tunniplaan](#).

Õpetajate töörühmal tuli otsustada, kas valmistada universaalsed või iga klassi jaoks individuaalsed projektid. Loodi [tegevuskavad](#), mis sisaldasid lühikirjeldust, sh eesmärgi, oodatud tulemusi ehk õpiväljundeid, teavet õppeainete lõimingu kohta, tulemi kirjeldust, rahastamise allikaid ja summat.

Ka sel sügisel käivitasime projektinädala raames mitu huvitavat, lõimingut soodustavat ja õpilaste üldpädevusi arendavat tegevust. II ja III kooliastmes said teoks järgmised projektid:

- * Õpime õppima loovuse kaudu (inglise keel ja oskusained)
- * Õpime tundma meid ümbritsevat maailma (loodusained ja eesti keel)
- * Üks päev Puškini-aegses lütseumis (sotsiaalne, keel ja kirjandus)
- * Tartu marss (matemaatika, eesti keel ja kehaline kasvatus)
- * Füüsika kõõgis (loodusained, tehnoloogia ja eesti keel)



Näiteks omandasid õpilased projektis „Õpime tundma meid ümbritsevat maailma” teadmisi sellest, kuidas õigesti käituda ja toimetada keemialaboris, tegid katseid, uurisid igapäevase kodukeemia koostist.

Valmisid informatiivsed ja keemiaohu eest hoiatavad [õppeplakadid](#), mida õpilased ja õpetajad hiljem suure huviga uurisid.

Õppeplakadid



Teine märkimisväärne projekt oli „[Tartu marss](#)”, milles lõimiti eesti keelt, muusikat, kultuuri, ajalugu, matemaatikat ja kehalist kasvatust. Projekti põhieesmärk oli arendada õpilaste mälu, sest see on õppimisega tihedalt seotud ning nende „mõlema puhul on tegemist tegevuste ja informatsiooni omandamise ja säilitamisega” (Tulving 2002, 34).

Plakat „Tartu marss”

Projektinädalad pakuvad õpilastele enda huvidest lähtuvat valikuvabadust, õpiõhina soodustamist-käivitamist, arenevad õpilaste sotsiaalsed ja õpioskused, ettevõtlikkus ning loovus, osalejad saavad lahendada elulisi probleeme, kogevad ja mõistavad paremini keele ja ainete seoseid ning seost igapäevaeluga. Õpilaste keele- ja ainetealased teadmised, oskused ning üldpädevused muutuvad abstraktsetest konkreetseteks kogemusteks.

Projektinädalate korraldamine hõlmab ka toimuva analüüsi, mis toetub eri tasandil kogutud tagasisidele: õppijalt õppijale, õppijalt projekti korraldajale, [õppijalt juhtkonnale](#), õpetajalt õpilastele, [õpetajalt juhtkonnale](#), [lapsevanemalt koolile](#). Projektinädalate tagasiside tulemusi tutvustatakse kõigile osalistele. Projektõppe tagasiside korraldamisel on kasu käsiraamatust „Tagasiside” (Harro-Loit jt 2019), millest leiab nüüdisaegseid näpunäiteid selle kohta, kuidas ja mida tagasisidestamisel arvestada.

Meie arvates on projektinädalate korraldamine väga hea mõte. Esiteks võimaldab see aineõpetajail üksteisega lähemalt tutvuda ning teha koostööd ühise eesmärgi nimel. Teiseks on selline tegevus õpilaste ja õpetajate jaoks põnev, täis katsumusi, valikuid, kogemusi, õpiõhina ja loovust. Arvame, et niiviisi korraldatud nädala jooksul on võimalik avastada palju uut ja kasulikku õpetaja igapäevatöö jaoks, mida me ei pruugi kogeda ühe kuu või pikema perioodi jooksul või isegi mitte kunagi. Muidugi on projektinädalate korraldamine tõsine ettevõtmine, mis nõuab väga mahukat eel- ja tihedat koostööd ning loovat ehk raamidest välja mõtlemist, aga tulemus on seda väärt.

Kõik eelpool kirjeldatud lõimingu viisid, mida rakendame oma koolis, oleme võtnud kasutusele selleks, et leevendada õpilaste õppimisraskusi, arendada õpioskusi, aidata mõista ja luua ainetevahelisi seoseid ning soodustada motiveeritud õpet.

Allikad

Harro-Loit, H. (2017). Kes loovad hea kooli? – Hea kooli käsiraamat. Tartu: Tartu Ülikooli eetikakeskus.

Harro-Loit, H., Kõnnusaar, T., Nummert, M.-L., Sutrop, M. (2019). Tagasiside. Käsiraamat õpetajale, lapsevanemale ja koolijuhile. Tartu: Tartu Ülikooli eetikakeskus.

Hudson, D. (2019). Spetsiifilised õpiraskused. Mida oleks õpetajal tarvis teada. Tartu: Stuudium.

Lõiming. Lõimingu võimalusi põhikooli õppekavas (koost J. Jaani & L. Aru). 2010, Tartu: Tartu Ülikooli eetikakeskus. – <https://www.hm.ee/sites/default/files/lõimingukogumik.pdf>

Mehisto, P., Frigols-Martin, M. J., Marsh, D., Võlli, K., Asser, H. (2010). Lõimitud aine- ja keeleõpe. Tallinn: Iduleht. – <https://www.digar.ee/arhiiv/nlib-digar:56133>

Krull, E. (2001). Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat. 2. parand. tr. Tartu Ülikooli Kirjastus.

Laanpere, M., Pata, K. (2016). Projektõpe. – *Creative Classroom* kogumik. – <https://creativeclassroomprojekt.wordpress.com/creative-classroom-kogumik/projektõpe/>

PRÕK (2014). Põhikooli riiklik õppekava. – <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020?leiaKehtiv>

Timoštšuk, I. (2020). Õppijakeskne lähenemine õpetamisele. – Haridusmõte. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

Tulving, E. (2002). Mälu. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Vorderman, C. (2020). Õpime üheskoos õppima. Visuaalne teejuht õpioskuste juurde. Tallinn: Koolibri.

Erinevad keelekümbluslood

Viktoria Belitšev, Katre Jürgenson, Tapa Keelekümbuskool

Tapa keelekümbuskoolis on kasutusel erinevad keelekümbusmodelid: hiline, varajane ja kahe-suunaline keelekümbusprogramm, et hõlbustada vene kodukeelega lastel eesti keeles õppimisega hakkama saada. 2020. aasta 11. detsembrist on kooli ametlik nimetus Tapa Keelekümbuskool. Meie kool on avatud kõigile külalistele. Keelekümbusõpetajate tööga käivad tutvumas teiste keelekümbuskoolide ning meie valla õpetajad ja lapsevanemad. Meie, Katre Jürgenson ja Viktoria Belitšev, oleme selle programmiga liitunud juba 2004. aastast ning koos õpetanud nii [hilises, varajases kui ka kahe-suunalises keelekümbuses](#).

Keelekümbusprogrammiga liitudes ei kujutanud me ette, kui suured muutused meid ees ootavad. Täpselt teadmata, mida keelekümbusprogramm (või lõimitud aine- ja keeleõpe) endast kujutab, olime siiski valmis seda sammu astuma. Seni ei ole kahetsenud. Eriti väärtuslikuks peame koolitust, mis panid aluse iseenda kui õpetaja muutumisele. Alguses kulus palju aega tunnitöö organiseerimisele, rollide moodustamisele rühmas, koostöö õpetamisele, uute töövõtete kujundamisele ja uue hindamissüsteemi loomisele. Kõige sellega pidid harjuma nii lapsed kui ka õpetajad.

Kuna keelekümbuse ainetundides ei õpita ainult ainet, vaid ka keelt, siis kasutatakse palju aktiivõppemeetodeid. Meie koolis on tähtsal kohal eri aineid siduvad teemapõhised projektipäevad, viktoriinid, konkursid, olümpiaadid, muuseumitunnid, rahvakalendri tähtpäevade tähistamine õpitavates keeltes jne. Õpitavate keelte kasutamine loomulikes olukordades tähendab koostööd eestikeelsete koolidega, õpilasvahetusi, käike valla asutustesse, eestikeelseid õppekursioone jmt. [Põhikool lõpetatakse heade tulemustega](#).

Meie kooli keelekümbusprogrammi õpetajad on valmis teistmoodi töötama kui tavaklassi pedagoogid. Nad on avatud uutele ideedele ja meetoditele. Keelekümbusõpetaja teeb rasket ja loovat tööd, tal peab olema missioonitunnet, ja meie kooli õpetajatel on see olemas. Õpetaja kasutab õppes keele kogu eripära, mis on vajalik ja sobiv õpitava sisu edasiandmiseks. Ta aitab lastel ainetundides mitmel viisil teist keelt paremini mõista: suheldes žestikuleeritakse palju, õpitakse mängu ja laulu kaudu, kasutatakse näitlikustamist ja interaktiivseid meetodeid, kõne on aeglasem, rohkem kontekstiga seotud ning grammatiliselt lihtsam, vajaduse korral sõnastatakse öeldut ümber.

Keelekümbusklassides teatakse ja hinnatakse, et vigade tegemine on lubatud ning seda peetakse õppimise käigus loomulikuks. Nooremate klasside õpilaste keelekasutust ei kritiseerita ega parandata, õpetaja kordab õpilase keelekasutust grammatiliselt õigesti, kuid vanemate klasside grammatikatundides juhatakse sellele tähelepanu ning õpitakse grammatikareegleid ja kasutatakse neid. Üldiselt on meie õpilased julged välja ütleva oma seisukohti, mis on neile tähtsad.

Et õpilastel oleks õppimist toetav keskkond, selleks on pedagoogid kavandanud klassiruumis töökohad rühmatöök, mängunurgaks ja iseseisvaks tööks. Igale asjale on külge pandud silt, mis aitab lapsel meelde jätta ümbritsevate asjade nimetusi. Klassis on seintel materjal, mis aitab igapäevaseid ülesandeid paremini mõista. Neid seinu nimetatakse kõnelevateks seinteks. Eesti keeles õppimise toetuseks toimuvad koolis loodusõpetuse tunnid pikapäevarühmas ning eestikeelne draamaring algklassiõpilastele. Vanemates klassides on eestikeelne suhtlusring, kus õpetaja ja õpilased valivad iga kord teema, mille sõnavara laiendada. Kasutusel on õpetaja enda koostatud mängud või fotod, mille järgi koostatakse jutuke. Vahel vaadatakse katkendit mõnest filmist ning osalejad saavad nähtu kohta arvamust avaldada ja teemat arendada. Draamaringi on tunnustatud maakonna teatrifestivalil parima muusikalise lavateose esituse eest.

Austame oma koolis eesti rahvakalendrit. Igale aastal jooksevad meie majas ringi mardi- ja kadrisandid. Me ei unusta ka vene rahvakalendri traditsioone, mida aitab elus hoida vene folklooriring. Vabariigi aastapäeva aktus toimub eesti keeles. Aprilli esimesed kaks nädalat on ülekoolliline õppeainete lõimimise kuu, kus kõik õpetajad koostavad üheskoos iga klassi jaoks ühise teemaga lõimingunädala. Need teemad on igal aastal klassiti erinevad.

Sellise nädala kavandamiseks saavad kõigepealt kokku kõik selles klassis õpetavad õpetajad. 6. klassis valiti näiteks teemaks „Meie kodulinn” ning iga õpetaja ütles, mida ta saab sellel nädalal tundides teha. Ideid soovitavad kõik õpetajad ühisel koosolekul, siis saavad ka kolleegid neid mõtteid edasi arendada ja oma ainetundides õpitut toetada. Nädala kokkuvõtteks valmib lastel kokkuvõttev töö. See võib olla nii video, fotokogu kui ka esitus saalis, et teisedki õpilased saaksid teada, mida huvitavat on nädala jooksul tehtud. Igal klassil on olnud oma teema. Õpilaste tagasiside sellistele teemanädalatele on olnud positiivne.

Iga õpilane tahab, et teda märgataks, kiidetaks ja hinnataks. Tööde ülesriputamine on üks võimalus selleks. Meil on teine korrus eestikeelne, kus eksponeeritakse nii kirjatükke kui ka kunstitöid, mida tehakse erinevates ainetundides. Meie kooli traditsioon on, et kõigi kooliastmete õpilased käivad erinevates teatrites vähemalt üks kord õppeaasta jooksul eestikeelseid näidendeid vaatamas. Samuti käime kogu kooliperega RMK õppemajades, kus õpime paremini tundma Eesti loodust. Eesti keele tundides oleme lastega ühiselt koostanud jutte, neile kunstitundides joonistused lisanud ning hiljem neist nukufilmi loonud. Õppe rikastamiseks teeme koostööd Tapa linnaraamatukoguga, kus tutvustatakse raamatuid ja korraldatakse lugemistunde. Ka oma kodukoha ajalugu me ei unusta, selleks käime Tapa muuseumis ning teistes Tapa linna asutustes.

Keelekümblusklassis õpetamine nõuab palju rohkem meeskonnavaimu kui tunnid tavalises klassis. Kahjuks on raske leida ühist aega, kus kõik keelekümblusõpetajad on ühel päeval majas. Kuid kasutades seda vähest aega, räägitakse läbi, mida tehakse ning kuidas edasi toimetada. Keelekümblusõpetajad ja kõik teised pedagoogid saavad palju teha selleks, et üksteist toetada ning laste heaolu nimel koostööd teha.

Vilistlaste mõtteid keelekümblusklassis õppimisest saab lugeda kogumikust „[Sadakond lugu keelekümblusest](#)”.

Kahesuunaline keelekümblus ja lõiming

2020/2021. õppeaastal avati meie koolis esimene kahesuunaline keelekümblusklass, mis on esimene omataoline munitsipaalkoolides (50% õpilasi on eesti emakeelega ning 50% õpilasi vene emakeelega). [Programm](#) algas juba lasteaias „Vikerkaar” kolmeaastastega, kuid kooliprogrammiga soovisid liituda ka teised lapsed.

Kahesuunalise keelekümblusmodeli rakendamise ülesanded on suuremad, sest ühes klassiruumis õpivad korraga nii eesti kui ka vene emakeelega õpilased ja mõlemas keeles ootame edasijõudmist. Meie kool on otsustanud, et vene keeles on õpe esmaspäeviti ja kolmapäeviti, eesti keeles teisipäeviti ja neljapäeviti ning reedeti on pool päeva jagatud mõlema keele vahel võrdselt (2 + 2).

Kooli tuleva lapse sõnavara oma emakeeles on kitsas ja küsimustele vastatakse lihtlausetega. Teise emakeelega lapsel puudub samas selline sõnavara, mis aitaks vastata küsimustele lihtlausega, vastused on esialgu jaatavad või eitavad, teatakse üksikuid sõnu. Sõnavara saab mitmekesistada, kui lõimida erinevaid õppeaineid suuremate teemade kaupa eesti ja vene keeles õpetavate õpetajate koostöös. See aitab arendada mõlema emakeelega õpilaste sõnavara ning lisaks tekib teadmiste laekas kindel süsteem. Samuti toimub lõimumine iga päev ühise teemana tunniplaani järgi. Näiteks kui eesti keele tunnis õpime nimetama õppevahendeid nii klassis kui ka koolikotis, liigitades neid eraldi värvide kaupa, siis saame matemaatikas jagada neid kujundite järgi, koostada erinevaid hulki ning võrrelda neid omavahel suuruse järgi. Loodusõpetuse tunnis tutvume vikerkaarevärvidega ja erinevate tunnuste järgi esemete liigitamisega. Kunstitunnis joonistame paberi ülaserva vikerkaare ning tööõpetuses lõikame värvilistest paberitest välja geomeetrilised kujundid, millest konstrueerime paberile roboti ja kirjeldame oma valmis tööd. Lapsed rikastavad niimoodi oma sõnavara ka eri projektide ja rühmatööde toel, abistades ning täiendades samas teise emakeelega kaaslast.

Õpilased istuvad klassis neljastes rühmades (kaks vene ja kaks eesti last) ning rühmad vahetuvad igal nädalal. See on vajalik selleks, et lapsed harjuksid kõigiga koostööd tegema. Koostasime septembris esialgsed kokkulepped ehk klassi reeglid, mida kordame ja täiendame õppimise käigus pidevalt. Oma tundides kasutame [VEPA](#) käitumismetoodikat.

Esmaspäevast neljapäevani on esimese tunnina alati hommikuring. See algab ühise teretamislauluga; korrapidaja teadetega, kes on kohal, kes puudub, mis on tänane kuupäev; vaatleme ilma, võrdleme seda varasemate päevadega; uurime ja põhjendame enda meeleolusid; kirjeldame riietust; mängime häälikutega; loendame erinevaid asju ning vaatame selle päeva keelega lühivideoid (multifilme, nukunäidendeid, laule jne) Youtube'ist, mis ühendavad meid õpitava teemaga. Kordame üle eelmiste päevade mõisted seinamaterjalilt, täiendades neid lühilauseetega.

Hommikuringile järgnevad tunnid. Kahesuunalise keelekümbelse programmi põhimõte on, et eelmisel päeval ühes keeles õpitust (nt ruut, kolmnurk, ring, nelinurk, ristkülik, tipp, külge, nurk) minnakse järgmisel päeval edasi teises keeles (kasutades ruumiliste kujundite kirjeldamisel tasapinnaliste kujundite nimetusi).

Eesti ja vene keele tundides õpime ja häälime tähti, õpime juurde uusi sõnu õpitava tähega, õpime neid lauseskeemi toel kirjeldama ning matemaatiliste kujunditega võrdlema. Loomulikult õpime tundides keelt kuulama, lugema ning sõnu kirjutama. Mängime silpide ja sõnade bingot, koostame lauseid etteantud sõnadega käsiloleva teema raames. Veel teeme rühmatöid nädalateema raames. Teema „Sügis“ järgi õpime sügiskuude nimetusi, kirjeldame sügist ilma, sügisesi tegevusi, sügist parki, aeda. Loodus- ja inimeseõpetuses õpitakse samal põhimõttel nagu matemaatikaski – ühes keeles õpitu läheb sujuvalt edasi teise keele teemaga. Kunsti- ja tööõpetuse tundides kinnistame päeva suuremat teemat joonistuse või meisterdusega. Kehalise kasvatus ja muusikatunnid on nädalas samuti mõlemas keeles kokkuleppel õpetajate päevateemadega.

Koolipäev lõpeb alati õhturingiga, kus tuletame ühises ringis meelde uued kergemad ja raskemad mõisted, lausemallid, kinnistame neid tegevustes või mängudes, harjutame lugemist. Õhturingi lõppedes saab iga laps jagada [kiitused](#) kaaslastele, kes olid tema rühmas tublid. Vt mõned [ainetevahelise lõimimise näited](#).

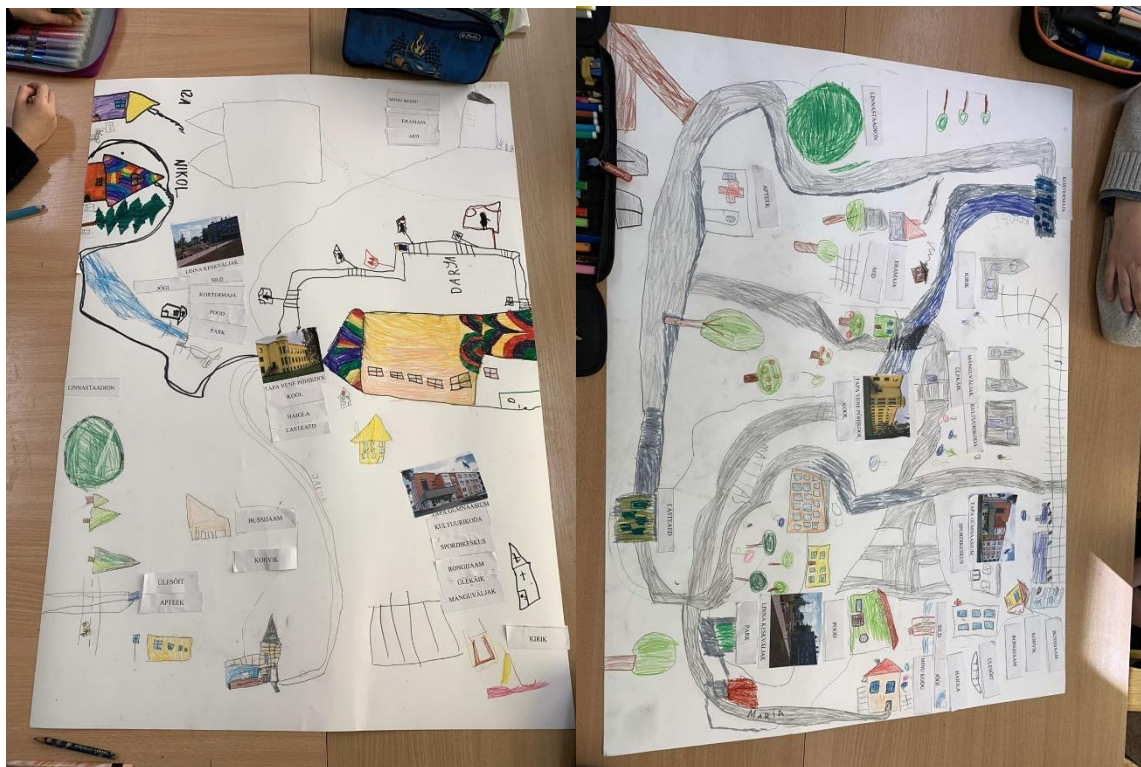
I kooliastmes on lihtsam eri aineid omavahel lõimida, kuna erinevaid õpetajaid on vähem. Meie koolis on igal esmaspäeval seitsmenda tunni ajal selles klassis õpetavate õpetajate ühiskoosolek, kus lepime kokku kuu- ja nädalateemad. Eriti vajalik on vene ja eesti keele õpetaja koostöö matemaatika, loodus- ja inimeseõpetuse tundide planeerimisel, sest tunde on neis aineis võrdselt tavaklassidega. Peame ainevaheliste teemadega edasi minema sujuvalt, ei õpi täpselt sama asja täna ühes keeles ning homme teises keeles. Alguses tundus see meile võimatu, kuid need raskused oleme ületanud. Suuremate teemade käsitlemisel võtame aluseks varajase keelekümbelse klassidele loodud [õppekomplekti](#), juurde koostame töölehti ja muid materjale. Tunniplaani täidavad lapsed vastavalt tunni õppekeelele kas vene või eesti tähtedega.

Kuuteema lõpeb alati projektipäevaga. Teema „Mina ja kool“ lõppes rühmatööga „Minu kodulinn“, kus õpilased kujundasid kolme pildikaardiga (meie koolimaja, eesti koolimaja, linna keskvaljak) ja trükitud asutuste nimesiltidega meie linna, lisasid oma kodumajad ja autoteed ning kirjeldasid plakati järgi oma kooliteed, kasutades väljendeid *lähen otse, pööran vasakule, paremale, lähen üle tee*. See projektipäev oli seekord eesti keeles, järgmisel kuul on projektipäev vene keeles.

Oma suuremate projektidest teeme videoid, mida jagame koolilehel ja Facebookis. Et praeguses olukorras ei ole Eestis lubatud korraldada lastevanemate koosolekuid, jagame sotsiaalmeedias teavet laste tööde ja tegemiste kohta lastevanemate rühmas.



Rühmatöö 2020



1. klassi projekt „Tapa linn” (kahe-suunaline keelekümblus)

Kai Võlli, Johannes Käisi Seltsi liige aastast 1989

Olen õppinud eesti keele ja kirjanduse õpetajaks, koolis õpetajana töötanud osalise koormusega. Põhilised teised tegevused seostuvad põhikooli emakeeleõpetusega, üldõpetusliku tööviisiga algõpetuses ja Eesti keelekümbelprogrammi ning LAK-õppega. Algõpetuse temaatika ja üldõpetuseni jõudsin 1986. aastal Pedagoogika TUIs töötades. Koos Ene Kulderknupuga vedasime siis muuhulgas üldõpetuse rühmiku tegevust, Johannes Käisi Seltsi ning haridus- ja teadusministeeriumi kirjutiste võistlust. Üldõpetus on mind kokku viinud paljude Soome pedagoogide ja kasvatusteadlastega. Mitmel aastal on olnud rõõm jagada koolitusi Tuula Hyyrö, Kaisu Kärkkäise ja Pirjo Rütty-Sarhoga.

Riiklike õppekavade arendusse olen vähem või rohkem panustanud alates 1990. aastaist. Johannes Käisi õpetus ning keelekümbeluslik lähenemine on mind koolitajana viinud Gruusiasse, Kasahstani, Kõrgõstani ja Ukrainasse.

Pille Liblik, Haridus- ja Teadusministeeriumi alus- ja põhihariduse osakonna nõunik

Maailm ja inimene on tervik. Sellest põhimõttest olen lähtunud oma õpetajatöös, mis algas 1990. aastal Palade põhikoolis ja jätkus Parksepa keskkoolis. Nii vene keelt kui ka eesti keelt ja kirjandust õpetades pole võimalik elada üksnes oma õpetatava aine sees. Seoste loomise kunsti õppisin hindama juba gümnaasiumis, kus head hinnet lihtsalt äraõppimise eest polnud võimalik saada. Hiljem Johannes Käisi, Hilda Taba jt pedagoogilise pärandiga tutvudes kinnistus teadmine, et piiratud ajaga õppes on ülioluline õpitavat materjali mõtestada, arvestada õpilase arengutaset ja muutusi ümbritsevas maailmas. Lõimimine on kujunemine. Lõimides kujuneb õpilane, ka õpetaja astub õpilase rolli, sest tal on võimalus otsustada ja teha valikuid, mida ja millega täpselt seostada ning kuidas teha seda kohapealseid võimalusi kasutades.

Terviku mõistmist ja seda moodustavate osiste omavahelise seostamise põhimõtet olen järginud õppekorralduse küsimuste lahendamisel nii Parksepa kooli õppejuhi, Võrumaa haridusjuhi kui ka ministeeriumi ametnikuna.

Anu Sarap, Tallinna Lasteaia Sinilind direktor

Olen töötanud lasteaednikuna alates 1994. aastast, juhina alustasin 2002. aastal. Johannes Käisi põhimõtetega tutvusin 2000. aastail Parksepa lasteaia direktorina Võrumaal. Koos meeskonnaga lõime lasteaiale looduse õpperaja. Teoreetilist materjali otsides jõudsimme Käisini ning peagi said need põhimõtted südamelähedaseks ja üldõpetusest lasteaia eripära. Sinilinnu lasteaias nägin, et linnaski on lasteaia õuealale loodud looduse õpperada. Ka selle lasteaia õpetajad on rakendanud üldõpetuse põhimõtteid, vaja oli vaid üldõpetusest teadlikumaks saada. Hindan väga võimalust töötada üliõpilastega, kes õpivad lasteaednikeks, juhendada praktikat ja lõputöid just looduse õpperadade ja üldõpetuse teemadel.

Kristina Mägi, Kohila Lasteaia Sipsik direktor

Aastal 2011 lõpetasin Tallinna ülikooli magistriõppe alushariduse pedagoogi erialal. Sipsiku lasteaia direktorina olen töötanud alates 2006. aastast. Olen ennast täiendanud arvukatel täienduskoolitustel ja erialakirjandust lugedes. Osalen erialastes töörühmades ja teen koostööd erinevate organisatsioonidega. Põhitöö kõrvalt olen korraldanud juhtimisalaseid ja pedagoogilisi õpitubasid, esinenud konverentsidel ja õppepäevadel. Oma lasteaias oleme kasutusele võtnud mitmeid innovaatilisi lahendusi ja meetodikaid; õpe ja selle tulemused kujundatakse tervikuks ikkagi lõimingu kaudu.

Irene Artma, Tallinna Inglise Kolledži õpetaja, õpetajate koolitaja (RWCT ja LAK-õpe)

Olen õpetanud üle kahekümne aasta Viljandis eesti keelt ja kirjandust, aga ka sotsiaalsete oskuste ja keeleõppega seotud kursusi kultuuriakadeemias ja Mainori rakenduskõrgkoolis. Viimased aastad olen töötanud õpetajana Tallinna Lilleküla gümnaasiumis, nüüd Tallinna inglise kolledžis. Viljandis puutusin peamiselt kultuuriakadeemias kokku õpilastega, kellel oli vähene eesti keele oskus, Lilleküla gümnaasiumis oli selliseid õpilasi pea igas klassis.

Inglise kolledžis õpetan keskastme õpilasi ja igas lennus on üks ingliskeelse õppega klass, kus räägitakse eesti keeles ja õpitakse eesti keelt üksnes eesti keele ja kirjanduse tundides. Lisaks on kooli õppe- ja hindamissüsteem seotud IB-õppesüsteemiga.

Luule Niinesalu, Peetri Lasteaed-Põhikooli direktor

Olen lõpetanud Tallinna pedagoogilise instituudi koolieelse pedagoogika ja psühholoogia eriala. Aastate jooksul on juurde tulnud erinevaid õpetajatele mõeldud koolitusprogramme, kvaliteedikonsultantide põhikoolitus, õppekava konsultantide koolitus ja koolijuhi koolitus. Töötanud olen õpetajana nii lasteaias kui ka koolis, sh 12 aastat erakoolis. 2009. aastast alates olen juhtinud Peetri lasteaed-põhikooli tegemisi.

Johannes Käisi kooliuuenduslikke ideid olen rakendanud õpetajana töötades ning need on olnud õppeasutuse kujundamisel ja arendamisel eeskujuks. Oma kogemusi ja mõtteid olen avaldanud pedagoogikaväljaannetes, paljudes Eesti koolides ning külalistele välisriikidest. Olen olnud koolitaja Tallinna ülikoolis, peamised teemad hindamine ja koostöö lapsevanematega. Olen saanud kaasa teha mitmes Harno õppekava arenduse töörühmas.

Jaana Leemet ja Ketter Leemet, Peetri Lasteaed-Põhikooli klassiõpetajad

Koos oleme üldõpetusega tegelenud alates 2014. aastast. Koolis on teisigi õpetajaid, kellega mõtteid ja ideid jagame ning koos õpet planeeme: erinevad vaatenurgad on koostööd rikastanud. Mõistame, et õpilastel on vaja iseseisvalt tegutseda, uurida, avastada, valikuid teha ja loovust kasutada. Õpetajatena tunneme rõõmu järjekindlate, õpihimuliste ja loovate õpilaste üle.

Uurime Johannes Käisi raamatuid, ammutame inspiratsiooni. Tutvustame teistelegi õpetajatele meie tööviise ning teeme kolleegidele lahtiste uste päevi. Oleme püüdnud abiks olla noortele õpetajatele, teinud koostööd Tallinna ülikooliga. Koostöös valmis metoodiline materjal üldpädevuste arendamisest meie 2. klasside näitel, millesse kogusime lõimitud koolipäevade kirjeldused rohkete valikülesannetega. Meie lapsevanemad on toetavad ning kooli juhtkond samuti. Tunname rõõmu koostööst ja sellest, et meie jaoks olulised mõtted aitavad õpilastel parimal moel ennast arendada.

Kaie Kubri, Tartu Erakooli klassiõpetaja

Olen klassiõpetajana saanud hariduse Tartu pedagoogilises koolis ja Tartu ülikoolis. Kuigi kirjandus, eesti keel ja kunst on mind paelunud lapsest saati, sai üsna pea selgeks, et minu tõeline kutsumus on töötada just eel- ja algkoolis, kus Johannes Käisi üldõpetuse põhimõtteid arvestades saan siduda kõiki huvialasid. Mul on olnud rõõm kogeda põnevaid katsumusi ja näha hariduselu kiiret muutumist. Olen olnud kahe kooli sünni juures ning koos heade kolleegidega andnud välja erinevaid õppematerjale lugema, kirjutama ja arvutama õpetamiseks.

Albert Einstein on öelnud, et haridus ei ole faktide õppimine, vaid mõtlemise harjutamine. Sellest olen püüdnud lähtuda ka oma töös ning sellele aitab kaasa erinevate ainete lõimimine, koostöö ja üksteise arvestamine. Meele on hoidnud erksana võimalus oma kogemusi vahendada. Olen juhendanud üliõpilasi, osalenud riikliku õppekava arenduse töörühmades, korraldanud erinevaid koolitusi ja nõustanud mitme kooli õpetajaid, kes alustasid oma koolis üldõpetusega.

Elina Veering ja Elve Kukk, Kiili Gümnaasiumi õpetajad

Alustasime koostööd 1987. aastal Oru põhikoolis, kus tekkis huvi üldõpetuse põhimõtete, võtete ja meetodite vastu. Julguse oma mõtete katsetamiseks ja koolipäevade vaheldusrikkamaks muutmiseks saime niisuguste pedagoogika suurkujude nagu Célestin Freinet', Maria Montessori, Rudolf Steineri ja Johannes Käisi põhimõtetega tutvumisel. Tegime tihedat koostööd Tiiu Kuurme ja Klaus Altermanniga Tallinna pedagoogikaülikoolist ning pedagoog Aino-Helene Valgmaga.

Alates 2019. aastast töötame jälle koos ühes koolis, Kiili gümnaasiumis. Oleme saamas suure kooli kogemust. Kiili gümnaasiumi tööle tulles ootas meid ees tore üllatus. Enne meid oli koolis tööle asunud meie endine õpilane, kes on ise kasvanud pika tunni meetoditega. Tema tegi koolis alguse lahti. Kiili õpetajad olid eelnevatel aastatel korraldanud teemanädalaid ja projektipäevi, otsinud ning katsetanud omaette. Nüüd leidsime, et on aeg teha

koostööd. Hoogu andis osalemine haridus- ja teadusministeeriumi ning Innove korraldatud uueneva õppekava katseprojektis.

Tiia Leppik, Luce Kooli direktor ja kooli asutaja, ning Brita Pärtel, Luce Kooli õpetaja

Meie kui kolleegide teed ristusid 2010ndate alguses alushariduse kaudu – Tiia oli toona oma eralasteaia direktor ja Brita suundunud sinna õpetajaks.

Luce kooliga samas majas tegutsev tore lasteaed innustas samasse looma ka koolimaja, kus saaks rakendada alushariduses tuttavaid meetodeid koolikontekstis ning täiendada meie mõlema haridustausta. Neli aastat tegutsenud väikekoolis peame oluliseks Johannes Käisi põhimõtteid ning Johann Wilhelm Ludwig von Lucest juhindudes liigume järjekindla visadusega laste andeid parimal viisil arendava õpikeskkonna ja metoodika poole. Oleme endale seatud teed veel kõndimas – kvaliteetne haridus, isekogemine ning koostöö on meile südamelähedased. Meie teed on toetanud mitmed koolitused ja oma ala spetsialistid ning oleme õppinud ka tugevatelt praktikutelt.

Indrek Lillemägi ja Maria Kurisoo, Emili Kool

Indrek on Emili kooli juht alates 2016. aastast ja Maria õppejuht 2018. aastast.

Oleme haridusprogrammi „Noored kooli“ vilistlased ning meie südameasjaks on iga õpilase edasijõudmine ja eneseteostus. Emili kooli luues hoiti fookuses õpioskuseid ning õpilase autonoomiat, seetõttu jõuti ka projektõppe ning ainetes omavahelise tiheda lõiminguuni. Emili kooli kasvades on meie ees olnud pidevalt põnevaid küsimusi, kuidas näeb üld- ja projektõppe välja igas uues ning vanemas klassis ning kuidas lõimida järjest keerukamaks muutuvaid aineid. Oleme koos Emili kooli kogukonnaga alles selle huvitava teekonna alguses.

Silva Kolk, Tartu Erakooli LõunaTera loovusõpetaja

Olen üle kolmekümne aasta koolis õpetajana töötanud. Klassiõpetaja töö kõrvalt omandasin lisaerialadena inimeseõpetuse õpetaja ja kunstiõpetuse õpetaja kutse. Tartu erakooli tööle tulnud, alustasime 2018. aastal kolme õpetajaga uue kogupäevakooli loomist. Kooli eesmärk, tegutsemise põhimõtted ja visioon olid olemas, kogemus üldõpetusest andis tuge ning väga tõhus meeskonnatöö lükkas uue kooli käima. Olime esimene kogupäevakool, olin esimene loovusõpetaja ning kõik oli uus ja põnev. Kolme aastaga oleme tõestanud koostöö hindamatut väärtust ning sisulise ja eesmärgistatud lõimingu võimalikkust. Oleme loonud kooli, kus tarkusega saadakse julgeks, loovaks ja avatuks. Rõõm on jagada oma kogemusi.

Marja Popov, Tallinna Inglise Kolledži õppejuht, Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituudi külalisõppejõud

Olen inglise kolledži algklassides üldõpetuse õppekava arendustööd ning sellega seotud muudatusi õpetamis- ja hindamismetoodikas ning kooli kogukonna liikmete koostöös juhtinud alates 2011. aastast. Olen töötanud õpetajana üle kümne aasta, kõigepealt klassiõpetaja ja eesti keele õpetajana eestikeelses keelekümbelprogrammis ning siis klassiõpetaja ja psühholoogiaõpetajana ingliskeelses rahvusvahelises *International Baccalaureate* programmis. Olen lõpetanud Tallinna ülikooli hariduse juhtimise magistriõppe. Praegu õpin Oxfordi ülikooli haridusteaduskonna doktorantuuris. Oma doktoritöö raames uurin kujundava hindamise rakendumist Eesti haridussüsteemis.

Kristi Mumm, Tartu Forseliuse Kooli õppejuht, õpetajate koolitaja

2011. aastal lõpetasin Tartu ülikooli kasvatusteaduste magistrantuuri ning jätkasin õpinguid haridusteaduste doktoriõppes. Tartu Forseliuse koolis olen töötanud alates 2008. aastast, sellest kaheksa aastat põhikooli eesti keele ja kirjanduse õpetajana. Alates 2015. aastast olen täitnud kooli õppejuhi ülesandeid ning sellest ajast alustasime koolis ahhaaliku koolimudeli loomist ning lõimingu sügavamalt mõtestamist. Olen täiendanud ennast haridus- ja teadusministeeriumi algatatud õppejuhtide arenguprogrammis ning koolijuhtide järelkasvuprogrammis.

Kristi Laanemäe, Loova Tuleviku Kooli asutaja, arendaja ja konsultant; haridusuuendaja

Olen lõpetanud Eesti kunstiakadeemia kunstiõpetaja ja uusmeedia magistrantuuri. Olen kahe kunstiõpetuse õpiku autor. Alates 2016. aastast olen teinud koostööd riiklike õppekavade arendamisel kunstide valdkonnas. Täiskasvanuid olen koolitanud kümme aastat.

Tallinna ülikoolis kunstiõpetuse didaktikuna üldhariduskoolides üliõpilaste praktikat juhendades puutusin kokku erinevate koolidega. Tänu sellele tekkis tahe värskemaid haridusideid ka praktiliselt juurutada. Loova tuleviku koolis arendamegi suure hooga lõimingut, sotsiaal-emotsionaalseid oskusi, päriselulist õpet, koostööd, loovust ja teisi tulevikuoskusi. Minu unistus on, et üldharidus muutuks paindlikumaks, sallivamaks ja seostatumaks; meie haridussüsteem reageeriks kiiresti ja nutikalt muutuvates oludes ning oleks vähem bürokraatlik.

Margit Randmaa, Põltsamaa Ühisgümnaasiumi õpetaja

Olen kogu oma teadliku elu toimetanud paralleelselt kahes maailmas: kunst ja looming ning reaalsed. Samas olen pidevalt enda jaoks otsinud seoseid ja ajanud taga terviklikku maailmapilti. Kui hakkasin 5.–6. klassis õppeaineid omavahel seostama ning lõin oma süsteemi, kuidas õppida, muutus minu jaoks õppimise iseloom ja eesmärk. Lõpetasin Pelgulinna gümnaasiumi kunsti süvaõppega klassi ja suundusin edasi Tallinna tehnikaülikooli, kus lõpetasin viis aastat hiljem keemia- ja materjalitehnoloogia teaduskonnas magistriõpingud. Ülikooliõpingute kõrvalt tegelesin pidevalt edasi kunstiga. Seejärel suundusin erasektorisse tööle, kuid järjest rohkem paelus mind õpetamine, sest tuli välja, et paljud ei oska ise seoseid luua, mistõttu on õppimine lastele vaevaline ja tihti igav ning kuidagi elukauge. Läksin Tartu ülikooli pedagoogikat õppima, samal ajal täiendasin end kunstivaldkonnas.

Niimoodi saigi minust Adavere põhikooli ja hiljem Põltsamaa ühisgümnaasiumi õpetaja. Mõlemas koolis olen saanud tegutseda mind paelunud kahes valdkonnas – olen olnud nii keemia ja loodusõpetuse kui ka kunstiõpetuse õpetaja. See on võimaldanud mul seostada ja lõimida ning näidata õpilastele, kuidas kõik on omavahel seotud ning kui tähtis on terviklik maailmapilt. Kui avastas, et enda jaoks Gunter Pauli lugude järgi õppimise, siis oli see 100% see, kuidas mina näen, et õppima peaks. Need lood on suurepärane töövahend, mille abil saab õpetaja üles ehitada oma eluliste seostega tunnid ning mille toel kasvab üles tervikliku maailmapildiga põlvkond, kes Gunter Pauli sõnul „... õpib nägema maailmas lahendusi, mille olemasolust meie nende õpetajate ja vanematena aimatagi ei osanud“.

Anu Parts, SA Noored Kooli mentor ja koolitaja, Tallinna Balletikooli bioloogiaõpetaja ning Harno mitmekeelse õppe büroo koolitaja ja nõustaja

Olen lõpetanud Tartu ülikooli 1986. aastal bioloogina ja täiendanud oma teadmisi loodusteaduste didaktika magistriõppes (TÜ, 2000). Õpetajana olen töötanud alates ülikooli lõpetamisest. Rahvusvahelise õppekava juurutamine Tallinna inglise kolledžis avas uusi vaatenurki õpetajate koostöö olemusest, hindamissüsteemi loomisest ja muutustest organisatsiooni tasemel. Seal puutusin kokku ka õppekeelest erineva kodukeelega õppijatega. Teises keeles õppijate õpetamise eripära süsteemse käsitlemisega (LAK-õppe metoodikaga) tutvusin 2004. aastal Briti Nõukogu korraldatud koolitusel. Põhikooli ja gümnaasiumiastme õpetajana on minu tähelepanu all ainekeele omandamine ning õpioskuste treenimine, ka emakeelse õppe puhul.

Anu Vau, Kiviõli I Keskkooli direktor, eesti keele ja kirjanduse õpetaja

Tartu ülikooli lõpetasin 2000. aastal eesti filoloogina. 2010 omandasin ka põhikooli inglise keele õpetaja diplomi. (Inglise keele õpetajana ma töötanud pole.) Õpingud andsid tuge lõiminguks, sest sain lähemalt tuttavaks inglise keele ainekavaga ja hakkasid tekkima esimesed mõtted, kuidas kahe keele õppimist koostöiselt korraldada. Oma keeleteadmisi olen täiendanud Tallinna ülikoolis, kus 2020 lõpetasin kirjaliku tõlke magistriõppe.

2000. aastal asusin tööle Maidla põhikoolis. Kiviõli I keskkoolis olen töötanud alates 2008. aastast, 2020. aastast kooli direktorina. Neli aastat olen juhendanud gümnaasiumi kolme kursuse lõimingut ning teinud koostööd aineõpetajatega ühiste lõimingutundide loomisel ja korraldamisel. Olen täiendanud ennast haridus- ja teadusministeeriumi programmis „Õpetaja – hariduse kõneisik“ ja osalen alustavate koolijuhtide

arenguprogrammis. Saadud teadmised meeskonnatööst ja kommunikatsioonist on väga kasulikud lõiminguprojektide plaanisel ning elluviimisel.

Natalia Presnetsova, Tallinna Pae Gümnaasiumi õpetaja ja õppealajuhataja, Harno koolitaja

Olen lõpetanud Tartu ülikooli magistriõppe eesti keele võõrkeelena erialal ning töötanud Pae gümnaasiumi õpetaja ja õppealajuhatajana keelekümblusklassides üle kümne aasta. Teemaõpet oleme rakendanud alates 2013. aastast. Oleme ainetevahelise lõimingu valdkonnas saavutanud märkimisväärsed tulemusi ning tunnustuse üleriigilisel ja rahvusvahelisel tasemel. Harno koolitajana on teemaks meeskonnatöö ja ainetevahelise lõimingu põhimõtted. Teemaõppe kogemusi olen tutvustanud haridustöötajatele Lätist, Leedust, Ukrainast, Gruusiast, Armeenias, Rootsist, Venemaalt jm ning koolitanud aastail 2018–2019 rahvusvahelise eksperdina Kesk-Aasia riikide haridustöötajaid. Olen keelekümbluse ja teemaõppe fänn.

Nataliya Lobosok ja Diana Astok, Jõhvi Vene Põhikooli õpetajad, koolitajad

Oleme Jõhvi vene põhikoolis töötanud üle kümne aasta. Nataliya on loodusainete ning Diana eesti keele teise keelena ja algklasside keelekümblusõpetaja.

Lõiminguga oleme tegelenud juba 2017. aastast. Tihedam koostöö sai alguse 2019. aastal, kui meie 5. klassi jõudnud õpilastel ilmesid raskused loodusõpetuses mõista ja omandada aineteksti. 2020. aastal õpetasime Diana magistritöö eesmärkidest lähtuvalt ühtse meeskonnana 6. klassi varases keelekümblusklassis teemat „Soo elukeskkonnana“. Mõlemad oleme koolitajad, kes on oma kooli lõimingu kogemust jaganud ümberkaudsete koolidega. Nataliya võib koolitada ka koolijuhte.

Tatjana Kodas, Tartu Ülikooli maailma keelte ja kultuuride kolledži eesti keele õpetaja, Tartu Aleksander Puškini Kooli õppejuht ja eesti keele õpetaja, Harno mitmekeelse õppe büroo koolitaja ja nõustaja

Olen lõpetanud Tartu ülikooli 1990. aastal filoloogi, vene keele ja kirjanduse õpetajana ning 2008. aastal eesti keele õpetaja kvalifikatsiooniga. Eesti keelt teise keelena olen õpetanud juba kolmkümmend aastat. LAK-õppe metoodika sai südamelähedaseks pärast avatud meeie instituudi korraldatud koolitust ning aastast 2009 jagan enda vaimustust ja kogemusi ka koolitajana.

Tartu Aleksander Puškini koolis koordineerin õppejuhina keelekümblusprogrammi ning lõimitud tegevuskavade loomist ja elluviimist. Kuna meie kool on Harno mitmekeelse õppe büroo piirkondlik koolituskeskus, siis korraldan ka metoodikakoolitusi. Ülikoolis õpetan eesti keelt välisüliõpilastele.

Valentina Tubin, Tartu Aleksander Puškini Kooli eesti keele õpetaja, Tartu Ülikooli slavistika osakonna doktorant

Doktorandina uurin sidesõnade semantikat ja funktsioone liitlauses vene ning eesti keele näitel. Eesti keele õpetajana töotan koolis alles teist aastat, kuid tänu Tatjanale ja kooli direktorile osalen aktiivselt kõigis tegevustes, mis on seotud LAK-õppe ja keelekümblusega, ning püüan järjepidevalt ja intensiivselt ennast nendes valdkondades harida.

Katre Jürgenson, Tapa Keelekümbluskooli eesti keele ja varase keelekümbluse õpetaja

Olen lõpetanud Tallinna ülikooli (pedagoogilise instituudi), kus õppisin eesti keele kui võõrkeele õpetajaks. Tegelikult olin selleks ajaks töötanud juba vene õppekeelega koolis eesti keele õpetajana palju aastaid. Kooli tööle kutsuti mind kohe peale keskkooli lõpetamist. Kool on mitu korda nime vahetanud, mina olen jäänud ikka kindlaks oma valitud elukutsele. Kui oli võimalus liituda keelekümblusprogrammiga aastal 2003, siis võtsin selle kutse kohe vastu. Esimesena lõpetasid meil hiliskeelekümblusklassid ning nüüd töotan varase keelekümbluse klassis.

Viktoria Belitšev, Tapa Keelekümbuskooli eesti keele ja inimeseõpetuse õpetaja, kahesuunalise keelekümbusklassi õpetaja, täiskasvanute keelekohvikute korraldaja

Olen lõpetanud Tallinna ülikooli 2002. aastal eesti keele (kui võõrkeele) ja kultuuriloo õpetaja erialal. Eesti keelt teise keelena olen õpetanud juba aastast 1991 Tapa keelekümbuskoolis (endine Tapa 2. keskkool). Keelekümbusõpetaja sai minust siis, kui meie kool valiti aastal 2003 hiliskeelekümbuse katsekooliks. See programm osutus meie koolis väga edukaks ning aastast 2004 kutsuti mind juba koolitajaks. Praeguseks on LAK-õppe metoodika koolitusi minu koolitajapagasis väga palju. Olen töötanud selle pika aja jooksul nii hilise, varajase kui ka osalise keelekümbuse klassides. Sellest õppeaastast olen õpetaja kahesuunalise keelekümbuse klassis. Aastast 2018 olen Tapal korraldanud täiskasvanute keelekohvikuid.

Juta Jaani, Tartu Ülikooli ettevõtluse õppetooli nooremlektor

Johannes Käisi ja lõimingu ideega puutusin esimest korda kokku õpetajaks õppimise ajal. Algklasside õpetajana töötades oli palju võimalusi ainetevaheliste seoste loomiseks ja koostöö tegemiseks teiste enda lennu õpetajatega. Kuid alles 2010. aastal õppekava koostades ning õppekava rakendamise toetamiseks kogumikku „Lõiming: lõimingu võimalusi põhikooli õppekavas“ toimetades sain süsteemse ülevaate lõimingu olemusest, kasulikkusest ja põnevatest võimalustest selle kasutamiseks. Mul on väga hea meel, et sain osaleda ka selle kogumiku koostamises, mis on järg 2010. aastal alustatud lõimingust teoreetilisemat ülevaadet andvale kogumikule. Selle kogumiku loomisel veendusin, kui palju erinevaid võimalusi on seoste loomiseks ja koostöö tegemiseks ning kui huvitavaid tulemusi võib saavutada, kui lõimingut teha eesmärgistatult, süsteemselt ja eri huvirühmi kaasates. Soovin kõigile kogumiku lugejatele äratundmisrõõmu, kui leiate kogumikust juba ise järeleproovitud lõiminguvõimalusi, ning avastamisrõõmu, kui leiate kogumikust huvitavaid, aga veel järeleproovimata lõiminguviise.

Tiina Pau, Haridus- ja Noorteameti (Harno) üldhariduse õppekava ja õppevara büroo peaspetsialist

Minu jaoks oli arenguprogramm „Noored kooli“ üks haridusmaastikule. Enne seda ei olnud ma haridusküsimustele eriti palju mõelnud. Programmi „Noored kooli“ ajal kogesin, mõtlesin ja otsisin lahendusi erinevatele väiksematele ja suurematele probleemidele, mis haridusvaldkonnas on. Pärast programmi lõppu astusin Tallinna ülikooli haridustehnoloogia magistrantuuri. Samal ajal toetasin programmis „Noored kooli“ tuutorina alustavaid õpetajaid ning õpetajaid Kiviõli I keskkooli haridustehnoloogina. Oma töös olen alati proovinud mõtestada oma tegevusi lähtuvalt sellest, mis teeniks enim õpilaste huve pikas perspektiivis.

Inge Raudsepp, Haridus- ja Noorteameti (Harno) üldhariduse õppekava ja õppevara büroo peaspetsialist

Olen lõpetanud Tallinna pedagoogilise instituudi muusika ja koorijuhi eriala, töötanud õpetajana Värska ja Räpina keskkoolis, Eesti kooriühingus, metoodikuna haridusministeeriumis, eksami- ja kvalifikatsioonikeskuses ning Innoves.

Õpetajana püüdsin muusikatundides siduda muusika- ja kunstiajalugu, ajalugu ja kirjandust. Tagantjärele mõeldes võin tõdeda, et suuresti see ka õnnestus. Tõsisemalt kerkis lõimingu temaatika päevakorda aastakümneid hiljem seoses riikliku õppekava uuendamisega. Oluliseks pean doktoritöö koostamise perioodi, mil uurisin Riho Pätsi fenomeni Eesti muusikapedagoogikas. (R. Päts kuulus 1930. aastatel Johannes Käisi kooliuuendajate töörühma, kus ainetevahelisele lõimingule keskustamisena kuulus keskne koht.)

Tähelepanu väärivaks pean 2010. aasta kogumikku „Lõiming: lõimingu võimalusi põhikooli õppekavas“ (koostajad ja toimetajad Juta Jaani ja Liisa Aru). Kogumik pole kaotanud aktuaalsust tänini. Uue lõimingukogumiku koostajana avanes mul võimalus õppida tundma lõimingu erinevaid vaatenurki, mis on olnud rikastav kogemus. Head õpetajad! Teie igapäevane töö, mis peegeldub lõimingu lugudes, aitab muuta õppimist mitmekülgeks, loominguliseks ja põnevaks.